

TARTU

III

1 9 3 5

TARTU

III

LINNAVALITSUSE 1934/35. A.
TEGIJADE
JOONI TARTU AJALOOST JA
STATISTIKAT

TODETANGU
TARTU LINNA STATISTIKABÜROO

Inv. no. 490

TARTU
TARTU LINNA VÄLJAANNE 1935

TARTU

III

LINNAVALITSUSE 1934./35. A.
TEGEVUSE ÜLEVAADE
JOOINI TARTU AJALOOST JA
STATISTIKAT

Nr 1944

TOIMETANUD

TARTU LINNA STATISTIKABÜROO

64455a

Inw. m. 490

TARTU

TARTU LINNA VÄLJAANNE 1936

UTAT

III

1936.10.14

LIINAVALLTUSE 1934.12.1 A.
TEGEVUSE ÜLEVAADE
JÕONI TARTU AJALOOST JA
STATISTIKAT

1936.10.14

120 016

1936.10.14

A. TÕNISSON
KINDRAL-MAJOR
TARTU LINNAPEA

SAATEKS.

Käesolev, arvult neljas, aastaraamatute seerias aga kolmas Tartu linna väljaanne taotleb samu sihte, mis eelmisedki, pakkudes ülevaadet Tartu linna eluavaldustest ja andes aru linnaomavalitsuse tegevusest.

Lahkuminevalt tavalisest linna-väljaannete jaotusest on käesolevas seerias püütud liita ühte tervikusse nii linnavalitsuse tegevuse ülevaade kui ka statistiline aastaraamat, lisades juurde veel erikäsitlusi, seekord linna ajaloo üksikküsimuste kohta.

Seepärast on kõik statistilised materjalid, kui nad on otseses seoses linnavalitsuse korraldavate ülesannetega või jälle väljendavad nende tulemusi, koondatud enamasti vastavate tegevus-ülevaadete juurde. Teised andmed aga on koondatud statistilisse eriossa.

Tegevuse ülevaade on koostatud linnavalitsuse osakondade ning asutiste kirjalikkude ülevaadete põhjal ja neid on ühtlustatud stiililiselt ja keeleliselt ning täiendatud saadaolnud materjalide abil.

Käesoleva väljaande statistilist osa on täiendatud Riigi Statistika Keskbüroo vastavate väljaannete põhjal koostatud kokkuvõtlikkude tabelitega 1. III 1934. aastal teostatud rahvaloenduse kohta. Peale selle on siin avaldatud „Eesti Statistika“ põhjal koostatud tabelid Tartu sadama ja raudteejaama tegevusest.

Eriosana on käesolevas aastaraamatus ülevaated Tartu linna vapi, lipu ja pitsati arenguloost, rootsiaegse Tartu välisilmest ja Tartu tule-
tõrjenduse ajaloost vanemal ajal.

A. TÖNISSON

Linnapea.

A. ISOTAMM

Statistikabüroo juhataja.

SISUJUHE.

Linnavalitsuse tegevuse ülevaade.

	Lk.
Sissejuhatuseks	3— 6
Linnavolikogu ja linnavalitsus	7— 21
Linnavolikogu	7— 10
Linnavolikogu tähtsamaid otsuseid	11— 12
Täidesaatvad komisjonid	13
Linnavalitsus	14— 16
Linnavalitsuse tähtsamaid külalisi	16— 17
Linna-arhiiv	18
Statistikabüroo	18— 21
Vaeslaste-kohus	21
Perekonnaseisu-amet	21
Haridus	22— 54
Linna koolivõrk	22— 25
Väljavõtte koolinõuniku aruandest	25— 33
Tartu linnakoolinõuniku järelevalvele kuulunud haridusasu- tised 1934./35. kooliaastal (tab. 1), 32.	
Algkoolide näitus	33— 43
Pedagoogiline Muuseum	43— 44
Hariduse-tabelid	45— 53
Algkoolid klasside, õpilaste arvu ja soo järgi 1934/35 (tab. 2), 45. Keskkoolid ja gümnaasiumid klasside, õpilaste arvu ja soo järgi 1934/35 (tab. 3), 46. Algkoolide õpilaste edasijõudmine õppimises 1934/35 (tab. 4), 47. Keskkoolide ja gümnaasiu- mide klasside koosseisude kujunemine 1934/35 (tab. 5), 48/49. Keskkoolide ja gümnaasiumide õpilaste edasijõudmine õppi- mises 1934/35 (tab. 6), 50. Algkooli-õpilaste vanus 31. XII 1934 (tab. 7), 51. Keskkoolide ja gümnaasiumide õpilaste vanus 31. XII 1934 (tab. 8), 51. Õpilaste riikkondsus ja rahvus 1934./35. õppeaastal (tab. 9), 52. Kutsekoolide õpi- laste edasijõudmine õppimises 1934/35 (tab. 10), 53.	
Raamatukogud	53— 54
Linnaraamatukogude laenutamistegevus (tab. 11), 53. Raa- matukogude arvuline koosseis (tab. 12), 54. Linnaraamatu- kogude kasutajad (tab. 13), 54.	
Tervishoid	55— 75
Sundmäärused	55— 56
Elatisvahendite järelevalve	56

Nakkushaigused	57
Tervishoiu-politsei	57— 58
1934. aastal võetud piima-, või- ja kooreproovid, 58.	
Võitlus suguhaigustega	58
Loomatervishoid	59
Tervishoiu-tabelid	60— 75

Tartus praktiseeriv tervishoiu-personaal 31. XII 1934 (tab. 14), 60. Haiglate tegevus 1934 (tab. 15), 61. Tartus ravitud haigusjuhtumid (tab. 16), 62/63. Tartus registreeritud nakkushaigused (tab. 17), 64. Ambolatoriumides vastuvõetud isikute arv (tab. 18), 64. Hamba-arstide tegevus 1934. a. (tab. 19), 64. Ämmaemandate tegevus (tab. 20), 64. Vaeste-arsti tegevus (tab. 21), 65. Emade ja laste arstliku nõuande punkt (tab. 22), 65. Prostitueerujad (tab. 23), 66. Tartu tiisikushaigete nõuande-kohas aasta jooksul registreeritud haiged vanuse järgi (tab. 24), 66. Tiisikushaiged Tartu linnas ja -maal Tartu tiisikushaigete nõuandekoha andmeil (tab. 25), 67. 1934. a. registreeritud suguhaiged (tab. 26), 68. 1934. a. registreeritud suguhaiged vanuse järgi (tab. 27), 69. Kesks- ja algkoolide õpilastel esinenud haigused (tab. 28), 70. Kooli-õpilaste tervislik seisund (tab. 29), 71. Linna hambaarstikabineti tegevus (tab. 30), 72. Arstide-personaal Tartus (tab. 31), 72. Desinfektsioonikambri tegevus (tab. 32), 72. Linna poolt linna vaeseile ravimist võimaldatud (tab. 33), 73. Kohtumeditšini-arsti poolt vägivaldsete surmajuhtumite puhul ettevõetud lahkamised (tab. 34), 74. Tervishoiu-politsei tegevus (tab. 35), 75.

Hooletkanne	76— 82
Vanadekodud	76— 79
Hooletkande-tabelid	76— 82

Hooletaluste arv linna kinnise ja poolkinnise hooletkande asutistes (tab. 36), 76. Hooletaluste liikumine vanade- ja vaestekodudes 1934./35. a. (tab. 37), 77. Lahtisel hooletkandel abiandmine 1934./35. a. (tab. 38), 77. Kinniste ja poolkinniste hooletkande-asutiste hooletalused (tab. 39), 78. Tartu linna vanadekodude hooletaluste toidukulud 1934/35 (tab. 40), 79. Pensionäride liikumine Tartus (tab. 41), 80. Lahtisel hooletkandel abisaajad vanuse ja soo järgi (tab. 42), 80. Lahtisel hooletkandel toetusesaajad (tab. 43), 81. Hooletkandelist abisaanute arv vastavate aastate lõpul (tab. 44), 82. Hooletkandelist abi saanute arv vastava aasta jooksul (tab. 45), 82.

Sotsiaalpoliitilised eriülesanded	83— 93
Kutsevaliku-nõuanne	83
Nõustatute arv 1934./35. tegevusaastal (tab. 46), 83.	
Juriidiline nõuanne	84
Tööstörs	84— 87
Tööstörsi tegevus 1934 (tab. 47), 85. Tööstörsi tegevus 1932—1934 (tab. 48), 86. Tartumaale 1934. a. antud teenistuskohad (tab. 49), 87.	
Avalikud tööd 1933./34. a.	87— 88
Avalikud tööd 1934./35. a.	88— 89
Töötalu Tartus 1934 (tab. 50), 89. Avalikud tööd 1934 (tab. 51), 90.	

Puudust-kannatavate laste, noorte ja nõrgajõuliste töötute toetamine	90— 92
Kodutööstuse edendamine	92— 93
M a a - a l a j a h e a k o r d	94—111
Linna krundid ja maatükid	94— 98
Linna maa-ala jagunemine 1934. a., 98.	
Linna hooned ja ehitused	98—102
Linna-asutiste ruumid	103
Turuhoone küsimus	103—104
Eraehituste järelevalve	104—105
Turud	106—110
Sillutus- ja kanalisatsiooni-tööd	110—111
Turuplats, 110. Kanalisatsiooni-tööd 1934. a., 110. Sillutus-tööd 1934. a., 111.	
Tööstuslikud ja kaubanduslikud ettevõtted	112—132
Linna elektriijaam	112—118
Elektriijaama voolutoodang ja -tarvitamine 1934./35. a., 114.	
Müüdnud elektrivoolu jaotus kw. 1934./35. a., 114. Elektri-jaama tulud ja kulud, 116.	
Gaasivabrik	118—119
Gaasi valmistamine ja selle tarvitamine, 119.	
Tapamaja	120—121
Tapamaja tegevus, 120. Haiglast liha hävitatud kg, 121.	
Laenukassa	122—123
Laenukassa- ja müügisaali-operatsioonid, 122. Vastuvõetud ja väljalunastatud pandid, 122.	
Linna-apteek	123—124
Linnapank	124—126
Linna metsad	126—127
Ülestöötatud metsamaterjalid 1934./35. a., 126.	
Veovoor	127
Veovoori tegevus 1934./35. a., 127.	
Kütte- ja ehitusmaterjalide laod	127
Materjalide muretsemine 1934./35. a., 127.	
Veevärk	128—129
Pudretivabrik	129
Viinapoed	129
Linna mõisad ja talud	130—132
R a h a n d u s	133—150
Rahandus-tabelid	140—144
Maksuosakonna kaudu sissetulnud riiklikud ja muud maksud kroonides, 140. Linnavalitsuse poolt väljaantud äritunnistused, 141. Tähtsamad maksuobjektid, 141. Linna üldkulud, 142. Linna üldtulud, 143. Puhaskulud ja -tulud, 144.	
Linna korralised kulud kroonides	145—149

Erakorralised kulud kroonides	150
Kulude ja tulude kokkuvõtte kroonides	150

Statistilisi andmeid.

Tabelid	153—189
-------------------	---------

Tartu elanikud rahvuse, vanuse ja soo järgi 1. III 1934 (tab. 1), 153. Tartu elanikud hariduse, vanuse ja soo järgi 1. III 1934 (tab. 2), 154. Tartu elanikud perekonnaseisu, vanuse ja soo järgi 1. III 1934 (tab. 3), 155. Tartu elanike tööharud töösuhete ja ühiskondlike kihtide järgi 1. III 1934 (tab. 4), 156/157. Leibkonnad, leibkonna-pea vanus ja leibkonna suurus Tartus 1. III 1934 (tab. 5), 158. Leibkonnad Tartus 1. III 1934 (tab. 6), 159. Leibkonnad Tartus 1. III 1934 (tab. 7), 160. Laste arv naistel Tartus 1. III 1934 (tab. 8), 160. Elanikega korterid eluruumide arvu, kasustusviisi ja mõnustuste järgi Tartus 1. III 1934 (tab. 9), 161. Tühjad elumajad Tartus 1. III 1934 (tab. 10), 161. Elanikega majad kordade arvu ja ehitusmaterjali järgi Tartus 1. III 1934 (tab. 11), 162/163. Elanikega korterid eluruumide ja elanike arvu järgi Tartus 1. III 1934 (tab. 12), 164/165, 166/167. Elanike mehaaniline liikumine 1934 ja 1935 (tab. 13), 168. Sündimus 1929—1934 (tab. 14), 169. Abiellumus 1930—1934 (tab. 15), 169. Sündimus vanemate abielu kestuse järgi 1934 (tab. 16), 170. Sündimus vanemate vanuse järgi 1934 (tab. 17), 171. Sündimus vanemate rahvuse järgi (tab. 18), 172. Abiellujad rahvuse järgi (tab. 19), 173. Abiellujad perekonnaseisu järgi (tab. 20), 173. Abiellujad vanuse järgi 1934 (tab. 21), 174. Abiellumus kuude ja vanuse järgi 1934 (tab. 22), 175. Suremus Tartus (tab. 23), 176. Suremus 1934. aastal (tab. 24), 176. Suremus perekonnaseisu ja rahvuse järgi 1934 (tab. 25), 177. Laste suremus soo ja vanuse järgi (tab. 26), 177. Rinnalaste suremus vanuse järgi (tab. 27), 178. Surnult sündinud 1928—1934 (tab. 28), 178. Tühjad korterid ja majad tühi oleku põhjuste järgi 1. III 1934 (tab. 29), 179. Tuletõrje väljakutsed kuude ja põhjuste järgi (tab. 30), 179. Tuleõnnetused tuletekkimise põhjuste järgi (tab. 31), 180. Tuleõnnetused kuude järgi (tab. 32), 180. Liiklemisvahendid 1927—1934 (tab. 33), 180. Autobuste liikumine Tartus (tab. 34), 181. Tartu raudteejaama tegevus (tab. 35), 181. Tartu sadama tegevus (tab. 36), 182. Töötute korterite koormatus 1934./35. a. (tab. 37), 183. Töötute perekonnaseis ja ülalpeetavate arv 1934./35. a. (tab. 38), 183. Kuupalgased linnateenijad palga-astme ja hariduse järgi novembris 1935 (tab. 39), 184. Kuupalgased linnateenijad palga-astme ja ülalpeetavate arvu järgi novembris 1935 (tab. 40), 185. Toidu- ja tarbeainete keskmised turuhinnad Tartus 1934. a. (tab. 41), 186/187/188. Elusloomade keskmised laadahinnad kroonides 1934. aastal (tab. 42), 189.

Tartu ajaloo.

Tartu linna pitsatist, vapist ja lipust.	
E. Tender	193—206
Tartu turg 1682. aastal. E. Tender	207—212
Jooni Tartu tuletõrjenduse ajaloo. E. Tender	213—222

PILTIDE JA JOONISTE LOEND.

Linnapea A. Tõnisson	Lk. V
Linnavalitsus 1935	15

Pilte algkoolide näituselt:

Väljapanekuid koduloost ja loodusõpetusest	35
Eeskujulikud koolipingid	36
Õpilaste omavalmistatud suusad	36
Õpilaste omavalmistatud maapinna-läbilõige	37
Algkoolide joonistused ja tütarlaste käsitöö	38
Kaagvere lastekodu kasvandik kangast kudumas	39
Õpilaste valmistatud linikud ja padjad	40

Pilte ja jooniseid Tartu ajalooost:

Vanim Tartu linnapitser (XIII sajandi keskelt)	195
Linnapitser a. 1326	195
Linnapitser a. 1347—1389	196
Sekreetpitser a. 1367—1570	196
Väike signetpitser a. 1540—1544	196
Linnapitser a. 1584—1600 ja 1634—1674	198
Linnapitser a. 1601—1602	198
Linnapitser a. 1670—1707	198
Linnapitser a. 1722—1797	198
Linnapitser a. 1780—1850	199
Linnanõukogu pitser a. 1788—1796	199
Väike linnapitser a. 1814	199
Linnapitser a. 1833—1869	199
Tartu vapi ofitsiaalne kuju VRTSK järgi	201
Tartu vapi kujundid W. Krügeri joonise järgi a. 1837	201
Tartu linna lipp	204
Tartu linna vapp	204
Tartu turg 1682. aastal	210

TABLE DES MATIÈRES.

Aperçu de l'activité de la Municipalité.

	Pag.
Introduction	3— 6
Municipalité et Conseil Municipal	7— 21
Conseil Municipal	7— 10
Résolutions plus importantes du Conseil Municipal	11— 12
Comités exécutifs	13
Municipalité	14— 16
Hôtes distingués de la Municipalité	16— 17
Archives de la Ville	18
Bureau de Statistique	18— 21
Chambre des Orphelins	21
État-Civil	21
Instruction	22— 54
Réseau scolaire	22— 25
Extrait du rapport de l'inspecteur des écoles	25— 33
Exposition des écoles primaires	33— 43
Musée Pédagogique	43— 44
Tableaux concernant l'instruction	45— 53
Écoles primaires d'après effectifs des classes, nombre d'élèves et leur sexe 1934/35 (tab. 2), 45. Écoles secondaires d'après classes, nombre et sexe des élèves (tab. 3), 46. Progrès des élèves des écoles primaires 1934/35 (tab. 4), 47. Composition de l'effectif des élèves des écoles secondaires en 1934/35 (tab. 5), 48. Progrès des élèves des écoles secondaires 1934/35 (tab. 6), 50. Âge des élèves des écoles primaires 31. XII 1934 (tab. 7), 51. Âge des élèves des écoles secondaires 31. XII 1934 (tab. 8), 51. Nationalité des élèves en 1934/35 (tab. 9), 52. Progrès des élèves des écoles professionnelles (tab. 10), 53.	
Bibliothèques	53— 54
Volumes empruntés en 1932/33—1934/35 (tab. 11), 53. Com- position numérique des bibliothèques (tab. 12), 54. Emprun- teurs de la Bibliothèque municipale (tab. 13), 54.	
Santé Publique	55— 75
Décrets et règlements	55— 56
Contrôle des denrées alimentaires	56
Maladies contagieuses	57
Police sanitaire	57— 58

Lutte contre les maladies vénériennes	58
Hygiène vétérinaire	59
Tableaux concernant la Santé Publique	60— 75
Personnel sanitaire pratiquant à Tartu le 31. XII 1934 (tab. 14), 60. Activité des hôpitaux (tab. 15), 61. Maladies traitées à Tartu (tab. 16), 62. Maladies contagieuses enregistrées (tab. 17), 64. Nombre des assistés aux ambulances (tab. 18), 64. Dentistes en 1934 (tab. 19), 64. Activité des sage-femmes (tab. 20), 64. Activité du médecin des pauvres (tab. 21), 65. Cabinet de Consultation des mères et des enfants (tab. 22), 65. Prostituées (tab. 23), 66. Malades enregistrés au „Cabinet de Consultation de Tuberculose“, d'après leur âge (tab. 24), 66. Mouvement des tuberculeux dans la ville et le district de Tartu (tab. 25), 67. Malades vénériens enregistrés pendant 1934 (tab. 26), 68. Malades vénériens d'après leur âge (tab. 27), 69. Maladies des élèves des écoles primaires et secondaires (tab. 28), 70. Santé des élèves (tab. 29), 71. Activité du Cabinet dentaire de la Ville (tab. 30), 72. Personnel médical de Tartu (tab. 31), 72. Activité de la chambre de désinfection (tab. 32), 72. Traitements méd. accordés aux indigents de la Municipalité (tab. 33), 73. Autopsies des cas de mort violente (tab. 34), 74. Activité de la Police de l'Hygiène (tab. 35), 75.	
Assistance Publique	76— 82
Asiles des vieillards	76— 79
Tableaux concernant l'Assistance Publique	76— 82
Nombre des assistés dans hospices (tab. 36), 76. Mouvement des assistés des hospices (tab. 37), 77. Assistance publ. sans hospitalisation (tab. 38), 77. Assistés dans les hospices des vieillards et infirmes (tab. 39), 78. Frais de nourriture des assistés des hospices de vieillards (tab. 40), 79. Mouvement des pensionnaires à Tartu (tab. 41), 80. Âge et sexe des assistés (tab. 42), 80. Assistance publique sans hospitalisation (tab. 43), 81. Nombre des assistés à la fin de l'année (tab. 44), 82. Nombre des assistés dans le courant de l'année (tab. 45), 82.	
Institutions sociales	83— 93
Consultation de choix de profession	83
Consultation juridique	84
Bourse du Travail	84— 87
Activité du Bureau de Travail 1934 (tab. 47), 85. Activité du Bureau de Travail 1932—1934 (tab. 48), 86. Chômage en 1934 (tab. 49), 89.	
Travaux publics 1933/34	87— 88
Travaux publics 1934/35	88— 89
Subsides à l'enfance et la jeunesse indigente, de même qu'à chômeurs faibles de santé	90— 92
Favorisation de l'industrie domestique	92— 93
Services publics	94—111
Terrains de la Ville	94— 98
Bâtiments et construction de la Ville	98—102
Locaux des établissements de la Ville	103
Question d'un bâtiment pour marché	103—104

Contrôle des constructions privées	104—105
Marchés	106—110
Travaux de pavage et canalisation	110—111
Entreprises industrielles et commerciales	112—132
Station d'électricité de la Ville	112—118
Production et consommation d'énergie électrique (tab. 52), 114.	
Usine à gaz	118—119
Production et consommation du gaz (tab. 54), 119.	
Abattoirs	120—121
Activité de l'abattoir (tab. 55), 120.	
Mont-de-Piété	122—123
Opérations du Mont-de-Piété (tab. 57), 122.	
Pharmacie de la Ville	123—124
Banque Municipale	124—126
Forêts de la Ville	126—127
Transports	127
Dépôts de matériel de chauffage et construction	127
Conduite d'eau	128—129
Usine d'engrais	129
Débites de spiritueux	129
Domaines et fermes de la Ville	130—132
Finances	133—150
Tableaux concernant les finances	140—144
Impôts de l'Etat et autres taxes (tab. 62), 140. Certificats commerciaux délivrés par la Municipalité (tab. 63), 141. Objets d'impôts les plus importants (tab. 64), 141. Frais généraux (tab. 65), 142. Recettes générales (tab. 66), 143. Recettes et revenus nets (tab. 67), 144. Dépenses ordinaires de la ville (en couronnes), 145. Budget extraordinaire (en couronnes), 150. Résumé des dépenses et recettes (en couronnes), 150.	

Données statistiques.

Données du recensement de 1. III 1934	153—167
Nationalité, âge et sexe, 153. Instruction, âge et sexe, 154. Etat civil, âge et sexe, 155. Occupations d'après activité, industries, services et classes sociales, 156. Ménages, nombre des membres et âge du chef, 158. Ménages, 159. Ménages Tartu, 160. Nombre des enfants chez femmes (de 15 ans et au-dessus), 160. Logements habités d'après le nombre des pièces, usage et installations, 161. Nombre des maisons non habitées d'après le nombre des étages, 161. Maisons habitées d'après le nombre des étages et matériel de construction 162. Logements habités (sans demeures collectives) d'après le nombre des pièces et des habitants, 164. Logements et maisons non habitées d'après les causes de nonhabitation, 179.	
Démographie	168—178
Mouvement mécanique des habitants de Tartu, 168. Natalité 1929—1934, 169. Mariages 1930—1934, 169. Natalité d'après la durée du mariage, 170. Natalité d'après l'âge des parents, 171. Natalité d'après la nationalité des parents, 172. Contract-	

ants mariage d'après leur nationalité, 173. Contractants mariage d'après leur état-civil, 173. Contractants mariage d'après leur âge, 174. Mariages d'après mois et âge, 175. Mortalité, 176. Mortalité d'après l'état-civil en 1934, 176. Mortalité d'après l'état-civil et nationalité en 1934, 177. Mortalité infantile d'après sexe et âge, 177. Mortalité des nourrissons d'après âge et sexe, 178. Mort-nés, 178.

Divers 179—189

Appels des pompiers d'après causes et mois, 179. Nombre d'incendies d'après les causes, 180. Nombre d'incendies d'après les mois, 180. Mouvement des autobus de Tartu, 181. Activité de la gare des chemins de fer de Tartu, 181. Navigation du port de Tartu, 182. Logements des chômeurs, 183. État-civil des chômeurs et nombres des pers. entretenues, 183. Employés munic. à traitement mens. d'après catégories et instruction, 184. Employés munic. à traitement mens. d'après catégories et membres de fam. à leur charge, 185. Prix des objets de consommation à Tartu, 186. Prix de foire des animaux vivants (moyenne), 189.

Histoire de Tartu.

Du sceau, de l'écusson et du drapeau de la Ville de Tartu. E. Tender	193—206
Le marché de Tartu en 1682. E. Tender	207—212
Traites divers de l'histoire des pompiers de Tartu. E. Tender	213—222

SISSEJUHATUSEKS.

Järgnevale, sissejuhataivate ridade eesmärgiks on anda kokkuvõetult ülevaatlilik kirjeldus Tartu linnaomavalitsusest 1934/35. eelarveaastal, tootes esile tähtsamaid momente linnaomavalitsuse elust ning olulisemaid suundi linnaomavalitsuse tegevusest selle aja jooksul. Üksikasjalik, arvuliste andmetega varustatud kirjeldav ülevaade linnaomavalitsuse tegevusest on toodud järgnevas ülevaades.

LINNAVALITSUSE TEGEVUSE ÜLEVAADE

1929. aasta detsembris Tartu linnaomavalitsuse volitused lõppesid uue, 1934. a. jaanuaris toimunud linnaomavalitsuse valimiste kinnitamisega kohtu- ja siseministri poolt. Kuna 1933. a. alanud ja Riigivanema kandidaatidele soovitusallkirjade andmisele jätku kibutus-
töö ahvardas toota segadusi rahva ja riigi seas-ellu ja viia meie rahvuslervikut vastu rasketele vapustustele, siis pandi maksma kaitse-
selsukord kogu riigis, katkestati erakondade tegevus ning likvideeriti
vasttekkinud erakond — „Vabadussõjalaste Liit“. Omavalitsustes
avalikus nende sammude mõju likvideeritud rühmituse esindajate
eemaldamises volikogust. Tartu linnavolikogu koosseis vähenes seega
32 voliniku võrra, volikogusse jäi 33 volinikku. Kuna linnavolikogu
oli kaotanud oma koosseisust enam kui 48%, siis jäeti kinnitamata ka
tema poolt koostatud linnavalitsus ja uus linnavalitsuse määras Vaba-
riigi valitsus. Linnavalitsus määrati 4-liikmeline, järgmises koosseis-
sus: linnapeaks kindral-major A. Tõnisson, linnapeaabiiks eelmise
linnapea K. Luik, linnavalitsuse liikmeteks dr. med. R. Sirkka ja
ins. J. Rosenfeldt. Uus linnavalitsus astus ametisse 2. mail 1934.

Uus linnavalitsus ei olnud Tartu linna olude, vajaduste ja nõue-
tega sel määral tuttav, et oleks algusest peale võinud hakata teostama
oma kommunaalpoliitilist kava. Seepärast ei rõhuta tema töö esimesel
aastal ühtegi tegevussala. Linnavalitsus oma tegevuses olenegi selar-
vest. Olgugi et eelarve koostas uus linnavalitsus, sündis see juba ala-
nuud eelarveaasta sees ja ei saanud näidata suundi ja sihte, mida linna-

SISSEJUHATUSEKS.

Järgnevate, sissejuhatavate ridade eesmärgiks on anda kokkurusutult ülevaatlik kirjeldus Tartu linnaomavalitsusest 1934./35. eelarveaastal, tõstes esile tähtsamaid momente linnaomavalitsuse elust ning olulisemaid suundi linnavalitsuse tegevusest selle aja jooksul. Üksikasjalik, arvuliste andmetega varustatud kirjeldav ülevaade linnavalitsuse tegevusest üksik-alade korraldamisel leidub käesoleva raamatu vastavates peatükkides.

1929. aasta detsembris valitud linnavolikogu volitused lõppesid uue, 1934. a. jaanuaris valitud linnavolikogu valimiste tulemuste kinnitamisega kohtu- ja siseministri poolt. Kuna 1933. a. alanud ja Riigivanema kandidaatidele soovitusallkirjade andmisel jätkuv kihutustöö ähvardas tuua segadusi rahva ja riigi sise-ellu ja viia meie rahvustervikut vastu rasketele vapustustele, siis pandi maksma kaitseisukord kogu riigis, katkestati erakondade tegevus ning likvideeriti vasttekkinud erakond — „Vabadussõjalaste Liit“. Omavalitsustes avaldus nende sammude mõju likvideeritud rühmituse esindajate eemaldamises volikogust. Tartu linnavolikogu koosseis vähenes seega 32 voliniku võrra, volikogusse jäi 33 volinikku. Kuna linnavolikogu oli kaotanud oma koosseisust enam kui 48%, siis jäeti kinnitamata ka tema poolt koostatud linnavalitsus ja uue linnavalitsuse määras Vabariigi valitsus. Linnavalitsus määrati 4-liikmeline, järgmises koosseisus: linnapeaks kindral-major A. Tõnisson, linnapeaabiks eelmine linnapea K. Luik, linnavalitsuse liikmeteks dr. med. R. Sinka ja ins. J. Rosenfeldt. Uus linnavalitsus astus ametisse 2. mail 1934.

Uus linnavalitsus ei olnud Tartu linna olude, vajaduste ja nõuetega sel määral tuttav, et oleks algusest peale võinud hakata teostama oma kommunaalpoliitilist kava. Seepärast ei rõhuta tema töö esimesel aastal ühtegi tegevusala. Linnavalitsus oma tegevuses oleneb eelarvest. Olgugi et eelarve koostas uus linnavalitsus, sündis see juba alanud eelarveaasta sees ja ei saanud näidata suundi ja sihte, mida linna-

valitsus omaks on võtnud. Linnavalitsus astus ametisse siis, kui eelarveaasta algusest oli möödunud juba terve kuu.

Hariduse alal loodi juurde uue kutsekoolina linna koolivõrgus tehnikakool. Meil oli küll rohkesti üldhariduslikke koole, kuid kutsealaline ettevalmistus on leidnud vähem väljaarendamist. Säärane kool, kus leiaksid ettevalmistamist teemeistrid, vedurijuhid, depoodemeistrid jne., on Eestis senini puudunud. Uuesti-asutatud tehnikakooli ülesandeks seati sellelaadilise erihariduse andmine. Kui Poeglastegümnaasiumi juures teotsenud tehnikaharu määrati likvideerimisele, siis kerkis mõte eelnimetatud kutsekooli asutamiseks, mis võiks kasutada likvideeritava kooli jaoks muretsetud õppevahendeid, kabinette ja sisseseadmeid.

1934. a. sügisel täitis 250 aastat sellest, kui B. G. Forselius asutas Tartusse esimese õpetajate-seminari. Linnavalitsus otsustas mälestada seda sündmust eri puiestiku — tammiku rajamisega selle seminari asukohale Ropka linnaosas. Pidulikult tammiku-rajamisel istutas iga Tartu keskkool sinna 2 tamme ja iga algkool ühe tamme, missugusud puud jäävad edaspidi istutajate koolide hoolitsemisele. Aktusest võttis osa ka Rootsi saadik Eestis parun Kosküll, kes istutas tammiku keskpaika, seminarihoone varemetele omalt poolt tamme, mis ristiti „Rootsi tammeks“.

Maa-alalised ja heakorra-küsimused on tervishoiu-alaga tihedas ühenduses. Nakkushaiguste hädaoht Tartus on suviti võrdlemisi kardetavalt esile kerkinud põhjusel, et nii veevärgi- kui ka kanalisatsiooniolud on olnud nõrgad. Linnavalitsus asus siin seisukohale, et neile seadmeile tuleb pühendada senisest suuremat tähelepanu ja neid kiiremini laiemas ulatuses arendada. Eelarve piirides püüdis linnavalitsus tänavaid võimalikult korralikult prügitada, neid enam kasta ja võidelda tolmu vastu ka muru külvamise, peale selle istutati puid Tamme puisteele, Kreutzwaldi tänavale, Näituse tänavale, Tähtvere parki ja Forseliuse puiestikku.

Linnal polnud seni välja kujunenud oma tänavasillutise oskustöölise kaadrit. Ei ole loomulik ega õigustatud senine olukord, kus tööbörsi kaudu hulgad otsisid pääsu avalikele töödele, tänavaprügitamise töödeks aga, kus töölised hooaja jooksul võivad teenida aastase ülalpidamise, toodi töölisi Peipsi äärest. Linnavalitsus asus siin seisukohale, et vastavad oskustöölised tuleb leida ja välja arendada oma elanikkonnast. Majandusosakond tegi aasta jooksul vastavaid ettevalmistusi.

Platside ja puiestikkude korrashoid jättis palju soovida, sest linnal puudus sellekohaste ülesannetega ja vastava eriharidusega ametnik —

aednik. Tegevus sel alal kandis juhuslikku laadi. 1934. a. sügisel seati ametisse linna-aednik, kelle vahetul hoolet asuti parke, puisteid ja iluplatse korraldama.

Kivisilla ümbruses asetsenud kaubapoed, mis avalikkuses ja volikogus juba pikema aja kestel Kivisilla ümbruse ilu rikkujatena olid kõne all, otsustati kõrvaldada.

Linna toiduainete-turu ajakohastamises, millest aastaid oli kõnelnud, asuti reaalseid ettevalmistusi tegema turuhoone püstitamiseks.

Linna-asutiste ruumide suhtes sattus linn raskusesse, kui tuli üle anda Gildi 8 asuva linna suure maja Rüütli tän. poolne front Ülikoolile. Linnavolikogu 25. sept. 1933. otsustas anda Ülikooli Tehnika-teaduskonnale, kui see asutatakse Tartus, kasutamiseks oma suurima hoone, Gildi 8. Kui teaduskond avati, asus ta ruumide ülevõtmisele. Kuna selles hoones leidis ulualust rida linna-asutisi, tuli nende jaoks leida uued ruumid. Uute ruumide suhtes jäadi peatuma Lihaturg 7 asetseva Maakrediitseltsi, end. Krediitkassa kinnisvara juurde. Selles hoones asetses juba enne linna elektriijaama kontor ning laboratoorium. Linn ostis hoone 1935. a. alul ning asus kohe valmistama ümberehituse plaane ja kalkulatsioone.

Hoolekande alal muudatusi ei olnud. Uute määruste tõttu töövahetalituse alal vähenes avalikele töödele saadavate arv nõnda, et avalikke töid korraldati 1934./35. a. ainult väikeses ulatuses.

Ettevõtete alal jätkus Ulila elektriijaama välja-arendamine. Jaama endises hoones Soola tän. seni kasutamata seisnud lokomobiil ja dünamo müüdi ära ning saadud raha kasutati Ulila jõujaama laiendamise kulude osaliseks katteks. Elektritarvitamise tõusuga ja Ulila elektriijaama tegevusraadiuse suurenemisega olid jõujaama reservid jõudnud äärmise piirini, nii et talvekuudel, kui kõik masinad töötasid täie koormatusega, ühe masina rikke puhul poleks olnud võimalik seda asendada. Seepärast otsustati muretseda juurde uus turbiin. Et muuta jõujaama koormatuse ööpäevast kõikumist ühtlasemaks ning jaama tegevust seega normaalsemaks, kohaldati vastavalt voolumüügi-tariife.

Laenukassa tegevuse alatise tõusu tõttu teostati hoones mõned ümberehitused, millega saadi juurde uusi laoruume.

Linnapank, mille tegevus aastast-aastasse oli arenenud jõudsalt, oli sunnitud suurendama põhikapitali 300.000 kroonile.

Linna tapamaja, millele on tekkinud linnas võistleja Eksport-tapamaja näol, oli sunnitud kohaldama omi takse elunõuetele, neid osaliselt alandades.

Kuna uut linnavalitsust vähendati ühe liikme võrra ja see määrati 4-liikmeline, tuli paratamatult teostada uus tegevusülesannete jaotus. Selleks ühendati senised majandus- ja ehitusosakonnad ühiseks ehitusmajandusosakonnaks, paigutades need senisesse ehitusosakonna ruumi. Senised arve- ja maksuosakond ning linnakassa ühendati üheks rahandusosakonnaks. Vastavalt sellele koondati komisjonide arv 17-lt 10-le, jaotades kaotatud komisjonide ülesanded teistele, järelejäanud ja uuestiloodud komisjonidele.

LINNAVOLIKOGU JA LINNAVALITSUS.

14. ja 15. dets. 1929 valitud linnavolikogu volitused olid pikendatud kuni 15. veebruarini 1934. Uued volikogu valimised määrati 11. nov. 1933 ja kuulutati välja 8. dets. 1933 tähtpäevaga 14. ja 15. jaanuar 1934.

Valimisteks oli linn jagatud 7-sse jaoskonda, kusjuures valimispunktide asukohad olid järgmised:

1. jsk. — Peetri koguduse leerisaal, Peetri 33,
2. „ — Kommertsgümnaasium, Fortuuna 12,
3. „ — Raekoda, Volikogusaal,
4. „ — Linna V algkool, Lina 2,
5. „ — Linna II algkool, Tolstoi 4,
6. „ — Ülikooli hoone, Aia 46,
7. „ — Linna VII algkool, Kesk 19.

Valimisõiguslike arvu, antud hääli ja maksvaks tunnistatud hääle jagunemist valimistel esinenud rühmituste järgi üksikutes valimisjaoskondades näitab järgnev arvustik.

Hääleõiguslikke oli:	I	II	III	IV	V	VI	VII	Kokku
Mehi . . .	3442	2420	2316	2210	2619	3244	2101	18352
Naisi . . .	4158	3502	3202	2931	3709	4718	2420	24640
Kokku . . .	7600	5922	5518	5141	6328	7962	4521	42992

Võttis osa valimistest:

Mehi . . .	2754	1670	1686	1533	1788	2270	1381	13082
Naisi . . .	2915	2575	2268	2055	2676	3192	1780	17461
Kokku . . .	5669	4245	3954	3588	4464	5462	3161	30543

Antud häälest oli

maksvaid .	5541	4200	3910	3549	4417	5430	3120	30167
maksvuseta	128	45	44	39	47	32	41	376

Nimekirjadele anti
hääli üldse

4986	3907	3489	3176	3891	4851	2840	27140
------	------	------	------	------	------	------	-------

Neist said hääli:

Aed- ja Äärelinna majaomanikud (Amo)	115	71	48	102	70	265	393	1064
Eesti Isamaalaste Ühing	54	18	36	28	30	31	14	211

	I	II	III	IV	V	VI	VII	Kokku
Eesti Rahvuslik Valimisliit (Erv)	659	434	589	394	713	850	300	3939
Eesti Sotsialistlik Töölise Partei (Stp)	429	377	264	327	419	419	286	2521
Kristlaste Valimisliit (Kr)	135	76	61	60	65	67	23	487
Majaomanikud (Mo)	556	658	352	350	429	455	337	3137
Tartu Saksa Valimisliit (Sks)	329	58	279	100	185	654	15	1620
Töö- ja Õigusliit (TÕ)	96	55	99	58	116	142	53	619
Vabadussõjalaste rahvaliidumine (Vabs)	2576	1998	1680	1702	1799	1842	1393	12990
Vene Rahva Valimisliit (Vnl)	37	162	81	55	65	126	26	552
Vaba ruudukesega antud hääled	555	293	421	373	526	579	280	3027
Üldse maksvaid hääli	5541	4200	3910	3549	4417	5430	3120	30167
% hääleõiguslike arvust	72,9	70,9	70,9	69,0	69,8	68,2	69,0	70,2
Hääletusest osavõtu protsent	74,6	71,7	71,7	69,8	70,5	68,6	69,9	71,0

Vastavalt adressbüroo teatele elanike arvu kohta, määrati linnavolikogu liikmete arv kindlaks 65-le. Esmakordselt Eesti valimispraksises tuli kohaldamisele uus, liikuvate nimekirjade alusel koostatud valimisseadus, millega valijaile oli antud vabadus hääletada kas nimekirjale, üksikisikule või koguni kirjutada ise vabale ruudukesele nende isikute nimed, kellele ta soovis häält anda. Seejuures ei olnud kodanik seotud ainult nende nimedega, kes esinesid kandidaatidena valimisedeleil, vaid ta võis ka ise väljastpoolt, oma soovile vastavalt nimesid juurde kirjutada. Vabal ruudukesel anti, kasutades uut võimalust, kokku 3027 häält, kuid et ühelegi vabale ruudukesele kirjutatud isiku võrdlus-arv ei küündinud valimiste-jagajani, ei läinud ükski neist selle põhjal volikogusse. Küll aga nihutas vaba ruuduke nimekirjades esinenud kandidaate nimekirja piires ettepoole.

Üksikute rühmituste järgi jagunes linnavolinike kohtade arv järgnevalt:

Aed- ja Äärelinna majaomanikud, aednikud ja linnamaa rentnikud	2
Eesti Rahvuslik Valimisliit	10
Eesti Sotsialistlik Töölise Partei	6
Kristlased	1
Majaomanikkude ja teiste kodanl. ringkondade liit	8
Tartu Saksa Valimisliit	4
Töö- ja Õigusliit	1
Vabadussõjalaste rahvaliidumine	32
Vene Rahva valijate ühendus	1
Kokku	65

92183 Hääletamistulemuste kontrollimise, üksikute kandidaatide võrdlus-arvude väljaarvestamise ja muude eeltöödega jõuti lõpule 27. jaan. 1934. 2. märtsil 1934 uus linnavolikogu, esmakordselt kokku astunud, valis volikogu juhatajaks Aleksander Raudsepa, asetäitjateks Juhan Kõpu ja Julius Lille. Samal koosolekul valiti linnapeaks Hans Ainson, linnanõunikudeks Oskar Saarema, Oskar Meoma ja Richard Õunap.

Kohtu- ja siseminister, arvesse võttes, et tema otsusega 22. märtsist 1934 on Riigikorra kaitse sead. § 1 p. 1 ja § 2 põhjal suletud Eesti Vabadussõjalaste Liit ja ühing „Vabadussõjalaste Rahvaliidumise“ põhjusel, et nende organisatsioonide tegutsemises avaldus püüdmine vägivaldselt muuta Eesti Vabariigi põhiseadusega maksmapandud riigi-, samuti olemasolevat ühiskondlikku korda, ja pannes tähele, et nimetatud liit ja ühing on esinenud omavalitsuste volikogude valimistel, ning käsitades Riigikorra kaitse sead. (RT 25—1934) § 3, on otsustanud 22. märtsil 1934 tunnistada maksvusetuks linna- ja alevivolikogude valimistel 14. ja 15. jaanuaril 1934 esitatud Eesti Vabadussõjalaste Liidu ja Vabadussõjalaste Rahvaliidumise kandidaatide esitamiskirjad ja lõppenuks nende järgi valitud esindajate volitused.

Sel põhjusel on Tartu linnavolikogu valimistel 14. ja 15. jaanuaril 1934 Vabadussõjalaste Rahvaliidumise kandidaatide esitamiskirjade järgi valitud Tartu linnavolinikkude volitused lõppenud. Nende volinikkude nimekiri, kelle volitused lõppesid, on järgmine: 1. Kubbo, Eduard, 2. Ainson, Hans, 3. Saarema, Oskar, 4. Grau, Karl, 5. Karlson, Karl-Ferdinand, 6. Treial, Hugo-August, 7. Hindrikson, Gustav-Aleksander, 8. Tamman, Mihkel, 9. Seidelbach, Leopold, 10. Raudsepp, Aleksander, 11. Meoma, Oskar, 12. Meksi, Eduard, 13. Põltsamaa, August, 14. Kähr, Voldemar, 15. Zirkel, Peeter, 16. Timmermann, Aleksander, 17. Raudsepp, Jaan, 18. Vihalem, Hugo, 19. Lätti, Alfred, 20. Morin, Arnold, 21. Peitel, August, 22. Hanko, Eduard, 23. Unt, Karl, 24. Luksepp, Aleksander, 25. Akermann, Juhan, 26. Peets, Gustav, 27. Schmidt, Nikolai, 28. Siil, Voldemar, 29. Kornev, Nikolai, 30. Huik, Johan, 31. Beifeldt, Johannes, 32. Jaska, Arnold.

Seega on linnavolikogu 65-liikmelisest koosseisust välja langenud 32 ja järele jäänud 33 volinikku. Linnavolikogude valimise sead. muutmise dekreedid (RT 25—1934, art. 187) § 52¹ järgi, kui Riigikorra kaitse sead. § 3 põhjal kohtu- ja siseministri otsusega on tühistatud mõne ühingu, seltsi, rühmituse või nende liidu poolt esitatud kandidaatide esitamiskirjade järgi valitud esindajate volitused või mõne volikogurühma liikmete volitused, jäävad vabanenud kohad täitmata kuni järg-

miste valimisteni ning linnavolikogu seaduslikuks koosseisuks loetakse jõussejäänud esitamiskirjade järgi valitud volinikkude arv.

Kohtu- ja Siseministeeriumi Adm.-osakond kirjaga 23. märtsist 1934 teatas, et Linnaseaduse muutmise dekreeði § 118 põhjal jäeti ametisse kinnitamata 2. märtsil 1934 linnavolikogu poolt valitud linnavalitsus.

Linnavolikogu oma koosolekul 9. apr. 1934 valis volikogu juhatajaks rektor Juhan Kõpu, asetäitjaks Peeter Tarvel'i.

Linnavolikogu pidas 1934. aasta jooksul üldse 13 koosolekut, neist 8 korralist ja 5 erakorralist. Neil koosolekutel arutati läbi ja otsustati üldse 156 küsimust.

Üksikute valitsemisalade järgi jagunevad tehtud otsused järgmiselt:

Valimised	45
Eelarve, lisa-eelarve, aruanded	5
Sundmäärused	3
Maksud, maksuvõlad	21
Kinnisvarad, nende omandamine ja võõrandamine	24
Haridus	7
Trahter-asutised	13
Palgad, pensionid, toetused	4
Ettevõtted	10
Ehituslaen	9
Laenu tegemine ja avanss	1
Mitmesugused	14
Üldse	156

LINNAVOLIKOGU KOOSSEIS 1934.

1. AAVIK, Johan, Mo;
2. ADAMSON, Mart, Stp;
3. ANNOK, Voldemar, Amo;
4. BERNAKOFF, Rudolf, TÕ;
5. BEZANITSKAJA, Klaudia, Vnl;
6. INGERMANN, Paul, Mo;
7. KOKLA, Konstantin, Erv;
8. KULLAM, August, Mo;
9. KUUSLOO (Kustlov), Villem, Erv;
10. KUUM, Aleksander, Erv;
11. KÖPP, Juhan, Erv;
12. LANG, Juhan, Erv;
13. LILL, Julius, Mo;
14. LINKBERG, Artur, Mo;
15. LUIK, Karl, Erv;
16. LUCK, Otto, Sks;
17. MARMOR, Albert, Stp;
18. MÖRU, August, Erv;
19. PANKSEP, Peeter, Amo;
20. PIIP, Ants, Erv;

21. POST, Georg, Sks;
22. SARAL, Karl, Erv;
23. SISKI, August, Mo;
24. STACKELBERG, Valter, Sks;
25. SUMBERG, Hermann, Erv;
26. SÜTT, Johann, Stp;
27. TALLO, Johannes, Mo;
28. TAMMAN, Voldemar, Mo;
29. TARVEL (Treiberg), Peeter, Stp;
30. TREUMANN, Jaan, Kr;
31. VAIN, Jaan, Stp;
32. VALTER, Hermann, Sks;
33. VELLEMA, Mihkel, Stp.

LINNAVOLIKOGU TÄHTSAMAIK OTSUSEID 1934.

Linnavolikogu juhatajaks valitakse rektor Juhan Kõpp — 9. aprillil.

Linnavalitsuse täidesaatvate komisjonide ümberkorraldamine — 14. mail.

Linnavalitsuse liikmete tööjaotus — 14. mail.

Arvepidamise kodukorra § 14 ja 16 muutmine — 2. juulil.

Täiendav määrus sundmäärusele piirkondade üle, kus tööstusettevõtete asutamine Tartu linnas keelatud — 14. veebruaril.

Korstnapühkijate taksi muutmine — 9. aprillil.

Täiendus sundmäärusele alkoholiliste jookide müügi õigusega restoranide ja einelaudade ning õllekaupluste ruumide sisseseadmise, korra ja tervishoiuliste nõuete kohta — 9. aprillil.

Linna 1932./33. aasta aruanne — 14. veebruaril.

Linna 1933./34. aasta lisa-eelarve — 14. veebruaril.

Linna 1934./35. aasta eelarve — 27. augustil.

Linna 1933./34. aasta aruanne — 26. novembril.

Toetuse määramine Eesti Põllumeeste Seltsile näitusplatsi ilustamiseks — 14. veebruaril.

Karlova mõisamaa krundist maatükkide eraldamine ja müümine — 28. mail.

Linna päralt oleva, Põik tn. asetseva 121, 8 ruutm. suuruse maatüki müümine — 28. mail.

Sootaga Vana-Liiguma talu nr. 4 maa-alal asetseva hoone müümine — 2. juulil.

Maatüki omandamine Soola 1 transformaator-alajaama ehitamiseks — 2. juulil.

Puurmani Pikknurme koolitalu müümine — 2. juulil.

Sootaga „Pooli“ tuuleveski koha müümine — 2. juulil.
Anne 26 maja kõrvalhoone lammutamine — 9. aprillil.
Anne 26 asetseva kinnisvara müümine — 26. novembril.
Sootaga Kõrtsi talu ostu-eesõigusest loobumine — 26. novembril.
Lihaturg 7 asetseva Maakrediitseltsi kinnisvara ostmise otsustamine — 15. oktoobril.

Kivisilla ümbruses olevate hoonete all asetsevate platside rendileandmise lõpetamine — 26. novembril.

Linnaplaani muutmine Aleksandri tn. pikendamise ja Saekoja tn. laiendamise osas — 2. juulil.

Turuhoone ehitamise otsustamine ja ehitusprojektide võistluse väljakuulutamise — 28. detsembril.

Helilooja M. Hermann 70. a. sünnipäeva puhul tema-nimelise stipendiumi asutamine — 14. veebruaril.

Savi ja Uus-Savi tn. ümbernimetamine Näituse tänavaks — 29. jaanuaril.

Maarjamõisa tn. ümbernimetamine Julius Kuperjanovi tänavaks ja senise Näituse tn. ümbernimetamine Kooli tänavaks — 14. veebruaril.

Linna alg- ja täienduskoolide 1934./35. a. võrgu kinnitamine — 27. augustil.

Linna keskkoolide võrgu kinnitamine 1934./35. ja esimese võõrkeele määramine — 27. augustil.

Õppemaksu suuruse määramine — 27. augustil.

Tehnikakooli asutamine, alates 1935./36. — 29. oktoobril.

Loa-andmine Ülikooli dermatoloogia õppetoolile linnahaiglate kasutamiseks — 14. veebruaril.

Linnapanga põhikapitali suurendamine 50.000 krooni võrra — 14. veebruaril.

Linnapanga põhikapitali suurendamine 300.000 kroonile — 26. novembril.

Linna end. elektriijaama hoones Soola tn. 34 asetseva lokomobiili ja dünamo müümine — 9. aprillil.

Elektriijaamale uue turbiini muretsemine — 9. aprillil.

Elektrivoolu müügitariifi osaline muutmine ja täiendamine — 27. augustil.

Linna tapamaja taksid — 28. mail.

Riigi Metsatööstuselt küttepuid ostmise kohta käiva lepingu kinnitamine — 9. aprillil.

Elukorterite ehituslaenu korraldamine — 9. aprillil ja 28. detsembril.

TAIDESAATVAD KOMISJONID.

Linnasead. § 103 põhjal on linnavolikogul õigus valida täidesaatvaid komisjone üksikute valitsemis- ja majandus-alade lähemaks juhtimiseks.

Linnavolikogu poolt 20. juunil 1932. vastuvõetud juhatuskirja § 37. oli Linnavalitsuse osakondade ja linna-asutiste juures ette nähtud 15 täidesaatvat komisjoni, hoolekandekogu ning laste- ja vanadekodude-varjupaikade hoolekogud.

Linnavalitsuse liikmete arvu vähendamise, senise Linnavalitsuse liikmete tööjaotuse muutmise ja osakondade osalise ümberkorraldamise tõttu Linnavalitsuse ettepanekul volikogu otsustas 14. mail 1934. Linnavolikogu poolt 20. juunil 1932 vastuvõetud Tartu Linnavalitsuse juhatuskirja § 37 esimese lõike muuta ja panna maksma järgmises redaktsioonis:

37. Linnavalitsuse osakondade ja linnaasutiste juures on järgmised täidesaatvad komisjonid ja nende erialadeks on:

1. Planeerimiskomisjon — linna planeerimine ja sellega seotud küsimused.

2. Kinnisvarade-hindamiskomisjon — kinnisvarade hindamine sellekohase juhatuskirja alusel.

3. Ettevõtetekomisjon — Linnavalitsuse Ettevõteteosakonna tegevusala.

4. Majanduskomisjon — Majandusosakonna tegevusala.

5. Puisteedekomisjon — puistikud ja linna ilustamine.

6. Ehituskomisjon — Ehitusosakonna ja veevärgi tegevusala.

7. Hoolekandekomisjon — hoolekandeala.

8. Tervishoiukomisjon — Tervishoiuosakonna ja linna tapamaja tegevusala.

9. Hoolekandekogu — Hoolekandeosakonnale kaasaaitamine ja teadetekogumine hoolekandesse puutuvais küsimusis.

10. Laste- ja vanadekodude-varjupaikade hoolekogud — vastavate kodude või varjupaikade tegevusalad.

Sellega kaotati järgmised komisjonid:

1) Tööstus- ja kaubanduskomisjon, 2) Elektri- ja gaasivabrikukomisjon. Nende ülesanded läksid üle Ettevõtete-komisjonile.

3) Töökaitse- ja taksidekomisjon, mille ülesanded läksid teiste vastavate komisjonide kätte.

4) Kinnisvara- ja korterikomisjon ja 5) Vööri-komisjon. Nende ülesanded läksid Majanduskomisjonile.

6) Tapamajakomisjon, mille ülesanded läksid Tervishoiukomisjonile.

7) Veevärgikomisjon, mille ülesanded anti Ehituskomisjonile.

8) Mootorsõidukite järelevalvekomisjon, mille ülesandeid jõuvankrite juhtide suhtes täidab Jõuvankrite seaduse elluviimise määruse §-s 42 ettenähtud eriteadlaste-komisjon ja mille ülesandeid järelevalves jõuvankrite üle teostatakse selles määrukses ettenähtud korras (RT 27—33).

LINNAVALITSUS.

Linnavolikogu 14. mail 1934 kinnitas linnavalitsuse liikmete tööjaotuse järgnevalt:

Linnapea A. Tõnisson.

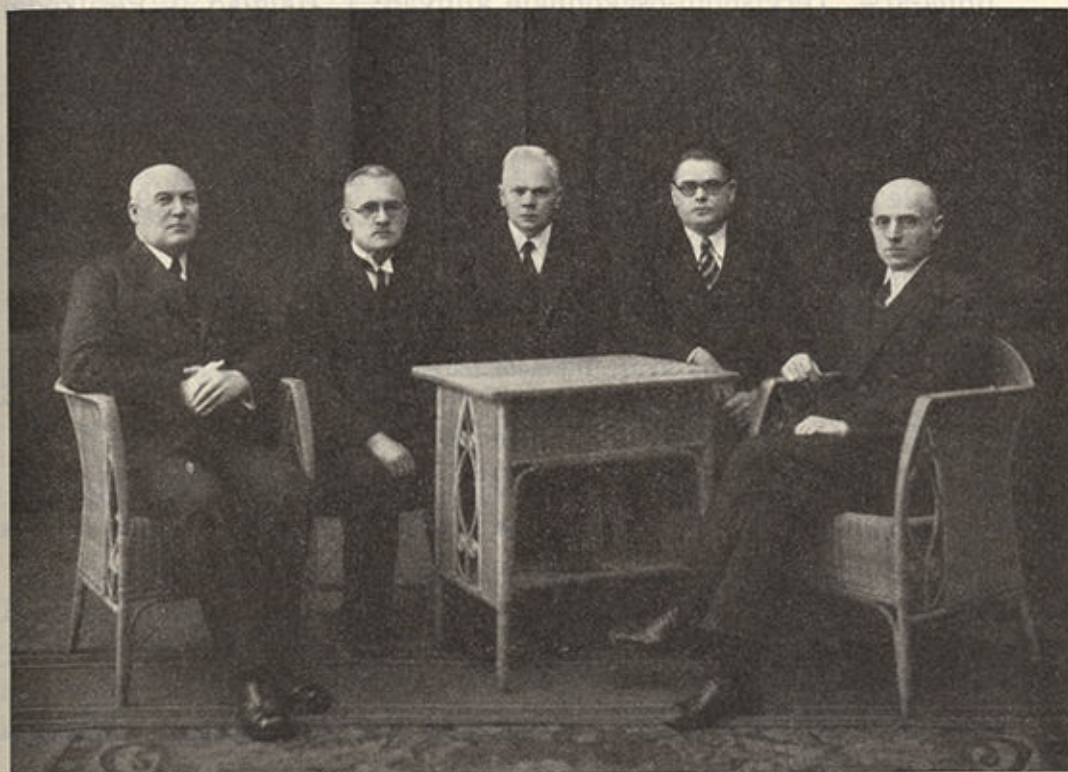
- I. Linnavalitsuse tegevuse üldine juhtimine.
- II. Temale alluvad: 1. Rahandusosakond (senine Arveosak., senine Maksuosak, ja Linnakassa), 2. Linnakantselei, 3. Statistikabüroo, 4. Perekonnaseisu-amet, 5. Linna-arhiiv, 6. Tuletõrje.
- III. On esimeheks: 1. Eelarvekomisjonis, 2. Planeerimiskomisjonis, 3. Kinnisvarade-hindamiskomisjonis.

Linnapea abi K. Luik.

- I. Täidab linnapea kohuseid viimase äraolekul.
- II. On juhatajaks:
 - a) Linnavalitsuse Haridusosakonnas (Koolivalitsuses). Sellele osakonnale alluvad: 1. Alg-, kesk- ja kutsekoolid, 2. Avalik raamatukogu, 3. Avalikud lugemislauad, 4. Laste suvekooloonia, 5. Pedagoogiline muuseum, 6. Spordiplatsid, 7. Lasteaiad ja mängumurud.
 - b) Linnavalitsuse Ettevõtete-osakonnas (senine Tööstus-kaubandusosak.). Sellele osakonnale alluvad: 1. Apteek, 2. Laenukassa ja müügisaal, 3. Piirituse- ja viinapoed, 4. Elektriijaam, 5. Gaasivabrik, 6. Linnapank, 7. Metsad, 8. Mõisad, 9. Talud ja maatükid, 10. Linna laevad, 11. Mootorsõidukite katse- ja järelevalve korraldus.
- III. On esimeheks: 1. Vaeslaste-kohtus, 2. Haridusnõukogus ja 3. Ettevõtete-komisjonis.

Linnavalitsuse liige J. Rosenfeld:

- I. On juhatajaks:
 - a) Linnavalitsuse Majandusosakonnas. Sellesse osak. on ühendatud senine Kinnisvarade- ja korteriosakond. Sellele osakonnale alluvad: 1. Uulitsad ja teed, 2. Sillad, 3. Kaevud, 4. Kanalisatsioon, 5. Kruusa-augud, 6. Betoontööstus, 7. Veovoor, 8. Pudretivabrik ja mustuse veovoor, 9. Korstnapühkimise korraldus, 10. Kütte- ja ehitusmaterjali muretsemine ja -laod, 11. Uulitsate valgustusvõrk, 12. Puiesteed ja pargid, 13. Linna üürimajad, 14. Turud, 15. Linnas asuvad krundid ja platsid, 16. Aianduskrun-

Pildil: Linnapea A. Tõnisson, linnanõunik J. Roo, linnasekretär A. Mägi, linnanõunik R. Sinka, linnapea abi K. Luik.

did, 17. Jõe kaldad, 18. Jäämüügi korraldus. Peale selle on osakonna ülesandeks: a) Kaitseväge korteri kohustuste täitmine Kog. koh. sead. ettenähtud korras, b) mobilisatsiooni-varustiste registreerimine, c) aiandusnõuande korraldamine, d) veosõidukite registreerimine, e) hobustepasside väljaandmine.

b) Linnavalitsuse Ehitusosakonnas: Sellele osakonnale alluvad: 1. linnainsener, kes on Ehitusosakonna tehniline juhataja, 2. arhitektid, 3. maamõõtja-kultuurtehnika, 4. veevärk, 5. avalikude tööde korraldamine.

- II. On esimeheks: 1. Ehituskomisjonis, 2. Majanduskomisjonis, 3. Puisteede-komisjonis.

Linnavalitsuse liige R. Sinka.

- I. On juhatajaks:

a) Linnavalitsuse Hoolekande-osakonnas. Sellele osakonnale alluvad: 1. Vanade- ja haigetekodud, 2. Kaagvere lastekodu, 3. Vaeste-ambulants.

b) Tervishoiu-osakonnas, mille tegelikuks juhatajaks on linna-arst. Tervishoiu-osakonnale alluvad: 1. Haiglad, 2. Pesukoda ja desinfektsioonikamber, 3. Hamba-arsti kabinett, 4. Emade- ja laste arstlik nõuandepunkt, 5. Algkoolide ambulants, 6. Ujula ja supelkohad, 7. Kooliarstid ja -õed, 8. Tervishoiu-arst, 9. Looma-arst.

- II. Temale alluvad: 1. Õigusteaduslik büroo, 2. Tööstus-, 3. Kutsevaliku-nõuandebüroo ja 4. Tapamaja.
- III. On esimeheks: 1. Hoolekande-komisjonis, 2. Hoolekande-kogus ja 3. Tervishoiu-komisjonis.

Ühenduses linnavalitsuse liikmete tööjaotusga volikogu muutis 20. juunil 1932 vastuvõetud juhatuskirja § 28 järgmiselt:

1. Töö- ja hoolekande-osakond nimetati ümber **Hoolekande-osakonnaks**.

2. Majandusosakond ja Kinnisvara- ja korteriosakond ühendati üheks osakonnaks, nimega **Majandusosakond**, kustutades selle osakonna ülesannete hulgast tööstuslike ja majanduslike ettevõtete üldise juhtimise.

3. Ehitusosakond ja Veevärgi- ja kanalisatsiooni-osak. ühendati üheks osakonnaks nime all **Ehitusosakond**.

4. Maksuosakond ja Arveosakond ühendati üheks osakonnaks nime all **Rahandusosakond**.

5. Tööstus- ja kaubandusosakond, mis asutati Linnavalikogu 25. märtsi 1933 otsusega, nimetati ümber **Ettevõtete osakonnaks**. Selle osakonna ülesandeks on linna tööstuslike ja majanduslike ettevõtete üldine juhtimine.

Linnavalitsus pidas 1934. aasta jooksul kokku 120 koosolekut, kus otsustati üldse 4481 küsimust. Need otsused jagunevad linnavalitsuse tegevusalade järgi järgmiselt:

Rahandus	628
Heakord	639
Varanduste kasutamine ja majandus	771
Haridus	302
Hoolekanne	115
Tervishoid	124
Ettevõtted	476
Mitmesugused load	874
Ametkond	270
Muud	282
Üldse	4481

LINNAVALITSUSE POOLT VASTUVÕETUD TÄHTSAMAD KÜLALISI 1934./35. a.

Poola riigi- ja poliitikategelased — 5. mail 1934:

Raczkiewicz, Wladislaw, Poola Senati marssal.

Hubicki, Stefan, kindral, Dr., Poola töö- ja hoolekande-minister, Poola-Eesti Ühingu nõukogu esimees.

Hubicka, Helene, senaator.

Slawek, Walery, kolonel, endine peaminister, valitsuse parteitu bloki (BBWR) juht Seimis.

Rusin, Wladyslaw, kolonel, Poola-Eesti Ühingu esimees, end. Poola Küttideliidu peakomendant.

Mohl, Aleksander, krahv, Poola Senati marssali sekretär.

Tema Majesteedi Belgia Kuninga Leopold 3. erakorraline suursaadik Eestis härra senaator de Savoye oma saatjaskonnaga — 8. juunil 1934.

Ajakirjanikud — 50 juubelinäituse puhul Tartus — 26. aug. 1934.

Prantsuse külalised, geograafia prof. G. Chabot juhtimisel — 3. sept. 1934.

Balti riikide üliõpilaselümpiaadist osavõtjad — 23. sept. 1934.

Kaitseminister kindral P. Lill — 254 vabadusvõitluses langenu mälestusmärgi avamise puhul Tartu Pauluse kalmistul — 11. nov. 1934.

Peaministri asetäitja K. Einbund, kohtuminister Joh. Müller, Naiskodukaitse esinaine Mari Raamot, Kaitseliidu ülem kindral J. Roska jt. — Kaitseliidu Tartu Maleva ja Naiskodukaitse Tartu Ringkonna 10. aastapäeva ning Tartu Maleva Suurtükiväe-divisjonile seltskonna poolt annetatud lipu õnnistamise ning üleandmise puhul — 9. dets. 1934.

Sõjainvaliidid ja nende Soome, Poola ja Läti külalised — Vigastatud Sõjameeste Ühingu Tartu osakonna 15. aastapäeva puhul — 20. jaan. 1935.

Riigikohtu esimees Kaarel Parts — Riigikohtu lahkumise puhul Tartust — 14. veebr. 1935.

Poola üliõpilaste korp. „Welecja“ esindajad Varssavist — 8. märtsil 1935.

Prantsuse professor R. Redslob, Strassbourgist — 8. märtsil 1935.

LINNAVALITSUSE KANTSELEI TEGEVUS.

	1932	1933	1934
Lauajuhendi numbreid	8598	8836	8037
Saadud kirju	17150	14378	13844
Neist rahandusosak. k.	1879	2228	2356
Saadetud kirju	41418	31267	27151
Neist:			
rahandusosak. kirju	1879	2228	2486
kutsekirju	3269	1561	1573
linnaval. osakondadele	15515	14149	12771
korduskirju	3986	3237	2222

LINNA-ARHIIV.

Linna-asutised 1934./35. a. andsid arhiivi jooksvaks asjaajamiseks tarbetuks muutunud eestiaegseid arhivaale umbes 5 arhiiv-meetrit. Kuna ka Riigikohus Tallinna üleviimise puhul tagastas enamiku tema kasutada olnud Linna-arhiivile kuuluvaid veneaegseid seadustikke ja muid juriidilise sisuga raamatuid, tõusis aruande-aasta lõpul ruumi-puudus määrani, mis kippus tõsiselt raskendama arhiivi kasutamist ja korrastustöid. Õnneks avanesid aga aasta jooksul reaalsed väljavaated avaramate ruumide saamiseks.

Arhiivitööde alal jätkus vene 19. ja 20. sajandi ning eestiaegsete arhivaalide korrastamine. Andmete nõutamine linna-asutiste ja era-isikute poolt püsis enam-vähem endistes piirides. Uurimise otstarbel külastati arhiivi 452 korda. Uurijate hulgas oli ka üksikuid välismaalasi. Arhiivi käsiraamatukogu on aasta jooksul suurenenud 16. köite võrra, mis kõik saadud väljaannete vahetuse teel ja annetistena.

Inventari aasta jooksul juurde ei muretsetud.

STATISTIKABÜROO.

Büroo 1934./35. a. jätkas oma korraliste ülesannete teostamist kindlaksmääratud töökava kohaselt.

Turuhindu kogus büroo endiselt 3—4 korda nädalas, kaupluste hindu 2 korda kuus ning jälgis kõigil Tartus peetavatel laatadel elusloomade laadahindu. Samuti jätkas büroo andmete kogumist ehitusmaterjalide hindade ja ehitustööliste palgaolude kohta.

Suuremaks, büroo tegevuses juba kindla koha omandanud tööks oli aastaraamatu koostamine ja trükkis avaldamine. Aprillis 1934 büroo pani ette kõigile linnavalitsuse asutistele ja osakondadele asuda möödunud tegevusaasta ülevaate koostamisele ning määras tegevuse ülevaate koostamise tähtajad. Vastavalt asutiste ja töö iseloomule, jõudsid ülevaated büroosse juuni- ja juulikuu jooksul.

Oktoobrikuu algul võis büroo edasi anda aastaraamatu käsikirja trükikojale. Aastaraamat „Tartu II“ ilmus trükist jaanuaris 1935. a. 17³/₄ trükipoogna suuruses.

Hääleõiguslike kodanike kartoteegis viidi parandused aadress-büroost saadud andmete põhjal läbi iga päev.

Erakorralise tööna teostas büroo 14. ja 15. jaanuaril 1935 toimunud Linnavolikogu valimiste eel- ja järeltöid. Neljanda rahvahääletuse tõttu, mis peeti 14.—16. okt. 1933, oli jäänud hääleõiguslike kodanike kartoteek kuni vastavate protestitähetaegade möödumiseni sellesse seisukorda, nagu

ta oli hääletamise teostamise ajal. Vahepeal sündinud muudatuste kartoteeki sissekandmiseks võeti kaks intelligent-töötut. Järgnevatel valimiste eeltöödel suurendati tööjõudude arvu 21-le. Kartoteegi numereerimine, nimeliste tunnistuste väljakirjutamine ja komplekteerimine majade järgi lõpetati 2. jaanuariks 1934, millal algas valimismaterjalide kodanikele kättetoimetamine. Materjalide laialikandjateks palgati tükitöö alusel 23 intelligent-töötut, kes kolme päeva jooksul toimetasid kätte 4606 majasse valimismaterjale kokku 43.755 kodanikule. Omanike mitteleidmisel toodi tagasi 763 nimelist tunnistust. Nimekirjadesse jäi 18.352 mees- ja 24.640 naiskodanikku. Hääletusest võtsid osa 13.082 mees- (71,2%) ja 17.461 naiskodanikku (70,8%), kokku 30.543 kodanikku, seega 71,0% kogu linna hääleõiguslike arvust.

1934. aasta Linnavolikogu valimistel oli kulused järgmiselt:

Kantseleikulud	kr. 104,45
Valimisümbrikud	„ 147,57
Trükikulud	„ 629,90
Ajutised tööjõud	„ 785,35
Valimisjaoskondade korrashoid, teenimine, veo- ja sõidukulud	„ 47,40
Kokku	kr. 1714,67

1929. a. Linnavolikogu valimised nõudsid kulu 2278 kr., 1926 a. — 2288 kr.

Omavalitsuse esinduskogu valimised on linnale kulukamad kui riiklikud hääletustoimingud, sest siin kannab linn vajanduvate plankettide, nimeliste tunnistuste ja hääletussedelite, samuti valimisümbrike valmistamisega ühenduses olevad kulud. Riiklikel hääletustoimingutel saadetakse need materjalid omavalitsustele keskasutise poolt.

1934. aasta linnavalimiste eeltööd nõudsid üldse 356 tööpäeva.

Teise erakorralise ülesandena teostas büroo 1934. aasta märtsis Riigivanema kandidaatide soovitusallkirjade vastuvõtmist. Soovitusallkirjade vastuvõtmine kestis 5. kuni 21. märtsini. Tööle rakendati 17 intelligent-töötut, kes töötasid kokku 1403 töötundi. Allkirjade andmine oli elav, eriti kahel esimesel päeval, mil anti ära üldse 5246 soovitusallkirja. Üldse anti Tartus allkirju 12.419, mis on 29,2% Tartu hääleõiguslike kodanike arvust. Kuna säärast suurt tungi ette näha ei saadud, toimetati allkirjade vastuvõtmist algul linnavalitsuse majas, Gildi 8, esimesel korral. Kohe selgus, et ühes vastuvõtu-punktis ei ole võimalik sellisel hulgal kodanikke vastu võtta, ja 7. märtsil avati veel teine vastuvõtu-punkt elektriijaama kontoris, Lihaturg 7, esimesel korral.

1930. ja 1931. a. pöördusid mitmed välismaa statistilised asutised büroo poole väljaannete vahetusse astumise ettepanekutega, mis põhjal ka vastav vahekord loodi.

Detsembris 1931 pöördus büroo omalt poolt vastava ettepanekuga välismaa statistiliste asutiste poole. Praegu seisab büroo väljaannete vahetuse vahekorras kokku 29 välismaa ja 9 kodumaalise asutisega.

Asutised, kellega büroo seisab väljaannete vahetuse vahekorras:

Riigi Statistika Keskbüroo,
Tartu Ülikooli Raamatukogu,
Eesti Rahva Muuseum,
Eesti Kirjanduse Seltsi Kodu-uurimise toimk.,
Tartu Ülikooli Majandusgeograafiline Seminar,
Meteoroloogia Observatoorium,
Loodusuurijate Selts Tartu Ülikooli juures,
Tallinna Linna Statistikabüroo,
Narva Linna Statistikabüroo,
Miejskie Biuro Statystyczne. Magistrat. Kraków,
Statistický úřad hlavního města Prahy. Prague,
Office de Statistique de la Republique Tchecoslovaque, Prague,
Rigas Pilsētas Statistikais Birojs,
Bibliotheek der Nederlandsche Handels-Hoogeschool, Rotterdam,
Statistiske Kontor. København,
Stads Statistiska Kontor. Stockholm,
Stads Statistiska Kontor. Göteborg,
Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatala,
Magyar Statisztikai Társaság. Budapest,
Bureau Municipal de Statistique. Amsterdam,
Bureau de Statistique de la Ville. La Haye,
Dirección General de Estadística de la provincia de Buenos Aires,
Dirección general del Instituto Geografico, Catastral y de Estadística.
Madrid,
Statistisches Landesamt der Freien Stadt Danzig,
Arbeitsgemeinschaft für Gemeindliche Statistik, München,
Statistisches Amt der Stadt Mannheim,
" " " " Köln,
" " " " Frankfurt a. M.,
" " " " Magdeburg,
" " " " Stettin,
" " " " Essen,
" " " " Düsseldorf,
" " " " Dresden,
" " " " München,
" " " " Leipzig,
" " " " Hannover,
" " " " Wien,
" " " " Hauptstadt Breslau.

Kõigile neile asutistele saatis büroo koguteose „Tartu“ ja linna aastaraamatud „Tartu I“ ja „Tartu II“ nende ilmumisel.

Väljaannete vahetuse kaudu on büroo raamatukogu rikastunud mitmesuguste nii teoreetilist laadi kui puht-statistiliste raamatutega, mistõttu see on saanud linnavalitsuse käsiraamatukoguks eriteadlastele ja juhtidele statistiliste andmete suhtes. Ka eraisikud ja eriti üliõpilased on sageli pöördunud büroo poole neile vajalise materjali hankimisel. Büroo kavatses väljannete vahetust veelgi laiendada, et olla seega või-

malikult heas kontaktis kodu- ja ka välismaaliste asutistega, saada väärtuslikku lisa büroo raamatukogule ja levitada õiglasi andmeid Tartu kohta.

VAESLASTE-KOHUS.

Vaeslaste-kohus 1934. a. jätkas oma tööd seadustes ettenähtud ülesannete täitmisel. Eriti on tema ülesandeks: alaealiste eestkostmine; vaimuhaigete, kohtulikult pillajaks tunnistatud isikute ja teadmata äraolijate varanduste hoolekanne; pärandustombu hoolekanne; hooldajatestamenditäitja määramine; alaealiste täisealiseks tunnistamine ja teised ülesanded, mis kuuluvad vastavate seaduste põhjal vaeslastekohtu kompetentsi.

Vaeslaste-kohus koosneb esimehest, kohtuliikmeist ja sekretärist. Palgalisteks kohtu ametnikeks on sekretär ja kantseleiametnik.

1934. aasta jooksul peeti üldse 43 kohtuistungit, kus oli arutusel 872 asja. Vaeslaste-kohtu otsustele kaevati edasi neljal juhul, neist jäeti üks läbi vaatamata ja kolm jäid rahuldamata. Endisi toimetusi lõpetati 1934. aastal kokku 218. Uutest toimetustest oli pärandustombule hooldajate määramisi 92, alaealiste laste isadele ja emadele abiellumiseks nõusoleku andmisi 22, lastele eestkostjate määramisi 30, lapsendamisi 9 ja muid toimetusi 11, kokku 164 uut toimetust.

PEREKONNASEISU-AMET.

	1933	1934
Sünde registreeritud:	544	488
neist poeglapsi	269	253
„ tütarlapsi	275	235
Abiellumis-sooviavaldusi vastu võetud	375	344
Abielusid registreeritud	275	275
neist väljastpoolt linna üks pool	56	51
„ „ „ mõlemad pooled	36	21
Abielukuulutusi ülespanemiseks saadud	315	380
Surmajuhtumeid registreeritud:	580	500
Mehi	290	247
Naisi	290	253
Perekonnaregistris eri lehekülgi:		
avatud	4049	3027
täiendatud	2180	3322
neist väljastpoolt tulnud dokum. põhjal	794	928
aasta lõpuks	20849	23876
Tunnistusi välja antud:	3345	3017
Sünnitunnistusi	167	226
Abielutunnistusi	229	301
Surmatunnistusi	183	204
Perekonnaseisu-tunnistusi	2696	2286
Teatise	2043	2790
Abielulahutusi teatavaks võetud	17	46
Protokolle koostatud	1622	1454
Kutseid saadetud	660	942
Aktidest ärakirju saadetud	186	261

HARIDUS.

LINNA KOOLIVÕRK.

Linnavolikogu 27. augustil 1934 kinnitas linna eesti ja vene õppekeeleaga algkoolide võrgu 1934./35. kooliaastaks samal kujul, nagu ta oli 1933./34. kooliaastal. Seega kujunes 1934./35. kooliaastal linna eesti ja vene õppekeeleaga avalikkude algkoolide võrk 110 klassikomplektiga järgmiseks:

1. Algkoolid poeglastele:

II algkool, Tolstoi 4, klassikomplekte	8
III „ Puistee 78, „	9
IV „ Karlova mõisas, „	6
XV „ Riia 109, „	8
2. Algkoolid tütarlastele:

I algkool, Botaanika 7, klassikomplekte	6
V „ Lina 2, „	14
VI „ H. Treffneri 2, „	6
IX „ Aia 48, „	6
X „ Peetri 38, „	6
3. Segalgkoolid:

XVI algkool, Näituse 20/22, klassikomplekte	9
XIII „ (vene õppekeeleaga) Peeter Põllu 14, klassikomplekte	7
4. Maatüübilised algkoolid (sega-):

VII algkool, Kesk 19, klassikomplekte	6
XII „ Jaama 22, „	6
Kaagvere lastekodu-alkgkool Kaagvere mõisas, klassikomplekte	3
5. Erilaadilised algkoolid:

VIII algkool, (nõrga-andelistele lastele), Riia 99, klassikomplekte	5
XI „ (raskelt - kasvatatavatele lastele), Karlova mõisas, klassikomplekte	4
Õhtune algkool (neile, kes koolikohustuse täitnud), Riia 109, klassikomplekte (VI kl.)	1

1933./34. kooliaastal oli eelmainitud linna algkoolis 110 klassikomplekti. Õpilaste arv on järjest kasvanud. 1932./33. kooliaastal oli neis linna algkoolis 110 klassikomplekti kohta 3765 õpilast, 1933./34. kooliaastal aga 4130. Eriti koormatud olid II ja III kl., kus seitsmes klassis õpilaste arv oli üle 50.

Ühtlasi määras Linnavolikogu algkooles võõrkeeleks V klassist alates inglise keele, välja arvatud maatüübilised ja erilaadilised algkoolid, kus võõrkeelt ei õpetata, peale VII algkooli.

Samuti kinnitas volikogu 1934./35. kooliaastaks linna täienduskoolide võrgukava endisel kujul:

1. Tütarlaste majapidamise täienduskool, mis töötab linna V algkooli juures, Lina 2. Õpilaste tungi tõttu avati 1933./34. kooliaastal selle kooli juurde veel üks klass. Mõlemad klassid osutusid elujõulisteks.

2. Elektrotehniline täienduskool, mis töötab Poeglastegümnaasiumi juures. Koolis õppis 1933./34. kooliaastal 30 õpilast. See kool töötab alles lühikest aega, kuid kogemused näitavad, et ta on algkooli lõpetanud poeglaste tarvis ainukese täienduskoolina vajaline ning elujõuline.

Keskooli-reformiga 1934. a. loodi juurde uus koolitüüp — kesk-kool, mis vastab senise algkooli kahele viimasele ja senise kesk-kooli (gümnaasiumi) kolmele esimesele klassile (5.—9. õppeaasta). Senise kesk-kooli kõrgemate klasside asemele on uues koolisüsteemis ette nähtud 3-klassiline gümnaasium, kuhu võetakse vastu uue kesk-kooli lõpetajaid.

Tartu linna uuesti-avatavate kesk-koolide võrgu Linnavolikogu 27. augustil 1934 kinnitas 1934./35. kooliaastaks järgmisel kujul:

1. Tütarlaste-keskkool, Riia 12, Tütarlastegümnaasiumi juures. Avati üks I (5. õppeaasta) ja kaks III (7. õppeaasta) klassi.

2. Poeglaste-keskkool, Poeglastegümnaasiumi juures, — üks I ja kaks III klassi.

3. Ühiskesk-kool, Kommertsgümnaasiumi juures, — üks I ja üks III klass. Hiljem nimetati see kesk-kool HSM-i poolt Linnakeskkooliks.

4. Õhtune kesk-kool, Õhtuse gümnaasiumi juures, — avati üks III klass.

5. Vene kesk-kool, Vene gümnaasiumi juures, — üks III klass. Tütarlaste-, Poeglaste- ja Ühiskesk-koolis maksab riik õpetajate palgad harilikus korras (70 % suuruses), samuti ka Vene kesk-kooli III kl., kus I ja II keskk. kl. jäid avamata, sest neid asendavad algkooli V ja VI kl.

Õhtuse kesk-kooli III kl. õpetajate palkade maksimisest ministeerium loobus, mis pärast volikogu otsustas võtta 1934./35. õppeaastal need palgad täies ulatuses linna kanda.

Tütarlaste-, Poeglaste- ja Ühiskesk-kool kuuluvad maakonnaga ühisele ülevalpidamisele, kuna Õhtune ja Vene kesk-kool on ainult linna üleval pidada.

Ühtlasi volikogu otsustas esineda ministeeriumi ees ettepanekuga, et kõigis kesk-kooles, peale Vene kesk-kooli, määrataks esimeseks võõr-

keeleks inglise keel, vene keskkoolis aga esimeseks võõrkeeleks eesti keel ja teiseks inglise keel.

Avalikkude õppeasutiste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasude sead. muutmise dekreedid (RT 28—34) põhjal määrati keskkoolide õppejõudude palgasummast kooli ülevalpidaja kanda senise 20% asemel 30%. Selle tagajärjel tõusid linna hariduskulud üle 7.200 krooni aastas. Et neid kulusid katta, osutus paratamatuks tõsta keskkoolide õpilaste õppemaksu, alates 1. aug. 1934 viie krooni võrra aastas, s. o. 65 kr. pealt 70 kr. peale ja Kaubanduskooli õpilaste õppemaksu 30 kr. pealt 40 kr. peale. Ühtlasi otsustati alandada elektrotehnilise täienduskooli õppemaksu 20 kroonilt 10 kroonile aastas.

Õppemaksude tasumise tähtpäevadeks määrati: 1. veerand 25. septembriks, 2. veerand 1. novembriks, 3. veerand 25. jaanuariks, 4. veerand 1. märtsiks.

Õppemaksust vabastatavate kehvemate õpilaste protsendi alammäär otsustati jätta endiselt 20% suuruseks.

Uued õppemaksu-määrad otsustas volikogu 27. aug. 1934 esitada Haridus- ja Sotsiaalministeeriumile kinnitamiseks.

Keskkooli-reformi tagajärjel kuulub Tartu Poeglastegümnaasiumi juures praegu töötav tehnikaharu järkjärgulisele sulgemisele. Kuna tehniline kutseharidus on väga vajalik, mida tunnistab muuseas ka tehnikaharu suur õpilaste arv, otsustas Linnavolikogu 29. oktoobril 1934 asutada Poeglastegümnaasiumi juurde tehnikaharu asemele I astme tehnikakooli. Selle asutamise põhjuseks on asjaolu, et riik vajab tarvilise ettevalmistusega jõude, eriti raudtee-teenistusse ja maanteede ehitamise alale, milliste oskusalade ettevalmistamiseks meil senini vastav õppeasutis on puudunud.

Poeglastegümnaasiumi juurde on selle õppeasutise asutamine eriti soodus selle tõttu, et tehnikaharu likvideerimisel vabanevad selle sisseeadmed, kabinetid ja õppevahendite-kogud, mida saab uues koolis otstarbekalt ära kasutada. Seega ei nõuaks uue kooli asutamine märkimisväärsed kulusid õppevahendite alal.

Tehnikakoolis õpetatakse ehitus- ja mehaanika-ala, kusjuures ehitus-ala lõpetajaist tuleksid raudtee-meistrid, maanteede-meistrid, ehituskümnikud jne., mehaanika-ala lõpetajaist saaks aga vedurijuhte, mootor- ja elektrirongijuhte, raudtee-depoode, töökodade jne. ametnikke.

Kooli võetakse vastu algkooli 6. kl. lõpetajaid. Kooli kursus kestab 4 aastat.

Haridusministeerium on selle kooli asutamist Tartusse pidanud soovitavaks. Õppejõudude palgad võtab riik oma kanda täies ulatuses, kuna majanduslikud kulud on linna kanda. Kool algas tegevust 1935./36. õppeaastast alates.

Kulude ja tulude eelarve ühe klassi kohta 1935./36. kooliaastal tasakaalustati 2300 kroonile. Esialgse eelarve järgi tuleb linnal esimese klassi kulude katteks toetust anda ümmarguselt 700 krooni.

VÄLJAVÕTE LINNA KOOLINÕUNIKU ARUANDEST.

Kasvatustöö koolides areneb endiselt riiklik-rahvuslikus vaimus. Üldist seisundit võib pidada täiesti rahuldavaks. Puhtuse ja korra alal hindavad tütarlaste-koolid olukorda paremana kui poiste-koolid; sama maksab ka kohusetunde suhtes. Puhtuse pidamisel on osal õpilasil suureks takistuseks vanemate kehvus; teiselt poolt aga rõhutatakse, et osa vanemaid ei mõista küllalt hinnata puhtuse tähtsust, mis raskendab kooli tööd sel alal. Suur tähtsus mustuse vastu võitlemisel on kooli-õdede ja klassijuhatajate perioodilisel kontrollil, kus tulemused märgitakse vastavasse raamatusse. See nn. puhtusraamatu pidamine on suuresti soodustanud isikliku puhtuse paranemist õpilastel.

Õpilaste isetegevus väljaspool otsest klassitööd väljendub õige mitmel alal: skautlikud organisatsioonid (noorkotkad, kodutütred, skaudid, gaidid), lootusringid, Noorte Punane Rist, osavõtt Noorte Naiste Kristliku Ühingu tegevusest, siis õige mitmesugused rühmitused ja ringid koolide juures, nagu spordi-, kirjanduse- ja kunsti-, foto-, hõimu- ja teised rühmitused ja ringid.

Ülevaate õpilaste osavõtust organisatsioonest algkooles annab järgmine arvustik:

Noorkotkaid	165
Kodutütred	284
Noorhaukaid	99
Kirjandus- ja kunstiringis	53
Spordiringis	49
Õpilasing „Sõprused“	95
Noorte Punases Ristis	47
Lootusringis „Ad astra“	60
Gaidide rühmas	51
Skaute	19
Fotoringis	10
Karskusringis	85
Kokku	1027 õpilast.

Edasi avaldub õpilaste isetegevus klassiõhtute ja einelaua korraldamises, orkestrist osavõtus, kooperatiivi tegevuses, klassi- ja kooliaja-

kirjade väljaandmises, matkamisrühmadest osavõtus, kirjavahetuse pidamises teiste koolidega nii kodu- kui ka välismaal jne. Need isetegevuse väljendused on õige mitmekesised ja mitmekülgsed ning pakuvad rohkesti huvi ning võimalusi koolinoortel enda arendamiseks.

Õpilaste kehalise kasvatusel alal jätkub olukorra süstemaatiline paranemine ühelt poolt kooli välise miljöö, teiselt poolt aga sportliku tegevuse levimise ja ratsionaliseerimisega õpilaskonnas.

Kooliõuede korraldamine on kaasa aidanud õpilaste juhtimisele õue. Uisuteede ja kelgumägede arvu suurenemine aitab kaasa talispordi harrastuste levimisele. Suusaspord areneb järjekindlalt. Hoogunandvaks momendiks on samuti koolide kelgutamis- või suusatamiskäigud klasside viisi või kogu kooliga, samuti kaugemad väljasõidud. Sääraseid väljasõite ilusa ilmaga tuleb soovitada koolinoorsoo kehalise arengu ja spordi ratsionaliseerimise huvides. Koolivalitsuse juures töötav võimlemisõpetajate ja kooliarstide komisjon töötab välja vastava kehalise arengu registreerimise kaardi, mille tarvituselevõtt aga lükati edasi seetõttu, et HSM ise asus tööle küsimuse lahendamiseks.

Õppenõukogu koosolekuid on peetud 10—24. Peale jooksva koolitööga seotud küsimuste esineb õppenõukogu koosolekute päevakorras referaate üksikute eriküsimuste kohta. Seda on tehtud siiski võrdlemisi harva. Nähtavasti õpetajate organisatsioonide intensiivne tegevus mitmesuguste ettekannete korraldamisel ei soodusta eriettekannete korraldamist õppenõukogu koosolekuil.

Hoolekogu koosolekuid algkooles on peetud 3—16. Arutusaineks on olnud peamiselt õpilaste varustamine (riietus, jalanõud, raamatud jne.), toitlustamine ja koolikohuste täitmisega seotud küsimused. Trahvimisi on olnud umbes pooltes koolidest, sedagi võrdlemisi vähe. Koos õppenõukoguga on hoolekogu aidanud korraldada õpilaste toitlustamist ja tulude hankimiseks pidu-õhtuid ning loteriisid. Ühel juhul (X algkool) on säärasest loteriist saadud puhastulu 452 krooni.

Õppetöö koolides kannatas tunduvalt õpilaste suure puudumise tõttu laialt levinud nakkushaiguste tagajärjel (sarlak, difteeria, leetrid, punatõbi). Siiski on suudetud teostada õppeaasta algul ettenähtud töökavad. Ainult üksikjuhtudel on mõnes aines pidanud ära jääma mõned vähema ulatusega küsimused, nagu: välised tööd matemaatikas kevadel valitsenud halbade ilmade pärast, mõned õppekäigud looduses, samuti ilmastiku-olude pärast (hiline kevad). Peab tähendama, et õppekäike ja õppereise suudeti teostada sel õppeaastal üldse vähem, sest halb kevad, uus kord autosõidu kasutamisel ja laiaulatuslik kooli-

näitus mõjusid takistavalt õppekäikude ja õppereiside korraldamisele. Õpilaste suhtumine koolitöösse on olnud normaalne.

Kooliruumid, üldse koolitöö väline miljöo on möödunud aasta jooksul tunduvalt paranenud. Kuigi hoopis uusi ruume pole juurde saadud, välja arvatud XV algkooli ja Õhtuse Gümnaasiumi ruumide laiendamine paari klassiruumi võrra, on enamikus kooles teostatud mitmesuguseid suuremaid või vähemaidsid remont-töid, mis kooliruumide seisundit tunduvalt parandab, näiteks veeklosetid H. Treffneri gümnaasiumis ja Vene Gümnaasiumis. Värvimine ja värskendamine mõjub soodsalt kooli üldmuljele.

Õhtupoolsete klassidena töötavad endiselt III algkooli 3 klassi ja Vene Gümnaasium täies ulatuses.

Suurel määral on edasi jõutud koolimaja lähema ümbruse korraldamisel ja kaunistamisel. Koolivalitsuse juures koolinõuniku juhatusel töötav kooliõuede ja -aedade planeerimiskomisjon on möödunud aasta jooksul läbi kaalunud kõigi algkoolide maa-ala korraldamisplaanid, kus koolidel oma kindel maa-ala (I, II, III, IV, V, IX, X, XIII, XV, XVI). Seejuures on eriti silmas peetud nii õpilaste mängu ja liikumise tarviduste rahuldamist, samuti kooli õppe- ja iluaia kui ka üldse kooli lähema ümbruse kaunistamise nõudeid. Eriti raskeks probleemiks osutub tolmuvaab mänguõue saamine. Siin asuti seisukohale, et tuleks katsetada ühelt poolt muruga kaetud ja teiselt poolt erilist valmistatud kruusaseguga kaetud õuepinnaga, sest seni tarvitusel olev viis — katmine lihtsalt liivaga — annab kuiva ilmaga äärmiselt palju tolmu ja pole seetõttu soovitatav.

Uutes planeerimiskavades on ette nähtud ka vabaõhu-klassid õpetuse andmiseks väljas ilusa ilmaga. Selleks on mõeldud kasutada ilupuiega vastavalt piiratud kohti või erilisi väikesi paviljone, nagu see juba V algkoolis ehitatud.

Kooli maa-alade korraldamiskavade koostamisel ja kinnitamisel on pandud suurt rõhku ka kooli ümbruse kaunistamisele. Mõned koolid (Õhtune Gümnaasium ühes XV algkooliga) on teinud algust meie tuntud kunstnikkude poolt valmistatud skulptuuride paigutamisega kooli ette iluaeda, mis kooli ümbruse üldmuljet tunduvalt tõstab. Ka kooliruumide kaunistamisel kunstitöödega kas ostmise või deponeerimise teel, samuti meie avaliku elu tegelaste piltidega on edasi jõutud.

Kooli sisemisest varustusest vajab mööbel tublisti uuendamist. Summade vähesuse tõttu on püütud kuidagi läbi ajada vana mööbliga, mis ei rahulda tervishoidlikke ega esteetilisi nõudeid. Uue algatusena töötas möödunud aastal kooliarstidest ja koolijuhatajaist koosnev ko-

misjon sobiva klassilaua tüübi väljatöötamiseks. Sellega jõuti lõpule ning telliti VII algkoolile üks komplekt komisjoni poolt fikseeritud nõuete kohaseid koolilaudu ühes vastavate toolidega. Esialgsed kogemused möödunud kooliaasta lõpust osutavad säärase mööbli sobivust. Edaspidiseks ülesandeks jääb selle proovimööbli sobivuse jälgimine ja korrigeerimine vastavalt tegelikul tarvilusel ilmsiks tulnud vajadustele. Tervishoiu Muuseumi poolt antud normide kohaseid koolipinke on muretsetud IV algkoolile üks komplekt.

Viimasel ajal on hakatud rõhku panema suuremal määral ka klassiruumi sisemisele korrastamisele. Nimelt on paigalt nihkunud kapid ja tahvlite küsimus — seniste liikuvate esemete asemele seinakapid (XV algkool) ja seinale värvitud tahvlite kasutamisele võtmise mõttes. See ümberkorraldus on tähtis mitte üksi puhastuse, vaid ka klassi liikumisküsimuse ja välimuse parema korraldamise seisukohalt. Meie kooliruumide üheks suuremaks puuduseks on halvasti korraldatud ventilatsioon. Sel alal kulub veel hulk aega, enne kui täiesti rahuldavasse olukorda jõuame. Teiselt poolt peab aga tähendama, et ka õpetajail puudub harjumus olemasolevaidki ventilatsioonivõimalusi täiel määral kasutada.

Mis puutub õppevahendisse, siis on neid olemas üldiselt küllaldaselt määral kõigis koolitüübes. Jooksev kaartide, piltide ja tabelite uuendamine toimub vahetpidamata. Väärrib märkimist, et koolid on asunud mitmesuguste ajaloo erikaartide valmistamisele kodusel teel, näiteks Palestiina, Eesti XIII sajandi algul jne. Leidub häid joonistajaid, kes võrdlemisi odavasti (8—15 kr.) teevad päris korralikke kaarte. Ka on maateaduse alal Ped. Muuseumi juures töötav maateaduse komisjon dr. E. Markus'e juhatusel töötanud välja rea Eesti tüüpiliste maastikkude pilte (kunstnik Kivit'i maalitud), mis päris õnnestunud ja väärivad paljundamist kõigile koolidele. Samalaadset algupäraste piltide valmistamist tuleb mainida ka lasteaia osas, kus tegelikkude lasteaednikkude (pr. Haas, prl. Otto) näpunäidetel on kunstnik Ahas'e poolt valmistatud rida õnnestunud pilte laste elust õppevahendina ja kaunistusena lasteaedadele.

Paar viimast aastat päevakorral püsinud üldise kooli õppeaia küsimus on leidnud sobiva lahenduse õppeaia asutamisega Karlovasse. See on õnnelik ja suur saavutus. Tartu koolide arenemiskäigus. Kuigi lõplik õppeaia väljaarendamine võtab veel mõni aasta aega, võib juba olemasolevatki aeda rakendada hea eduga Tartu kooli teenistusse õige mitmesugustel aladel peaaegu kõigis koolitüübes. Õppeaia olemasolu on suureks hõlbustuseks ka iga üksiku kooli maa-ala planeerimisel, sest

ta võimaldab kasutada harilikult kooli juures olevat kitsast maa-ala peamiselt liikumisruumiks ja iluaiaks, jättes tarbeaiale vaid minimaalse osa.

Õppetöö käigus ja tulemustes pole märkida eelmise aastaga võrreldes midagi erilist uut. Vahest ainult seda, et koolide aruannete põhjal on klassikursuse lõpetajate keskmine % eelmise aastaga võrreldes langenud. Selle nähtuse põhjuseks on ühelt poolt asjaolu, et nakkushaiguste suure leviku tõttu oli puudumine koolist õige suur, mis häiris edukat koolitööd, samuti uus korraldus vastuvõtmis-eksamite kohta keskkooli sundis koole ettevaatlikumalt hindama klassikursuse lõpetajaid.

Eelöeldu selgituseks on allpool toodud andmed klassikursuse lõpetamise kohta protsentides. Sellest on välja jäetud õhtune alg- ja keskkool ning gümnaasium kui liiga erinevates tingimustes töötavad koolid, kus klassikursuse lõpetamise % on tunduvalt madalam.

	Miinumum	Mediaan	Maksimum
Algkoolid	58	74	87
Täienduskoolid	40	63	87
Keskkoolid	42	60	92
Gümnaasiumid	41	57	66
Kutsekoolid	25	46	66

Kooli aruannete jälgimisel selgub, et mõnes keskkoolis on III kl. kursuse mittelõpetajate % eriti suur, mis osutab vähest töömeetodite kohandamist algkoolist tulejaile. Sellele on juhitud koolide tähelepanu.

Edasi võib märkida kõikide koolide ühise suurema puudusena teadmiste raudvara (kindlad teadmised ja oskused, mis peaksid jääma meelde eluksajaks) puudulikkude omandamist. See avaldub näiteks eesti keeles sõna- ja luulevara tundmises, matemaatikas põhimõistete selguses ja kindlas rakendamises, usuõpetuses tekstide tundmises jne. See on vist meie kooli olulisemaid puudusi, millele on juhitud juba aastate viisi tähelepanu, kuid mis siiski on õige visa paranema.

Keskkoolides tahaksin üldjoonena rõhutada teoreetilise osa nõrkust matemaatikas, mis on tingitud osalt meie õpperaamatute laadist, osalt ka töömeetodist, kus teoreetiline mõtlemine on liiga tagaplaanile surutud.

Uue nähtusena algkoolitöös võib märkida õpilaste orkestrite ellukutsumist. Seni töötas õpilas-orkester ainult XI (raskelt-kasvatatavate) algkoolis. Nüüd on õpilas-orkester käima pandud ka mitmes teises koolis (III, IV, V, IX) ja päris heade tulemustega, nagu võib otsus-

tada esinemiste põhjal Tartu algkoolide näitusel. Seejuures on selgunud, et okariin ei ole sobiv algkooli-orkestri pilliks, vaid selleks osutuvad keelpillid (mandoliinid, balalaikad). Eeloleval kooliaastal on ette näha algkoolide orkestrite tegevuse laienemist ja suurenemist.

Uuenduspüüdeist koolitöös võiks nimetada juba varemgi tarvilikul olnud testide ja õppekäikude järjest suurenevat kasutamist õppetöös, tööjuhiste, liikuva lugemiku ja arvutusvihikute kasutamist algkooli esimestes klassides. Uuenduspüüete hulka võiks lugeda ka süstemaatilist viimastel aastatel toimunud kooli välise miljöö parandamist (kooliruumide, -õue, -aia korraldamist ja kaunistamist), mis on olulise tähtsusega õppe- ja kasvatustöös.

Üheks suuremaks puuduseks Tartu algkoolides on alamate klasside liigne koormatus (kuni 50 ja vahel enamgi õpilast klassis), mis raskendab õppe- ja kasvatustööd. Teiselt poolt peab tähendama, et õpetajad samuti on õppetundidega koormatud ning et neil seetõttu ei jätku tarviliselt aega kasvatustöös.

Koolikohustuslike õpilaste üldarv Tartus 1934./35. kooliaastal oli 4961, neist ei täitnud koolikohustust 10 õpilast, seega 0,2% üldarvust. Laialt levinud nakkushaiguste tõttu oli puudumine koolist võrdlemisi suur — keskmiselt 17 päeva, miin. 11, maks. 19 päeva, kuna eelmisel õppeaastal puudunud päevade arv kõikus 5,9 ja 18,5 päeva vahel.

Vanemate trahvimisi on olnud õppeaasta jooksul 216 juhul. Kohtu poolt karistamisi õpilaste vanematele ei olnud.

Kooli kontakt lastevanematega toimub peamiselt lastevanemate koosolekute kaudu. Neid on peetud keskmiselt 2 kooliaastas. Päevakorras esinevad peale aruande koolitööst mitmesugused kasvatus- ja tervishoiuga seotud küsimused („Laste ja vanemate vahekord“, „Ema tähtsus riigi- ja perekonnaelus“, „Kodu ja kooli vahekord“, „Leetritaud ja selle vastu võitlemine“ jt.).

Üldiste vanemate-koosolekute kõrval hakatakse ikka enam ja enam korraldama vanemate-koosolekuid klasside kaupa, kus esinevad ettekannetega ka vastava klassi õpilased. Koolijuhatajate üksmeelsel otsusel on säärased klassikoosolekud-koosviibimised väga produktiivsed ja nende korraldamist tuleb jätkata ning süvendada.

Endiste õpilaste (vilistlaste) koondamisel algkooli ümber teeb raskesti asjaolu, et enamik neist läheb keskkooli, kus omakorda on olemas vilistlaskogu. Siiski on keskkooli läinud noorte ja algkooli vahel tihe side olemas, mis avaldub kaasabis algkooli aastapäeva-aktuste ja piduõhtute korraldamisel ja noorte organisatsioonide juhtimisel.

Tähelepanu-vääriva uue algatusena kooli toetusringkonna loomisel tuleb mainida X algkooli juures lastevanemate algatusel ellukutsutud organisatsiooni „Peetri Kooli Sõprade Ring“. See on Siseministeeriumis registreeritud ühing, mille liikmeks on selle kooli lastevanemad, endised õpilased ja teised seda kooli toetavad isikud. Ühingu eesmärgiks on lastevanemate kooli ümber koondamine püsiva sideme pidamiseks kodu ja kooli vahel, koolile ainelise toetuse hankimine ja koolipere kasvatustööle kaasaaitamine.

Kokku võttes võib kooli ja kodu vahekorda pidada täiesti normaalseks. Vanemad heatahtlikult aitavad kaasa täita koolil oma ülesandeid. Ettetulnud üksikud arusaamatused on erandnähtused, mis ei muuda üldist olukorda. Samuti võib täiesti normaalseks pidada ka kooli ülevalpidaja suhtumist koolisse.

Vabaharidustöö avalikkude raamatukogude alal on olnud endine. Senised kaks raamatukogu, linna ja vene, töötavad edukalt. Linna av. raamatukogus on praegu suuri ajutisi raskusi ruumidega, sest senised ruumid anti üle ülikoolile ja uued ruumid pole veel valmis. Kuid need raskused on ajutised, pealegi uued kavatsetavad ruumid saavad endistest palju sobivamad. Huvi lugemislaua kui ka raamatukogu vastu on suur. Uute paremate raamatute saamiseks tekivad koguni „sabad“.

Lasteaedade võrk ja seisund on samuti endine. Uue momendina võiks märkida, et on üles kerkinud ühe lasteaia kõrvale ingliskeelse mängurühma loomise kavatsus. Varem tegutsesid saksa- ja prantsuskeelsed mängurühmad.

Lühiaegseid kursusi on registreeritud 69 kokku 4732 osavõtjaga.

Noorsoo-organisatsioonide tegevuses võrreldes endisega muudatusi ei ole. Vahekord noorkotkaste ja skautide vahel on sõbralik, kuid lähema koostööni pole jõutud. Suureks takistuseks siin on lähema kontakti ja koostöö aluste kohta käivate üldiste kokkulepete puudumine, mis tuleks sõlmida mõlema organisatsiooni peastaapide vahel.

Õppejõudude tegevus väljaspool koolitööd oli peamiselt piiratud tegevusega kutselistes, pedagoogilistes ja akadeemilistes organisatsioonides, kuna puht-vabaharidustöö alal (Rahvaülikool, karskusseltsid, ÜENÜ jt.) töötavad mõned üksikud. Suureks jõukulutuseks algkooli-õpetajaile aruande-aastal oli algkoolide näituse korraldamine 18.—20. maini, millest võtsid osa kõik algkooli-õpetajad, ja kaasatöötamine joonistustesti läbitöötamisel. Ka mitmesugustes aineseksioonides ja komisjonides kaasatöötamine on nõudnud rohkesti jõukulu.

1. Tartu linnakoolinõuniku järelevalvele kuulunud haridusasutised 1934./35. kooliaastal.

	Algkoolid		Täiendus- koolid		Kutse- koolid		Kesk- koolid ¹⁾ ja gümnaas. ²⁾		Muud koolid		Kokku		Lasteaiad ja lastekodud		Avalikud raamatukogud		Lühiaegsed kursused
	Aval.	Era	Aval.	Era	Aval.	Era	Aval.	Era	Aval.	Era	Aval.	Era	Aval.	Era	Aval.	Era	
1. Asutiste arv . . .	17	2	2	3	2	{ 4 5	{ 3 2	1	—	32	9	1	9	2	1	69	
2. Klasside arv . . .	115	10	3	26	14	{ 4 32	{ 7 18	4	—	189	49	—	—	—	—	—	
3. Klassikomplekt. arv .	110	9	3	15	10	{ 9 32	{ 7 18	1	—	170	44	—	—	—	—	—	
4. Õpilaste arv 31. detsembril :																	
a) poeglapsi . . .	2023	142	36	463	—	{ 190 ¹⁾ 525 ²⁾	{ 201 ¹⁾ 273 ²⁾	4	—	3241	616	28	138	—	—	—	
b) tütarlapsi . . .	2121	112	57	346	196	{ 196 ¹⁾ 586 ²⁾	{ 168 ¹⁾ 262 ²⁾	5	—	3311	738	14	151	—	—	—	
Kokku	4144	254	93	809	196	{ 386 ¹⁾ 1111 ²⁾	{ 369 ¹⁾ 535 ²⁾	9	—	6552	1354	42	289	—	—	4732	
5. Õppejõudude arv 31. detsembril																	
a) meesõppejõude .	97	13	14	50	5	{ 47 ¹⁾ 73 ²⁾	{ 30 ¹⁾ 28 ²⁾	1	—	282	76	—	—	—	—	—	
b) naisõppejõude .	59	15	6	14	26	{ 30 ¹⁾ 37 ²⁾	{ 20 ¹⁾ 18 ²⁾	1	—	147	79	1	13	—	—	—	
Kokku	156	28	20	64	31	{ 77 ¹⁾ 110 ²⁾	{ 50 ¹⁾ 46 ²⁾	2	—	429	155	1	13	—	—	—	
Neist :																	
a) kutselisi	141	25	16	46	23	{ 75 ¹⁾ 103 ²⁾	{ 47 ¹⁾ 44 ²⁾	2	—	383	139	—	—	—	—	—	
b) kutseta	15	3	4	18	8	{ 2 ¹⁾ 7 ²⁾	{ 3 ¹⁾ 2 ²⁾	—	—	46	16	—	—	—	—	—	

Eelolevas koolinõuniku aruande-tabelis on arvestatud koolivalitsusele alluvad eesti ja vene õppekeelega koolid, kuna saksa ja juudi õppekeelega koolid kui vastavaile kultuuriromavalitsusile alluvad on välja jäetud. Samuti on eesti õppekeelega koolest väljaspool aruannet Pedagoogium ühes kesk- ja harjutuskooliga kui otseselt HSM-le alluvad. Muude koolide all on arvestatud ainult Pimedate Kool-kodu, kuna Kõrgem Muusikakool ja Ühistegevuse Instituut kui erikoolid, mis teistega raskelt võrreldavad, on tabelist välja jäetud. Lasteaedade ja lastekodude hulka on arvatud eelkooliealiste laste kodu Kaagveres kui avalik ja Tartu Eesti Lastaia Seltsi, Vene Sõjapõgenejate ja Vene Vaeste Avitamise Seltsi, Tartu Kristliku Noorte Naisühingu, prl. B. Jaanvärgi, prl. A. Otto, pr. H. Elisto, pr. M. Haas'i lasteaiad ja lastekodud ning prl. Hansen'i ja pr. O. Ramul'i õpperingid kui eraasutised. Selles osas on jäetud täitmata klassi- ja klassikomplekti lahter, sest lasteaedade kohta ei saa neid mõisteid rakendada. Samul motiivvel on jäetud tühjaks ka kutsealiste ja kutseta õppejõudude lahter. Õppejõududeks on lastekodudes loetud kõik kasvatajad.

Lühiajaliste kursuste puhul on ära jäetud õpilaste jagunemine soo järgi, sest puuduvad vastavad andmed registreerimislehel. Ka on raske kursuste puhul rakendada klassikomplekti mõistet ning hinnata kursuste õppejõudude kutsele vastavust.

Õpetajate arv on arvestatud iga kooli kohta eraldi. Kui õpetaja teenib mitmes koolis, siis on ta arvestatud korduvalt. Seega on õpetajaid-isikuid Tartus kogusummas tunduvalt vähem kui tabeli andmed näitavad. Ka õp. kutse küsimuses on usaldatud koolide andmeid, kuigi siin võivad olla mõningad erinevused, sest puuduvad lähemad juhtnõõrid Statistika Keskbüroole saadetavate aruannete täitmiseks.

ALGKOOLIDE NÄITUS.

Tartu Koolivalitsusel on traditsiooniks kujunenud korraldada igal kevadel peale õppetöö lõppu mingisugune suurem ja üldisem üritus — kas koolinäitus, laulupidu või spordipidustused. 1935. a. kevadel oli järjekorras jõutud algkoolide näituse korraldamiseni.

Üle ootuste ja esialgsete kavatsuste paisus Tartu algkoolide näitus 18.—21. maini sedavõrd suureulatuslikuks, et äratas tähelepanu mitte üksi kodumaa kooli- ja haridustegelaste ringkondades, vaid ka naaberriikides Soomes ja Lätis.

Näituse eesmärgiks oli anda Tartu kodanikele, eriti lastevanemaile, võimalikult igakülgne ning täielik ülevaade Tartu algkoolis toimuvast tööst ja kogu algkooli ja tema töötamist mõjustavate tegu-

rite praegusest seisundist, et selle kaudu arendada ja süvendada seltskonna arusaamist algkoolist ja tema püüdeist. Ühes sellega tahtis näitus anda ka õpetajaskonnale võimalust tutvumiseks mitmesuguste töövõtete- ja viisidega ning pakkuda huvi ja virgutust õpilasilegi mitmeskeste töösaavutiste tundmaõppimise kaudu.

Kuna näitus taotles eesmärki — anda ülevaade Tartu algkoolist kui tervikust, siis tuli väljapanekud korraldada mitte üksikute koolide, vaid aine-alade kaudu. Erilistes tingimustes töötavad koolid, nagu nõrga-andeliste, vähemusrühvuste, kurikalduvustega laste ja Kaagvere algkool, moodustasid näitusel omaette üksused.

Näituse ülesandeks oli peegeldada loomulikku õppeaasta jooksul tehtavat tööd. Seepärast saadeti ka koolivalitsuse poolt ringkirjaliselt koolidele meeldetuletus, et kõik koolid kindlasti hoiduksid erilisest, ainult näituse tarvis töötamisest. Kuna ruumi puudusel ei saanud kõiki õpilaste töid välja panna, siis lasti teha valik nõnda, et oleksid esindatud keskmiste tööde kõrval ka head ja nõrgemad tööd. Peale selle pandi välja üksikute õpilaste kõik tööd kogu õppeaasta jooksul, et tööde kaudu saaks ülevaate õpilase järk-järgulisest arenemisest.

Kuigi näitus korraldati üksikute ainete ja alade järgi, moodustasid 1. ja 2. algkooli klass omaette tervikrühmad, kusjuures üksikud väljapanekud ainerühmades korraldati klassis esinenud tegeliku töö järjekorras.

Iga aine juurde pandi välja ka õpetaja valmistatud vastavad klassi töökavad, tarvitusel olevad õppe-, abi-, saate- ja käsiraamatud, samuti õppevahendid ja muud materjalid, nagu ülesvõtted tööst, õppereisidest, sportlikust tegevusest jne. Mõnede õppeainete juures (laul ja võimlemine) korraldati näituse ajal vastavaid ettekandeid ja demonstratsioone.

Peale algkoolis tehtava kohustusliku töö pandi näitusele välja ka õpilaste vabatahtliku (noorkotkad, skaudid, lootusringid jt.) tegevuse tulemused.

Algkoolide näituse eeltöödega alati juba 1934. a. sügisel, mil valiti peakomisjon, kuhu kuulusid: koolinõunik Juhan Lang juhatajana ja koolijuhatajad Elmar Einasto, Juhan Jänes, Jüri Parijõgi ja August Pau.

Peakomisjon töötas välja näituse üldised alused, määras kindlaks näitusel esinevad osakonnad ning moodustas osakondade ja üksikalade korraldamiseks vastavad komisjonid. Selle tööga jõuti jõuluks valmis. Peale jõulupühi alustasid komisjonid oma tööd. Kogusummas töötasid näituse ettevalmistuse puhul 28 komisjoni umbes 100

õpetajaga. Hiljem koopteeriti liikmeid juurde, mille tagajärjel tõusis komisjonides töötavate õpetajate arv 150-ni. Et seda suurt tegelaste-aparaati otstarbekalt juhtida, allutati kõik osakonnad oma juhatajate kaudu tegevuse kooskõlastamise ja ühtlustamise otstarbel üksikuile peakomisjoni liikmeile.

Näituse propagandaks ja väljapanekutega tutvustamise otstarbeks korraldati 30. apr. 1935 raadiotund, kus peale kohaliku koolinõuniku ja näitus-büroo juhataja kõnede kanti õpilaste poolt ette soolo- ja koorilaule, klaverisoolosid, deklamatsioone jne.

Reklaami otstarbel trükiti 200 müürilehte, mis asetati kuulutus-

*Väljapanekuid koduloost
ja loodusõpetusest.*

tulpadele ja äriakendele ning saadeti laiali maa-alkkoolidele. Peale selle trükiti 10 000 lendlehte, mida näituse eel jagati noorkotkaste poolt linna tänavail. Aukutseid saadeti 200, neist mõned ka välisriikide koolitegelastele.

Väljapanekud võtsid oma alla kogu Eesti Põllumeeste Seltsi avara näitus-väljaku, kioskid ja paviljonid. Üksikute paviljonide kaupa olid väljapanekud grupeeritud alljärgnevalt:

Peapaviljon nr. 1. Koduloost oli esitatud töövihikuid, kokkuvõtteid ja kirjandeid käsitledud aine-aladelt, jooniseid ja joonistisi, tabeleid ja materjalide kogusid, üksikute teemide kirjeldisi (sügis, talv, kevad, kodulinn Tartu, pilte kodumaalt) ja õppevahendeid.

Loodusõpetuses ja tervishoius esinesid 4.—6. õppeaasta väljapanekud. Tegevus vabas looduses näitas õpikäike ja loodusvaatlusi, samuti ka õpilaste kollekttsioone. Edasi oli jooniseid, skeeme ja katseid klasside kaupa aine käsitlemisel, mitmesuguseid õppevahendeid, teste ja statistilisi materjale, valik õppe- ja töökavu ning õppevahendeid. Siin oli esitatud ka looma- ja looduskaitse.

Koolitervishoius olid välja pandud ebatervishoidlikud, tervishoidlikud ja moodsad koolipingid ning -lauad. Tabelis on näidatud koolipingid ja -lauad Tartu linna algkoolis märtsis 1935, samuti õhumahu ja põranda-pindala suhe linna algkoolis 1925.—1935. a. Ka ei puudu-

Eeskujulikud koolipingid.

nud võimlast tolmu kõrvaldamise vahendid, ebatervishoidlikud ja tervishoidlikud joogivee-abinõud, kätepesemis-vahendid, samuti esines rõivaid ja tööpõll, toakingad koolis kandmiseks, tabelleid ja diagramme

Õpilaste omavalmistatud suusad.

õpilase toitlustingimuste, pikkuse ja vanuse, pikkuse iive, kehakaalu ja vanuse, kehakaalu iive, toitumuse ja pikkuse kohta 1933./34. õp.-a.

Võimlemis-abinõudest olid esitatud kõik Tartu algkoolis tarvitusel-olevad abinõude ja vahendite liigid, selgitavad tabelid ja diagrammid võimlemisruumide ja mänguõuede kohta, õpilaste võimlemisrõivastis, samuti oli näitlikke tabelleid ja statistilisi andmeid õpilaste kehaliste võimete kohta.

Maateaduses oli väljapanekuid 4.—6. õp.-a. kohta. Väljapanekutes oli vihikuid, joonistamismappe, diagramme, kartogramme, plaane ja teste, pildialbumeid ja sõltuvusprofiile, tööjuhiseid, töövihikuid ja töövahendeid. Ei puudunud ka pinnavormide mudelid, rebimistööd, reljeefid, Eesti aluspõhja kivimeid, Eesti maavaru jm. Peale selle veel väljapanekud maateaduslike ekskursioonide alalt, kogu astronoomilisi riistu, kaarte ja jooniseid.

Matemaatikas oli õpilaste töid 3.—6. õp.-a. kohta. Siin esines vihikuid, mudeleid, pinnalaotusi ja mõõtmistöid. Iseseisva töötamise valdlast oli näitmeid ja õppevahendeid, arvutuskaarte, geomeetrilisi kehi, õpperaamatuid ja metoodilisi käsiraamatuid.

*Õpilaste omavalmistatud
maapinna-läbilõige.*

Tartu linna Õppevahendite Keskkogu (Pedagoogiline Muuseum), kuhu on koondatud kallimad ja haruldasemad koolide õppevahendid, milliseid igal koolil ei ole, oli esitanud andmeid Keskkogu varanduse ja tegevuse kohta, kuna õppevahendid olid välja pandud üksikutes osakondades.

Peapaviljon nr. 2. 1. ja 2. õp.-a. väljapanekuist leidsid siin töövihikuid, joonistusi ja paberilõike-töid, õppe- ja käsiraamatuid ning õppevahendeid.

Laulmise alalt samas paviljonis oli vihikuid, diagramme, heliloojate pilte, muusikariistade kogusid, õppe- ja käsiraamatuid ning õppevahendeid.

Usuõpetuse alalt oli väljapanekuid 1.—6. õp.-a., kus leidsid vihikuid ja töid ning mitmesuguseid selgitavaid seinatabeleid küsimuste kohta, kuidas õpitakse tundma piiblit, mida õpitakse pähe usuõpetu-

sest, mida märgitakse kirjalikult jne. Sealsamas leidusid ka tabelid ja statistilised andmed.

Võõrkeelte alalt oli väljapanekuid 5. ja 6. õp.-a. kohta. Oli esitatud vihikuid, kus leidus tõlkeid, küsimusi, etteütlusi, grammatilisi harjutusi, uusi sõnu jne. Tabelites oli esitatud pööramine, kriitilisi sõnu, küsimuste moodustamine ja testide kokkuvõtteid; esines veel jooniseid ja illustratsioone, pilte võõrkeele õpetamisel, sedelkatalooge, teste ja töid lahtistel lehtedel, õppe- ja käsiraamatuid, töökavu, asju ja mudeleid sõnavara omandamiseks.

Emakeeles oli välja pandud õigekirja harjutusvihikuid, harjutusi üksiklehtedel, üldkladesid, vigade analüüse, võtteid õigekirja õpetami-

Algkoolide joonistused ja tütarlaste käsitöö.

sel, iseseisvaid ja vabu kirjandeid, illustreeritud kirjandeid brošüürlehtedel, talituskirju, albumeid ja seinalehti, kirjandite teemide loendeid, teste, tabelleid ja pilte, õppe- ja käsiraamatuid ning töökavu.

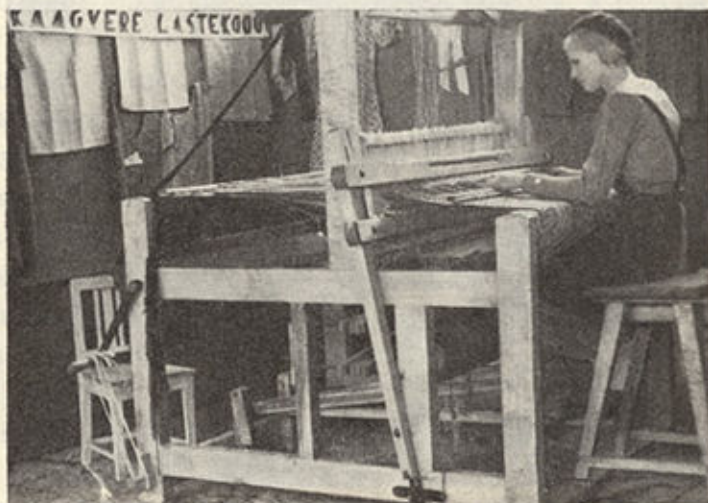
Ajaloo ja kodanikuõpetuses esitati töid 4.—6. õp.-a. kohta. Välja oli pandud kirjalikke töid, referaatide, õpikäikude ja -reiside kirjeldisi, näitmeid iseseisvast tööst ja novellistlikust käsitlusviisist, käeline tegevus (mudeleid, plaane), seinatabelleid, vanu ürikuid ja esemeid, kollektsioone (paber- ja metallrahasid), piltide väljalõigete mappe, seinakaarte ja -pilte, riigitegelaste pilte, mitmesuguseid vappe, piltpostkaartide kogusid, diapositiive ja diafilme, õpperaamatuid ja ajalooatlasid ning ajaloolist kirjandust.

Peapaviljon nr. 3. Õpilaste joonistamise alalt oli siin joonistisi, ehtekirja näitmeid, muid joonistustunnis valmistatud töid, käe- harjutuste vihikuid, kogu joonistamiseks vajanduvaid materjale, eeskujulik joonistamismööbel, tabelleid joonistustesti tulemusist, meetoodilist kirjandust, joonistamise töökavu ja joonistamise õppevahendeid.

Tütarlaste käsitöö alalt leidis heegeldamis- ja kudumistöid, ristpiste-tikandust, pilu, segapistelist kirjutikandust, pesu, pesu ja rõivaste parandust, pesu märkimist, valgetikandust, fileed ja töövihikuid.

Suur paviiljon. Kaagvere lastekogu ja algkooli poolt oli esitatud töid väikeste laste tegevusest, lastekodu-alkkooli näitmeid koolitööst, vabaaja-töid, oma valmistatud õppevahendeid, kasvandike mitmesuguste tööde demonstreerimine (kangastelgedel kudumine, võrgupunu-mine), toasisustis kasvandike poolt valmistatud esemeist jm.

Üldosas oli esitatud plaane ja diagramme asutise põllundusliku ja majandusliku tegevuse kohta.

Kaagvere lastekodu kasvandik kangast kudumas.

Linna 8. algkool (abikool nõrga-andelistele) oli esitanud õpilaste töid, emakeele, matemaatika, koduloo, maateaduse, ajaloo, joonistamise ja käsitöö alalt. Peale selle mitmesuguseid tabeleid ja diagramme kooli elust ning õppevahendeid.

Linna 11. algkool (abikool raskesti-kasvatatavaile) oli pannud välja õpilaste töid ja oma valmistatud õppevahendeid, andmeid kooli määratud ja koolist lahkunud õpilaste kohta, tabeleid ja määrustikke koolis rakendatavaist kasvatuslikest võtteist.

Linna 14. algkool (saksa õppekeelele) oli näitusele välja pannud õpilaste vihikuid, joonistisi, käsitöid, mitmesuguseid tabeleid, õpperaamatuid ja õppevahendeid.

Tütarlaste Majapidamis-täienduskooli poolt oli esitatud pakk-kastidest mööbel, puhastatud kübaraid, karusnahku ja kamme, pestud kindaid, harju ja sulgi, kodu keedetud seepi, värvitud ja küüritud mööblit, puhastatud pudeleid, lampe, heeringa- ja silgutünne, keedunõude korrashoidu, rooste eest kaitstud metallanumaid, mitmesuguseid toidu-

laudu, ülejääkidest valmistatud toite, odavaid lõunaid, suitsutatud liha ja kalu, kohupiima-juustu, leibu, kooke, torte ja pirukaid, külmtoite ja mitmesuguseid säiliseid.

Peale selle demonstreeriti siin toitude valmistamist, või vormimist, suurätikute murdmist, lauakatmist ja tervishoiulist esmas-abi. Kasvatusõpetusest näidati lapse rõivastist, söötmist ja tuba, käsitöö alalt mitmesuguseid pitse, väikelapse-, naise- ja mehepesu, kleidimudeleid, tikandeid, lõikejoonistisi, tööriistu ja õppevahendeid.

Aianduse alalt esitati õpilaste töövihikuid, täienduskoolile vasta-

*Õpilaste valmistatud
linikud ja padjad.*

vat aiatööriistade komplekti, aianduslikku kirjandust ja õpperaamatuid, mitmesuguseid õppevahendeid ja tabeleid aianduse alalt.

Elektrotehnika-täienduskool (Poeglase Gümnaasiumi juures) oli pannud näitusele välja geomeetrilisi ja projektsioonjoonestisi ja plaane ning käsitöö osas puu- ja rauatöid.

Metsanduse paviljoni oli asetatud poeglase puu- ja rauatöid 5. ja 6. õp.-a. kohta, kuna „Taluperenaise“ paviljonis esinesid poeglase käsitööst papp-, paber-, kartong- ja punumistöid.

„Eesti Seemnevilja Ühisuse“ paviljonis olid välja pandud laste-aedades ettetulnud tööd ja toimingute loend ühes näitmete ja vahenditega, kuuainete käsitletu ja lasteaias tehtud tööde kasutamine.

Tervishoiu Muuseumi paviljonis asetsesid üldosakonna väljapanekud, nagu üldandmeid koolivõrgu, õpilaste ja õpetajate kohta, seadustikke, õppekavu, tunnikavu ja plaane, tabeleid ja diagramme Tartu algkoolide-võrgu, õpilaste vanuse, õpilaste vanemate, koolist puudumise ja õpetajate arvulise, vanuselise, soolise ning hariduselise koos-

seisu kohta. Õppetegevust iseloomustasid diagrammid edasijõudmise ja kirjaoskuse arenemise kohta. Peale selle olid esitatud ekskursioonide sihtpunktid Tartu linnas ja kodumaal.

Vaatluste ja tähelepanekute alalt õppe- ja kasvatustöös oli esitatud ainete meeldivus, õpilaste intelligents, meeldivamaid vabakirjandeid, vigaseid silbivälteid Tartu koolides, sagelikorduvaid keelevigu ja etteütlu osa õigekirja õpetamisel.

Kooli majandusliku seisundi ja varustise alalt oli välja pandud diagramme (keskmine kulu iga õpilase kohta, kulude jaotus riigi- ja omavalitsuse vahel, raamatute ja õpilaste arv koolides, raamatute tarvitamine), lemmikraamatuid, päevapilte ja plaane Tartu koolihoonetest.

Lõpuks ei puudunud näitusel ka õpilaste vabategevus. „Eesti Majanduse Ühisuse“ paviljonis asusid Tartu Noorkotkaste Maleva ja Kodutütarde Tartu Ringkonna väljapanekud. Siia oli koondatud diagramme tegevusest, esemeid rühmade töist ja näitlikke laagreid.

Masinatehas J. Ratniku paviljonis esitasid Tartu skaudid ja gaidid tabeleid eneste tegevusest, käsitöid ja kogusid, skautlust käsitlevat oma- ja võorkeelset kirjandust, kirjavahetust sise- ja välismaaga. Vahi põllutöökooli paviljonis oli Noorte Punase Risti väljapanekuid. H. Lelplepi metallitehase paviljonis esines Kristlik Noorte Naisühing ja Noorte Meeste Kristlik Ühing oma väljapanekutega.

Nagu ülaltoodud kirjeldusest selgub, kujunes kõnesolev näitus ürituseks, mis andis suure läbilõike Tartu algkoolides tehtavast tööst ja näitas ühtlasi iseseisvus-aegse algkooli saavutusi. Näituse korraldamisel ei tahetud esile tõsta niivõrd töömeetodeid, kui anda suurejooneline läbilõige kogu koolitööst, töötingimustest ning miljööst. Sellest oligi tingitud näituse osakondade suur arv ja ulatus.

Näituse üldosa andis oma väljapanekuis ja tabeleis küllalt üksikasjalise pildi Tartu algkoolide arengust kogu iseseisvus-aja kestel.

Vene ajal 1913. a. oli Tartus 7 algkooli, käesoleval ajal aga 21. Koolimaju on iseseisvuse ajal ehitatud kaks, 9. ja 5. algkoolile, mis on täiesti moodsad majad ning vastavad koolinõudeile. Koolisundus on Tartus teostatud peaaegu sajaprotsendiliselt, klasside koormatus on võrdlemisi suur, viimase aasta keskmine on 37, kuna viimase viisaastaku keskmine näitab 33 õpilast klassi kohta.

Tartu algkoolide näituse vastu valitses mitte ükski Tartus, vaid üle kodumaa elav huvi. Näitus-büroole tuli iga päev hulk järelepärimisi, kus paluti teateid ekskursioonide ööbimisvõimaluste kohta, näituse kavu jne.

Väljaspoolt Tartut käisid näitust külastamas 32 ekskursiooni ligemale 1500 osavõtjaga. Nende paigutamiseks öökortereisse olid reservitud algkoolides vastavad ruumid, kuhu olid toodud sisse õled. Kortereid kasutasid umbes 30 prots. sissesõitnud õpilasist.

Suuremate ekskursioonidena külastasid näitust: Viljandi Hariduseltsi Gümnaasium — 60 õpilasega, Valga linna 3. algk. — 32 õpil., Viljandi Õpetajate Ühing — 27 õpetajat, Tallinna õpetajate ekskursioon — 80 osavõtjaga, Kambja algkool — 74 õpil., Võru linna 1. algk. — 63 õpil., Petseri linna 2. algk. — 42 õpil., Nõo algkool — 72 õpilasega jne.

Külalistena võtsid näitusest osa Tallinnast: haridusnõunik Viilup, koolin. Brüller, „Eesti Kooli“ toimetaja G. Ollik jt. Kuna näitus oli äratanud suurt huvi ka meie naabermaal Soomes, siis oli sealne riigikoolivalitsus saatnud 12-liikmelise kooli- ja hariduselu juhtivatest tegelastest koosneva delegatsiooni riigiharidusnõuniku A. Salmela juhtimisel. Üksikuid külastajaid oli ka Läti õpetajaskonnast.

Üldine näitust külastajate arv, kui kaasa arvata ka õpilased, kes teistkordselt õppeülesandel näitust külastasid, ulatub 20 000 peale.

Algul oli näitus kavatsetud pidada kahel päeval, s. o. laupäeval, 18. mail ja pühapäeval, 19. mail. Kuna aga mitmelt poolt tuli palveid näitust pikendada, siis oligi näitus avatud veel esmaspäeval, 20. mail ja teisipäeval, 21. mail. Esmaspäevast päeva kasutasid Tartu algkoolid selleks, et korraldada näitlikke õppetunde näitusel. Laupäeval, 18. mail olid Tartu algkoolid näituse tõttu haridus-sotsiaalministeeriumi poolt õppetööst vabastatud.

Näitusel kanti laupäeval ja pühapäeval õpilaste poolt ette mitmesuguseid demonstratsioone laulus, muusikas, võõrkeelis ja võimlemis-ettekannete näol. Sõnalised ettekanded toimusid näituse uues paviljonis (tööstuspaviljon) ja anti valjuhääldajate kaudu näitusväljakule edasi. Võimlemis-ettekanded ja mängud toimusid näitusväljakul.

Näituse puhul ilmus trükist ka „Näituse-juht“, kus oli antud loend näitusel olevaist väljapanekuist ja osakondade asukohast ja peale selle rida statistilisi andmeid ning piltidena rida vaatamisväärsed kohti Tartust.

Kuna näitus ei taotlenud ärilisi sihte, siis määrati pääsmed ka õige odavad: õpilasile à 5 senti, täiskasvanuile à 10 senti. Näituse külastajate suur arv andis siiski niipalju tulu, et ettevõtte andis koguni ülejäägi.

Näituse aruande järgi oli tulused:

1. Toetus Tartu linnalt	300,00 krooni
2. Pääsmete müügist	818,05 „
3. Märkide müügist	20,50 „
4. „Näituse-juhi“ müügist	233,51 „
5. Einelaua üürist	155,00 „
Kokku	1527,06 krooni

Kulused oli:

1. Mitmesuguseid materjale	247,71 krooni
2. Veokulud	110,28 "
3. Töötasud	268,65 "
4. Dekoratsiooni-kulud	123,00 "
5. Büroo-kulud	108,08 "
6. Mitmesugused kulud	507,45 "
Kokku	1365,17 krooni

Seega jäi näitusest puhastulu 161,89 krooni. Kuna aga Tartu linn oli eel-
arves määranud näituse toetuseks 300 kr., siis ei võetud puhta ülejäägina näidatud
summat 161,89 kr. üldse linnakassast välja.

Kuid mitte üksi majanduslikult on Tartu algkoolide näitus õnnestunud. Tartu Linnakoolivalitsuse algatust ja Tartu õpetajaskonna suurt kaasabi näituse edukaks läbiviimiseks on kõik näitust külastanud isikud pidanud alla kriipsutama. Ka ajakirjanduses leidis näitus elavat vastukaja. Näituse päevadel on ajalehtedes ilmunud üle 40 näitust käsitleva artikli, peale nende kirjutised, mis ilmusid enne näitust eelteateina. Kõik ajalehed ja ajakirjad on annud näitusest kiitva otsuse.

PEDAGOOGILINE MUUSEUM.

Pedagoogiline Muuseum 1934./35. aastal jätkas õpetajaskonna pedagoogilise töö koondamist ja kooskõlastamist koolitööga seotud küsimuste uurimisel ning selgitamisel. Selleks töötas PM-i juures 16 ainekomisjoni 79 õpetaja osavõtul, kes pidasid aasta jooksul 48 koosolekut. Tulemusrikkalt töötasid eriti usuõpetus-, kasvatus-, joonistamis-, käsitöö- ja eestikeele-komisjon.

Usuõpetuskomisjonil oli lõplikult viimistlemisel kooli palveraamat, millega loodeti valmis jõuda sügiseks õppetöö alguseks. Peale selle usuõpetuskomisjoni ja Tartu Piibliseltsi ühise töötulemusena koostati ja viimisteldi koolipiibli käsikiri. Mõlema raamatu järgi tuntakse koolitöös suurt puudust.

Kasvatuskomisjon korraldas kolmes punktis kõnelennu teemile „Teater ja selle osa koolinoorsoo kasvatuses“. Osavõtjaid oli kokku 450 inimest.

Joonistamiskomisjon rikastas PM-i kogusid metoodiliste joonistuste albumitega. Albumitesse on koondatud iseloomustavamad ja omapärasemad õpilaste joonistused algkooli 3., 4., 5. ja 6. klassist.

Käsitöökomisjon töötas lõplikult välja eeskuju-tööd 3. ja 4. kl. paber- ja papitöö alal ja 5. ja 6. kl. metallitöö alal ühes vastavate kavade ja materjali ja hindade kalkulatsioonidega.

Eestikeele-komisjon jätkas 3., 4., 5. ja 6. kl. õpilaste kirjandite, harjutuste, testide ja albumite kogumist ja varustas selgitava tekstiga PM-i kogudes leiduvad diapositiivid kirjanduse alal.

Aruande-aastal muretses uuest õppeabinõudest on nimetada loodusteadus-komisjoni kava kohaselt ostetud ekskursioonide varustus-esemed. Käsitöökomisjoni ettepanekul ja valikul osteti komplekt rauatöö-riistu eeskujuks koolidele ja õppeabinõude vähemate remonttööde kohapealseks läbiviimiseks. Füüsikalisteks katseteks alalise elektrivoolu saamiseks on valmistusel voolualaldaja (umformer), mis läheb maksma 300 kr ümber.

1935. a. kevadisel koolide näitusel oli PM-i kogudest välja pandud mitmesuguste aine-alade õppeabinõusid kokku 514 eset. PM-i iseseisval väljapanekul, kus oli esitatud kodumaal valmistatud väärtuslikumaid õppeabinõusid, said erilise tähelepanu osaliseks mikroprojektsioon-aparaat ja energiamoondumise seadeldis.

Suuresti halvas PM-i tegevust ruumidekitsikus, kuna neis polnud võimalust sisustada eeskujulikke õppekabinette ega korraldada alalisi näitusi, milliste jaoks on kogutud juba rohkesti mitmekesisest materjali.

Õppeabinõude laenutamine ja õppeklassi kasutamine.

	1933/34	1934/35
Laenutamiskordi	401	362
Laen. esemete arv	1248	1116
Õppekl. antud tunde	235	309

Õppevahendite koostis 1. aprilliks.

	Nr arv	Esemete arv	Esemete väärtus
1934	1014	7431	15 984,97
1935	1144	7815	17 225,26

Peale selle on Muuseumil mitmesugust mööblit (kapid, lauad, toolid, pingid ja diapositiivide kastid) kokku 512 eset kr. 2 215,98 väärtuses.

Pedagoogilise Muuseumi ülalpidamiseks andis Tartu Linnavalitsus 1933./34. a. 980 kr., 1934./35. a. 2080 kr., Haridusministeerium omalt poolt andis kummalgi aastal 400 krooni.

2. Algkoolid klasside, õpilaste arv ja soo järgi 1934/35.

Écoles primaires d'après effectifs des classes, nombre d'élèves et leur sexe 1934/35.

	I klass		II klass		III klass		VI klass		V klass		VI klass		Kokku Total								
	Klasse	Õpilasi	Classes	Nombre d'élèves	Klasse	Õpilasi	Klasse	Õpilasi	Klasse	Õpilasi	Klasse	Õpilasi	Klasse	Õpilasi							
															p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.
I algkool.	1	—	35	—	1	40	1	—	51	1	—	47	1	—	31	1	—	37	6	—	241
II "	1	49	—	—	1	49	1	49	—	2	83	—	1	39	—	2	55	—	8	324	—
III "	2	84	—	—	1	51	1	44	—	2	72	—	2	64	—	1	45	—	9	360	—
IV "	1	34	—	—	1	33	1	37	—	1	37	—	1	33	—	1	43	—	6	217	—
V "	2	—	95	—	2	104	2	—	94	3	—	114	3	—	103	2	—	64	14	—	574
VI "	1	—	43	—	1	44	1	—	46	1	—	41	1	—	30	1	—	31	6	—	235
VII "	1	18	14	1	14	22	1	23	16	1	26	14	1	15	15	1	15	9	6	111	90
VIII "	1	13	6	1	18	12	1	13	13	1	10	7	1	5	5	1	6	3	6	65	46
IX "	1	—	49	—	1	52	1	—	47	1	—	49	1	—	47	1	—	36	6	—	280
X "	1	—	43	—	1	43	1	—	53	1	—	40	1	—	35	1	—	23	6	—	237
XI "	—	—	—	—	1	12	—	1	18	—	1	16	—	1	10	—	1	6	5	62	—
XII "	1	25	13	1	24	15	1	23	23	1	16	27	1	18	13	1	10	18	6	116	109
XIII "	1	18	20	2	26	35	1	27	23	1	22	20	1	25	24	1	10	18	7	128	140
XV "	1	44	—	—	2	78	—	1	47	—	1	49	—	2	63	—	1	42	8	323	—
XXVI "	1	40	17	1	36	17	2	45	21	2	54	28	1	30	22	2	47	14	9	252	119
Õhtune algkool.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	18	1	18	16
H. Treffneri Güm. algk.	1	8	—	—	1	24	—	1	27	—	1	37	—	—	—	—	1	46	5	142	—
E. N. K. S. T.-güm. algk.	1	—	8	—	1	20	1	—	22	1	—	17	—	—	—	—	—	45	5	—	112
Kaagvere lastek. algk.	1	7	6	1	10	7	1	13	9	1	7	7	1	7	4	1	3	1	6	47	34
Kokku	19	340	349	21	375	411	20	366	418	23	429	411	20	309	329	22	346	315	125	2165	2233

3. Keskkoolid ja gümnaasiumid klasside, õpilaste arvu ja soo järgi 1934/35.
Écoles secondaires d'après classes, nombre et sexe des élèves.

	K e s k k o o l						G ü m n a a s i u m												Ü i d s e										
	I klass 5. õ/a.		III klass 7. õ/a.		K o k k u		II klass 8. õ/a.		III klass 9. õ/a.		IV klass 10. õ/a.		V klass 11. õ/a.		K o k k u T o t a l		K l a s s e		Õpilasi		K l a s s e		Õpilasi		K l a s s e		Õpilasi		
	Õpilasi		K l a s s e		Õpilasi		K l a s s e		Õpilasi		K l a s s e		Õpilasi		K l a s s e		Õpilasi		K l a s s e		Õpilasi		K l a s s e		Õpilasi				
	K l a s s e		C l a s s e s		N o m b r e d'élèves		K l a s s e		K l a s s e		K l a s s e		K l a s s e		K l a s s e		K l a s s e		K l a s s e		K l a s s e		K l a s s e		K l a s s e		K l a s s e		
p.	t.	g.	f.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.
1	—	48	2	—	108	3	—	156	2	—	87	2	—	78	3	—	85	3	—	71	10	—	321	13	—	477			
1	35	—	2	109	—	3	144	—	2	68	—	2	66	—	2	63	—	2	50	—	8	247	—	11	391	—			
1	8	4	1	27	24	2	35	28	1	16	28	1	14	39	2	19	33	2	9	43	6	58	143	8	93	171			
—	—	—	1	51	21	1	51	21	1	46	21	1	45	16	1	46	18	1	35	24	4	172	79	5	223	100			
1	47	—	2	103	—	3	150	—	2	94	—	2	65	—	2	71	—	2	43	—	8	273	—	11	423	—			
1	—	42	2	—	105	3	—	147	2	—	92	2	—	68	2	—	50	2	—	52	8	—	262	11	—	409			
—	—	—	1	11	12	1	11	12	1	9	9	1	15	17	1	10	7	1	14	10	4	48	43	5	59	55			
5	90	94	11	301	270	16	391	364	11	233	237	11	205	218	13	209	193	13	151	200	48	798	848	64	1189	1212			
Kokku — Total																													

4. Alkoolide õpilaste edasijõudmine õppimises 1934/35.
Progrès des élèves des écoles primaires 1934/35.

	Õpilasi õppeaasta lõpul <i>Nombre d'élèves à la fin de l'année scol.</i>		Neist lõpetasid klassi- kurse <i>Ayant terminé les classes</i>		Määrati sügiseks jä- relkatsed <i>Examens supplément.</i>		Klassikursuse mittelõpetamise põhjused — <i>Causes de classes inachevées</i>																					
							Nõrk edasijõudmine — <i>Progrès insuffisant</i>												Muud põhju- sed <i>Autres causes</i>									
							Õpilaste arv <i>Nombre des élèves</i>	õpilaste arv <i>Nombre des élèves</i>	koduloos <i>Leçons de choses</i>	emakeeles <i>Langue d'enseignement</i>	matemaatik. <i>Mathématiques</i>	loodus- ajaloos <i>Histoire naturelle</i>	geograafia <i>Géographie</i>	ajaloos <i>Histoire</i>	võrkeelis <i>Langues étrangères</i>	muus. aineis <i>Autres matières</i>												
	p.	t.	g.	f.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.										
I klass	320	340	273	283	85,3	83,2	—	—	44	56	19	10	44	40	39	50	—	—	—	—	—	—	29	20	4	2		
II klass	361	400	305	333	84,5	83,2	—	—	56	66	22	20	44	54	47	54	—	—	—	—	—	—	1	41	23	—	1	
III klass	358	404	276	333	77	82,4	—	—	80	71	15	14	59	56	55	68	—	—	—	—	—	—	4	2	38	2	—	
IV klass	418	400	259	266	61,9	66,5	72	52	156	131	—	—	104	45	93	103	49	37	52	61	58	47	3	3	55	28	5	4
V klass	296	317	165	187	55,8	59	62	49	124	130	—	—	58	49	67	76	29	39	45	50	26	46	74	61	44	34	7	
VI klass	330	301	234	206	70,9	68,4	49	66	94	93	—	—	56	27	55	61	21	20	13	19	24	14	66	56	28	6	2	2
Kokku	2083	2162	1512	1608	72,6	74,4	183	167	554	547	56	44	365	271	356	412	99	96	110	130	108	107	147	123	235	135	20	9

5. Keskoolide ja gümnaasiumide klasside koosseisude kujunemine 1934/35.

Composition de l'effectif des élèves des écoles secondaires en 1934/35.

	Kesk kool						Gümnaasium										Classe Grand total
	I klass		III klass		Kokku Total		II klass		III klass		IV klass		V klass		Kokku Total		
	p.	t.	g.	f.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	
Tartu Linna Tütarlastekeskool ja Gümnaasium :																	
eelmisest klassist	—	—	—	—	—	—	—	76	—	67	—	75	—	66	—	284	284
teist aastat samas klassis	—	—	—	3	—	3	—	8	—	8	—	4	—	4	—	24	27
teistest koolidest	—	48	—	105	—	153	—	3	—	3	—	6	—	1	—	13	166
õpilasi aasta jooksul	—	48	—	108	—	156	—	87	—	78	—	85	—	71	—	321	477
Tartu Linna Poeglastekeskool ja Gümnaasium :																	
promus d'une classe à l'autre	—	—	—	—	—	—	56	—	58	—	52	—	44	—	210	—	210
restés dans la même classe	—	—	23	—	23	—	10	—	7	—	11	—	5	—	33	—	56
venus d'autres écoles	35	—	86	—	121	—	2	—	1	—	—	—	1	—	4	—	125
total des élèves dans le courant de l'an.	35	—	109	—	144	—	68	—	66	—	63	—	50	—	247	—	391
Tartu Linna Keskool ja Kommertsgümnaasium :																	
eelmisest klassist	—	—	—	—	—	—	10	27	13	28	14	25	8	43	45	123	168
teist aastat samas klassis	—	—	2	—	2	—	5	1	—	9	4	3	1	—	10	13	25
teistest koolidest	8	4	25	24	33	28	1	—	1	2	1	5	—	—	3	7	71
õpilasi aasta jooksul	8	4	27	24	35	28	16	28	14	39	19	33	9	43	58	143	264

Tartu Linna Õhtune Erakeskk. ja Gümnaasium:

eelmisest klassist	—	—	—	—	—	24	13	27	10	26	8	21	17	98	48	146
teist aastat samas klassis	—	—	—	—	—	1	—	1	2	2	4	3	1	7	7	14
teistest koolidest	—	—	—	—	—	21	8	17	4	18	6	11	6	67	24	163
õpilasi aasta lõpul	—	—	—	—	—	51	21	45	16	46	18	35	24	172	79	323

Tartu Linna Vene Keskool ja Gümnaasium:

eelmisest klassist	—	—	—	—	—	8	7	15	16	9	7	11	8	43	38	81
teist aastat samas klassis	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2	—	2
teistest koolidest	—	—	—	—	—	11	12	—	1	—	—	3	2	3	5	31
õpilasi aasta jooksul	—	—	—	—	—	11	12	9	15	17	7	14	10	48	43	114

E.N.K.S. Tütarlastekeskool ja Gümnaasium:

eelmisest klassist	—	—	—	—	—	—	78	—	48	—	43	—	49	—	218	218
teist aastat samas klassis	—	—	—	—	—	11	9	—	13	—	6	—	3	—	31	42
teistest koolidest	—	—	—	—	—	96	5	—	7	—	1	—	—	—	13	149
õpilasi aasta jooksul	—	—	—	—	—	105	92	—	68	—	50	—	52	—	262	409

H. Treffneri Erakeskkool ja Gümnaasium:

eelmisest klassist	—	—	—	—	—	74	—	59	—	64	—	41	—	238	—	238
teist aastat samas klassis	2	6	8	—	—	16	—	5	—	5	—	1	—	27	—	35
teistest koolidest	45	97	142	—	—	4	—	1	—	2	—	1	—	8	—	150
õpilasi aasta jooksul	47	103	150	—	—	94	—	65	—	71	—	43	—	273	—	423

KOKKU:

eelmisest klassist	—	—	—	—	—	172	201	172	169	165	158	125	183	634	711	1345
teist aastat samas klassis	2	31	12	—	—	33	18	13	32	23	17	10	8	79	75	201
teistest koolidest	88	270	258	358	350	28	18	20	17	21	18	16	9	85	62	855
õpilasi aasta jooksul	90	301	270	391	364	233	237	205	218	209	193	151	200	798	848	2401

6. Keskkoolide ja gümnaasiumide õpilaste edasijõudmine õppimises 1934/35.
Progrès des élèves des écoles secondaires 1934/35.

Õpilaste arv õppeaasta lõpul		Neist klassikursuse lõpetanud <i>Dont ayant terminé les classes</i>			Määrati järelkatsed <i>Examen supplé- ment.</i>			Klassikursuse mittelõpetamise põhjused <i>Causes de classes inachevées</i>												Muid põhjused <i>Autres causes</i>							
								Nõrk edasijõudmine — <i>Progrès insuffisant</i>																			
								<i>Causas de classes inachevées</i>																			
								<i>Causas de classes inachevées</i>																			
Nombre <i>d'élèves à la fin de l'année scolaire</i>		arv <i>Nombre</i>		%		p.		t.		p.		t.		p.		t.		p.		t.		p.		t.			
p.		t.		g.		f.		p.		t.		p.		t.		p.		t.		p.		t.		p.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
t.		f.		%		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.		t.	
p.		g.		f.		t.		t.		t.		t.															

7. Algkooli-õpilaste vanus 31. XII 1934.
Âge des élèves des écoles primaires 31. XII 1934.

Õpilaste vanus <i>Âge des élèves</i>	I klass		II klass		III klass		IV klass		V klass		VI klass		Kokku Total		Üldse <i>Grand total</i>
	p.	t.	g.	f.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	
Alla 7 a.	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Au-dessous de 7 a.	24	39	1	4	—	1	—	—	—	—	—	—	25	44	69
7 a.	211	187	38	66	—	12	—	—	—	—	—	—	249	265	514
8 a.	80	86	193	184	45	76	2	1	—	—	—	—	320	347	667
9 a.	7	17	73	100	143	162	55	56	6	—	—	—	284	335	619
10 a.	4	2	45	34	104	91	152	145	44	39	—	4	349	315	664
11 a.	1	—	8	13	36	40	127	113	110	112	70	51	352	329	681
12 a.	1	—	5	2	25	18	61	67	92	100	147	135	331	322	653
13 a.	—	—	1	1	4	3	23	15	41	58	67	66	136	143	279
14 a.	—	—	—	—	1	—	—	2	10	11	29	31	40	44	84
15 a.	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	11	9	13	11	24
16 ja üle et plus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku Total	328	332	364	404	358	403	421	400	304	321	324	296	2099	2156	4255

Märkus: Tabelis ei ole arvestatud õhtuse algkooli õpilasi.

8. Keskkoolide ja gümnaasiumide õpilaste vanus 31. XII 1934. a.
Âge des élèves des écoles secondaires 31. XII 1934.

Õpilaste vanus Âge des élèves	Keskkool						Gümnaasium										Üldse Grand total
	I klass		III klass		Kokku Total		II klass		III klass		IV klass		V klass		Kokku Total		
	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	
Alla 12 a. . Au-dessous de 12	30	30	—	—	30	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60
12 a. . . .	39	37	5	3	44	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84
13 a. . . .	16	14	71	67	87	81	2	2	—	—	—	—	—	—	2	2	172
14 a. . . .	1	6	66	95	67	101	43	56	3	4	—	—	—	—	46	60	274
15 a. . . .	—	1	62	53	62	54	53	86	34	37	3	3	—	—	90	126	332
16 a. . . .	—	1	17	13	17	14	58	49	55	83	35	39	1	4	149	175	355
17 a. . . .	—	1	6	2	6	3	18	12	41	38	51	57	17	33	127	140	276
18 a. . . .	—	—	—	1	—	1	6	3	11	14	25	37	35	44	77	98	176
19 a. . . .	—	—	2	—	2	—	—	—	8	8	27	18	28	49	63	75	140
20 a. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	7	7	22	21	31	30	61
21 ja üle et plus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	10	16	12	19	31
Kokku Total	86	90	229	234	315	324	180	208	154	186	150	164	113	167	597	725	1961

Märkus: Tabelis ei ole arvestatud õhtuse keskkooli ja gümnaasiumi õpilasi.

9. Õpilaste riikkondsus ja rahvus 1934./35. õppeaastal.
Nationalité des élèves 1934/35.

Kooli tüübid <i>Types d'écoles</i>	, E e s t i k o d a n i k u d																Väljamaa- lased <i>Sujets étrangers</i>		Riikkonds- seta venel. <i>Russes nan- sénistes</i>		Üldse <i>Total</i>	
	Eestlased <i>Estoniens</i>		Saksl. <i>Allem.</i>		Venel. <i>Russes</i>		Juudid <i>Juifs</i>		Lätlased <i>Lettons</i>		Sooml. <i>Finnois</i>		Muud <i>Autres</i>		Kokku <i>Total</i>		p.	t.	p.	t.	p.	t.
	p.	t.	g.	f.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.						
Gümnaasiumid .	749	791	3	2	32	34	7	11	1	1	—	—	1	2	793	841	2	2	3	5	798	848
Keskkoolid . .	378	350	1	2	7	5	2	6	—	—	—	—	2	—	390	363	—	1	1	—	391	364
Algkoolid. . .	2044	2088	2	3	93	99	5	10	2	—	1	4	3	4	2150	2208	4	6	11	19	2165	2233
Kutsekoolid . .	446	523	6	9	4	8	3	—	—	—	—	—	2	2	461	542	2	—	—	—	463	542
Täienduskoolid .	34	57	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	57	—	—	—	—	36	57
Kokku .	3651	3809	12	16	138	146	17	27	3	1	1	4	8	8	3830	4011	8	9	15	24	3853	4044
<i>Total</i> 1933/34	3557	3742	7	13	178	166	11	17	1	2	1	2	6	8	3761	3950	20	19	28	29	3809	3998
1932/33	3517	3650	9	5	161	158	7	9	1	3	1	1	5	5	3701	3831	13	10	22	33	3736	3874
1931/32	3451	3727	10	3	151	158	2	1	7	1	2	1	5	4	3628	3895	9	9	30	28	3667	3932

10. Kutsekoolide õpilaste edasijõudmine õppimises 1934/35.

Progrès des élèves des écoles professionnelles.

	Õpilasi õppe- aasta lõpul		Neist lõpetasid klassi kursuse <i>Ayant terminé les classes</i>				Teiseks aas- taks sama klassi jäetud		Määrati sügiseksjäre- l-katsed	
	<i>Nombre d'élè- ves à la fin de l'année scol.</i>		arv <i>Nombre</i>		%		<i>Restés dans la même classe</i>		<i>Examens supplément.</i>	
	p.	t.	g.	f.	p.	t.	p.	t.	p.	t.
Eel-klass . . .	8	14	4	7	50	50	—	—	4	7
I klass . . .	183	219	98	164	53,5	74,9	37	25	48	30
II klass . . .	89	142	56	102	62,9	71,8	11	11	22	29
III klass . . .	81	80	46	59	56,8	73,8	14	6	21	15
Kangakudumise klass . . .	—	28	—	17	—	60,7	—	—	—	11
<i>Classe de tissage</i>										
	361	483	204	349	56,5	72,3	62	42	95	92

RAAMATUKOGUD.

11. Linnaraamatukogude laenutamistegevus 1932/33—1934/35.

Volumes empruntés en 1932/33—1934/35.

Laenutatud raamatuid: <i>Livres donnés en lecture:</i>	1932/33	1933/34	1934/35
keskraamatukogus	105.650	115.729	125.141
I haruraamatukogus	34.590	36.793	38.767
II haruraamatukogus	12.355	4.348	—
kokku — total	152.595	156.870	163.908
Mis jaoskonnast — <i>Section:</i>			
üldsisuga — <i>contenu général</i>	12.908	15.845	20.208
filosoofia — <i>philosophie</i>	4.807	2.830	2.310
usk — <i>religion</i>	2.019	663	693
seltskonnateadus — <i>sc. sociale</i>	6.081	3.984	4.188
keeleteadus — <i>linguistique</i>	2.239	1.854	2.231
loodusteadus — <i>sc. naturelles</i>	4.266	3.881	3.801
tegelikud teadused — <i>sc. appliquées</i>	6.770	7.522	6.380
kunst — <i>art</i>	4.533	4.431	3.660
kirjandus — <i>littérature</i>	102.265	108.018	111.125
ajalugu ja maateadus — <i>histoire et géographie</i>	6.707	5.637	6.047
lastekirjandus — <i>littérature de l'enfance</i>	—	2.205	3.265
Mis keeles — <i>Langues:</i>			
eesti — <i>estonien</i>	112.219	110.528	112.790
vene — <i>russe</i>	11.266	11.776	12.463
saksa — <i>allemand</i>	27.027	32.053	34.320
inglise — <i>anglais</i>	1.212	1.695	3.114
prantsuse — <i>français</i>	459	387	605
soome — <i>finnois</i>	240	221	380
esperanto — <i>esperanto</i>	46	30	36
muus — <i>autres</i>	126	180	200

12. Raamatukogude arvuline koosseis.

Composition numérique des bibliothèques.

Raamatute arv aasta lõpuks:

Nombre de livres à la fin de l'année:

keskraamatukogus	23.599	24.901	25.680
I haruraamatukogus	7.227	7.728	7.593
II haruraamatukogus	3.813	3.832	3.832
kokku — total	34.639	36.461	37.105

Jaoskonnad — Sections:

ilukirjandus — <i>belles-lettres</i>	18.704	19.794	20.314
üldsisuga — <i>contenu général</i>	2.715	2.980	3.127
usu- ja mõteteadaus — <i>religion, philosophie</i>	1.051	1.093	1.060
ühiskonna- ja kasvatusteadus — <i>sc. sociales-pédag.</i>	1.398	1.513	1.500
loodusteadus — <i>sc. natur.</i>	2.818	2.867	2.835
tegelik teadaus — <i>sc. appliquées</i>	1.021	1.086	1.101
kunst ja arvustused — <i>art et critiques</i>	4.075	4.122	4.070
ajalugu ja maateadaus — <i>histoire et géographie</i>	2.426	2.532	2.674
lastekirjandus — <i>lit. de l'enfance</i>	431	474	424

Keel — Langues:

eesti — <i>estonien</i>	20.675	22.088	22.711
läti — <i>letton</i>	13	13	15
saksa — <i>allemand</i>	7.974	8.245	8.376
vene — <i>russe</i>	5.149	5.215	5.071
rootsi — <i>suédois</i>	7	7	7
muu — <i>autres</i>	821	893	925

13. Linnaraamatukogude kasutajad.

Emprunteurs de la Bibliothèque municipale.

Lugejate arv aasta lõpuks:

Nombre d'emprunteurs à la fin de l'année:

keskraamatukogus	3.509	5.395	6.749
I haruraamatukogus	1.815	1.848	1.708
II haruraamatukogus	484	432	—
kokku — total	5.808	7.675	8.457

Sugu — Sexe:

mehi — <i>hommes</i>	3.302	4.341	4.573
naisi — <i>femmes</i>	2.506	3.334	3.884

Vanus — Âge:

15—20 a.	2.294	2.553	2.466
üle 20 a.	3.514	5.122	5.991

Haridus — Instruction:

kõrgem — <i>supérieure</i>	244	181	413
kesk — <i>secondaire</i>	3.203	4.363	4.300
alg — <i>primaire</i>	2.361	3.131	3.744

Elukutse — Profession:

õpetajad — <i>professeurs</i>	236	152	341
üliõpilased — <i>étudiants</i>	1.953	2.092	1.863
õpilased — <i>écoliers</i>	1.555	2.613	1.957
ametnikud — <i>employés</i>	485	369	573
kaitseväelased — <i>militaires</i>	53	113	111
töölised — <i>ouvriers</i>	1.132	1.560	1.456
muud — <i>autres</i>	242	365	900
kutseta — <i>sans prof.</i>	152	411	1.256

TERVISHOID.

SUNDMÄÄRUSED.

Linnavolikogu poolt 30. jaanuaril 1922. a. vastuvõetud sundmäärus piirkondade üle, kus tööstusettevõtete asutamine Tartus on keelatud (RT nr. 39 — 1922), näeb ette, et keelupiirkonnas ei ole lubatud asutada ka keemiatööstus-ettevõtteid (v. § 1, p. 1), vahet tegemata, kas nad on kahjulikud ümbrusele või mitte. Ainete valmistusviisidelt osa keemiatööstusi on küll säärased, mis õhku ja vett rikuvad, kuid on olemas ka rida keemiatööstusi, milles ained tervishoiu-nõuete seisukohalt töötatakse ümber kahjutult. Maksev sundmäärus tähendatud vahet keemiatööstuste suhtes ei teinud, küll aga normeeris sama küsimuse teiste tööstusettevõtete kohta. Et keemiatööstus-ettevõtteid ühtlustada sel alal teiste ettevõtetega, Linnavolikogu otsustas täiendada selle sundmääruse § 1, p. 1 järgmise märkusega:

§ 1. 1) Märkus: Käesoleva paragrahvi p. 1 tähendatud keemiatööstus-ettevõtete alla loetakse neid keemiatööstus-ettevõtteid, mis õhku ja vett rikuvad.

Alkoholsete jookide müügiõigusega restoranide ja einelaudade ning õllekaupluste ruumide sisseseadmise, korra ja tervishoiuliste nõuete kohta käiva sundmääruse § 7, p. a. nõuab, et „köögil peab pörandapinda olema vähemalt 20 ruutmeetrit, kusjuures iga köögis töötava isiku jaoks peab õhuruumi olema vähemalt 15 kantmeetrit.“ Tähendatud suurus oli omal ajal võetud sundmäärusse tervishoiulistel kaalutlustel, et võimaldada köögis tarvilist puhtust pidada ja täita tervishoiulisi nõudeid. 7. apr. 1934 pöördus Tartu linna ja maa einelauapidajate ühing linnavalitsuse kaudu linnavolikogu poole palvega, lubada köögi pörandapinna alammääraks 15 ruutmeetrit.

Tervishoiu-osakonna andmete järgi on 5 restoranil köögid, mis oma suuruselt ei vasta nõuetele. Neist ühe restorani kööki on võimalik suurendada ilma suuremate raskusteta, kuid ülejäänud nelja restorani köögi suurendamine tekitab ehitustehnilisi raskusi. Need asetsevad Rae-

koja 10, Suurturg 17, Suurturg 3 ja Kaluri 10. Tervishoiu-osakond üldiselt ei poolda köögi põrandapinna alammääraks 15 m² lubamist, kuid arvab, et niisugustel kordadel, kui ehitustehnilistel põhjustel köökide suurendamine on seotud raskustega, peaks Linnavalitsusele antama õigus lubada restoranidel kasutada ka vähema suurusega kööke tingimusel, et selle juures võetakse arvesse köögi tegevuse suurust, ventilatsiooni tugevust ja muid tervishoiulisi andmeid.

Linnavalitsus, küsimust kaaludes, leidis, et üksikutel juhtudel võiks lubada erandeid nende restoranide ja einelaudade köökide suuruse suhtes, mis olid restoranide ja einelaudade tarvitada enne Linnavolikogu poolt 24. oktoobril 1927. a. vastuvõetud ja RT nr. 108—1927 avaldatud sundmääruse vastuvõtmist, ja ainult sel korral, kui ehitustehnilistel põhjustel puudub suurendamise võimalus ning kui teised nõuded on täidetud.

Sel põhjusel Linnavolikogu 30. apr. 1934 otsustas Linnasead. § 108 ja Piirit. ja alkohol. jook. müügi sead. § 38 põhjal vastu võtta ja maksma panna täiendava määruse sundmäärusele alkoholsete jookide müügiõigusega restoranide ja einelaudade ning õllekaupluste ruumide sisseseadmise, korra ja tervishoiuliste nõuete kohta Tartu linnas § 7, p. a. täiendava märkuse järgmises redaktsioonis:

§ 7. a) M ä r k u s. Linnavalitsuse erilisel nõusolekul võib köögi suurus olla ka vähem kui ette nähtud käesolevas sundmääruses, kuid ainult sel korral, kui köök oli restorani või einelaua tarvitada enne 24. oktoobrit 1927 ja kui ta suurendamine sünnitab raskusi ehitustehnilistel põhjustel.

ELATISVAHENDITE JÄRELEVALVE.

Sellel alal tegutsesid tervishoiu-arst, tervishoiu-politseid ja linna looma-arst, milleks kontrolliti kohtadel elatisvahendeid, võttes proove analüüsiks. Piima- ja piimasaaduste proovid tegi linna looma-arst tapamaja juures asuvas sellekohases laboratooriumis (vt. allpool), kuna ülejäänud elatisvahendite kontroll-proove (253 proovi) analüüsis tervishoiu-arst ja ülikooli tervishoiu-instituut (32 proovi). Tervishoiulisele järelevalvele kuuluvate asutiste (toiduainete-kauplused, söögimajad, restoranid jne.) ülevaatusi teostasid tervishoiu-arst ühes tervishoiupolitsei-komissariga üle 1000.

NAKKUSHAIGUSED.

Nakkushaigustest esinesid suurema-arvuliselt 1934. a. leetrid (788 juhtu), sarlakid (156 j.), kõhu- ja paratüüfus (143 j.).

Leetrihaiguse esimesed juhud registreeriti aprillis, juhtude arv suurenes mais, haigus püsis linnas suve läbi ja selle levimine sai uut hoogu sügisel koolide õppetöö algusega; haritippu jõudis leetritaud aasta lõpul novembri- ja detsembrikuul, kus üksikuil nädalail oli registreeritud juhtude arv 70—80. Haigus oli healoomuline, surmajuhte esines üksikuid. Kuigi taudi algul — kevadel — võeti tarvitusele väga energiliselt vastuabinõud (haigete isoleerimine, klasside ja koolide sulgemine, desinfeksioon), ei suutnud see ometigi taudi tõkestada ning jällegi avaldus selle haiguse kohta tähelepanud tõsiasi — leetrite levikut on raske pidurdada selle haiguse suure nakkavuse tõttu.

Sarlakijuhud esinesid suurema-arvuliselt nii esimesel kui ka teisel poolaastal peamiselt õpilaste seas.

Kõhutüüfus näitas rõõmustaval viisil tagasiminekut võrreldes 1933. a., paratüüfusjuhud aga väikest tõusu. Nende haiguste vastu võitlemisele pööras Tervishoiu-osakond aruande-aastal erilist tähelepanu, korraldades igal juhul haigus-allika põhjalikku selgitamist ning haiglast pisikute eritajaina lahkuvate paranenute järelevalvet. Haigus-allikateks olid kontakt-infektsioonid, piim ja üksikuil juhtudel vesi.

TERVISHOIU-POLITSEI.

Tervishoiu-politsei tegevusse piimanduse kontrolli alal ei toonud piimaseadus RT 56—1934 ja määrus RT 101—1934, võrreldes endisega, märkimisväärseid muudatusi. Uus seadus jaotab müüdava rõõsk-piima liikidesse, millega virgutatakse piimatootjaid toimetama müügile puhumat ja tervemat piima.

Olulisemaks muudatuseks uues piimaseaduses on, et rõõsk-piima minimaalne nõutav rasvasisaldavus on endise 3,2% asemel määratud 3%-le. Seetõttu on loota tulevikus alaväärtusliku piima müümise eest vastutusele võetud isikute arvu vähenemist. Piimaseadus hakkas maksma 1. veebr. 1935.

Tervishoiu alal 1934. a. kehtimahakanud seadustest on nimetamisväärt veel elatisvahendite seadus (RT 81—1934), mis käsitleb tervishoiu-ala endistest sellekohastest seadustest laiemas ulatuses. Nüüd on tervishoiuseaduse alla kuuluvaks loetud ka tarbeasjad nagu söögi-, joogi- ja keedunõud, rõivastusvahendid, valgustusained jne. Seadus astus jõusse 1. okt. 1934 ja selle alusel on oodata tulevikus veel mitmeid laiendavaid määrusi elatisvahendite kohta.

Nii piima- kui ka elatisvahendite seadus näeb ette toiduainetega tegelevate isikute tervislikku kontrolli suuremas ulatuses.

1934. a. likvideeriti kõik need toornahkade-, räbalate- ja jätiste-laod, mis asusid linnas keelupiirkonnas ja seni olid saanud linnavalitsuselt endistes kohtades tegutsemiseks korduvalt pikendust.

1934. aastal võetud piima-, või- ja kooreproovid.

Kuud	Piim	Alaväärt. piim	Või	Alaväärt. või	Koor	Alaväärt. koor
Jaauar	66	8	13	—	3	—
Veebruar	67	12	14	—	8	1
Märts	89	9	21	5	24	—
Aprill	78	15	31	4	13	—
Mai	95	19	22	2	20	—
Juuni	65	7	18	3	17	—
Juuli	47	2	16	4	9	—
August	60	3	30	6	20	—
September	77	3	26	12	26	—
Oktoober	79	1	29	5	23	—
November	57	—	14	—	15	1
Detsember	41	1	7	—	9	—
Kokku	821	80	241	41	187	2

VÖITLUS SUGUHAIGUSTEGA.

	1931	1932	1933	1934
Meestehaiglas oli ambulatoorseid visiite:				
esmakordseid	301	256	304	333
korduaid	5050	4533	4463	5022
Seejuures tehti:				
mikroskoobilisi uurimusi	367	474	634	812
ultra-mikroskoobilisi uurimusi	5	2	2	3
Gyoni järgi süstimisi	1060	1117	1346	1725
prostata-masseerimisi	63	72	30	39
põieloputusi	103	152	359	194
verevõtmisi tõmbsoontest	71	61	62	72
Vassermanni reaktsioone verevõtmiseta	71	61	—	72
hydrargyrumi süstimisi	—	713	411	323
tõmbsoonde süstimisi	1320	1002	596	545
bismuti-süstimisi	2059	774	464	458
Naistehaiglas oli ambulatoorseid visiite:				
esmakordseid	175	231	264	217
korduaid	6170	4068	5920	4646
avalike naiste kontrolle	2598	1723	1099	1168
Seejuures tehti:				
mikroskoobilisi uurimusi	663	341	374	410
ultra-mikroskoobilisi uurimusi	6	—	1	—
verevõtmisi tõmbsoontest	111	89	132	155
prostata-masseerimisi	—	—	4	—
põieloputusi	—	15	58	82
Vassermanni reaktsioone verevõtmiseta	111	89	—	155
hydrargyrumi süstimisi	639	1438	892	582
tõmbsoonde süstimisi	1489	1341	1197	1132
bismuti-süstimisi	1266	57	319	688

LOOMATERVISHOID.

Loomataudidest registreeriti Tartu linnas 1934. aasta jooksul lahtist tiisikust 11, hobuste nõlge 2, sigade punataudi 34 ja koerte marutaudi 6 juhtu. Lahtises tiisikuses veised määrati sundtapmisele, hobuste nõlg ja sigade punataud raviti välja vastavate seerumitega.

Marutaud esines 1934. aastal peaaegu kogu Eestis. Taud oli levinud mitte ainult koerte seas, vaid ka hobustele, veistele ja sigadele. Tartu linn oli kuulutatud marutaudi-kahtlaseks veebruari esimesest poolest kuni oktoobri teise pooleni. Sel ajal püüti 64 hulkuvat koera. Püütud koertest lunastati 41 välja ja 23 hukati. Peale selle hävitasid koertepüüdjad 50 hulkuvat kassi. Kaitsepookimisi tehti 27 koerale.

Abortus Bangi suhtes kahtlastelt karjadelt võeti vereproove, — kokku 296 veiselt, aglutinatsiooni-proovile reageerisid eitavalt 211 veist, jaatavalt — 82 ja kahtlaselt — 3.

Tuberkuliniseeriti 197 veist, nende hulgas leidus reageerijaid 100 ja 4 kahtlast, 86 ei reageerinud.

Tervise järelevaatusi tehti 717 veisele ja 300 hobusele. Sisemaale viidud loomi vaadati läbi 74 veist, 57 lammast, 520 põrsast ja 1 koer.

Välismaale saadetud loomadest vaadati läbi: 1 koer ja 3558 sugusiga, mis saadeti Venemaale. Mainitud sead enne saatmist immuniseeriti vastavate seerumite süstimise teel sigade punataudi ja sigade katku vastu. Peale selle võeti neilt vereproovid brutselloosi kindlakstegemiseks. Aglutinatsiooni-proovile ei reageerinud ükski, 10 oli kahtlaseid, millised lihaks tapeti.

Välismaale viidud looma-toorsaadustest vaadati läbi 1930 vasika-, 18 100 orava-, 5 saarma- ja 354 tuhkrunahka, 50 kg vasika põisi, 20 kg vasika magusid ja 320 kg hobuse jõhvi.

Linna looma-arst tegi lihapoodide ja -keldrite, vorstitehaste ja -äride, piimatööstuste ja -äride, liha- ja piimaturu, sissesõidu-hoovide, nahaladude ja -vabrikute järelevaatusi kokku 563 korral, teostas loomatervishoiulist kontrolli kõigil Tartus peetavatel hobuste- ja veiste-laatadel, linna- ja eksport-tapamajas. Peale selle oli ta komisjoni liikmeks linnaomavalitsusele hobuste ostmisel.

1934. aastal toodi piimanduslaboratooriumi 825 piimaproovi; nende hulgas osutus 289-s (35%) proovis väike ja 10-s (1,2%) proovis suur mustus ja 73-s (8,8%) proovis rasva alla 3,2%; edasi toodi 242 võiproovi, neist 34-s (14%) proovis oli vett üle normi; lõpuks 188 proovi koort, millest 1-s (0,53%) proovis oli rasva % alla normi.

14. Tartus praktiseeriv tervisholu-personaal 31. XII 1934.
Personnel sanitaire pratiquant à Tartu le 31. XII 1934.

	Rahvus — Nationalité						Teenistuskohad — Service								Kokku — Total	1933	1932	1931
	Eestlased Estoniens		Venelased Russes		Sakslased Allemands		Muud Autres		Riigiteen. de l'Etat		Omavalits. teenistused Autonomie locale		Vabalt praktiseeri- vaid Pratique privée					
	m.	n.	h.	f.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.				
Arstid — Médecins neist : dr. med. . . dost : dr. méd.	109 38	30 1	7 1	7 —	28 12	5 —	14 —	3 —	69 32	9 1	12 1	4 —	77 18	32 —	203 52	192 49	189 50	190 50
Hamba-arstid . . . Dentistes	1	22	1	1	1	—	5 —	6 —	—	1	—	1	8	27	37	35	37	40
Hambatehnikud . . . Techniciens-dentistes	2	6	—	—	1	—	4 —	—	—	—	—	—	7	6	13	13	13	...
Rohuteadlased . . . Pharmaciens	38	47	2	6	8	2	2	—	2	9	7	7	41	39	105*)	78	74	...
neist : dr. pharm. mag. pharm. proviisorid . . . apt. assistendid	3 7 6 22	— 2 2 43	— — — 2	— — 6 2	1 — 2 5	— — 2 34	— — — —	— — — —	1 1 — —	— 2 7 32	— — 5 —	— — 6 14	3 6 8 24	— 1 38 81	4 9 12 80	2 4 19 20	3 4 18 20	 104
Õed — Garde-malades Ammaemandad . . . Sage-femmes	— — 3	45 — —	— — —	2 2 —	— — —	3 — —	— — —	— — —	— 3 —	— — —	— — —	4 — —	— — —	47 — —	53 3	125 55	51 10	55 10
Velskrid . . . Aide-chirurgiens	3	—	—	—	—	—	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— 3	— —	3	10	10	10
Masseerijad . . . Masseurs, -ses	3	30	—	3	—	4	—	1	—	—	—	—	3	38	41	33	35	34
Kokku — Total. 1933 . . . 1932 . . . 1931 . . .	156 150 145 117	271 243 237 195	10 8 4 2	21 19 17 16	38 40 43 32	48 47 43 39	25 26 25 21	13 8 9 11	74 61 75 71	53 58 59 45	19 18 19 16	30 24 24 15	136 145 120 81	270 235 226 205	582 — — —	— 541 — —	— 523 — —	— — — 433

*) Selles arvus on apt. meesõpilasi 24 ja naisõpilasi 46. — *) Dont 24 élèves masculins et 46 élèves féminins.

15. Haiglate tegevus 1934.

Activité des hôpitaux.

	Haiged aasta algul Malades au début de l'année	Tuli juurde Arrivés	Lahkus — Partis				Ravipäevi Jours de traitement	Ambulatooriumis vastu võetud isikuid Assistés à l'ambu- lance
			tervenenult guéris	paranenult rétablis	parandamatult incurables	suri — décédés		
Ülikooli I Haavakliinik <i>I. Clinique Chirurgicale de l'Univer- sité</i>	43	1708	980	523	99	88	42915	1997
Ülikooli I Sisehaiguste-kliinik <i>I. Clinique des Maladies Internes</i>	22	1255	16	524	665	39	17160	1510
Ülikooli Naistekliinik <i>Clinique Gynécologique</i>	17	1960	1173	669	62	26	18843	1884
Ülikooli Silmakliinik <i>Clinique des yeux</i>	11	305	31	236	45	—	6554	4454
Ülikooli Lastekliinik <i>Clinique Infantile</i>	11	328	94	137	72	24	5616	1281
Ülikooli Vaimuhaiguste-kliinik <i>Clinique Psychiatrique</i>	93	297	—	272	—	23	34310	161
Ülikooli II Haavakliinik <i>II. Clinique Chirurgicale</i>	66	1976	1820	45	20	87	34127	537
Ülikooli II Sisehaiguste-kliinik <i>II. Clinique des Maladies Internes</i>	15	828	—	775	—	38	11913	973
Ülikooli Närvikliinik <i>Clinique Neurologique</i>	38	918	273	416	198	31	19034	858
Linna Nakkushaiguste-haigla <i>Hôpital Municipal des maladies con- tagieuses</i>	37	588	512	58	1	31	12451	—
Linna Meestehaigla <i>Hôpital d'hommes</i>	27	169	11	169	1	1	7201	503
Linna Naistehaigla <i>Hôpital de femmes</i>	37	342	105	232	10	—	13545	563
Mellini erahaigla <i>Clinique privée Mellin</i>	25	737	538	141	38	21	9654	1300
A/S. Pärmivabriku »Vesiravila« <i>S/A. Fabrique de levain »Vesiravila«</i>	1	82	41	35	6	—	2585	373
Tartu Eesti Arstide Üh »Erakliinik« <i>Cl. priv de l'Assoc. des Médecins Estoniens</i>	20	1802	1374	320	51	46	16417	740
Kokku — Total	463	13295	6968	4552	1268	455	252325	17134

16. Tartus ravitud haigusjuhtumid.
Maladies traitées à Tartu.

[illegible]

Vaimuhaigused	94	336	22	251	48	87	340	24	229	55	79	274	20	237	41	100	315	15	328	44
Mal. mentales																				
Sisem. nõrist. organite haig.	1	69	—	93	80	—	54	1	79	78	—	45	2	85	42	—	32	1	105	32
Mal. des sécrétions int.																				
Silmahaigused	21	765	—	7306	1566	17	696	—	7356	1659	19	703	—	4287	1688	18	597	—	5681	1897
Mal. des yeux.																				
Kõrvahaigused	9	110	5	386	2429	—	129	—	407	2185	—	101	2	325	1929	1	142	3	370	2348
Mal. des oreilles																				
Lihastehaigused	—	43	—	1188	538	—	44	—	945	511	1	28	—	916	543	4	40	—	943	708
Mal. de la muscul.																				
Luuhaigused	6	230	2	717	277	5	173	4	698	260	15	195	1	602	226	8	198	4	567	270
Mal. des os																				
Naha- ja nahaalust. kudede h.	5	342	10	2773	2141	8	224	5	2125	2134	6	227	4	1929	1505	6	254	2	2131	1725
Mal. de la peau et du tissu cellulaire																				
Meeste suguorganite haig.	—	110	3	64	65	2	57	—	80	62	1	45	1	63	82	—	62	1	87	135
Mal. non vénér. de l'appar. génito-urin. masc.																				
Naiste suguorganite haig.	7	1038	1	1847	2685	9	614	—	2008	2383	6	643	2	1288	2396	15	794	4	1519	2761
Mal. non vénér. de l'appar. génito-urin. fem.																				
Kasvajad	14	702	84	854	588	10	672	56	580	463	14	660	76	612	399	13	724	59	623	415
Tumeurs																				
Kehavigastused	25	552	32	2069	1260	4	554	14	1796	962	6	485	18	1538	934	8	564	20	1597	716
Lésions																				
Mürgistused	—	53	6	20	25	—	38	2	77	22	2	49	7	16	14	1	46	10	12	29
Empoisonnements																				
Sünnitused	16	1383	9	127	306	32	1278	7	85	321	19	1356	2	58	375	26	1412	9	484	256
Accouchements																				
Rasedate haigused ja haigused pärast sünnitust	—	103	3	150	493	1	47	1	115	445	3	144	4	138	436	1	149	—	129	466
Etat puerpéral																				
Sünnipärased kehaved	11	440	7	283	74	13	291	18	230	112	14	359	4	267	106	5	281	8	239	113
Vices de conf. congén.																				
Muud	17	281	5	1127	518	3	225	—	1148	387	2	185	2	1170	360	3	211	4	988	396
Autres maladies																				
Kokku	482	13603	547	35525	29425	430	11734	486	33020	26143	450	11348	483	30189	23151	410	11376	409	31593	27196
Total																				

17. Tartus registreeritud nakkushaigused.

Maladies contagieuses enregistrées.

	1931	1932	1933	1934
Kõhutüüfus — <i>Typhus abd.</i>	44	143	190	103
Paratüüfus — <i>Paratyphus</i>	10	19	5	40
Leetrid — <i>Morbilli</i>	6	1	1	788
Sarlak — <i>Scarlatina</i>	87	60	135	156
Difteeria — <i>Diphtheria</i>	123	38	76	67
Düsenteeria — <i>Dysenteria</i>	14	—	—	—
Epideemiline meningiit — <i>Meningit. epid.</i>	3	—	—	3
Pidalitõbi — <i>Lepa</i>	1	—	—	2

18. Ambulatooriumides vastuvõetud isikute arv.

Nombre des assistés aux ambulances.

	1931	1932	1933	1934
Ülikooli Sisehaiguste-polikliinik — <i>Policlin. des Mal. Int.</i>	3564	3385	3228	3093
Ülikooli Dermatol. polikliinik — <i>Policlin. Dermatol.</i>	749	808	982	1146
Linna emade- ja laste-nõuandla — <i>Cabinet de Consult. des mères et des enfants</i>	2071	2588	1811	4003
Linna kooliambulatoorium — <i>Ambulance des écoles</i>	3935	—	2128	1971
„ hambaarsti-kabinett — <i>Cabinet dentaire</i>	1147	1077	1174	1358
„ vaeste-ambulatoorium — <i>Ambulance des pauvres.</i>	4743	5511	2835	2265
Tiisikuse nõuande-punkt — <i>Consultat. de Tubercul.</i>	3155	3485	2496	2193
Üldhaigekassa hambaarstimis-kabinett — <i>Cabinet dentaire de la Caisse Générale des Assurances de Mal.</i>	—	2640	2826	2079

19. Hamba-arstide tegevus 1934. a.

Dentistes en 1934.

1. Vastuvõetud haigete arv — <i>Malades reçus</i>	14.993
2. Plombeerimised — <i>Plombés:</i>	
a) caries	14.969
b) arstitud pulpiit — <i>pulpite traitée</i>	5.637
c) „ gangreen — <i>gangrène traitée</i>	1.226
kokku plombede arv — <i>nombre de plombages</i>	21.832
3. Tehniliste tööde jaoks arstitud hammast — <i>Dents traitées pour trav. techniques</i>	331
4. Tehnilisi töid tehtud — <i>Travaux techniques</i>	1.165
5. Väljatõmmatud hambaid — <i>Dents arrachées</i>	4.561
6. Igemeid arstitud — <i>Gencives traitées</i>	1.189
7. Muud — <i>Autres</i>	1.867

20. Ämmaemandate tegevus.

Activité des sage-femmes.

	1931	1932	1933	1934
Abiandmisi koos arstiga — <i>Secours avec médecin</i>	4	3	2	2
„ ilma arstiga — „ <i>sans médecin</i>	48	54	52	52
Elussünde: õigeajalisi — <i>Naissances à terme</i>	50	54	54 ¹⁾	53
enneaegseid — <i>prématurées</i>	2	1	—	—
poisslapse — <i>garçons</i>	21	33	29	31
tütarlapse — <i>filles</i>	31	22	25	22
Surnultsünde: õigeajalisi — <i>Mort-nés à terme</i>	—	1	—	1
enneaegseid — <i>prématurées</i>	—	1	—	—
poisslapse — <i>garçons</i>	—	1	—	1
tütarlapse — <i>filles</i>	—	1	—	—

¹⁾ Neist 1 kunstlik sünnitus. ¹⁾ Dont 1 accouchement provoqué.

21. Vaeste-arsti tegevus.

Activité du médecin des pauvres.

Abi antud — Secours donnés:	1931	1932	1933	1934
1. ambulatooriumis — à l'ambulance:				
korda — fois	7243	9287	7749	7580
isikute arv — nombre de personnes	2783	3731	2835	2265
2. haigete kodudes — à domicile:				
korda — fois	2059	2311	2332	2550
isikute arv — nombre de personnes	1029	1044	1043	1030
3. vanade-kodudes — dans les hospices:				
abiandmiste arv — nombre des secours donnés	2190	1583	1528	4452

22. Emade ja laste arstliku nõuande punkt.

Cabinet de Consultation des mères et des enfants.

	1931	1932	1933	1934
Hooalealuste arv — Nombre des assistés:				
aasta algul — Au début de l'année	2244	2549	2855	2872
tuli juurde — inscrits	727	807	692	705
lahkus — partis	422	501	675	571
aasta lõpul — à la fin de l'année	2549	2855	2872	3006
Hooalealuste vanus — âge des assistés:				
kuni 1 a. — au dessous de 1 an	552	590	671	637
1—2 „ — 1—2 ans	1048	1108	1116	1172
3—6 „ — 3—6 „	1096	1191	1192	1202
üle 6 „ — au dessus de 6 an	275	467	568	556
Vanemate elukutse — Profession des parents:				
kindlapalgaline töö — à traitement fixe:				
a) tööliselised — ouvriers	687	591	611	726
b) ametnikud — fonctionnaires	430	509	557	449
juhuslik sissetulek — revenu casuel	995	1407	1512	1590
ettevõtjad, ärimehed, vabakutselised jne. — entrepreneurs, commerçants, prof. libres etc.	612	605	631	545
töötud — Chômeurs	247	244	236	267
Esinenud haigused — Maladies:				
hingamiseldundite haigusi — mal. des org. respir.	360	422	286	356
seedimiseldundite haigusi — mal. des org. de digest.	449	652	495	640
nahahaigusi — mal. de la peau	257	305	291	383
tuberkuloosi — tuberculose	226	236	111	150
ainetevahetuse haigusi — Assimil.-désassimil.	196	141	50	94
nakkushaigusi — mal. contagieuses	96	243	184	297
rahhiiti — rachitisme	285	324	204	151
suguhaigusi — mal. vénériennes	—	1	1	2
õnnetusjuhtumeid — accidents	8	1	—	—
teisi haigusi — autres maladies	194	263	189	320
Konsultatsioonide arv — Nombre des consultations	10924	12130	11550	15972
Õdede koduste visiitide arv — Nombre des visites à domicile	7502	7524	5753	7346
Kaitserõugete pookimine — Vaccination:				
poogitud — Vaccinés	623	547	549	1249
Tagajärjed — résultats:				
posit. — positifs	547	467	500	1075
negat. — négatifs	11	9	13	148
teadmata — inconnu	65	71	36	26
Rõugepanu-kohuslastest ilmunud jäänud — Personnes soumises à vaccin. non apparues	234	276	234	241

23. Prostitueerujad.

Prostituées.

	1931	1932	1933	1934	
Prostitueerujate arv aasta algul	227	236	236	237	Prostituées au 1. I.
Tuli juurde	43	39	36	48	Inscrites
Lahkus	34	39	35	49	Rayées
Arstl. järelevaat. käinud (korda)	2598	1723	1099	1168	Visites médicales oblig.
Suguhaigusi leitud	113	293	187	207	Mal. vénér. constatées
neist: Lues	34	75	36	23	dont: Lues
Gonorrhoea	79	218	151	184	Gonorrhoea
Vanus:					Âge:
17 a.	5	1	1	3	17 ans
18 „	6	7	15	—	18 „
19 „	9	9	8	6	19 „
20 „	18	14	20	20	20 „
21—25 „	78	82	81	86	21—25 „
26—30 „	68	69	63	59	26—30 „
31—35 „	32	34	32	37	31—35 „
36—40 „	15	14	11	16	36—40 „
41—45 „	3	4	4	7	41—45 „
46—50 „	1	1	1	1	46—50 „
51 ja üle	1	1	1	1	51—
Haridus:					Instruction:
keskkool	15	19	16	13	secondaire
algkool	204	198	202	200	primaire
kodune haridus	17	19	19	23	instr. à domic.
Rahvus:					Nationalité:
eestlased	218	208	211	211	estoniennes
venelased	14	22	20	20	russe
sakslased	1	2	2	1	allemandes
juudid	1	1	2	3	juives
poolakad	—	1	1	—	polonaises
lätlased	2	2	1	1	lett

24. Tartu tiisikushaigete nõuande-kohas aasta jooksul registreeritud haiged vanuse järgi.

Malades enregistrés au „Cabinet de Consultation de Tuberculose“, d'après leur âge.

Vanus aastais — Âge	1929	1930	1931	1932	1933	1934
0—5	12	2	—	—	4	4
6—10	15	11	8	5	5	2
11—15	20	10	10	10	17	6
16—20	39	28	26	43	39	29
21—25	58	40	37	42	39	40
26—30	47	39	31	66	41	47
31—35	37	42	24	27	36	31
36—40	34	16	12	22	20	27
41—45	18	21	9	17	16	19
46—50	15	12	7	18	15	11
51—55	14	6	11	12	10	9
56—60	5	6	2	6	4	6
61—65	4	8	—	8	—	4
66—70	—	—	1	5	1	2
71 ja üle	—	2	—	—	1	2
Kokku — Total . .	318	243	178	281	248	239

25. Tiisikushaiged Tartu linnas ja -maal Tartu tiisikushaigete nõuandekoha andmeil.

Mouvement des tuberculeux dans la ville et le district de Tartu.

	Kopsutiisikus Tuberculose pulmon.			Muud tbc. vormid Autres formes de tuberc.			Kokku Total		
	1932	1933	1934	1932	1933	1934	1932	1933	1934
Tartu linnas: <i>Ville de Tartu:</i>									
aasta algul <i>Malades au début de l'année</i>	920	905	941	45	54	55	965	959	996
registreeriti uusi <i>Inscrits</i>	130	132	124	9	5	—	139	137	124
kolis mujale <i>Changé de domicile</i>	78	38	52	—	4	2	78	42	54
suri <i>Décédés</i>	67	58	74	—	—	—	67	58	74
aasta lõpul <i>Malades à la fin de l'année</i>	905	941	939	54	55	53	959	996	992
neist: sanatooriumides <i>dont: dans sanatoriums</i>	16	12	27	7	2	2	23	14	29
ravilates <i>dans cliniques</i>	51	49	43	—	—	3	51	49	46
kodus <i>à domicile</i>	838	880	869	47	53	48	885	933	917
Tartumaal: <i>District de Tartu:</i>									
aasta algul <i>Malades au début de l'année</i>	566	581	626	38	49	51	604	630	677
registreeriti uusi <i>Inscrits</i>	131	109	115	11	2	—	142	111	115
kolis mujale <i>Changé de domicile</i>	71	23	36	—	—	4	71	23	40
suri <i>Décédés</i>	45	41	47	—	—	—	45	41	47
aasta lõpul <i>Malades à la fin de l'année</i>	581	626	658	49	51	47	630	677	705
neist: sanatooriumides <i>dont: dans sanatoriums</i>	—	2	4	3	—	1	3	2	5
ravilates <i>dans cliniques</i>	7	4	8	—	—	2	7	4	10
kodus <i>à domicile</i>	574	620	646	46	51	44	620	671	690
Aasta lõpul kokku — Total . .	1486	1567	1597	103	106	100	1589	1673	1697

26. 1934. a. registreeritud suguhaiged.
Malades vénériens enregistrés pendant 1934.

	Eestlased <i>Estoniens</i>		Vencl. <i>Russes</i>		Sakslased <i>Allemands</i>		Muud <i>Autres</i>		Kokku <i>Total</i>		1933		1932		1931	
	m.	n.	h.	f.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.
Vabakutselised <i>Professions libres</i>	31	3	—	—	—	—	2	1	33	4	—	—	—	—	—	—
Kaupmehed ja töösturid <i>Commerçants et industriels</i>	17	3	1	—	—	—	—	—	18	3	21	6	6	1	18	4
Ametnikud <i>Fonctionnaires</i>	12	3	—	—	—	—	—	—	12	3	12	1	14	1	8	4
Käsitöölised <i>Artisans</i>	86	19	3	—	—	—	1	1	90	20	104	10	67	12	99	22
Töölised <i>Ouvriers</i>	86	37	8	—	—	—	1	—	95	37	83	19	76	17	83	20
Kaitseväelased <i>Militaires</i>	3	1	—	—	—	—	—	—	3	1	4	—	12	—	26	—
Õpilased ja üliõpilased <i>Ecoliers et étudiants</i>	29	9	2	—	3	—	3	—	37	9	43	4	36	3	41	6
Kodune talitus ja kutseta <i>Trav. domest. et sans prof.</i>	—	43	—	—	—	—	—	—	—	43	29	45	21	29	21	45
Majateenijad <i>Domestiques</i>	—	15	—	—	—	—	—	—	—	15	2	19	1	13	3	36
Lapsed <i>Enfants</i>	3	1	—	—	—	—	—	—	3	1	3	3	1	6	1	1
Prostitueeritud <i>Prostituées</i>	—	95	—	2	—	—	—	2	—	99	—	97	—	137	—	130
Kokku — <i>Total</i>	267	229	14	2	3	—	7	4	291	235	—	—	—	—	—	—
1933	261	196	15	6	16	—	9	2	—	—	301	204	—	—	—	—
1932	217	215	7	2	7	2	3	—	—	—	—	234	219	—	—	—
1931	278	260	12	5	6	2	4	1	—	—	—	—	—	300	268	—

27. 1934. a. registreeritud suguhaiged vanuse järgi.
Malades vénériens d'après leur âge.

Vanus aastais Äge	L u c s										Ulc. molle		Gonorrhoea				Kokku Total		1933		1932		1931				
	ulc. dur.		std. secund.		std. tert.		latens.		congen.		tab. dorsal.		acut.		chron.		m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.			
	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.									m.	n.	m.
																	m.		n.		m.		n.				
	m.		n.		m.		n.		m.		n.		m.		n.		m.		n.		m.		n.		m.		n.
—1 aast.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2—3 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
4—7 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
8—12 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
13 aast.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
14 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
15 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
16 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
17 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
18 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
19 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
20—25 aast.	3	—	2	6	1	1	—	—	—	—	—	—	105	103	111	121	90	91	91	130	116	—	—	—	—	—	
26—30 "	—	—	2	2	1	1	—	—	—	—	—	—	62	37	65	41	73	49	69	49	70	58	—	—	—	—	
31—35 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	25	53	28	35	21	23	13	29	15	—	—	—	—	
36—40 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	10	26	13	18	6	12	5	22	9	—	—	—	—	
41—45 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	12	3	17	6	4	2	8	9	—	—	—	—	
46—50 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	6	4	6	4	3	—	—	6	1	—	—	—	—	
51—55 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	2	2	4	1	4	—	3	—	—	—	—	—	
56— "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Märkimata	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kokku Total	5	1	4	12	2	10	—	—	1	3	2	—	276	208	291	235	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1933	5	1	1	13	3	6	2	3	4	—	—	1	2	—	—	—	301	204	—	—	—	—	—	—	—	—	
1932	3	4	1	13	—	4	—	—	—	1	3	—	229	190	—	—	—	234	219	—	—	—	—	—	—	—	
1931	15	8	12	38	2	5	1	3	—	1	—	—	267	205	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	268	—	

28. Kesk- ja algkoolide õpilastel esinenud haigused.
Maladies des élèves des écoles primaires et secondaires.

	Algkoolid <i>Écoles primaires</i>					Keskoolid <i>Écoles secondaires</i>				
	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35
Nakkushaigused — <i>Maladies contagieuses</i>	691	724	1033	665	1623	630	537	793	481	496
Ainetevahetus-haig. — <i>Mal. de l'assimil. et de la désass.</i>	17	5	—	—	3	15	20	16	14	—
Vereingvoolu-organite haigused — <i>Mal. de l'appareil circul.</i>	23	13	50	27	32	113	62	81	81	82
Hingamisorg. haig. — <i>Mal. de l'appareil resp.</i>	558	616	358	387	595	1096	917	586	647	584
Seedimisorganite haig. — <i>Mal. de l'appareil dig.</i>	711	989	685	644	752	805	801	603	643	581
Kuseorganite haig. — <i>Mal. des organes urin.</i>	51	28	27	30	22	30	10	5	9	3
Vere- ja verevalm.-organite haig. — <i>Mal. du sang et de la rate</i>	83	85	78	79	32	271	217	214	238	217
Närvikava-haig. — <i>Mal. nerveuses</i>	111	124	70	115	120	257	310	103	88	61
Sisem. nõrist. organite haigused — <i>Mal. des sécrétions int.</i>	—	16	1	—	—	9	—	1	19	23
Silmahaigused — <i>Maladies des yeux</i>	222	253	81	275	174	214	245	225	142	120
Kõrvahaigused — <i>Maladies des oreilles</i>	138	86	93	81	128	102	117	82	82	66
Lihaste haigused — <i>Maladies de la muscul.</i>	32	31	18	34	22	22	26	29	23	35
Luuhaigused — <i>Maladies des os</i>	61	84	38	55	70	65	63	50	84	87
Naha- ja nahaluste kudede haig. — <i>Maladies de la peau et du tissu cellulaire</i>	434	507	509	471	520	755	591	430	422	381
Naiste suguelundite haigused — <i>Mal. non vénér. de l'appar. génito-urin. fém.</i>	7	3	2	15	—	92	62	63	78	53
Kasvajad — <i>Tumeurs</i>	3	1	1	1	—	—	6	50	64	42
Sünnipärase kehaved — <i>Vices de conf. congén.</i>	3	—	10	2	9	14	9	—	1	9
Kehavigastused — <i>Lésions</i>	441	340	457	553	511	919	668	620	736	705
Muud haigused — <i>Autres maladies</i>	118	240	169	154	168	127	101	7	14	66
Kokku haigusjuhtumeid — <i>Total</i>	3704	4145	3680	3588	4781	5536	4762	3958	3866	3611

29. Kooliõpilaste tervistlik seisund.
Santé des élèves.

	Algkoolid Écoles primaires					Keskkoolid Écoles secondaires					Kutsekoolid Écol. profess.				
	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35
Läbivaadatud õpilaste arv — Nombre d'élèves examinés	3884	4005	3874	4361	4214	3387	3024	2651	2644	2719	194	201	303	438	465
Toitlus : hea — Alimentation : bonne	1003	1162	1115	1405	1417	2014	1778	1563	1549	1721	90	100	154	253	240
keskmise — moyenne	2664	2636	2565	2724	2611	1295	1186	1025	1054	939	99	92	142	179	219
nõrk — faible	217	207	194	232	186	78	60	63	41	59	5	9	7	6	6
Kehaehitus : hea — Constitution physique	1411	1469	1506	1803	1729	2315	1990	1782	1932	1988	120	138	194	293	287
bonne	2345	2413	2270	2396	2355	1012	977	830	687	697	71	61	105	139	174
keskmise — moyenne	128	123	98	162	129	60	57	39	25	34	3	2	4	6	4
nõrk — faible	330	347	533	406	334	234	292	202	354	345	14	14	14	42	40
Nägemine : kuni 0,5 — Vue : jusqu'à 0,5	885	936	697	830	851	482	270	154	310	308	24	23	31	60	50
üle 0,5 — au-dessus de 0,5	2441	2673	2490	3072	3029	1959	2064	1967	1541	2066	155	164	258	332	375
normaalne — normale	228	49	154	53	—	712	398	328	439	—	1	—	—	4	—
märkimata — inconnue	286	235	80	179	120	126	122	148	81	149	9	5	5	28	24
Läbivaat. leitud : — Constaté à l'examen :	497	365	279	339	229	280	274	207	157	255	15	13	8	34	33
anemia chlorosis — anemia chlorosis	56	53	103	158	100	34	37	27	23	16	1	4	2	6	9
skolioosid — scoliooses	86	55	33	32	52	127	129	42	108	59	6	5	5	3	7
kehadead — défauts physiques	2641	2753	2219	2482	2680	2067	2207	1574	1650	1855	116	146	114	216	228
nahahaigused — mal. de la peau	196	167	120	141	58	332	172	70	58	54	—	2	2	19	19
haiged hambad — dents cariées	743	545	792	923	529	193	445	216	122	154	23	36	25	63	40
ninahaigused — mal. du nez	104	135	67	70	48	53	38	136	38	34	—	2	3	8	8
kurghaigused — mal. de la gorge	201	129	146	142	119	84	88	87	31	15	4	3	4	7	5
puudulik kuulmine — ouïe défectueuse	336	275	178	165	127	154	137	127	119	122	4	7	12	39	20
silmahaigused — mal. des yeux	1	5	2	13	14	14	14	22	23	20	—	—	—	20	4
kopsuhaigused — mal. des poumons	149	189	181	319	339	242	186	147	127	130	6	11	23	28	36
närvikava-haigused — mal. nerveuses	140	118	75	78	78	28	53	35	25	13	1	3	6	3	12
südamehaigused — mal. cardiaques	11	8	—	—	—	32	38	—	—	—	—	—	—	—	—
kõrvahaigused — mal. des oreilles	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
struma — struma	153	49	—	9	47	41	15	15	—	2	—	—	—	—	—
lymphadenitis — lymphadenitis	—	116	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
muud haigused — autres maladies	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

30. Linna hambaarstimiskabineti tegevus.

Activité du Cabinet dentaire de la Ville.

	1931	1932	1933	1934
Patsientide üldarv — <i>Nombre des malades:</i> . . .	1147	1137	1174	1358
neist: õpilasi — <i>dont: élèves</i> . . .	1017	1001	1025	1192
linnnateenijaid — <i>employés de la Ville</i> . . .	130	136	149	166
Plombeerimisi — <i>plombé</i> . . .	933	916	1053	1145
Väljatõmbamisi — <i>arraché</i> . . .	512	553	515	563
Puhastamisi — <i>nettoyé</i> . . .	73	65	118	121
Arstimisi — <i>soigné</i> . . .	315	319	415	472

31. Arstide-personaal Tartus.

Personnel médical de Tartu.

	1931	1932	1933	1934
Arstid — <i>Médecins:</i>				
aasta algul — <i>au commencement de l'année</i> . . .	187	190	189	192
tuli juurde — <i>arrivés</i> . . .	29	25	30	...
lahkus — <i>partis</i> . . .	26	26	27	...
aasta lõpul — <i>à la fin de l'année</i> . . .	190	189	192	203
Hamba-arstid — <i>Dentistes:</i>				
aasta algul — <i>au commencement de l'année</i> . . .	45	40	37	35
tuli juurde — <i>arrivés</i> . . .	7	4	6	...
lahkus — <i>partis</i> . . .	12	7	8	...
aasta lõpul — <i>à la fin de l'année</i> . . .	40	37	35	37
Ämmaemandad — <i>Sage-femmes:</i>				
aasta algul — <i>au commencement de l'année</i> . . .	51	55	51	55
tuli juurde — <i>arrivés</i> . . .	9	1	7	...
lahkus — <i>parties</i> . . .	5	5	3	...
aasta lõpul — <i>à la fin de l'année</i> . . .	55	51	55	53

32. Desinfektsioonikambri tegevus.

Activité de la chambre de désinfection.

	1931	1932	1933	1934
Desinfitseerimise põhjused — <i>Causes de désinfection</i>				
Kurgutõbi — <i>Diphthérie</i> . . .	84	47	49	48
Kõhutõbi — <i>Dysenterie</i> . . .	13	—	—	—
Pidalitõbi — <i>Lèpre</i> . . .	3	—	—	—
Marutõve-kahtlus — <i>Hydrophobie (Soupçon.)</i> . . .	8	38	55	129
Leetrid — <i>Rougeole</i> . . .	—	2	1	52
Paratüüfus — <i>Paratyphus</i> . . .	5	11	5	38
Läkakõha — <i>Coqueluche</i> . . .	—	10	2	6
Sarlakid — <i>Scarlatine</i> . . .	84	53	102	122
Tiisikus — <i>Tuberculose</i> . . .	4	19	12	3
Kõhusõetõbi — <i>Typhus abdominal</i> . . .	35	117	186	100
Angiina — <i>Angine</i> . . .	3	2	4	3
Muud haigused — <i>Autres maladies</i> . . .	5	5	3	6
Desinfitseerimised linnajagude järgi — <i>Désinfections d'après les quartiers de la Ville:</i>				
I . . .	42	85	74	102
II . . .	62	83	114	81
III . . .	86	46	102	103
Maalt — <i>de la campagne</i> . . .	54	90	129	221
Desinfitseerimisi nakkushaiguste puhul üldse — <i>Désinfections pour mal. contagieuses gr. total</i> . . .	244	304	419	507
Desinfitseerimisi muudel põhjustel — <i>Désinfections pour d'autres causes</i> . . .	32	—	107	99

33. Linna poolt linna vaesele ravimist võimaldatud.

Traitements méd. accordés aux indigents de la Municipalité.

	1931			1932			1933			1934		
	Isikuid		Ravi- päevi	Personnes		Jours de trai- tement	Isikuid		Ravi- päevi	Isikuid		Ravi- päevi
	m.	n.		h.	f.		m.	n.		m.	n.	
I haavakliinikus	27	43	1481	73	59	3036	39	57	1769	39	73	1747
I Clin. chirurgicale												
II haavakliinikus	28	25	1620	35	21	1614	15	29	1130	38	60	2055
II Clin. chirurgicale												
I sisehaiguste-kliinikus	21	31	949	32	21	920	12	26	677	10	31	518
I Clin. des mal. internes												
II sisehaiguste-kliinikus	18	16	1012	19	13	940	8	4	341	9	12	483
II Clin. des mal. internes												
Närvikliinikus	22	15	1221	18	16	1259	9	7	416	10	17	503
Clin. Neurologique												
Vaimuhaiguste-kliinikus	3	2	77	5	6	156	3	3	105	2	6	205
Clin. des aliénés												
Naistekliinikus	4	118	1842	2	192	2504	—	118	1204	—	147	1412
Clin. Gynécologique												
Lastekliinikus	20	17	1093	24	31	1690	28	29	1312	28	30	1146
Clin. infantile												
Nakkushaiguste-kliinikus	14	34	867	62	44	2735	43	53	2220	18	28	1098
Hôp. des mal. contag.												
Tiisikuseravilas	37	22	6409	30	42	7090	33	36	3838	25	31	2983
Clin. de la tuberc.												
Silmakliinikus	3	2	122	8	3	259	2	4	119	6	10	381
Clin. des yeux												
Erakliinikus	4	20	594	25	11	1000	7	31	532	7	20	381
Clin. privée												
Teised haiglad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	22	333
Autres hôpitaux												
Kokku — Total	201	345	17287	333	459	23203	199	397	13663	195	487	13245

34. Kohtumeditiini-arsti poolt vägivaldsete surmajuhtumite puhul ettevõetud lahkamised.

Autopsies des cas de mort violente.

Surma põhjused:	1931	1932	1933	1934	Causes de décès:
Õnnetusjuhtum:					Accidents:
kukkumine	3	1	—	5	<i>Chutes</i>
sõiduki alla jäämine	12	12	1	9	<i>Ecrasements</i>
masina vahele jäämine	2	1	3	4	<i>Machines</i>
uppumine	16	10	14	7	<i>Submersion</i>
mürgistus	5	4	4	1	<i>Empoisonnement</i>
lääbumine	1	1	3	—	<i>Asphyxie</i>
tulirelv	—	3	1	1	<i>Armes à feu</i>
terariist	—	—	3	1	<i>Outils tranchants</i>
plahvatus	1	1	—	—	<i>Explosions</i>
põlemine	2	—	—	1	<i>Brûlures</i>
külmetumine	1	1	4	—	<i>Refroidissements</i>
pikne	—	2	—	—	<i>Foudre</i>
elektrivool	—	—	2	—	<i>Courant électrique</i>
loomalt saadud vigastus	—	1	2	1	<i>Animaux</i>
muud	3	3	4	1	<i>Autres</i>
kokku	46	40	41	31	<i>Total</i>
Enesetapmine:					Suicides:
rongi alla heitmine	2	—	2	—	<i>Sous le train</i>
uputamine	—	3	2	1	<i>Submersion</i>
mürgistus	5	2	2	3	<i>Empoisonnement</i>
poomine	12	10	18	13	<i>Pendaison</i>
tulirelv	9	17	12	6	<i>Armes à feu</i>
terariist	1	—	1	2	<i>Outils tranchants</i>
muud	—	1	—	2	<i>Autres</i>
kokku	29	33	37	27	<i>Total</i>
Tapmine:					Assassinats:
lääbumine	3	1	1	—	<i>Asphyxie</i>
tulirelv	2	8	4	6	<i>Armes à feu</i>
pekumine	1	4	—	—	<i>Coups</i>
uputamine	—	—	1	—	<i>Submersion</i>
terariist	1	—	3	—	<i>Outils tranchants</i>
muud	8	3	—	2	<i>Autres</i>
kokku	15	16	9	8	<i>Total</i>
Vastsündinud lapse lai-					Cadavres de nouveaux-
ba leidmine	16	7	—	9	nés trouvés
Kunstlik abort	6	9	14	12	<i>Avortements provoqués</i>
Üldse	112	105	101	87	<i>Grand total</i>

35. Tervishoiu-politsei tegevus.
Activité de la Police de l'Hygiène.

	1931	1932	1933	1934
Tervishoiulisi ülevaatusi toimetatud	13275	9662	35023	28548
<i>Examens hyg.</i>				
Protokollid — <i>Procès-verbaux</i>	612	689	608	882
1) Platsiloata kauplemine	275	297	133	41
2) Turutundidel toiduainete ülesostmine	40	32	21	52
3) Keelatud viisil saiadega kauplemine	39	40	40	182
4) Alaväärtusliku ja musta piima müümine	41	29	70	82
5) Alaväärtusliku või ja koore müümine	42	27	34	49
6) Hoovi mustus	8	15	52	72
7) Väljakäigukohtade korratus	3	14	67	29
8) Arstlikul järelevaatusel mittekäimine	38	20	9	6
9) Kodus loomade tapmine	12	11	10	8
10) Tembeldamata ja kõlbmata liha müümine	8	4	6	17
11) Haiglast koju lubamisel õigel ajal mitte tagasi ilmumine	—	3	—	2
12) Omavoliliselt sundravimiselt lahkumine	1	2	—	10
13) Keelatud viisil ja ajal kauplemine	24	35	5	5
14) Muud	81	160	161	327
Adm. korras karistatud — <i>Punis par voie administrative:</i>				
isikuid — <i>Personnes</i>	313	216	346	391
trahvisumma kr.— <i>Amendes</i>	1615	982	830,75	1138,75
Rahukohtuniku poolt karistatud — <i>Punis par le Juge de Paix:</i>				
isikuid — <i>Personnes</i>	623	671	325	572
trahvisumma kr.— <i>Amendes</i>	6811	5724	1937	3289
Proove võetud — <i>Echantillons pris:</i>				
piim — <i>lait</i>	1287	1125	1035	821
või — <i>beurre</i>	188	179	240	241
koor — <i>crème</i>	112	107	109	187
Neist alaväärtuslikud %% — <i>Dont de qualité inférieure:</i>				
piim — <i>lait</i>	17,7	11,7	6,9	9,7
või — <i>beurre</i>	24,0	15,6	11,7	17,0
koor — <i>crème</i>	9,8	11,2	5,5	1,1

HOOLEKANNE.

VANADEKODUD.

Tung „Tartu Kodusse“ oli 1934. a. nii suur, et kogu aasta oli asutises üle normi hoolealuseid ja valitses ruumipuudus. Asutisse paigutatavate hoolealuste tervislik seisukord oli, võrreldes eelmise aastaga, veel viletsam. Eriti palju oli alatist kõrval-abi vajavaid lamajaid haigeid hoolealuseid, mistõttu osutus vajalikuks palgata lisatööjõuna öösine põetaja.

„Tartu Kodu“ arst viidi üle linna Tervishoiu-osakonna koosseisu vaeste-arsti abiks, kes visiteeris asutise haigeid hoolealuseid iga päev.

36. Hoolealuste arv linna kinnise ja poolkinnise hoolekande asutistes.

Nombre des assistés dans hospices.

		Tuli juurde Admis		Lahkus Rayés		Suri Décédés		Aasta lõpul A la fin de l'année		
		m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	Kokku
I vanade kodu . . .	1932/33	17	29	9	14	1	9	32	81	113
I Hospice des vieillards	1933/34	10	25	9	15	3	9	30	82	112
	1934/35	4	15	8	13	1	8	25	74	99
II vanade kodu . . .	1932/33	9	12	4	9	—	3	20	22	42
II Hospice des vieillards	1933/34	22	28	11	14	2	2	29	34	63
	1934/35	36	21	18	11	3	3	43	41	84
„Tartu Kodu“ . . .	1932/33	57	75	27	28	29	52	68	145	213
Hospice des infirmes et malades „Tartu Kodu“	1933/34	62	97	28	48	35	49	67	145	212
	1934/35	71	98	33	37	34	58	71	148	219
Vaeste ühiselumaja .	1932/33	7	5	7	6	—	—	28	33	61
Asile des pauvres	1933/34	4	2	4	4	1	—	27	31	58
	1934/35	4	12	9	7	1	1	21	35	56
„Betaania“	1932/33	2	11	6	8	2	4	21	89	110
Asile des pauvres	1933/34	4	19	3	14	1	8	21	86	107
„Betaania“	1934/35	7	18	8	15	—	2	20	87	107
Kaagvere lastekodu .	1932/33	9	5	16	11	—	—	89	55	144
Hospice d'enfants de Kaagvere	1933/34	11	8	17	11	—	—	83	52	135
	1934/35	24	10	25	10	—	—	82	52	134

Eelmise aasta eeskujul anti „Tartu Kodus“ ambulatoorset abi 17 linna hoolealusele massaaži, sidumise ja vannituste kujul kokku üle 100 visiidi. Mõnel juhul saadeti asutisse lahtise hoolekande hoolealuseid täidest puhastamiseks, vannitamiseks ja rõivaste desinfitseerimiseks.

Senini olid 1. vanadekodu hoolealused saanud arstiabi ja arstimeid Hoolek.-osak. juures asuvast vaeste-ambulatoriumist. 1934. a. sügisel asutati I vanadekodule oma ambulatorium ja arst külastab asutist kord nädalas, vajaduse järgi ka sagedamini.

37. Hoolealuste liikumine vanade- ja vaestekodudes 1934./35. a.

Mouvement des assistés des hospices.

	Tuli juurde		Lahkus		Suri		Kuu lõpul		Hoolda- mispäevi
	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	
Aprill	7	8	8	5	3	9	170	370	16 328
Mai	5	17	4	11	2	4	169	372	16 618
Juuni	9	12	5	5	5	6	168	373	16 098
Juuli	13	14	2	5	1	6	178	376	16 648
August	5	15	8	10	2	3	173	378	17 111
September	10	16	4	8	6	5	173	381	16 615
Oktoober	16	14	11	15	2	5	176	375	16 730
November	10	16	7	7	4	6	175	378	16 444
Detsember	14	12	11	4	2	8	176	378	17 092
Jaauar	16	11	6	5	4	7	182	377	16 990
Veebruar	7	15	6	4	4	8	179	380	15 674
Märts	9	14	4	4	4	5	180	385	17 336
Kokku	121	164	76	83	39	72			199 684

38. Lahtisel hoolekandel abiandmine 1934./35. a.

Assistance publ. sans hospitalisation.

Abiandmise viisid <i>Forme de secours</i>	Kestvalt <i>Perm.</i>		Ajutiselt <i>Temp.</i>		Kokku <i>Total</i>	
	isik	Kr.	isik	Kr.	isik	Kr.
Raha <i>Argent</i>	1706	63 699,07	218	1 861,81	1 924	65 560,88
Toiduaineid <i>Nourriture</i>	37	96,52	52	72,80	89	169,32
Põletispuid <i>Bois de chauffage</i>	1179	3 916,50	198	346,50	1 377	4 263,00
Arstirohte <i>Médicament</i>	459	1 900,00	81	206,59	540	2 106,59
Haigemaja-kulud <i>Frais d'hôpitaux</i>	793	31 677,30	—	—	793	31 677,30

39. Kinniste ja poolkinniste hoolekande-asutiste hoolealused.

Assistés dans les hospices des vieillards et infirmes.

	Aastad <i>Années</i>	Täiel. ülalpidamisega <i>Entretien total</i>			Osalt ülalpidamisega <i>Entretien partiel</i>		
		aasta algul	tuli juurde	lahkus	aasta algul	tuli juurde	lahkus
Puudust-kannatavad rasedad . <i>Femmes enceintes assistées</i>	1932/33	1	—	—	—	—	—
	1933/34	1	—	1	—	—	—
	1934/35	—	—	—	—	—	—
Toiduaineid vajavad puudust- kannatavad emad, kes toidavad rinnaga oma alla 6 kuu vanu- seid lapsi — <i>Mères indigentes</i> <i>allaitant leurs enfants au-des-</i> <i>sous de 6 mois</i>	1932/33	1	—	—	—	—	—
	1933/34	1	—	1	—	—	—
	1934/35	—	—	—	—	—	—
Alla 6 kuu vanuste laste emad ja emata lapsed — <i>Enfants au-</i> <i>dessous de 6 m. ou mères de tels</i> <i>enfants</i>	1932/33	—	—	—	—	—	—
	1933/34	—	2	2	—	—	—
	1934/35	—	—	—	—	—	—
Kehaliselt ja vaimselt terved lapsed — <i>Enfants physique-</i> <i>ment et moralement sains</i>	1932/33	1	—	1	10	2	4
	1933/34	—	9	9	8	1	2
	1934/35	—	—	—	7	—	3
Parandamatut või raskesti-pa- randatavat haigust põdejad — <i>Malades incurables ou souff-</i> <i>rant de maladies difficiles à</i> <i>guérir</i>	1932/33	2	—	1	—	—	—
	1933/34	1	—	1	—	—	—
	1934/35	—	—	—	—	—	—
Nõdrameelsed, vaimuhaiged, langetõbised — <i>Faibles d'esprit,</i> <i>aliénés, épileptiques</i>	1932/33	62	6	13	—	4	1
	1933/34	55	15	10	3	—	—
	1934/35	60	8	12	3	—	3
Pimedad, kurtummad — <i>Aveugles, sourds-muets</i>	1932/33	7	3	—	—	—	—
	1933/34	10	—	1	—	—	—
	1934/35	9	—	3	—	—	—
Alatiselt töövõimetud, alla 60 a. vanad puudustkannatavad hai- ged või vigased — <i>Incapables</i> <i>au travail malades et infirmes</i> <i>incurables moins de 60 ans</i>	1932/33	39	20	11	15	1	4
	1933/34	48	19	18	12	1	2
	1934/35	49	21	18	11	2	3
Osalise töövõimega üle 60 a. vanad — <i>Vieillards au-dessus</i> <i>de 60 ans</i>	1932/33	12	5	2	10	3	1
	1933/34	15	12	14	12	3	2
	1934/35	13	4	7	13	5	4
Täiesti töövõimetud üle 60 a. vanad — <i>Vieillards au-dessus</i> <i>de 60 ans, incapables au travail</i>	1932/33	236	28	50	117	19	13
	1933/34	214	99	89	123	29	29
	1934/35	224	142	116	123	33	27
Ajutiselt töövõimetud — <i>Inca-</i> <i>pables au travail temporaire-</i> <i>ment</i>	1932/33	15	21	19	3	1	—
	1933/34	17	39	31	4	—	1
	1934/35	25	31	36	3	—	1
Muud — <i>Autres</i>	1932/33	5	8	8	7	—	2
	1933/34	5	4	2	5	—	—
	1934/35	7	3	2	5	—	1
Hoolealuseid üldse — <i>Total .</i>	1932/33	381	91	105	162	30	25
	1933/34	367	199	179	167	34	36
	1934/35	387	209	194	165	40	42

40. Tartu linna vanadekodude hoolealuste toidukulud 1934/35.

Frais de nourriture des assistés des hospices de vieillards.

	Tartu Kodu		I vanadekodu		II vanadekodu	
	kg.	Kr.	kg.	Kr.	kg.	Kr.
Leib — Pain noir	23 601,5	2 456,63	15 862,0	1 648,40	10 022,5	1 085,84
Sai — Pain blanc	4 034,6	1 216,03	242,0	72,60	98,0	31,36
Piim — Lait	46 220,0	3 061,23	15 018,0	893,78	13 288,5	784,70
Või — Beurre	168,4	246,21	104,8	134,28	91,2	136,80
Taimevõi — Margarine	310,4	214,65	—	—	—	—
Suhkur — Sucre	2 060,5	906,84	1 301,0	579,45	963,0	433,35
Loomaliha — Viande de boeuf	5 606,0	1 708,50	2 090,0	605,75	1 665,0	582,75
Sealiha — Viande de porc . .	2 779,6	900,62	1 615,0	606,59	1 404,0	561,60
Kartulid — Pommes de terre .	19 723,0	410,20	5 282,0	116,77	11 387,0	227,74
Kapsad — Choux	5 026,0	246,60	1 527,0	47,01	1 813,0	54,39
Odratangud — Gruau d'orge .	2 316,2	460,28	1 038,0	208,27	715,5	143,10
Odrajahu — Farine d'orge . .	1 567,5	306,82	790,0	173,54	551,5	110,30
Nisupüül — Farine de froment	1 334,1	359,09	292,0	97,16	485,5	169,93
Kruubid — Orge perlée . . .	1 278,0	247,54	356,0	65,96	454,0	95,34
Manna — Semoule	357,0	136,26	176,0	74,85	87,0	34,80
Makaronid — Macaronis . .	136,6	101,32	1,5	2,03	—	—
Tatratangud — Gruau de Sar- rasin	268,3	88,35	144,0	36,84	78,5	31,40
Herned — Pois	774,6	179,37	23,0	5,90	162,0	42,12
Oad — Haricots	758,0	141,04	230,0	46,00	173,5	34,70
Kaeratangud — Gruau d'avoine	440,5	133,62	—	—	104,5	31,35
Silgud — Petits harengs . . .	1 687,0	203,14	1 018,0	113,34	1 015,0	182,70
Kohupiim — Caillebotte . . .	75,0	15,00	2 301,0	448,68	—	—
Kohvi — Café	364,2	70,91	220,4	84,02	412,0	164,80
Muud — Autres		795,89		168,21		197,46
Kokku — Total		14 606,14		6 229,23		5 136,53
Teenijate toiduraha — Nourr. des employés		373,60		182,50		328,50
Hoolealuste toidukulu — Nourr. des assistés		14 232,54		6 046,73		4 808,03
Hoolealuste toidup. 1934./35. a.	77 199		37 712		25 932	
Jours de nourriture des assistés						
Toiduk. 1 toidup. k. 1934./35. a.		18,4		16,0		18,6
Poids de nourriture par jour						
1933./34. a.		20,1		16,2		22,4
1932./33. a.		19,2		17,2		21,5
1931./32. a.		23,2		20,0		21,3

41. Pensionäride liikumine Tartus.
Mouvement des pensionnaires à Tartu.

		Aasta algul	Tuli juurde	Lõpetati maks.	Aasta lõpul
Riigi- ja omavalitsusteenijad	1933/34	499	95	66	528
	1934/35	528	129	54	603
Kaitseväelased	1933/34	38	2	2	38
	1934/35	38	13	3	48
Rahvaväelased ja nende perekonnad	1933/34	166	19	10	175
	1934/35	175	19	10	184
Erakorralised toetused	1933/34	23	—	3	20
	1934/35	20	4	3	21
Vaimuhaigete toetused	1933/34	53	10	3	60
	1934/35	60	7	8	59
Riigitöölised	1933/34	..	..	..	31
	1934/35	31	5	3	33
Veneaegsed pensionärid	1933/34	414	13	31	396
	1934/35	396	15	16	395
End. mõisapensionärid	1933/34	7	—	1	6
	1934/35	6	3	1	8
Prii kooli saanud langenud rahvaväe- laste lapsed	1933/34	11	—	—	11
	1934/35	11	..	..	..
Vanad õpetajad	1933/34	13	1	2	12
	1934/35	12	—	2	10

42. Lahtisel hoolekandel abisaaajad vanuse ja soo järgi.

Âge et sexe des assistés.

		1933/34			1934/35				
		Kest- valt abis.	Ajuti- selt abis.	Kokku	Assistés perma- nents	Assistés tempo- raires	Total	Ambu- lat. Ambul.	Ravi- lais Clini- ques
—1 a.	m.	—	—	—	—	—	—	—	3
	n.	—	1	1	—	—	—	—	4
1—2 a.	m.	13	10	23	11	14	25	—	2
	n.	18	23	41	14	23	37	—	4
3—7 a.	m.	84	19	103	78	22	100	6	23
	n.	109	25	134	103	26	129	5	20
8—16 a.	m.	150	53	203	144	62	206	10	32
	n.	223	73	296	207	79	286	13	62
17—20 a.	m.	4	1	5	4	2	6	2	7
	n.	7	—	7	4	—	4	2	27
21—60 a.	m.	63	35	98	62	49	111	51	127
	n.	84	49	133	83	64	147	100	431
61— a.	m.	187	40	227	194	50	244	7	16
	n.	878	93	971	922	111	1033	35	35
Kokku — Total	m.	501	158	659	493	199	692	76	210
	n.	1319	264	1583	1333	303	1636	155	583
Üldse — grand total		1820	422	2242	1826	502	2328	231	793
Neist üksikuid — dont seuls	m.	219	72	291	217	93	310		
	n.	916	132	1048	952	164	1116		
Perek. — avec famille	m.	282	86	368	276	106	382		
	n.	403	132	535	381	139	520		

43. Lahtisel hoolekandel toetusesaajad.
Assistance publique sans hospitalisation.

Abitarvitajate liigid <i>Catégories des assistés</i>	Aastad <i>Années</i>	Abitarvitajate kodus <i>Secours à domi- cile.</i>			Ravilates <i>Secours médi- cal dans hôpi- taux</i>			Kulud kr. <i>Dépenses</i>
		aasta algul	tuli jõeude	lah- kus	aasta algul	tuli jõeude	lah- kus	
Sünnitusasutiste abi vajavad puudustkannatajad rasedad — <i>Femmes assistées en couches</i>	1932/33	—	—	—	—	88	88	3 954,25
	1933/34	—	—	—	—	79	79	3 100,00
	1934/35	—	—	—	—	123	123	3 106,95
Toiduaineid vajavad puudust- kannatajad emad, kes toida- vad rinnaga oma alla 6 kuu vanuseid lapsi — <i>Mères indi- gentes allaitant leurs enfants au-dessous de 6 mois</i>	1932/33	1	1	1	—	—	—	92,33
	1933/34	1	—	1	—	—	—	23,94
	1934/35	—	7	7	—	—	—	32,00
Alla 6 kuu vanused emata lap- sed — <i>Enfants au-dessous de 6 mois</i>	1932/33	—	—	—	—	—	—	—
	1933/34	—	—	—	—	8	8	621,55
	1934/35	—	—	—	—	1	1	28,50
6-kuused kuni 3-aastased lapsed — <i>Enfants de 6 mois—3 ans</i>	1932/33	24	4	13	—	19	18	3 094,07
	1933/34	15	—	9	1	21	21	2 568,73
	1934/35	6	5	—	1	36	37	2 226,29
Kehaliselt ja vaimselt terved lap- sed — <i>Enfants physiquement et moralement sains</i>	1932/33	402	236	166	1	53	51	32 418,21
	1933/34	472	308	188	3	59	57	31 654,07
	1934/35	592	234	259	5	87	90	29 393,18
Vigased lapsed — <i>Enfants infir- mes</i>	1932/33	—	—	—	—	1	1	116,75
	1933/34	—	—	—	—	—	—	—
	1934/35	—	1	—	—	—	—	40,00
Parandamatut või raskesti-pa- randatavat haigust põdevad lapsed — <i>Malades incurables ou souffrant de maladies diffi- ciles à guérir</i>	1932/33	1	4	1	—	2	2	239,92
	1933/34	4	1	—	—	—	—	246,06
	1934/35	5	1	—	—	—	—	288,72
Nõrmeelsed, vaimuhaiged, lange- tõbised — <i>Faibles d'esprit, aliénés, épileptiques</i>	1932/33	3	3	2	—	2	2	550,59
	1933/34	4	3	2	—	—	—	307,80
	1934/35	5	4	2	—	13	13	829,40
Pimedad, kurtummad — <i>Aveug- les, sourds-muets</i>	1932/33	12	4	4	—	—	—	932,12
	1933/34	12	7	1	—	—	—	1 082,70
	1934/35	18	3	1	—	—	—	1 162,43
Alaliselt töövõimetud alla 60 a. vanad puudustkannatajad hai- ged või vigased — <i>Incapables au travail mal. et infirmes moins de 60 ans</i>	1932/33	121	32	42	—	17	16	8 298,29
	1933/34	111	36	24	1	8	9	7 897,68
	1934/35	123	11	26	—	21	20	7 83,181
Osalise töövõimega üle 60 a. rau- gad — <i>Vieillards au-dessous de 60 ans</i>	1932/33	127	21	28	1	8	8	36 611,60
	1933/34	120	20	23	1	6	6	36 003,53
	1934/35	117	26	19	1	14	15	25 664,75
Täiesti töövõimetud üle 60 a. rau- gad — <i>Vieillards au-dessous de 60 ans incapables au travail</i>	1932/33	810	132	134	2	23	23	22 447,55
	1933/34	808	115	119	2	15	17	21 675,71
	1934/35	804	180	185	—	27	27	29 873,54
Ajutiselt töövõimetud — <i>Inca- pables au travail temporaire- ment.</i>	1932/33	33	37	23	28	293	300	9 645,36
	1933/34	47	7	18	21	221	220	1 289,17
	1934/35	36	12	17	22	442	455	1 536,36
Muud abitarvitajad — <i>Autres assistés</i>	1932/33	1	63	64	—	6	6	1 176,11
	1933/34	—	151	151	—	—	—	1 999,59
	1934/35	—	138	138	—	—	—	1 871,49
Abitarvitajad kokku — <i>Total</i>	1932/33	1535	577	518	32	512	515	119 572,15
	1933/34	1594	648	536	29	417	417	108 470,53
	1934/35	1760	622	654	29	764	781	103 777,09

44. Hoolekandelist abi saanute arv vastavate aastate lõpul.

Nombre des assistés à la fin de l'année.

	1932/33	1933/34	1934/35
Lahtisel hoolekandel — <i>Sans hospitalisation</i>	1623	1735	1686
neist — <i>dont</i>			
abisaajate kodudes — <i>assistés à domicile</i>	1594	1706	1674
arstiabi-andm. ravilais — <i>assistés dans cliniques</i>	29	29	12
Kinnisel ja poolkinnisel hoolekandel — <i>avec hospitalisation</i>	683	687	699
neist — <i>dont</i>			
lastekodudes — <i>dans asiles d'enfants</i>	144	135	134
vanadekodudes — <i>dans asiles de vieillards</i>	539	552	565
Üldse — <i>Total</i>	2306	2422	2373
% linna elanikest — <i>% des habitants de la ville</i>	3,97	3,95	4,02

45. Hoolekandelist abi saanute arv vastava aasta jooksul.

Nombre des assistés dans le courant de l'année.

	1932/33	1933/34	1934/35
Lahtisel hoolekandel	2656	2688	3121
neist abisaajate kodudes	2112	2242	2328
neist arstiabi-andm. ravilais	544	446	793
Kinnisel ja poolkinnisel hoolekandel	928	975	1006
neist lastekodus	171	163	169
neist vanadekodus	757	812	837
Üldse	3584	3663	4127
% linna elanikest	6,20	6,21	7,00

SOTSIAALPOLIITILISED ERIÜLESANDED.

KUTSEVALIKU-NÕUANNE.

Büroo, vastavalt oma töökavale, kogus andmeid õppeasutiste ja tööstus-kaubanduslike ettevõtete üle ning jälgis tööturu seisukorda nõustatavate informeerimiseks.

Nõusoojiaile korraldas kutsenõunik psühhotehnilisi katseid, mille alusel ta andis neile nõu elukutsete ning edasiõppimis-suuna valimisel. Tartu tööbörsi noorte-vahetalituse kaudu õpilas- ning teenistukohtadele saadetavate isikute vastavatele kohtadele kõlblikkuse selgitamiseks korraldas kutsenõunik igal üksikjuhul vastavad katsed.

Vastavalt Teedeministeeriumi määrustele, alluvad kõik Posti-telegraafi-telefoniametnikkude ja mehaanikute kutsekandidaadid psühhotehnilisele järelekatsumisele. Ainsa sellelaadilise asutisena Lõuna-Eestis korraldas Tartu Kutsevaliku Nõuande-büroo vastavaid järelevaatusi.

Asjaomaste isikute kutselise kõlblikkuse selgitamise hulka kuulub ka arstlik nõuanne ja järelevaatus vajaduse korral.

46. Nõustatute arv 1934./35. tegevusaastal.

Elukoht	Mehed		Naised		Kokku
	algk.	keskk.	algk.	keskk.	
Tartu linn	170	54	54	28	306
Tartumaa	74	17	37	7	135
Virumaa	1	5	—	1	7
Harjumaa	—	—	—	1	1
Viljandimaa	1	3	—	—	4
Valgamaa	1	5	1	1	8
Võrumaa	4	2	—	1	7
Petserimaa	—	1	—	1	2
Järvamaa	—	2	—	1	3
K o k k u	251	89	92	41	473

Eelolevas tabelis on võetud arvesse ainult sellised nõustatavad, kelle võimeid kutsenõunik on igakülgselt järele proovinud ning kelledega on tulnud teha tõsisemat tööd. Vähemad nõuküsimised jne. on ülal-olevas tabelis arvestamata.

JURIIDILINE NÕUANNE.

Büroo jätkas 1934. aastal oma tegevust 1932./33. a. eelarvega ümberkorraldatud alustel. Linnalt abi saavail isikuil on büroolt nõusaamine tasuta. Teistelt saab büroo asjaajaja nõuande-tasu vastava taksi järgi ning honorari kohtuprotsesside ja asjaajamise eest erikokkuleppel. 1934. aasta jooksul anti büroos nõu tasuta 621 korda ja tasu eest 245 korda. Palvekirju ja muid kirjatöid valmistati tasuta 577 juhul ja tasu eest 411 korda.

TÖÖBÖRS.

1934. a. asuti üleriiklikus ulatuses korraldama tööturgu. Riigivanema dekreedina pandi 20. juunil maksma Tööstöbörside, riiklikkude, kogukondlikkude ning ühiskondlikkude tööde korraldamise seadus.

Teedeministeeriumi juurde loodi avalikkude tööde osakond. Selle osakonna ülesandeks on töötute tööolude korraldamine üleriiklikus ulatuses. Seaduse kohaselt võeti riigiasutiste ning ettevõtete töökrediitide kasutamine V. Valitsuse poolt määratud piirides tähendatud osakonna järelevalve ja korralduste alla. Sama kord kohaldati ka riiklikkude toetustega tehtavatele omavalitsuste ja eratöödele.

Samal aastal pandi V. Valitsuse ja teedeministri poolt maksma töötute registreerimise ja tööstöbörside vahetalitusliku tegevuse määrus. Loodi ülemaaline tööstöbörside võrk.

Tööta kodanikud jagatakse kahte rühma. Esimesse rühma kuuluvad kodanikud, kes ei oma varandust ega sissetulekut, mis neile ära-alamise võimaldaks ja kes ise enam ei ole suutelised tööd hankima. Neid nimetatakse „töötuteks“.

Töötute kohta on maksma pandud töökohustus: Nad võivad tööst loobuda vaid määrustes ettenähtud põhjustel, ja neid võib mõningail juhtudel rahukohtuniku otsusega mõista sunduslikkudele töödele. Määrustes on kindlasti fikseeritud töötute kohustused ja õigused.

Teise rühma kuuluvad kodanikud, kes soovivad tööstöbörssi kaasabil leida oma erialalist tööd või vahetada olemasolevat kohasema vastu. Ka siin on maksma pandud mõningad kitsendused töösoovija vanuse piiri kui ka tööjõu kaotuse % kindlaksmääramise läbi. Kuivõrd uus kord mõjustab Tartu tööstöbörssi tegevust, selgub tulevikus, ühte aga võib juba nüüd märkida positiivse küljena — ulakad ja tööpõlgajad on tööstöbörssi vahetalitusest eemaldunud.

47. Tööstuse tegevus 1934.
Activité du Bureau de Travail 1934.

Tööalad <i>Branches de travail</i>	Registreeritud töötajaid <i>Personnes cher- chant du travail</i>		Nõutud töö- liste arv <i>Places offertes</i>		Rahuldatud tööjõu nõudmisi <i>Placements effectués</i>		
	m.	n.	h.	f.	m.	n.	Kokku
Põllumajandus ja aiandus — <i>Agri- et horticulture</i>	1352	1820	1338	1850	1311	1850	3161
Metsandus — <i>Economie forestière</i>	344	7	492	26	474	26	500
Murrud ja kaevandused — <i>Mines et carrières</i>	64	89	215	241	215	241	456
Savi-, tellisk-, tsemendi- ja klaasit. — <i>Ind. des cérames et verres</i>	32	17	7	9	7	9	16
Metallitööstus — <i>Métallurgie</i>	85	4	33	10	33	10	43
Masinate ja aparaat. valm. — <i>Ind. de machines</i>	2	3	—	17	—	17	17
Keemiatööstus — <i>Ind. chimique</i>	42	22	17	1	17	1	18
Elektri- ja gaasijaamad — <i>Electri- cité et gaz</i>	23	1	30	4	30	4	34
Tekstiilitööstus — <i>Ind. textile</i>	12	18	—	—	—	—	—
Puutööstus — <i>Ind. de bois</i>	169	23	78	12	78	12	90
Nahatööstus — <i>Ind. des cuirs</i>	12	5	6	9	6	9	15
Paberitööstus — <i>Ind. du papier</i>	2	1	—	—	—	—	—
Toiduainetetööstus — <i>Ind. des den- rées aliment.</i>	46	11	4	—	4	—	4
Jookide ja maitse-tööstus — <i>Boissons et épices</i>	12	8	6	18	6	18	24
Kehakatte-tööstus — <i>Ind. des vête- ments</i>	53	18	—	—	—	—	—
Ehitustööstus — <i>Construction</i>	526	26	120	40	120	40	160
Poligraafia — <i>Polygraphie</i>	12	1	4	—	4	—	4
Puhastustööstus — <i>Ind. de nettoyage</i>	2	13	—	6	—	6	6
Kauband. iseloom. ettev. — <i>Entre- prises commerc.</i>	99	110	69	75	69	75	144
Transport ja side — <i>Transport et liaisons</i>	160	35	87	32	87	32	119
Tervishoiulised asutised — <i>Inst. sanitaires</i>	10	22	9	18	9	18	27
Hariduslikud asutised — <i>Inst. d'ins- truction</i>	30	27	9	60	9	60	69
Sõjaväelised asutised — <i>Inst. mili- taires</i>	251	85	395	278	395	278	673
Isikuteenistus — <i>Service privé</i>	499	688	253	333	253	333	586
Riikl. asutised — <i>Inst. de l'état</i>	13	38	40	64	40	64	104
Omavalitsusasutised — <i>Autonom. locales</i>	665	235	1320	504	1320	504	1824
Muud — <i>Autres</i>	392	774	105	89	105	89	194
K O K K U — Total	4909	4101	4637	3696	4592	3696	8288

Töobörsi juures tegutsevas noorte ja õpilaskohtade vahetalituses registreeriti ja juhatati kohtadele kuni 18 aasta vanuseid noori 1934. a. järgmiselt:

	Registreeritud	Kohti antud
Jaauuar	88	10
Veebruar	80	7
Märts	72	16
Aprill	94	39
Mai	65	18
Juuni	160	108
Juuli	36	13
August	32	6
September	44	11
Oktoober	60	14
November	74	5
Detsember	78	6

48. Töobörsi tegevus 1932—1934.

Activité du Bureau de Travail 1932—1934.

	1932	1933	1934
Registreeritud töötuid — <i>Enregistrés</i>			
m.	5497	4711	4909
n.	5752	5195	4101
Ajutiselt töölt tagasi — <i>Rentrés du travail temporaire</i>			
h.	506	295	540
f.	735	670	805
Ülesantud vabad kohad — <i>Places vacantes</i>			
m.	4123	4102	5472
n.	3496	3095	3861
Tööandjate arv — <i>Nombre d'entreprises</i>	2571	2423	3176
Tööle saadetud — <i>Envoyés au travail</i>			
m.	3940	3449	4927
n.	3622	3220	3950
Tööle jäänud — <i>Restés au travail</i>			
m.	3667	3213	4592
n.	3413	3034	3696
Tööta tööjõu hulgast välja langenud — <i>Rayés du nombre des chômeurs</i>			
m.	2041	2188	1479
n.	2793	2974	1749
Tagasi võetud nõudmisi — <i>Demandes retirées</i>			
m.	354	438	1388
n.	83	61	165
Töötuid aasta lõpul — <i>Chômeurs 31. XII.</i>			
m.	1229	834	212
n.	1052	909	370
Vabu kohti aasta lõpul — <i>Places vacantes</i>			
m.	102	553	45
n.	—	—	—

49. Tartumaale 1934. a. antud teenistuskohad.

	m.	n.	kokku
Põllumajandus ja aiandus	1072	1679	2751
Metsandus	473	19	492
Murrud ja kaevandused	215	241	456
Savi-, tellisk-, tsem.- ja klaasit.	4	8	12
Metallitööstus	1	—	1
Puutööstus	40	—	40
Nahatööstus	2	—	2
Ehitustööstus	50	—	50
Isikuteenistus	15	9	24
Omaavalitsusasutised	254	—	254
Kokku	2126	1956	4082

Taluteenijate palgad olid 1934. a. prii ülespidamise, kuid oma riide juures keskmiselt kroonides alljärgnevad.

	Naisteenijad			Meesteenijad		
	madalam	kõrgem	keskmine	madalam	kõrgem	keskmine
Jaanuar	5	12	10,0	8	15	12,0
Veebruar	4	12	10,0	9	17	12,0
Märts	5	15	10,0	5	14	11,6
Aprill	7	18	11,7	13	25	19,0
Mai	7	20	16,5	10	25	22,0
Juuni	10	20	17,2	10	30	26,5
Juuli	10	32	20,5	10	35	30,0
August	10	27	18,7	10	30	27,0
September	10	20	16,5	10	30	22,0
Oktoober	8	19	13,0	10	25	20,0
November	5	18	11,7	10	20	16,0
Detsember	7	13	11,7	10	15	12,0

AVALIKUD TÖÖD 1933./34. a.

Emajõe parempoolse kalda täitmine Tähtvere pargi kohal. Tööd kestsid 2. III — 12. V 1934. Kaevati, veeti ja tasandati maha-paneku kohal kokku 3432,35 kantmeetrit mulda, milleks veeti kohale väliraudteed 580 jooksvat meetrit (lühend. jm.). Tehti üldse 878 mees-ja 2455,5 naistööpäeva. Kulus riigi summadest 2751,02 krooni ja linna-summadest 1835,15 krooni, kokku 4586,17 krooni.

Emajõe vasakpoolse kalda täitmine ja kindlustamine Vabadus- ja Kivisilla vahel ning Pärmivabriku juures. Tööd kestsid 15. XI 1933 — 6. VI 1934. Selleks veeti kohale 16 893,54 kantmeetrit savišegast mulda 1400 jm kauguselt. Kalda kindlustamiseks rammiti sisse ümmarikke viiasid 1083,55 jm. Sildade vahe täitmiseks veeti

hobustega 500—1000 jm kauguselt 1531 kantmeetrit mulda. Riigisummasid tarvitati selle töö juures 35 848,27 krooni, linnasummasid 9224,29 krooni, kokku 45 072,56 krooni, ning tehti üldse 11 235,5 meestööpäeva, 332 hobusemehe-tööpäeva ja 16 356 naistööpäeva.

Õmblustööd nõrgajõulistele naistele kestsid 9. XI 1933 kuni 28. IV 1934. Tehti üldse 5128 tööpäeva, peale selle tükitööna 10 ülikonda. Riigisummasid kulus neil töödel 5142,97 krooni, linnasummasid 1144,45 krooni, kokku 6287,42 krooni.

Kruusa sõelumine Ülikooli kruusaaugus kestis 8. I — 17. III 1934. Kangide, haamrite ja kiiludega kõrvaldati kruusakihi pealt külmunud mullakihti 397,5 kantmeetrit. Kaevati lahti 5445 kantmeetrit kruusa, mis pilluti üle sõela. Kõlblikku kivi killustikku saadi 1815 kantmeetrit, mis kuhjati koonustesse. Tööks kulus 876 mees- ja 1740 naistööpäeva. Selleks tarvitati riigisummadest 1352,78 krooni, linnasummadest 1842,65 krooni, kokku 3195,43 krooni.

Töid haritud töötutele korraldati linna-asutistes 1. XII 1933 kuni 2. V 1934. Tehti üldse 771 mees- ja 2275 naistööpäeva, päevapalgaga 1,10 krooni. Riigisummasid kulus siin 3504,44 krooni, linnasummasid 322,58 krooni, kokku 3827,02 krooni.

Üldse tehti 1933./34. avalikkude tööde hooajal 13 760,5 mees-, 27 684,5 nais- ja 332 hobusemehe-tööpäeva, ning rahalisi kulusid oli üldse 62 968,60 krooni, sellest riigisummasid 48 599,48 krooni ja linnasummasid 14 369,12 krooni.

AVALIKUD TÖÖD 1934./35. a.

Emajõe vasakpoolse kalda täitmine ja kindlustamine Pärmivabriku juures. Tööd kestsid 17. XII 1934 kuni 24. III 1935. Vagonettidega veeti selleks 1200 jooksva meetri kaugusele 81,3 m³ kive ning raiuti kangide, kiilude ja suurhaamrite abil lahti tihedas kehas mõõdetud, läbijäätunud maad 3474 m³, tükeldati see, laaditi vagonettidesse ja veeti 800 kuni 1200 jooksva meetri kaugusele. Mulla ja kivide vedamiseks asetati kohale 1399,4 jm väliraudtee roopaid. Naistöölisel loopisid täidendisse ja tasandasid 3439 m³ külmunud mulda. Tööks vajandunud maakivid — 137 m³ — lõhuti suure haamriga ja kanti kokku 30 kuni 60 jm kauguselt. Nendel töödel tarvitati riigisummasid 8000 krooni, linnasummasid 2916,90 krooni, kokku 10 916,90 krooni ja tehti seejuures 2010,5 mees- ja 3853,5 naistööpäeva.

Kruusa sõelumine Ülikooli kruusaaugus kestis 10. XII 1934 kuni 27. III 1935. Lahtikaevatud 3200 m³ kruusast sõeluti välja 1725 m³ loomulikku killustikku. Tehti üldse 390 mees- ja 1143 naistööpäeva. Tööde läbiviimiseks tarvitati riigisummasid 2018,94 krooni ja linnasummasid 1280,85 krooni, kokku 3299,79 krooni.

Tartu Tööstöruumide ümberehitamis- ja remonttööd algasid 22. jaan. ja lõppesid 27. apr. Töödeks kulus 118 mees- ja 14 naistööpäeva. Seejuures tarvitati riigisummasid 830 krooni, linnasummasid 613,30 krooni, kokku 1443,30 krooni.

Õmblustööd naistele kestsid 19. XI 1934 kuni 30. III 1935. Tehti üldse 810 tööpäeva. Riigisummasid kulus neil töödel 1000 krooni, linnasummasid 146,78 krooni, kokku 1146,78 krooni.

Töid haritud töötutele korraldati Tartu Linna- ja Maa- valitsuse tööstöruumis 5. XI 1934 kuni 30. III 1935. Haritud töötutele maksti 120 senti päevas. Tehti üldse 326 mees- ja 98 naistööpäeva, kusjuures riigisummadest tarvitati 500 krooni, linnasummadest 377,43 krooni, kokku 877,43 krooni.

1934./35. talvel korraldatud avalikel töödel tehti kokku 2844,5 mees- ja 5918,5 naistööpäeva, üldse 8763 tööpäeva, ning tarvitati riigisummasid kokku 12 348,94 krooni, linnasummasid kokku 5335,26 krooni, üldse 17 684,20 krooni.

50. Töötaolu Tartus 1934.

Chômage en 1934.

	Töötute arv <i>Nombre des chômeurs</i>			Avalikul töö <i>Nombre des chômeurs occupés aux travaux publ.</i>			Üldse töötuid <i>Total</i>		
	m.	n.	kokku	h.	f.	total	m.	n.	kokku
Jaanuar	594	778	1372	701	497	1198	1295	1275	2570
Veebruar	499	677	1176	826	605	1431	1325	1282	2607
Märts	414	607	1021	956	649	1605	1370	1256	2626
Aprill	210	419	629	1099	735	1834	1309	1154	2463
Mai	197	253	450	1136	766	1902	1333	1019	2352
Juuni	175	219	394	—	—	—	175	219	394
Juuli	72	121	193	—	—	—	72	121	193
August	120	157	277	—	—	—	120	157	277
September	126	151	277	—	—	—	126	151	277
Oktoober	100	217	317	—	—	—	100	217	317
November	191	430	621	116	103	219	307	533	840
Detsember	212	370	582	246	240	486	458	610	1068

51. Avalikud tööd 1934.

	Tööle saadetud		Tööle jäänud	
	m.	n.	m.	n.
Põllu- ja aiatöölised	96	17	91	17
Metsatöölised	3	—	1	—
Kaev. ja murd. tööl.	9	—	9	—
Metallitöölised	69	—	66	—
Keemiatöölised	1	—	1	—
Toidu- ja maitseainete-tööl.	13	—	11	—
Tekstiiltöölised	2	1	2	1
Riietustöölised	24	49	24	46
Ehitustöölised	295	—	278	—
Puutöölised	2	—	2	—
Nahatöölised	1	—	1	—
Paberitöölised	2	—	2	—
Puhastustöölised	1	1	1	1
Jõumas. töölised	9	—	9	—
Transp.- ja sidetööl.	38	—	38	—
Kauplustes töötajad	10	6	9	6
Kants.- ja kont.-ametn.	45	76	36	76
Haridusalal tööt.	1	3	1	3
Tervishoiu-ala tööt.	2	—	2	—
Tehniline personaal	10	—	10	—
Majateenijad	1	34	1	29
Lihttöölised	503	580	471	530
Muud töölised	2	5	2	5
Kokku	1139	772	1068	714

PUUDUST-KANNATAVATE LASTE, NOORTE JA NÖRGAJÕULISTE TÖÖTUTE TOETAMINE.

Tööpuudusega tekkivate raskuste osaliseks kõrvaldamiseks Tartus korraldati 1931./32. aasta talvel puudust-kannatavatele lastele, noortele ja nõrgajõulistele töötutele toetuse andmist valmistoidu ja toiduainete näol. Selleks otstarbeks määrati Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi poolt talve kestel riiklikku toetust 14 800 kr. ja riigitagavarast 119 600 kg rukkeid. Puudust-kannatavate laste kehakatetega varustamiseks määras haridus-sotsiaalminister toetust 5 000 kr., millele muretseti lisa ülelinnalise korjandusega vanade riiete näol. „Lasteabi“ riietustoimkond valmistas ja muretses 1368 mitmesugust kehakatet, nagu ülikondi, kleite, pesu, kindaid, saapaid, sukke jne. Peale selle seati korda korjanduse teel saadud 352 eset. Kehakatetega varustati talve jooksul 454 poiss- ja 452 tütarlast, kokku 906 last.

Toitlustamise ja toetamise üksikasjaliseks läbiviimiseks moodustati linnavalitsuse eestvõttel kõikidest lastekaitsest huvitatud Tartu organisatsioonidest „Lasteabi“ komitee, kes Tartu Lastekaitse Ühingu toitluspunkti kaudu korraldas laste toitlustamist. Toitlustamine algas 1. detsembril 1931 ja kestis kuni 1. juunini 1932. Selle aja kestel anti lõunat iga päev keskmiselt 950 lapsele.

Puudust-kannatavatele töötutele jagati Linna Hoolekande-osakonna poolt kolmest väliköögist sooja toitu. Toitlustamine algas 9. märtsil 1932 ja lõpetati 14. mail samal aastal. Selle aja jooksul anti 717 isikule kokku 33 499 lõunat.

1932./33. aastal korraldati laste, noorte ja nõrgajõuliste töötute toitlustamist eelmise aasta eeskujul. Novembris 1932 määras haridus- ja sotsiaalminister nende erakorraliseks abistamiseks toetust kuni 1. veebruarini 1933 laste toitlustamiseks sooja toidu või toiduainete andmise teel 6 372 kr. rahas ja 14 160 kg rukkeid, noorte ja nõrgajõuliste töötute toitlustamiseks 2 880 kr. ja 7 200 kg rukkeid ning lastele, noortele ja nõrgajõulistele töötutele leiva andmiseks 30 000 kg rukkeid. Hiljem täiendati toetust 20 616 kr. ja 179 168 kg rukkite võrra.

Tartus asuvate puudust-kannatavate tööjõuliste töötute abistamiseks samal ajal määras h.-s.-minister 15 000 kg rukkeid leiva andmiseks.

Laste kehakatetega varustamiseks anti riiklikku toetust talve jooksul 4 500 krooni.

Toitu või toiduaineid anti lastele, kelle vanus oli alla 16 eluaasta. Lastele valmistati üks kord päevas sooja toitu ja võimaldati see ära süüa toiduandmise kohal. Suppi anti tarviduse järgi $\frac{1}{2}$ kuni 1 liiter või vastavalt muud toitu ja riigilt saadud rukkist valmistatud leiba 100—200 grammi päevas. Laste toitlustamist korraldas sihtasutis „Eesti Lastekaitse“ Tartu osakond. Valmistoituid said keskmiselt iga päev 900 last. Neile toetusesaajatele lastele, kes valmistoituid ei saanud, anti igaühele päevas 400 grammi leiba või 350 grammi leivajahu.

16—18 aasta vanused puudust-kannatavad noored, nõrgajõulised töötud, kes vähemalt 35% tööjõust kaotanud, ja tööjõulised töötud said toetust, kui nad olid vähemalt ühe nädala töötanud. Sooja toitu anti üks kord päevas ja 200 grammi leiba isiku kohta. Toitlustamist korraldas Linna Hoolekande-osakond.

Heategevate ja seltskondlike organisatsioonide poolt loodud komitee korraldas ka 1932./33. a. ülelinnalise korjanduse puudust-kannatavate laste riietega varustamiseks. Vanad riided seati korda ja valmistati

riikliku toetuse abil uusi esemeid, mis kõik välja jagati neile puudustkannatavatele lastele, kellel polnud tarvilisi riideid ja saapaid ja kuni nad ei saanud toetust mõnelt teiselt hoolekande-asutiselt.

1933/34 jäeti ära nõrgajõuliste ja töötute toetamine, kuid korraldati laste toetamist Tartu Lastekaitse Ühingu kaudu. H.-s.-minister määras 28. novembril 1933 puudustkannatavate laste erakorraliseks toitlustamiseks töökorralduse erifondi komitee eelarves selleks ettenähtud summade arvel toetust 28 080 kr.

Laste kehakatetega varustamiseks anti riiklikku toetust 4 500 kr.

KODUTÖÖSTUSE EDENDAMINE.

Üldise majanduskriisi ja järjest suureneva tööpuuduse ajal linnavalitsus, leides, et kodutööstuse ja väikevalmistajate olude korraldamatus põhjustab laialiselt tööpuudust, otsustas hakata tegutsema selles suunas töövõimaluste leidmisel ja loomisel ning kutsus ametisse, arvates 1. detsembrist 1929, linna käsitöö-instruktori.

Käsitööliste vanem põlv, kes töökodades omal ametialal põhjaliku oskuse omandanud, oli kokku kuivanud. Paljude suurtööstuste seismajäämise tõttu oli suur arv oskustöölisi tööta, samuti oli optantidena kodumaale tagasijõudnute seas väga palju oskustöölisi. Need olid enamikus oma ametiala õppinud vabrikutes ning nende oskused ja kogemused olid seega ühekülgsed. Et käsitööga tööd ja ülalpidamist leida, peab tundma oma tööala põhjalikult. Pooliku ja ühekülgsel ettevalmistuse saanud oskustöölised, nagu nad olid oma suures enamikus, olid käsitöös saamatud ja seetõttu sunnitud otsima ülalpidamist lihttööga ning lootma kogukonna abile.

Tutvudes lähemalt omatööga, selgus, et valmistatavate esemete valik oli väike ja nende kvaliteet madal. Enamiku käsitöökodade tegevus piirdus hooaja- ja parandustöödega. Hooaja möödumisel vallandati abilised ja nokitseti üksinda; abilised olid tahes-tahtmata sunnitud tööbörsi poole pöörduma, kust peale hädaabitööde neile ka muud tegevust ei leitud.

Käsitöö-instruktor suunas seepärast oma tegevuse esijoones tööta oskustööliste iseseisvatele tööaladele juhtimisele. Ta juhtis väiketööstusi säärase esemete valmistamisele, mis vastavad tööstuse sisseseadeloomule ja töötaja võimetele, pidades silmas neid esemeid, mille väikesel viisil valmistamine ennast tasub ja mis suudab võistelda importkaubaga nii hinnalt kui kvaliteedilt.

Selle tõttu on tekkinud või muutunud elujõulisteks rida väikesi metallitööstusi, mis valmistavad aiatööriistu, ukseelukke, aknakremoonid, ukse- ja aknahingesid, hobuse suuraudu, loogarõngaid, loomakette, elektriarmatuure, hoiukarpe-kassasid, autode suunanäitajaid, lihtsamaid lauanuge ja kahvleid, ilunööpe, ilupandlaid, portfelli- ja käekoti lukke jne. Kodumaal valmistatud mänguasjad on omamaa turu vallutanud.

Praegusel ajal teeb raskusi, et paljud väikevalmistajad püüavad jäljendada teiste valmistatavaid esemeid. See pidurdab algatusvõimelise- maid, sest iga uus algatus ja katsetamine nõuab kulusid, mida sama eseme jäljendamisel ei ole. Jäljendamise tulemuseks on kvaliteedi lan- gus ja hindade allasurumine. Selle väärnähte kõrvaldamiseks on haka- tud muretsema E. V. mustrikaitset ja on astunud samme mustrite-töökoja asutamiseks.

Kodutöö arengule teeb raskusi asjaolu, et kodutöötajatel ja väike- töösturitel enamikus puuduvad tegevuskapitalid, mistõttu nad on sun- nitud oma toodangu otsekohe realiseerima, et saadud rahaga muretseda materjale uute esemete valmistamiseks ja katta oma igapäevaseid ela- tiskulusid. Nendele pole komisjoni alusel müük küllalt otstarbekas, pea- legi kui suur osa kodutööna valmistatud esemeid on hooajakaup. See- tõttu on otstarbekohane toodangu turustamine väga oluline. Turu leid- misel on oma tähtsus olnud näitustel, siiski mitteküllaldane küsimuse lahendamiseks. Tartu Kodutöö Ühing katsetas oma detailkauplusega, kuid alustades ilma tegevuskapitalita ja võttes väikevalmistajailt kaupu müügile komisjoni arvel, et suutnud kauplus kaua püsida.

On püütud luua sidemeid Eesti Tarvitajate Keskühisusega, kellele üksikud edasijõudnumad valmistajad oma toodangu (lukud, hobuse suuraud, akna- ja uksehinged, aknakremoonid) on saanud müügile anda.

MAA-ALA JA HEAKORD.

LINNA KRUNDID JA MAATÜKID.

Linnavolikogu 13. mail 1931 ja 27. veebruaril 1933 otsustas eraldada Karlova mõisa krundist 1 558,9 ruutmeetri suuruse maatüki ja müüa see naaberkrundi omanikule, liitmiseks tema krundi külge, hinnaga 2,25 krooni ruutmeetriilt. Hiljem palus sama naaberkrundi omanik linnavalitsuselt luba, jagada temale müüa otsustatud 1 558,9 ruutm. suurune maatükk kaheks iseseisvaks krundiks, 1 197,0 ruutm. ning 361,9 ruutm. ja need müüa iseseisvate kinnistusüksustena. Linnavolikogu 28. mail 1934 otsustas sellega nõus olla.

Aksia-selts „A Le-Coq“ pöördus linnavalitsuse poole palvega, müüa temale pärisomanduseks tema krundi kõrval asetsev linna päralt olev Tähtvere maa-ala koosseisu kuuluv, 0,3648 ha suurune maariba. Kuna selle maatüki müümine a./s. „A Le-Coq'ile“ võimaldab vabriku hoonete otstarbekohasemat kasutamist ja paneb need hooned seaduspärasesse seisukorda, kuna senini asetsesid krundi piiril ilma tulemüürita hooned ja et selle maatüki võõrandamine ei tee mingit takistust linna päralt oleva Tähtvere maa-ala kasutamisele ja planeerimisele, otsustas Linnavolikogu 27. aug. 1934 eraldada linna päralt olevast Tähtvere rahvapargi maa-alast 3 648 ruutmeetri suuruse maariba iseseisvaks kinnistusüksuseks ja müüa a./s. „A Le-Coq'ile“ pärisomanduseks hinnaga vähemalt kaks krooni ruutmeetri eest.

Elektrijaamale uue transformaator-alajaama ehitamiseks läks vaja omandada umbes 46 ruutm. suurune maatükk Soola 1 asetsevast Tartu Jaani kogudusele kuuluvast krundist. Viimane nõustus müüma seda maatükki linnale 600 krooni eest. Kuna teisi vastavaid maatükke selles ümbruskonnas ei läinud korda leida, otsustas volikogu 2. juulil 1934 omandada selle maatüki tähendatud otstarbeks.

Põik tän. 7 asetseva maja omanik pöördus linnavalitsuse poole sooviga müüa temale tema krundi taga asetsev 121,8 ruutm. suurune linnamaatükk tema krundi laiendamiseks, põhjendades ostusoovi oma

krundi väiksuse ja kitsusega, mis ei luba ei pesukoda ega uut puukuuri oma krundile ehitada. Hoov on ka väike ja kitsas ja seetõttu liikumiseks väga piiratud.

Kõnesolev maatükk on varemalt olnud tiigi all ja liidetud hiljem naabruses oleva linnakrundi koosseisu, millel asetsevad linna päralt ja Kommertsgümnaasiumi kasutada olevad majad Fortuuna tän. Kommertsgümnaasiumi juhataja nõustus tähendatud maatüki müümiseks tingimusel, et uus omanik ehitab krundi piirile kindla plangu ja kohustub seda alati korras pidama.

Linnavolikogu 28. mail 1934 otsustas eraldada linna krundist, kinn. nr. 818, 121,8 ruutm. suuruse maatüki ja müüa liitmiseks Põik tän. asuva naaberkrundi külge, hinnaga 1,25 krooni ruutm., kokku 152,25 krooni eest.

Kivisilla ümbruses olid järgmised platsid antud rendile kaubahoonete alla:

Fr. Pleschkini pär.	52 m ²	suurune	plats	250 krooni	eest	aastas,
Gustav Rauale	33 "	"	"	200 "	"	"
Jaak Reevitsale	33 "	"	"	200 "	"	"
Marie Tassale	49 "	"	"	220 "	"	"
Anna Paursonile	37 "	"	"	205 "	"	"
K o k k u	204 m ²			1 070 krooni	eest	aastas.

Lepingu tingimuste kohaselt kohustusid rentnikud peale tähtaja lõppemist, kui uut lepingut ei sõlmita, hooned ära koristama ja platsid tasandatud seisukorras linnale tagasi andma nelja kuu jooksul.

Puiesteede-komisjon 1. oktoobril 1934, silmas pidades, et tähendatud kaubahooned halvavad linna ilmet, tunnistas tarvilikuks nende hoonete kõrvaldamise, et võimaldada Kivisilla ümbruse kaunistamist.

Linnavolikogu 28. dets. 1934 otsustas tähendatud hoonete aluseid platse pärast rendilepingute tähtaja lõppu — 1. aprilli 1935. a. — rendile mitte enam anda, vaid jätta linna korraldusse.

Linnaplaani järgi lõppes Aleksandri tän. umbselt, keset Sõbra ja Saekoja tän. vahel asuvat kvartaali, ja Saekoja tänava lõpp, alates Rõõmu tän. kuni käänakuni Purde tän. poole, oli üle poole kitsam samast ja teistest tänavatest. Et liikumist ja läbikäimist hõlbustada, otsustas volikogu 2. juulil 1934 ühendada Aleksandri tän. Saekoja tänava sel teel, et Aleksandri tän. pikendatakse otseselt kuni Saekoja tän. 12,8 meetri lauses, ja laiendada Saekoja tän. kitsast osa kuni 12,8 meetri laiuseni.

Et takistada hoonete ehitamist nimetatud tänavate pikendamiseks ja laiendamiseks tarvisminevaile maa-aladele, otsustati täiendada linnaplaani tähendatud tänavate pikendatud ja laiendatud osade piirjoonte

kandmisega linnaplaanile ning täiendatud plaan esitada kinnitamiseks seaduslikus korras.

Linnavolikogu 14. veebruaril 1934 otsustas, alates 1. maist 1934 ümber nimetada Maarjamõisa tänav Julius Kuperjanovi tänavaks, Vabadussõja kangelase ja Tartu vabastamise juhi leitnant Julius Kuperjanov'i nime jäädvustamiseks. Senine Näituse tänav otsustati nimetada Kooli tänavaks.

Linnavolikogu 29. dets. 1933 otsuse põhjal müüdi Eesti Põllumeeste Seltsile Tartus näitusplats hinnaga 2 160 krooni. Linnade ja alevite maaga varustamise sead. § 16. põhjal läheb sellest summast 25% linna kulude katteks, 35% korteriolude parandamiseks ja heakorra tõstmiseks ja 40% asunduskapitali kasuks. Linna kulude katteks minevat 25% suurust osa võib kasutada eelnimetatud seaduse elluviimise määruse § 12. põhjal muuseas platside ja parkide korraldamisest tingitud kulude katteks.

Näitusplats müüdi Eesti Põllumeeste Seltsile tingimusel, et seda platsi kasutatakse Seltsi põhikirjas tähendatud sihtide taotlemiseks, nagu näituste ja messide korraldamiseks kui ka muudeks Seltsi enda või Seltsi nõusolekul teiste organisatsioonide poolt korraldatavate üldrahvuslike pidude või koosolekute toimepanemiseks.

Silmas pidades näitusplatsi eeskujulikku seisukorda viimise vajadust, palus Eesti Põllumeeste Selts määrata 25% ostusummast, s. o. 540 krooni, Eesti Põllumeeste Seltsile toetuseks uue näitusplatsi ilustamise kulude katteks.

Arvesse võttes, et näitusplats on määratud kasutamiseks üldsuse huvides, linnavalitsus ja eelarvekomisjon leidsid, et ostuhinnast 25% määramine näitusplatsi korraldamise otstarbeks vastab Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse elluviimise määruse § 12. ettenähtud otstarbele. Linnavolikogu oma koosolekul 14. veebruaril 1934 otsustas nõus olla näitusplatsi ostuhinnast 540 krooni määramisega Eesti Põllumeeste Seltsile Tartus.

Raadi linnaosa maa-ala kohta valmistati 1934. a. üldine linnaosa kruntide täpne plaan mõõdus 1 : 2000. Sellest tehti hiljem kalkal väljavõtteid, mis saadeti kruntide suuruse, müügihinna ja põlise tarvitamise aastamaksu määramise otsustega Siseministeeriumi ja Tartu-Valga Kinnistusjaoskonda. Linnavolikogu 2. juuli 1934. a. otsusega määrati Raadi linnaossa planeeritud 25 ehituskrundi suurus, müügihind ja põlise tarvitamise aastamaks. Kruntide suuruse ülemmääraks määrati 7000 ruutmeetrit ja alammääraks 480 ruutmeetrit, vastavalt ajajooksul kujunenud tegelikule kruntide suurusele. Kõigi nende kruntide kohta valmis-

tati plaanid mõõdus 1 : 600, neist 21 krundi kohta 2 eksemplaris. Krundi ruutmeetri hinnaks määrati 29—31 senti, kusjuures krundi kasutajail on võimalik krunti saada kas obrokile või osta pärisomanduseks. Ostuhind tuleb ostjail tasuda 36 a. jooksul, makstes võlalt 4% intresse ja 0,5% administratsiooni-kulude katteks.

Kõik Raadi linnaosa kruntidel asetsevad hooned mõõdeti ja kanti vastavalt plaanidele. Ehituskruntidel asetsevad hooned kanti kruntide plaanidele, aianduskruntidel asetsevad hooned aga linnaosa üldplaanile mõõdus 1 : 2000. Koos hoonete ülesmõõtmisega kontrolliti ka aianduskruntide kasutamist ja määrati pinnaliselt kindlaks üksikute vilja- ja aiakultuuride all olevad maa-alad.

Ropka aianduslinnaosa maa-ala kohta valmistati 1934. a. linnaosa üldine täpne kruntide plaan mõõdus 1 : 2000 ja mõõdeti kõik aianduskruntidel asetsevad hooned ning kanti linnaosa üldplaanile. Koos hoonete ülesmõõtmisega kontrolliti aianduskruntide kasutamist ja määrati pinnaliselt kindlaks üksikute vilja- ja aiakultuuride all olevad maa-alad, nagu nad olid kontrollimise ajal.

Ropka linnaosas, Tähtvere rahvapargi maa-alal ja III linnajaos, nn. linna-heinamaal asuvad heinamaa-tükid, kokku 64 maatükki, mõõdeti ja tähistati looduses uute piirimärkidega.

Mõõdeti ja planeeriti looduses järgmised krundid: Põik tn. endise tiigi maa-ala; Ropka l.-o. krunt nr. 28; Tähtvere rahvapargis a./s. „A Le Coq'ile“ müüdnud krunt; Tamme l.-o. kv. XXII, kr. nr. 2; kv. XII, kr. nr. 9 ja nr. 17. Kõigi nende kruntide kohta valmistati täpäsed plaanid.

Linna-maamõõtja, peale eelloeteldud suuremate tõõde, mõõtis Vabaduspuiestiku ja valmistas sellest plaani, samuti tegi ta loodimise ja puurimise andmetega plaani Sõõgituru kohta turuhoone ja uue asfalttee jaoks.

Muudest 1934. a. valmistatud plaanidest ja väljavõtetest on tähtsamad Tähtvere rahvapargi maa-ala plaan ehituspiirkonna laiendamiseks; ärakirju Tamme ja Ropka linnaosade kruntide plaanest — kruntide ostumüügi lepingute juurde; Tamme ja Ropka linnaosade maa-alade kohta väljavõtäid, mis saadeti volikogu protokollidega Siseministeeriumi; linnäaednikule väljavõtäid ja suurendusi kõigist platsidest, puiestikkudest, tänavatest ja jõekallastest, mis kavatseti võtta ümberkorraldamisele.

Linna ehitusplaani tõõde alal valmistati 1934. a. linna üldplaan mõõdus 1 : 10 000, mille väljatõõtamisel võeti aluseks 1901.—1902. ja 1920. a. mõõdetud ja valmistatud planšetid mõõdus 1 : 600 ning kõik täpäsed plaanid, mis mõõdetud ja valmistatud 1920.—1934. a. Linna üldplaanist mõõdus 1 : 2000 valmis 1934. a. osa.

Linna kultuurtehniliste tööde alal loodis linna-maamõõtja Jaama mõisas ja linna heina- ja karjamaal 13,24 ha suuruse heina- ja karjamaa osa, kus pikeeriti ja arvestati 6069,8 m salatorustikku, millest suurem osa ka möödunud suvel kohale asetati. Peale selle mõõdeti ja looditi tänavaid, platse ja osa jõekallast.

Linna administratiivpiires asetsevate linnaomavalitsuse nimele kinnistatud maa-alade kohta koostati nimekiri ja hinnati nende väärtus. Selgus, et linna nimele on kinnistatud üldse 95 kinnistusüksust.

Linna-maamõõtja arhiivis olevate plaanide ja dokumentide kohta koostati nimekiri.

LINNA MAA-ALA JAGUNEMINE 1934. A.

1. Majade, hoovide ja aedade all	833.06 ha
2. Tänavate, platside jne. all	180.64 „
3. Turgude all	5.47 „
4. Parkide, avalikkude aedade ja puistikkude all	48.68 „
5. Mängu- ja spordiplatside all	8.42 „
6. Raudteede all	54.40 „
7. Põllu-, aasa- ja karjamaade all	873.04 „
8. Lennuvälja all	43.36 „
9. Kalmistute all	41.98 „
10. Veekogude all	49.00 „
11. Kruusa- ja savi aukude all	10.95 „
Kokku	2149.00 ha.

Krunte oli 1. jaanuariks 1935. a. — 4275, nendest päris- või obroki-krunte 3237.

Kruntide kogu pindala oli a) linna administratiivpiires	833.06 ha
b) väljaspool linna adm.-piire	119.12 „
Kokku	952.18 ha.

Tamme ja Ropka linnaosades müüdi pärisomanduseks 1934./35. a. üldse 27 krunti. Kuni 1. aprillini 1935. a. on nimetatud linnaosades müüdud pärisomanduseks üldse 121 krunti.

LINNA HOONED JA EHITUSED.

1931./32. a. teostati Tallinna tän. nr. 10/12 naissuguhaigete haigla ehitustööd. Tervishoiu-nõuetele vastavalt tuli 1934. aastal teha veel katuse korra väljaehitus Tallinna tän. nr. 10 majale haigla laiendamiseks. Ehitati juurde 7 ruumi, nendest 5 haigete-tuba, üks ravimisruum ja üks vannituba, kokku põrandapinnaga 107 ruutm., peale selle koridor pinnaga 45 ruutm. Väljaehituse seinad on puust, katus kaetud plekiga, seinad seest krohvitud. Tööd lasti teha tööliste artellil linna-arhitekti järelvalvel viimase poolt koostatud kavandi järgi. Ühtlasi laiendati ka

vesivarustus-seadmeid katusekorral. Ehitustöö nõudis kulusid ca 3 070 krooni.

Linnapanga summadega tehti Raekoja keldrisse linnapanga jaoks kaks tule- ja varastekindlat ruumi kogumahuga 71 kantm. Seinad kindlustati raudbetooniga kivikillustiku segul, ühtlasi varustati üks ruum massiivse rauduksega. Põrandad kaeti tsementparkettkividega ja seati sisse keskküte õhupuhastusega. Need tööd nõudsid kulu 3 000 krooni.

Raekoja teisel korral korraldati ümber rahandusosakonna, end. maksu- ja arveosakonna ning linnakassa ruumid. Kaks ruumi võlvaluse vaheseina kõrvaldamise ja uue kandekaare ehitamise teel ühendati üheks suureks ruumiks. Sellest olenevalt lammutati vanad ahjud ja ehitati üks uus ahi kogu ruumi jaoks. Tehtud tööd võimaldasid luua sobiva operatsioonisaali ja paigutada sellesse nägusa barjääri ühes kapid ja laudadega. Ehituskulud kaeti linnamajade remontide krediidist.

Tartu linna tööborsi ruumid Kaluri 12 olid äärmiselt kitsad ja ebaotstarbekohased, mis halvas asutise edukat tegevust. Seepärast koostati eelarve tööborsi ruumide ümberehitustöödeks 3 250 krooni suuruses ja esitati 14. VII 1934. a. Teedeministeeriumile hädaabitööde summadest vastava krediidi määramiseks. 22. XI 1934. a. lubati ministeeriumilt 830 krooni. Täiendavalt anti linnalt 613,30 krooni. Seega kulus ümberehitusteks kogusummas 1 443,30 krooni. Vastavalt tööborsi nõuetele ehitati kasutamiskõlblikku seisukorda 7 ruumi, kusjuures tuli teha seinte väljalõhkumisi raudtalade asetamisega lagede alla, uute kivi- ja puuseinte ehitamisi, üks uus ahi, osalt uusi põrandaid, remontida ukse ja aknaid. Tööd viidi läbi 1934./35. a. talvel hädaabitööde korras.

Peale loendatud tööde tehti jooksvaid remonttöid 50-s linnamajas. Remonttöödeks oli 1934./35. a. linna-eelarves 30 000 kr.

Kokkuleppel vastavate osakondadega pani majandusosakond 9. juulil 1934. a. maksma uue remontide teostamise korra linna kooli- ja haigemajades ning vanadekodudes 1934./35. eelarve-aastal järgmiselt:

Remonttööde väljaandmine, tööde vahenditu järelevalve ja sellega ühenduses olev arvepidamine sünnib vastava maja valdaja kooli, haigemaja või vanadekodu kaudu.

Remonttööde teostamine sünnib:

a) kinnise või avaliku vähempakkumise teel, kui töö iseloom lubab, täpselt ja selgelt kindlaks määrates selle ulatuse, ning kui töö koguväärtus ületab 200 krooni;

b) majanduslikul teel, tükitöö, üksushindade või tunnitöö alusel vastavalt töö iseloomule.

Tööde väljaandmisel esitab kooli, haigla või vanadekodu juhataja linna ehitusosakonnale arvamuse-avaldamiseks ja seisukoha-võtmiseks nii sissetulnud pakkumised kui ka tükitöö-, üksus- ja tunnitööde hinnad. Tööde väljaandmisel tükitöö või üksushindade alusel kooli, haigla või vanadekodu juhataja toimib vähempakkumise põhimõttel. Avalikul vähempakkumisel tööde väljaandmise kinnitab linnavalitsus.

Remonttööde algusest on kooli, haigla või vanadekodu juhataja kohustatud teatama linna-arhitektile, kellel on õigus töid kontrollida ja alaväärtuslikke töid või materjale välja praakida.

Samuti teatab kooli, haigla või vanadekodu juhataja ehitusosakonnale tööde valmistaamisest; tööde vastuvõtmine sünnib vähema-ulatuslike tööde juures (kuni 100 kr.) kooli, haigla või vanadekodu juhataja ja linnaarhitekti või selle asetäitja poolt, kuna suuremad tööd (üle 100 kr.) võetakse vastu ehituskomisjoni poolt. Arved tunnistatakse õigeks kooli, haigla või vanadekodu juhataja ning linna-arhitekti poolt ja esitatakse vastavale osakonnale väljamaksmiseks.

Eelarve-aasta lõpul esitab kooli, haigla või vanadekodu juhataja linnavalitsuse ehitusosakonnale teostatud tööde kohta kokkuvõtliku aruande.

Linnavolikogu 26. märtsi ja 26. novembri 1923 otsuste põhjal anti Marie Meosele linna vastutusel riiklikku ehituslaenu 7 200 kr. ja kogukondlikku toetuslaenu 1 057,15 kr., kokku 8 257,15 kr kahekümneviie aasta peale, elumaja ehitamiseks Anne uul. nr. 26.

Elumaja projekt vaadati läbi ja võeti vastu Riikliku Ehituslaenu Komitee poolt 2. mail 1923. Komitee hindas maja väärtust 12 000 kroonile, arvates kantsüllä hinnaks 150 krooni. Maja on kahe korteriga à 3 tuba ühes kõrvalruumidega.

Enne maja ehitamist oli Meos teinud oma kinnisvara peale obligatsioonivõla 7 000 krooni suuruses.

Selle võla tasumiseks müüdi kinnisvara ära kohtupristavi poolt oksjonil 20. apr. 1931, kokku 8 800 krooni eest.

Et kinnisvara koosseisu kuulus linna obroki-krunt ja et elumaja ehitamiseks oli antud ehituslaenu linna vastutusel, siis Linnavolikogu 18. mail 1931 otsustas tarvitada ostueesõigust ja omandada kinnisvara linnale. Sel põhjusel kinnistati see kinnisvara linna omanduseks 8 800 krooni eest, kusjuures jäi linna kanda ka Meosele antud ehituslaenu tasumata osa 6 701 krooni suuruses.

1934. a. oli tasuda veel 4 800 krooni ehituslaenu, sellest riiklikku 4 184 krooni ja kogukondlikku 616 krooni.

Selle maja õuepoolne kõrvalhoone, mis oli ehitatud $5,20 \times 4,10$ m ulatuses maakivist ja $6,75 \times 6,50$ m ulatuses palkidest 2,70 m kõrgete seintega ning kaetud katusega, kusjuures kiviosa sisaldas keldri- ehk laoruumi ja puuosa oli kasutatud eluruumina, oli 1934. aasta kevadeks kõdunenud. Kiviosa seinad olid vajunud, pragunenud ja lagunevas seisukorras, palkseinad, katuse kattelaudad, sarikad ja laetalad kõdunenud ja vajunud. Ehituskomisjon ja linna eriteadlased kohapealsel ülevaatusel tunnistasid selle hädaohtlikuks ja keelasid tema kasutamise. Samuti oli kõdunenud laut.

Linnavolikogu 30. apr. 1934 otsustas lammutada selle hädaohtlikus seisukorras oleva õuepealse kõrvalhoone ja lauda.

Kinnisvara koosseisu kuuluva krundi suurus on 4316,6 ruutm. Krundi väärtust ta linnale ostmise ajal 1931. a. hinnati 3000 kroonile.

Linna-arhitekti poolt 24. oktoobril 1934 toimetatud hindamise järgi oli kogu kinnisvara väärtus praeguste turuhindade ja hoonete seisukorra juures hinnatud 7700 krooni peale.

Elumaja korteritest on üks välja üüritud 12 krooni eest kuus. Teisele korterile üürnikke ei ole leitud.

Kuna selle kinnisvara linna käes pidamine väljaüürimise otstarbel on linnale kahjulik, sest hoonete korrashoiu ja remondiga seotud kulud on suuremad kui kinnisvarast saadav tulu, otsustas linnavalitsus selle kinnisvara ära müüa ja kuulutas ta müügi välja.

Pakkumisi esitati kolm, millest kõrgema hinnana pakuti 7500 krooni, missugune pakkumine leiti vastuvõetavaks. Selle summa hulka kuulub ehituslaenu tasumata osa 4800 krooni, mis tasutakse Ehituslaenu seaduses ja määrustes ettenähtud alustel. Ülejäänud osa, 2700 krooni, tasutakse lepingu sõlmimisel.

Linnavolikogu 26. nov. 1934 otsustas selle kinnisvara müüa 7500 krooni eest.

Linnavolikogu otsustas 25. septembril 1933 linna maja Gildi t. 8 anda Ülikooli Tehnikateaduskonna kasutada, kui see teaduskond asutatakse Tartus. Teaduskond asutati 26. veebruaril 1934 antud seaduse (RT 18—1934) põhjal ja osa ruume, nimelt 5 tuba Gildi t. 8 maja neljandal korral, anti Tehnikateaduskonna kasutada juba samal kevadel, kuid teaduskond avaldas soovi veel ruume saada. Selle tagajärjel osutus vajalikuks muretseda uued ruumid Gildi t. 8 asetsevatele linna-asutistele.

Selles majas leidsid ruumi järgmised linna-asutised: I korral: Perekonnaseisu-amet, Vaeslaste-kohus, Tervishoiu-osakond, viinapoodide juhataja ja käsitöö-instruktor. II korral: Raamatukogu ja need

ruumid, mis olid Koolivalitsuse ja Korterosakonna kasutada enne nende üleviimist raekotta. Viimastesse paigutati Hoolekande-osakond. III korral: lugemislaud, hambaarsti kabinett ja kooliambulants, kutsenõuandebüroo ja õpetajate seltsid. IV korral: Statistikabüroo, skautide staap, sportlaste-kodu, Linnateenijate Ühing ja need 5 tuba, mis kõigepealt üle anti Tehnikateaduskonnale.

Eriti vajab otstarbekohasemaid ruume linna raamatukogu. Ka linna-arhiiv, mis asetseb raekojas, vajab uusi avaramaid ruume. Samuti vajab uusi ruume Pedagoogiline Muuseum. Peale selle asetses linna elektriijaama kontor üüriruumes, mille rendilepingu tähtaeg oli 1. dets. 1935, mispärast oli tarvis ka temale muretseda alalisi ruume.

Linnale pakuti Eesti Maakrediitseltsi kivist maja, mis asetseb Lihaturu ja Kompanii tän. vahel. Selle maja esimesel korral asusid ka linna elektriijaama kontori ruumid, mis olid enam-vähem vastavad sellele otstarbele.

Müüa pakutavas Maakrediitseltsi majas olid järgmised ruumid: I korral: linna elektriijaamale üüritud ruumid — 11 tuba, üüri maksti 355 kr. kuu, majahoidja korter 2 tuba, üür 10 krooni kuus. II korral: tantsukursuste ruumid, 8 tuba, üür 120 krooni kuus. Peale selle Maakrediitseltsi a./s. „Polaris’e“ kasutada olevad 8 ruumi. III korral: 3 tuba, üür 30 krooni kuus.

Selle maja juurde kuulusid veel kuurid, millest osa olid välja üüritud „Eesti Petrolile“ 60 krooni eest kuus.

Kokku oli üürisumma 735 kr. kuus ehk 8 820 kr. aastas.

Maakrediitseltsi andmete järgi hinnati seda maja ehitus-väärtuse järgi 138 981,95 kroonile, turuhinda (80% väärtusest) 111 185,50 kroonile.

Krundi suurus on umbes 1820 ruutmeetrit.

Maakrediitseltsi esindajaga peetud läbirääkimiste järgi ja nagu teatas Maakrediitseltsi juhatus oma kirjaga 6. okt. 1934, oli selts nõus müüma seda maja linnale 80 000 kr. eest.

Linnavalitsuse arvates olid müügi hind ja tingimused linnale vastuvõetavad. Kuna linnal linna-asutiste paigutamiseks vastavaid hooneid ei olnud, siis osutus tähendatud maja linnale ostmise tarvilikuks, kuna see asetseb linna keskel ja on oma asendi poolest sündsal ja kättesaadaval kohal ning kuna selle maja linna-asutiste jaoks kõigiti otstarbekohaseks muutmiseks olid selles näha soodsad võimalused sisemisteks ümberehitusteks ning uute ruumide juurde-ehitamiseks.

Linnavolikogu oma koosolekul 15. okt. 1934 otsustas nõus olla tähendatud maja linnale ostmisega 80 000 krooni eest.

LINNA-ASUTISTE RUUMID.

Ühenduses Linnavolikogu 14. mai otsusega linnavalitsuse liikmete tööjaotuse kohta, teostas linnavalitsus osakondade ümberpaigutuse oma otsusega 1. juunist järgmiselt:

Majandusosakond ja ehitusosakond paigutati senistesse ehitusosakonna ruumidesse, kasutades selleks ka volikogusaali. Sissepääs volikogusaali juhiti otse trepikojast, ning ruumi, mis asus volikogusaali senise sissekäigu ees, paigutati teedetehnik ja veevärgi-ametnik.

Rahandusosakond paigutati senistesse arve- ja maksuosakonna ning kassa ruumidesse, kusjuures kassa viidi senisesse maksuosakonna ruumi ja pearaamatupidaja kabinetiks võeti senine kassa- ja arveosakonna vaheruim.

Koolivalitsus viidi Gildi tänavalt üle Raekotta senistesse majandusosakonna ruumidesse.

Hoolekande-osakond viidi Kaluri tänavalt üle Gildi 8 senistesse koolivalitsuse ja kinnisvara-korteriosakonna ruumidesse.

Senised hoolekande-osakonna ruumid anti tööbörssi kasutusse.

Käsitöö-instruktor ja viinapoodide juhataja, kes asetsesid Raekojas revisjonikomisjoni esimehe kabinetis, viidi üle Gildi 8 senisesse juriidilise nõuande büroo ruumi, viimane paigutati aga hoolekande-osakonna juurde. Raekojas vabanenud ruumi paigutati linnainsener, viimase kabinet aga anti majandusosakonna juhataja kasutusse. Revisjonikomisjoni esimehele anti senine pearaamatupidaja kabinet.

TURUHOONE KÜSIMUS.

Linnavalitsus asus 1934. a. eeltööde tegemisele Tartusse turuhoone ehitamiseks.

Turuhoone on Tartule hädavajalik, sest senine kord, kus liha- ja piimasaadusi müüakse turuplatsil lahtiselt, kuhu neid turu-ajaks tuleb vedada ja üles seada ning turu lõppedes jälle kokku panna ja ära viia, ei vasta tervishoiu nõuetele ja on kahjulik mitte üksi tervishoiuliselt, vaid ka rahvamajanduslikult, sest sellise seisukorra juures, eriti soojal ajal, toiduained rikunduvad ja vähenevad väärtuses.

Turuhoone ehitamiseks vastava projekti saamiseks linnavolikogu 28. dets. 1934 otsustas kuulutada välja projektide võistluse, tähtpäevaga 1. märts 1935.

Turuhoone asukohana nähti ette plats Emajõe kaldal vastu Uue-turu tänavat, kusjuures üheks nõudmiseks oli, et hoone vaadatuna Kivisillalt ja Uueturu tänavalt tuleks esile mõjuvana ja kaunistavana, koos-

kõlas linna ilmega, kusjuures asend peab olema sobiv turu avaruse säilitamise ja liiklemise suhtes.

Võistlustingimustes nähti ette hoone massiivsete seinte ning põrandatega ja kerge katusega, mis kaetakse süttimatu kattega, kusjuures hoones peavad leiduma järgmised ruumid:

a) 70 lukustatavat, üksteisest traatvõrkseintega eraldatavat kauplemiskohta liha- ja lihasaaduste, piimasaaduste, munade, konservide ja teiste toiduainete müügiks, igaüks pinnaga 7,50 rtm., ja 25 kohta kalamüügiks pinnaga à 9 rtm. Kalakauplejatele määratud ruumid peavad olema eraldatud teistest müügiroomidest kindlate seinte ja lagedega, kerge juurdepääsuga jõe (elava kala pandurite juurde); leti soovitatav pikkus: lihaga kauplejale 2,50 jm, kalakauplejale 3,00 jm. Kauba juurdetoomine kalakauplejale on soovitatav mitte üle leti.

b) veekindlad keldriruumid panipaikadega kauba hoidmiseks 25 kaupluse jaoks mahuga à 6 kntm. ja 70 kaupluse jaoks à 8 kntm., veekindlad ning isothermiliselt isoleeritavad külmutuskeldrid kala- ja lihamüüjaile; ruum külmutusmasinatele.

c) kaalukoja-ruum turukaupade kaalumiseks, turukontor, panipaigad koristajaile ja asjade hoiuruum. Veeklosetid meestele ja naistele, igaüks istekohaga + pissuaarid.

ERAEHITUSTE JÄRELEVALVE.

Kuni 1934. a. maini ehitusprojektide läbivaatamine toimus esiteks eriteadlaste poolt ja selle järele ehituskomisjonis. Kuna ehituskomisjon, kuhu kuulusid linnanõunik, 8 volinikku, 4 linna eriteadlast, tuletõrje esindaja ja linnaarst, tegelikult ei suutnud kõiki esitatud projekte üksikasjaliselt läbi vaadata, siis Linnavalitsuse otsusega 15. jaanuarist 1932. a. asutati ehitusprojektide läbivaatamiseks komisjon järgmistest eriteadlastest: linnainsener — juhatajana, kaks arhitekti ja maamõõtja — liikmetena. Ehituskomisjonile esitati koosolekul selle eriteadlastekomisjoni poolt juba läbivaadatud projektid ja kanti ette eriteadlaste arvamused. Ehituskomisjoni otsused projektide läbivaatamises enamalt jaolt põhjenesidki eriteadlaste ettekannetel.

Selline kahekordne projektide läbivaatamine tegi asjaajamise pikaldasemaks ja keerulisemaks ning nõudis eriteadlastelt asjata aega läbikaalutud otsuste teistkordsel ettekandmisel. Pealegi killustas üksikute projektide läbivaatamine ehituskomisjoni tööprogrammi, mis seisab tähtsamate linna ehituslike probleemide läbitöötamises, nagu seda näeb ette linnavolikogu poolt 20. juunil 1932. a. kinnitatud juhatuskirja.

§ 38. Selle järgi on ehituskomisjoni ülesandeks kaasa aidata ehitus-allasse puutuvate asjade ettevalmistamisel, eriti avaldada arvamust asjus, mis kuuluvad linnavolikogu otsustamisele, arutada tegevuskavasid, avaldada arvamust eelarve-summade ümberpaigutamise kohta selles osas, mis kuulub Linnavolikogu otsustamisele, arutada asju, mis linnavalitsus või linnavalitsuse liige peab vajaliseks anda komisjonile seisukoha-võtmiseks.

Seepärast, arvestades Teedeministeeriumi kui ülemvalveasutise kirja 24. aprillist 1934. a., milles soovitati projektide läbivaatamine usaldada tehnilisele personalile, ja kuna ehitusprojektide läbivaatamise ehituskomisjonile ülesandeks tegemine või ta kompetentsist äravõtmine eelnimetatud juhatuskirja § 38 p. e põhjal oleneb Linnavalitsusest, ehitusosakonna ettepanekul Linnavalitsus 18. mail 1934. a. otsustas jätta projektide läbivaatamine eriteadlaste-komisjoni hooleks.

Komisjoni koosseisu kuuluvad linnanõunik esimehena, linnainsener, kaks linna-arhitekti ja linna-maamõõtja liikmetena. Esimehe asetäitjaks on linnainsener. Läbivaadatud projektid esitab Linnavalitsusele kinnitamiseks komisjoni esimees.

Eriteadlastest, volinikkudest, tuletõrje esindajast ja tervishoiu-arsnist koosnev ehituskomisjon töötab läbi linnaehituslikke probleeme, ehitus-sundmäärusi ja võtab vastu linnatöid.

1934./35. a. eelarve lõplikul kinnitamisel kaotati Ehitusosakonnas üks arhitektikoht ja loodi selle asemele insenerikoht, mispärast eriteadlaste-komisjoni koosseisust langes välja üks arhitekt ja asemele tuli insener. Hiljem määrati eriteadlaste-komisjoni liikmeks veel ehitustehnik. Linnavolikogu poolt 1934. a. suvel komisjonide määramisel ja uute liikmete valimisel moodustati ümber ehituskomisjoni koosseis, kuhu nüüd kuuluvad linnanõunik — esimehena ja 8 volikogu esindajat — liikmetena.

1933. a. pidas ehituskomisjon 34 koosolekut, kus arutati 853 üksik-küsimust; 1934. a. peeti 18 koosolekut ja arutati 242 küsimust. Eriteadlaste-komisjoni koosolekuid peeti 1934. aastal 36 korda, kus arutati 496 üksikasja. 1933. aastal anti 349 ja 1934. aastal 258 ehitusluba.

Tööstuskomisjoni koosolekuid peeti: 1933. a. — 13, 1934. a. — 14; üksikküsimusi arutati neil koosolekuil: 1933. a. — 111, 1934. a. — 121. 1933. a. registreeriti 39 ja 1934. a. — 37 väiketööstus-ettevõtet.

Hoonete remontide tegemiseks anti lubasid 1933. a. — 58 ja 1934. a. — 41.

Sildilubasid anti 1933. a. — 72, 1934. a. — 52.

TURUD.

Tähtsamaks linnarahva toiduainetega varustajaks osutub turg. Turg pole üksi oluliseks teguriks linna-, vaid ka maarahvale. Ta võimaldab põllupidajail-tootjail turustada oma põllu- ja karjasaadusi otse nende saaduste vahenditule tarvitajale.

Seoses osakondade liitmisega (endised korteri- ja kinnisvara- ning majandusosakonnad) tuli hakata turgudel kauplemist korraldama ka uuel Majandusosakonnal, kelle ülesannete hulka see kuulub.

See töö pole aga sugugi kerge. Tartu turuplats on loodud omal ajal, kui Tartu elanikkond oli vaevalt 25.000 inimest. Nüüd, kus elanike arv on kasvanud kahekordseks, ei suuda see väike plats enam müüja- ega tarvitajaskonnas õiglasi nõudeid ja tarbeid rahuldada. Pealegi on meie omariigi loomisel tekkinud juurde väga palju väikekohapidajaid, kes on asunud viljeldama aiapidamist, eriti linnade ümbruskonnas. Viimane asjaolu on tõstnud tunduvalt turukauplejate põllupidajate arvu, mistõttu kipub praegune turuplats jääma kitsaks hilis- suvel ja sügiskuudel. Majandusosakond on teadlik neis raskusis, kuid ei suuda ka üleöö turgu laiendada. Seda on võimalik teostada pikema aja jooksul.

1934. aasta detsembris võeti ette turuplatsil uus kauplejate-rajoonide määramine. Et turgude maa-ala on väike, siis oli see töö seotud suurte raskustega. Kuid osakonnal õnnestus leida siiski lahendust, mis üldiselt rahuldab niihästi kaupleja- kui ka ostjaskonda. Uus rajoonide-jaotus pandi maksma 1. jaanuaril 1935. a. järgmiselt:

S a a p a - j a n a h a k a u p — kinoteater „Metropoli“ taga asuval maa-alal Raekoja tänava ääres.

K a l a t u r g — Emajõe vasakul kaldal, ujuksilla ja Holmi tänava vahelisel maa-alal.

P u d u k a u p — kinoteater „Metropoli“ taguse ja Raekoja tänava vahelisel maatükil.

A n u m a d j a m a j a r i i s t a d — Emajõe vasaku kalda ja Raekoja tänava vahelise platsi Holmi tänava poolisel küljel.

P u u t u r g — Emajõe vasakul kaldal, Kivisilla ja Holmi tänava vahel.

L i h a t u r g — Lihaturu ja Gildi t., Vabaduspuiestee ja Suuretu ru vahelisel maa-alal.

L o o m a - s i s i k o n d a d e m ü ü k — Lihaturul, Gildi tänava poolisel küljel.

V a n a k r a a m i - t u r g — Peetriturul, s.o. Peetri ja Mäe tänava nurgal asuval maatükil (Majanduskomisjoni otsus 16. aug. 1934. a.).

S u i t s u k a l a — Söögiturul, Emajõe parempoolse kalda läheduses, Poe ja Kauba tänavate vahelisel maatükil.

K a n a d j a m e t s l i n n u d — Emajõe paremal kaldal, Kauba ja Poe tänavate vahel (suitsukala-platside taga).

K o h v i — 1) Lihaturul, Vabaduspuiestee poolisel küljel ja 2) Emajõe paremal kaldal, Kauba tänava otsa kohal.

J a h u — (müük veoriistadelt, kaaludega ja ilma) — Söögituruäärsete majade ja Kaalukoja vahelisel maatükil, Kauba tänava otsast kuni Pritsimaja hoone keskkohani.

A e d v i l i — (müük laudadelt) — Suureturu ja Kauba tänava vahelisel maa-alal, Söögituru-äärsete majade ja Kaubahoovi-poolisel küljel.

A e d v i l i — (müük veoriistadelt) — Suureturu ja Kauba tänavate vahelisel maa-alal, jõepoolisel küljel, aedvilja laudplatside vastas.

J a h u m ü ü k — (laudadelt) — Uueturu tänava nurgal asuval maatükil, majade-poolisel küljel.

P i i m a s a a d u s e d (müük laudadelt) — Söögiturul, Kaalukojast Uueturu tänava pool asuval maa-alal kuni Pritsimaja-hoone keskkohani.

P i i m j a p i i m a s a a d u s e d (müük veoriistadelt) — Söögiturul, Kaalukojast Uueturu tänava poole suunduval maa-alal.

P u u t u r g (koormailt müüjad) — Uueturu tänaval ja selle otsa kohal asuval turu maa-alal kuni Emajõeni. Talveks paigutatakse puuturg Linnavalitsuse otsusel mujale.

P a k k i d e s t j a k o r v i d e s t k a u p l e j a d — Söögiturul, Kaalukojast kuni Uueturu tänavani (Kaluri tänava alguseni). Kanade ja metslindude müüjad korvkauplejad — Emajõe kaldal asuvail laudadel, Kauba tänava otsast kuni Uueturu tänavani.

M a a r a h v a - t u r g (oma kasvatatud saaduste müük) — Emajõe paremal kaldal, Suureturu ja Kauba tänavate vaheline maa-ala, suitsukala-platside vastas; Kaubahoovi ümbrus Kauba ja Poe tänavail; Kauba tänava otsa ja Uueturu tän. vaheline maa-ala Söögituru hoonete poolisel küljel selles ulatuses, kuipalju on jahumüügi alalistest platsidest üle jäänud vaba ruumi; Uueturu tänaval ja Uueturu tänava otsa kohal asuval turu-osal, mis osutub vabaks puuturust; Kauba ja Poe tänava vaheline maa-ala Kaubahoovi-poolisel küljel, kui on jäänud vaba ruumi aedvilja-platsidest müügiks veoriistadelt.

H e i n a t u r g — Emajõe vasaku kalda ja Fortuuna tänava vahelisel maatükil, ujuksilla juures.

Lillemüük kalmistute juures — Liiva tänava ääres paaritud numbrite poolel, Puiestee tänavast kuni Kalmistu tänavani; Pauluse kalmistu peasissekäigu kõrval, linnapoolses osas; Peetri kalmistu sissekäigu kõrval, linnapoolses osas; Jaani kalmistu ees asuval vabal maa-alal.

Marjad (müük laudadelt) — Emajõe parema kalda äärsel maa-alal, Kauba tänava otsast Uueturu tänava poole suunduval maa-alal.

Pritsimaja ees peavad hobused olema rakendatud veoriistade ette. Pritsimaja hoone lendsalga väljasõidu-koha esine peab olema vaba iga-sugustest kauplejatest.

Lendsalga garaažide esine peab olema vaba, sinna kindlaid platse ei anta.

1934./35. a. anti lubasid turul kauplemiseks järgmisel arvul all-nimetatud kaupade müügiks:

Marjad	16
Vanakraam	262
Kalad	111
Pudukaup	37
Saapad ja nahakaup	40
Anumad ja majariistad	35
Liha	470
Kohv	10
Looma-sisikonnad	6
Suitsukala	86
Lilled ja pärjad	78
Jõulukuused	85
Puud	108
Jahu (laudadelt)	10
Jahu (veoriistadelt)	14
Kanad ja metslinnud	32
Aedvili (laudadelt)	158
Aedvili (veoriistadelt)	54
Piimasaadused (laudadelt)	45
Piimasaadused (veoriistadelt)	37
Kinoteater „Metropoli ette pudu- kauba müügiks, hoolekande- osakonna soovitusel	78
Kokku	1772

1934./35. a. anti välja kokku 4405 laadaplatsi.

Vanakraamiturg asus seni südalinnas, ujuksilla juures. Linna välis-ilme seisukohalt ei osutunud see aga vastuvõetavaks. Seepärast tuli leida vanade ja pruugitud asjadega kauplejaile uus koht. Majandus-osakonna ettepanekul paigutas Linnavalitsus vanakraamiga kauplejad Peetriturule, arvates 1. juulist 1935. a. Kui vanakraami-kauplejate üm-berpaigutamise küsimus oli osakonnas arutusel, leidis see tugevat vastu-

seismist niihästi kauplejate kui ka muist ringkondadest. Ennustati koguni vanakraamituru väljasuremist, mille tagajärjel paljud oleksid tulnud võtta linna hoolekandele. Platse võeti aga uuele asukohale endisel arvul ja kaubitsemine ei ole seal tagasi läinud. Kui astub jõusse uus kauplemisaja sundmäärus, millega võimaldatakse vanakraami-turul kaubelda mõned tunnid ka pühapäeviti, siis on loota, et seal äriline tegevus tunduvalt elavneb, nagu seda näitavad teiste linnade kogemused.

Vanakraami-turu ümberpaigutamisega on südalinna ilme tunduvalt paranenud. Platsi vabastamine võimaldas paigutada sinna suvise puu-turu, s. o. puude, laudade ja lattide müüjad koormailt.

Puhtuse hoidmine turul on tervishoiu seisukohalt lähtudes esmajärgulise tähtsusega küsimus. Munakivi-sillutis ei võimalda turul tarvilikul määral puhtust hoida. Toidu ja igasuguste muude ainete jäänu-sed ja sõnnik satub kivide vahele, kus ta läheb mädanema, tema kõrvaldamine sealt on aga seotud raskustega. Kõige kohasem on asfalt-sillutis, mis teeb turgude puhastamise ja korrashoidmise märksa hõlpsamaks; teda on võimalik pesta ja igasugustelt jätistelt on võetud sood-sad pesitsuspaigad.

Linn on pidanud turgude asfalteerimise järjest edasi lükkama krediidi puudusel. 1933. a. turumaksu sisseseadmisega hakkas turg andma summasid, mida kasutatakse ainult turgude puhastamiseks, korrashoidmiseks ja turuplatsi asfalteerimiseks. Nende summadega võimaldus 1935. a. suvel sillutada juba Söögiturul Suureturu ja Poe tänava vahe-line maa-ala asfaldiga.

Turumaksu-kviitungid kirjutati välja ja saadi turumaksu 1934./35. aastal järgmiselt:

	à 20 snt.	à 10 snt.	à 3 snt.	Kokku	Saadud kr.
Aprill	5 574	320	1 336	7 230	1 186,88
Mai	6 156	405	1 725	8 286	1 323,45
Juuni	7 496	414	2 284	10 194	1 609,12
Juuli	7 959	463	4 303	12 725	1 767,19
August	10 687	532	5 030	16 249	2 341,50
September	10 714	498	2 441	13 653	2 265,83
Oktoober	8 174	554	1 423	10 141	1 730,89
November	7 012	551	1 233	8 796	1 494,49
Detsember	6 801	398	1 195	8 394	1 435,85
Jaauar	5 906	128	695	6 729	1 214,85
Veebruar	4 551	135	761	5 447	946,53
Märts	5 715	174	1 354	7 243	1 201,02
Kokku	86 735	4 572	23 780	115 087	18 517,60

Kauplemist Tartu turgudel normib Turukorra sundmäärus 1901. a. ühes oluliste täienduste ja parandustega hilisemast ajast. Kuid kõik need täiendused on laiali „Liivimaa Kubermangu Teataja“ ja „Riigi

Teataja“ üksikuis numbreis, mille tõttu nende käsitlemine ja kohaldamine on raske osakonnal endalgi, kauplejatest rääkimata. Osa maksvaist määrustest on pealegi venekeelsed. Seepärast tekkis tarve uue sundmääruse koostamiseks. Majandusosakond töötas ümber turgudel kauplemise sundmääruse eelnõu ja esitas selle Linnavalitsusele.

Uus sundmäärus sisaldab esimese osana üldised eeskirjad, kuhu on koondatud kõik normid, mis tulevad kohaldamisele kõigi turgude ja turulkauplejate kohta. Senises sundmääruses see puudus. Teine osa sisaldab üksikasjalikke eeskirju liha-, piima-, puu- jne. turgudel kauplemise ja korra kohta.

Üheks kehtiva sundmääruse valulapseks oli, et puudus määruslik alus vaheltkauplejate eraldamiseks tootjatest. Uues sundmääruse eelnõus on see küsimus lahendatud.

SILLUTUS- JA KANALISATSIOONI-TÖÖD.

Turuplatsi sillutamine 1934. a.

Missugusel tänaval	Sillutise liik	Pind m ²	Hind kr.	Endine sillutis
Söögiturg	munakivi	1 643,0	6 362,30	Munakivi
	asfalt-topekä	689,3		"
	kõnniteid bituumend.	1 637,0		"

Kanalisatsiooni-tööd 1934. a.

Missugusel tänaval	Ulatuse tänavast-tänavani	Pikkus m	Toru Ø cm	Summa kr.	Endine sillutis
Puiestee . . .	Jaamamõisa tee — Pärna t.	143,0	30	560	Ehitamata
Mäe . . .	Narva — Jaama	344,8	25	790	Vana torustiku süvendamine
Rebase . . .	Aleksandri — Raua	395,4	30	2 175	Ehitamata
Tööstuse . . .	Näituse — Viljandi	343,0	25	2 620	Vana torustiku süvendamine
Vabriku . . .	Tööstuse — Vaksali	156,7	15	650	"
Viljandi . . .	Kooli — Tööstuse	96,4	15	380	Ehitamata
Kooli . . .	Näituse — Viljandi	326,6	25	1 980	Vana torustiku süvendamine
Kastani . . .	Näituse t. — maja nr. 79	145,0	15	495	"
Kivi . . .	Narva — Jaama	453,0	25	1 220	"
Politseiplats		65,8	15	110	"
Linda . . .	Tolstoi — Õnne	69,0	15	440	Ehitamata
Rüütli . . .	Tolstoi — Karlova	26,0	25		
	Lutsu — Lai	90,3	30	540	Puutorustik
Kokku :		2 655,0		11 960	

Sillutustööd 1934. a.

Missugusel tänaval	Ulatuse tänavast-tänavani	Sillutise liik	Mõõdud		Pind m ²	Hind kr.	Endine sillutis
			pikkus m	laius m			
Sõiduteed — Linnaümardadega							
Näituse . . .	Kastani — Vaksali	klompkivi	460,0	5,0	2 998,1	2 789,05	Klompkivi 3,5 m lai
Mäe . . .	Narva — Jaama	munakivi	348,7	5,0	3 052,4	2 286,20	Munakivi
Teguri . . .	Tähe — Eksporttapamajani	klompkivi	245,5	4,5	1 119,5	1 961,00	Ehitamata
Aleksandri . . .	Lodja — Frederikingi seebi- vabrikuni (maja nr. 42)	munakivi ja parkett	242,9	(1,9+1,9)	1 702,5	4 668,50	Munakivi
Soola . . .	Karlova — Aleksandri t.	munakivi	80,0	4,35	1 074,0	1 500,00	Munakivi
Kivi . . .	Puu t. — sadamani	munakivi	100,0	5,5	1 659,0	4 088,92	Munakivi
Karlova . . .	Narva — Jaama	munakivi	506,0	5,5	4 604,3	2 290,54	Ehitamata
	Sõbra — Sackoja	rullitud kivialus killustik- kattega	150,0	5,0	650,0		
Kuu . . .	Tähe — Linda	"	180,0	4,5	517,5	1 369,11	"
Linda . . .	Tolstoi — Kuu	"	240,0	5,0	1 200,0	3 771,96	"
Kesk-Kaar . . .	Tamme pst. — Riia mnt.	"	317,4	6,0	2 153,0	5 313,54	"
Lembitu . . .	K.-Kaar — V.-Kaar	"	220,0	4,0	880,0	1 324,33	"
Räni . . .	S.-Kaar — Soinaste	"	200,0	4,5	900,0	1 510,71	"
Kokku :			3 290,5		22 510,3	32 872,86	
Sõiduteed — Riiklike ümardadega — Jõuvankri- ja bensini-maksu arvel.							
Rüütli . . .	G.-Adolfi — Lai	asfalt-topeka, klompkivi alusillutisega	295,4	5,5	1 687,0	16 562,00	Parkett
Narva . . .	Peetri kirik — Vene kirikuni	asfaltkonkreet	160,0	5,0	820,8	6 489,00	Bimakk
Riia mnt . . .	Raudtee — üle V. Kaare	"	450,0	5,0	2 250,0	16 549,24	Munakivi
Riia mnt . . .	Pauluse kirik — Raudtee	parkett munakivi	380,0	4,2	1 648,4	10 472,72	Munakivi
Kokku :			1 285,4		8 978,2	50 072,96	
Kõnniteed							
Rüütli . . .	G.-Adolfi — Lai	asfalt-betoon	607,7	2,3	1 277,6	3 186,81	Tsement-pl.
Sackoja . . .	Kalda — Narva	bimakk	102,0	3,3	278,6	675,64	"
Kaluri . . .	Lodja — Soola	bimakk	247,0	1,5	369,1	1 400,66	Munakivi
Tähe . . .	Elisabeti — Õnne	bimakk	170,0	2,0	269,7	927,35	Tsement-pl.
Kokku :			1 126,7		2 194,0	6 190,46	

TÖÖSTUSLIKUD JA KAUBANDUSLIKUD ETTEVÕTTED.

LINNA ELEKTRIJAAM.

Jaama võimsuse suurendamise küsimus, mis 1933./34. aruande-aasta lõpul oli veel otsustamata, lahendati 1934./35. aruande-aasta algul. Eriteadlaste komisjoni poolt läbitöötatud tehniliste andmete alusel pidas Linnavalitsus otstarbekohaseimaks tellida oma uue 3 000 kw. turbiini Saksamaalt, firma AEG-lt, kelle pakkumine osutus odavaimaks. Linnavalitsuse ettepaneku kinnitas Linnavolikogu oma koosolekul 30. aprillil 1934, ja juba 15. mail 1934 kirjutati Linnavalitsuse ja AEG vahel alla turbiini ostu-leping, mille järgi Linnavalitsus maksab AEG-le 3 300-kilovatise turbiini eest 141 100 krooni. Sama lepingu alusel võttis AEG enesele ka turbiini vundamendi ehitamise 1 000 krooni eest. Lepingu järgi kohustus AEG käiguvalmis turbiini Linnavalitsusele üle andma 1. dets. 1934.

Kuna jõujaama peahoone senisel kujul ei võimaldanud uue turbiini paigutamist, siis algas üheaegselt turbiini tellimisega Ulilas aprillikuul masinamaja ümberehitus ja laiendamine. Osa masinamajas olnud elukortereist ja kontoriruumest tuli vabastada ning ümber ehitada masinaruumiks.

Augustikuu algul alustas AEG turbiini vundamendi ehitustöid. 28. okt. 1934. a. jõudis turbiin laeval Tallinna, kus algas tollimine. Turbiini tollimise ja Ulilasse veo võttis vähempakkumisel enesele firma Oklon & Arro 3 740 krooni eest. Tollimakse määrati esialgu 12 718,11 krooni, kuid läbirääkimiste järele ministeeriumiga läks Linnavalitsusel korda hankida tollihinnaalandust, nii et tegelikult maksti tolli 3 970,44 krooni.

Turbiini torustiku valmistamiseks sõlmis Linnavalitsus 1. sept. 1934 A/S Franz Krulliga lepingu, mille järgi firma kohustus töövalmis torustiku üle andma 1. detsembriks samal aastal, saades selle eest 10 908 krooni.

Ulilas kohalejõudnud turbiini ülesseadmistööd algasid AEG poolt 6. novembril 1934 ja kestsid pidevalt detsembrikuu lõpupäevini.

Lepingu kohaselt pidi AEG töövalmis turbiini Elektriijaamale üle andma hiljemalt 1. detsembriks 1934. Tegelikult ei saanud firma seda lepingutingimust täita, sest turbiini valmisaamine vabrikus, Saksa maal, viibis 6 nädalat turbiini osade valamisel asetleidnud valu-defektide tõttu, missugune asjaolu, Saksa Kaubandus-Tööstuskoja poolt ametlikult tõestatuna kui *vis major* AEG lepingu alusel vastutusest vabastas. Seda arvestades Linnavalitsus pikendas AEG-le turbiini üleandmise tähtpäeva kuni 15. jaanuarini 1935. Turbiini monteerimistööde viibimisega pikendati ka torustiku lepingu tähtpäeva 22. detsembrini.

Monteerimistööd edenesid jõudsasti ja olid 17. detsembriks nii kaugel, et oleks võidud uue turbiini auru alla panemiseks ühendama hakata turbiinitorustikku katlatorustikuga. See oli aga takistatud, sest detsembrikuul oli jõujaama koormus nii suur, et mõlemad vanad turbiinid vahetpidamata töötasid pea täie koormuse all, kusjuures nende aurukulutuse katmiseks ei jätkunud kahest vanast Hanomag-katlast, vaid töötama pidi ka kolmas, uus Babcock-Wilcox-katel. Katla töötades ei olnud võimalik uue turbiini aurutorustikku ühendada katlatorustikuga ning seepärast tuli oodata jõujaama koormuse vähenemist, mil Babcock-Wilcox-katel tööst välja lülitati ja torustikud ühendati. Seepärast sai uus turbiin auru alla alles 5. jaanuaril ja hakkas elektri voolu pidevalt võrku andma 13. jaanuaril 1935. Turbiini esialgsel vastuvõtmisel eriteadlaste komisjani poolt 9. veebruaril selgus, et turbiini tehnilised andmed vastavad lepingus ülesseatud tingimustele. Lõplik vastuvõtmine toimub 1 aasta pärast.

Kogusummas läks uus turbiin maksma 201 755 kr. Nimetatud summa maksti välja Elektriijaama uuendusfondist ja jagati kuludena arvestamiseks neljale eelarve-aastale: 1933./34. a. — 611 krooni, 1934./35. a. — 88 264 krooni, 1935./36. a. — 56 440 krooni ja 1936./37. a. — 56 440 krooni.

Uue turbiini muretisemisega tõusis jõujaama võimsus 2 250 kilovattilt 5 550 kilovatile. Seega on Elektriijaama jõureservide küsimus kauemaks ajaks lahendatud.

Elektrimasinate suurim koormus oli 1 930 kilovatti (7. dets. kell 17.00), väikseim koormus oli 95 kilovatti (19. aug. kell 6.30).

Võrreldes 1934./35. a. ja eelmiste aastate andmeid, näeme, et 1934./35. a. on voolu 419 200 kwt, s. o. 8,1% enam toodetud kui eelmisel aastal. Samal ajal on müüdud voolu hulk tõusnud vaid 107 472 kwt,

s. o. 2,8% võrra. Toodetud ja müüdud voolu hulga vahe on tulnud kadude summa suurenemisest. 1934./35. aasta kaod moodustavad kogu voolutoodangust 18,9% eelmise aasta 14,8% vastu.

52. Elektriijaama voolutoodang ja -tarvitamine 1934./35. a.

Production et consommation d'énergie électrique.

	Kw
Toodeti üldse — <i>Énergie produite, total</i>	5 513 300
Müüdnud: — <i>Vendu pour:</i>	
Üldvalgustuseks — <i>éclairage général</i>	1 610 536
Majapidamiseks — <i>ménage</i>	22 289
Tööstustele — <i>industrie</i>	1 397 455
Tänavate valgustuseks — <i>éclairage des rues</i>	154 100
Ulila turbatööstusele — <i>industrie tourbière</i>	55 030
Viljandi linnale — <i>ville de Viljandi</i>	575 715
Omatarvitus: — <i>Usage propre:</i>	
Tartus — <i>à Tartu</i>	8 158
Ulila jaamas — <i>station d'Ulila</i>	624 914
Ulila elamutes — <i>habitations d'Ulila</i>	20 006
Kaod — <i>Pertes</i>	1 045 097

Kadude protsendi säärane suurenemine tabelis on tingitud sellest, et Elektriijaama seadmise asjaajamise ümberkorraldamise tõttu on aruande üldises voolutoodangus näidatud 12 kuu toodang, kuna müüdud vooluna on arvestatud 11 kuu jooksul müüdud elektrivool.

53. Müüdnud elektrivoolu jaotus kwt. 1934./35. a.

	Majapida- miseks	Tööstus- tele	Valgustu- seks	Kokku
Tartus:				
Linna-asutised	69 860	59 329	598	129 787
Tänav-valgustuseks	154 100	—	—	154 100
Kaitseväge	26 645	18 038	548	45 231
Ülikool	97 803	73 019	1 778	172 600
Raudteejaam	38 781	39 019	—	77 800
Eratarvitajad	1 332 609	1 135 291	19 365	2 487 365
Kokku	1 719 798	1 324 696	22 289	3 066 683
Elvas	22 586	10 276	—	32 862
Maal	22 252	62 483	—	84 735
Ulila turbatööstuses	—	—	—	55 030
Viljandi linn	—	—	—	575 715
Üldse	1 764 636	1 397 455	22 289	3 815 125

Valgustuse ja tööstuse otstarbeks müüdnud voolu vahekord Tartus, Elvas ja maal kujunes 1934./35. aastal järgmiseks:

	Müüdnud kwt.	Valgustu- seks %	Tööstu- seks %	Kokku
Üldse	3 239 410	55,2	44,8	100,0
Sellest:				
Elvas	32 862	69,9	30,1	100,0
Maal	84 735	26,2	73,8	100,0
Keskmiselt langeb ühele tarvitajale voolu kwt. järgmiselt:				
	Tartus	Elvas	Maal	Keskmiselt
Valgustusvoolu	152,1	99,5	129,6	150,6
Tööstusvoolu	1 910,0	513,8	2 499,0	1 892,2
Keskmiselt	255,5	132,5	413,3	255,7

1. aprillil 1934. a. oli Elektri jaamal 10 661 valgustusvoolu- ja 682 tööstusvoolu-tarvitajat, kokku 11 343 voolutarvitajat. Neist oli Tartus 10 979, Elvas 228 ja maal 136 tarvitajat. Aasta jooksul tuli juurde 2 923 valgustus- ja 94 tööstusvoolu-tarvitajat, — lahkus 1 871 valgustus- ja 38 tööstusvoolu-tarvitajat. 31. märtsil 1935. a. oli Elektri jaamal 11 713 valgustus- ja 738 tööstusvoolu-tarvitajat, kokku 12 451 abonent; neist Tartus 11 999, Elvas 247 ja mujal 205.

Seega on aasta jooksul juurde tulnud 1 052 valgustus- ja 56 tööstus-abonent, kokku 1 108 uut voolutarvitajat.

1934./35. aastal on madalpingevoolu-võrku juurde ehitatud 18,3 km, sellest õhujuhtmeid 16,2 km ja maakaablit 2,1 km. Kõrgepingevoolu-võrku tuli juurde 1 814 m maakaablit.

Juurdetulnud madalpinge-liinid:

1. Madalpinge-õhuliin Tartus	5 073 m
2. Tänavvalgustus-õhuliin Tartus	5 849 „
3. Madalpinge-õhuliin Elvas	1 465 „
4. Madalpinge-õhuliin Konguta vallas	2 967 „

Elektri jaama elektriliinide kogupikkus 1. aprilliks 1935 oli 313,3 km, mis jagunes järgmiselt:

a) Kõrgepingevoolu-võrku	126,9 km,	sellest maakaablit 5,8 km
b) Madalpinge-võrku	138,4 „	„ „ 4,9 „
c) Madalpinge-tänavvalgustus-võrku	48,0 „	„ „ 1,5 „

Seejuures on tarvitusel 4 368 posti, 140 574,2 kg vaske ja 19 240 kg alumiiniumi.

Seni olid magistraaljuhtmed suurema läbimõõduga vaskkaablist. Keerlev-voolule üleminekul vahetati osa neist vähema-läbimõõduliste vastu, millega vase kaal vähenes 2 542,2 kg võrra.

Juurde ehitati 2 transformaatori-kioskit, üks raudteesilla juurde, mis maksis koos seadmega 6 043,46 krooni, ja teine Tähtvere väljale, mis tuli maksma koos seadmega 5 866,91 krooni. Samal ajal muretseti juurde 4 uut transformaatorit, koguvõimega 615 KWA.

Elektri jaamal 1934./35. a. lõpul oli kokku 14 transformaatori-kioskit, 16 transformaatori-masti ja 38 transformaatorit, koguvõimega 2 552 KWA.

Tänavvalgustusepunkte seati üles 31, kokku 3 400 vatti. 1. aprilliks oli seega kokku 489 valgustuspunkti, lampide koguvõimega 53 375 vatti.

Elektri jaama vooluvõrgus installeeritud elektrimootorite arv 1. aprilliks 1935 oli 806, kusjuures mootorite koguvõimsus oli 2 021,5 kw. Mootoreist asetseb Tartus 754 (1 779,0 kw), Elvas 21 (61 kw) ja mujal 31 mootorit (194,5 kw).

Valgustusseadmete koguvõimsus 1. aprilliks oli umbes 2 100 kilovatti.

Elektrijaama tulud ja kulud.

Tulud:	Summa kr.	Langeb igale kwt-le, mis toodetud	müüdnud
Elektrivoolust	633 538,17	11,49	16,60
Voolumootjate üürist	25 305,72	0,45	0,67
Vallasvara müügist	36 171,24	0,66	0,95
Mitmesugused tulud	9 332,48	0,17	0,24
Kokku	704 347,61	12,77	18,46
Kulud:			
Puhtööstuslikud kulud	125 150,14	2,27	3,29
Seadmete korrashoiukulud	47 476,78	0,87	1,22
Üldised kulud	127 781,66	2,31	3,35
Kaudsed kulud (amort. ja %%)	167 550,01	3,03	4,40
Kokku	467 958,59	8,48	12,26
Puhaskasu:			
Üldine puhaskasu	236 389,02	4,29	6,20
Puhaskasu ainult elektrilt	165 576,43	3,00	4,34

Aruande-aastal on puhaskasu ära tarvitatud järgmiselt:

Uute varade muretsemiseks	26 569,87 kr.	ehk	11,3%
Laenude tasumiseks	53 444,95	"	22,6%
1926./27. a. puudujäägi katteks	55 394,20	"	23,4%
Tartu linnale üldtuludesse	100 980,00	"	42,7%
Kokku:	236 389,02	"	100,0%

Aasta jooksul juurdemuretsetud uutest varadest on nimetamisväärsed:

1. 815 uut voolumootjat	11 818,74 krooni	
2. Kõrgepinge-maakaabel 1814 m ühes paigutamisega	11 337,00	"
3. Madalpinge-liinide juurdekasv	10 804,00	"
4. Läbirippemootmis-aparaat	892,00	"
5. Wattmeeter vahelduv-voolule	680,00	"
6. Kaablivo-vanker	2 650,00	"
7. Helgiheitja	206,00	"

Elektrijaama varanduste väärtus oli 1. aprilliks 1935. a. inventari-
raamatu järgi 2 539 931,18 kr.; sellest summast kinnisvarasid 518,486,62
kr. ja vallasvarasid 2 021 444,56 kr. eest.

Linnavolikogu 27. aug. 1934 alandas tööstusvoolu hinda umbes
0,5 senti kilovatt-tunnilt, samuti vähendati ka tööstustariifi üksikuid
astmeid, nii et neile vastavad hinnaalandused haaravad laiemat tar-
vitajaskonda.

Elektrivoolu tootmiseks tarvitati 1934./35. aastal 34 938 kantmeet-
rit = 12 298 176 kg pressturvast. Ühe kilovatt-tunni elektrenergia
tootmiseks kulutati keskmiselt 2,23 kg turvast.

Linnavolikogu poolt kinnitatud koosseisude järgi oli 31. märtsil
1935. a. Elektrijaama teenistuses 90 inimest, neist tehniline ja kontori-
personaal 45 (Tartus 40, Ulilas 5), töölisi 38 (Tartus 14, Ulilas 24) ja
teenijaid 7 (Tartus 4 ja Ulilas 3).

Ajutisi tööjõude (päevapalgalisi) oli aasta kestes kontoris 10, jõu-
jaamas ja elektriliinide-töödel 42 ja turbatööstuses 488 inimest.

Ulila turbatööstus valmistas 1934./35. a. hooajal 12 229 000 pätsi — 36 995 kantmeetrit — 13 022 240 kg pressturvast. Turba väljavõtmine algas 7. mail ja kestis 26. juunini. Töötati seitsmel pressil 2 vahetusega. Valminud ja kuivatatud turba rõugutamine kestis 11. augustini.

Samblatööstuses toodeti 3 699 palli sammalpõhku ja 496 palli samblapuru. Edaspidi on kavatsus seda tööstusharu laiendada, kuna on väljavaateid selle saaduste eksportimiseks välismaale, eriti Ameerikasse.

Ulila elektriijaama linnale omandamisega 1926. a. ja üleminekuga alaliselt elektrivoolult keerlev-voolule jäi Soola 34 asetsev linna elektriijaam seisma, ja seega jäi seal kasutamata peale muu üks firma Lanz'i 325 hobuse jõuline lokomobiil ja üks 226 kw alalisvoolu dünamo. Neid pakuti müüa mitmele poole, kuid ostjaid vastava hinna eest ei leidunud.

Nimetatud lokomobiil ja dünamo on ehitatud 1922. a. ja üles seatud 1923. a. algul ning nad on läinud maksma ühes ülesseadmiskuludega kokku 47 156,44 krooni. Hinnates neid masinaid nende praeguse seisukorra järgi ja võttes nende amortisatsiooniks 5% aastas, on asjatundjad hinnanud lokomobiili väärtuse 16 228,57 kr. ja dünamo 4 991,83 kr. — kokku 21 220,40 või ümmarguselt 21 200 krooni peale.

Kui 1934. a. Linnavalitsus kuulutas müügi uuesti välja mitte üksi Eestis, vaid ka Lätis ja see Leedu saatkonna kaudu tehti teatavaks Leedus, siis ilmusid ostjad, kes olid nõus omandama need masinad kokku 21 200 kr. eest alljärgnevail peatingimusil.

Lokomobiil ühes selle juurde kuuluvate eelkütte raudosadega ja alalisvoolu dünamo ühes dünamo juurde kuuluvate pingejagaja, elektri-kaabli ja lülitamistahvliga ning sellel asetsevate aparaatidega müüakse kogusummas 21 200 kr. eest franko vundament elektriijaama hoones, Soola 34; summast tasutakse 10 600 krooni lepingu allakirjutamisel ja teine pool, — 10 600 krooni kolme kuu pärast peale müügiotsuse kinnitamist volikogu poolt. Lokomobiili lahtikruvimiseks Linnavalitsus annab tasuta 2 montööri ja lokomobiili ning dünamo tõstmiseks ja paigutamiseks kohal-oleva kraana ja teised olevad abinõud. Masinate väljaviimiseks hoonest Linnavalitsus laseb linna kulul hoone seina maha lõhkuda ja pärast masinate väljaviimist jälle korda seada. Lepingu sõlmimise seotud kulud kannavad ostjad.

Linnavolikogu oma koosolekul 9. apr. andis müügiks oma nõusoleku.

Tartu ja Viljandi Linnavalitsuse vahel 15. märtsil 1929 sõlmitud lepingu järgi, mis maksev kuni 31. märtsini 1943. a., müüb Tartu linn oma Ulila elektriijaamast Viljandi linnale elektrivoolu hinnaga esimese 500 000 kwt eest à 12,5 senti, järgmise 100 000 kwt eest à 12 snt. jne.

Viljandi Linnavalitsus teatas 1. okt. 1934, et A/S Rotermanni tehased kavatsevad ehitada Viljandisse elektrijõul töötava jahuveski, millise aastane voolutarvitus oleks umbes 25 000—30 000 kwt, ja et Tartult ostatevat kõrgepingelist voolu saab Viljandi Linnavalitsus madalpinge poolt müüa tööstusile 13—18 senti kwt, missugune hind jahuveskile suurema voolutarvituse juures on liiga kõrge. Sellepärast palus Viljandi Linnavalitsus tema kaudu jahuveskile müüdava voolu hinnaks määrata päevane vool 9 senti ja öösiine 7 senti kwt, arvates kõrgepinge poolt küljest.

Ettevõtete-komisjon asus seisukohale, et Viljandi Linnavalitsuse soovidele võiks vastu tulla, sest Viljandi maksaks veskitele müüdava voolu eest 7 ja 9 senti kõrgepinge-voolu eest, kuna Tartus saavad veskid madalpinge-voolu 7 ja 10 senti kwt; viimane hind on madalam Viljandilt saadavast hinnast, sest Viljandi peab arvestama ka voolu kadusid transformaatoris ja vooluvõrgus. Ka saaks Tartu majanduslikku kasu selle soodustuse andmisega, sest ta saab siis ära müüa voolu suuremal hulgal.

Linnavolikogu neil kaalutlustel 29. okt. 1934 otsustas Tartu ja Viljandi Linnavalitsuse vahel 15. märtsil 1929 Tartu Linnavolikogu 17. dets. 1928 otsuse põhjal sõlmitud elektrivoolu-müügi lepingu alusel Tartu linna Ulila elektrijaamast Viljandi Linnavalitsusele müüdava elektrivoolu hinda selles osas, mida müüakse jahuveskite tarvituseks, alandada ja määrata see hind kindlaks järgmiselt:

a) Jahuveskitele müüdud elektrivoolu eest, mis tarvitatud kella 23—7-ni (öösi) maksab Viljandi linn Tartu linnale 7 senti kwt.

b) Jahuveskitele müüdud elektrivoolu eest, mis tarvitatud:

1. veebruarist kuni 31. oktoobrini kella 7—23 ja 1. novembrist kuni 31. jaanuarini kella 7—16 ja kella 20—23-ni maksab Viljandi linn Tartu linnale 9 senti kwt.

c) Jahuveskitele müüdud elektrivoolu eest, mis tarvitatud 1. novembrist kuni 31. jaanuarini kella 16—20-ni, maksab Viljandi linn Tartu linnale 12,5 senti kwt.

GAASIVABRIK.

Valmistatud ja võrku lastud gaasi hulk 1934./35. a. on, võrreldes kahe eelmise aastaga, tõusnud tehniliseks otstarbeks tarvitajate ja tänavate valgustamise arvel. Eravalgustuseks tarvitatava gaasi hulk on 1934./35. a., võrreldes eelmise aastaga, langenud 22,2% võrra ning majapidamisekski tarvitatava gaasi hulk on veidi langenud.

1934./35. a. jooksul seati üles eratarvitajate juures 20, võeti maha 8, seega jäi sinna aasta lõpul 251 voolumõõtjat. Tänavvalgustamise torustikku pikendati 15,86 m võrra ning seati üles 2 uut valgustuspunkti.

Aasta lõpul oli peatorude võrgu pikkus 34 099,39 m; tänavvalgustus-punkte oli 311.

54. Gaasi valmistamine ja selle tarvitamine.

Production et consommation du gaz.

	1932/33	1933/34	1934/35
Valmistatud m ³ — <i>Produit</i>	381 959,75	383 418,30	388 833,24
Võrku lastud m ³ — <i>Mis en débit</i>	382 347,74	383 288,03	388 504,72
Tarvitatud m ³ — <i>Consommé</i> :			
eravalgustuseks — <i>éclair. privé</i>	14 718,14	12 081,47	9 410,92
majapidamiseks — <i>ménage</i>	18 940,66	16 272,80	16 134,69
tehnil. ostarbeks — <i>technique</i>	90 311,64	84 783,35	94 913,45
tänavatevalgust. — <i>éclair. des rues</i>	163 088,50	166 292,26	182 334,97
vabrikus — <i>dans usine</i>	11 740,23	9 459,39	9 322,51
Kadu m ³ — <i>Pertes</i>	83 548,57	94 398,76	76 388,18

Gaasiahjude, aurukatelde ja ruumide kütteks ning sepikojas tarvitati küttematerjali kg:

	1932/33	1933/34	1934/35
Kivisütt	505	65	—
Põlevkivi	193 964	214 410	232 700
Koksi	576 342	560 496	479 449
Turvast	15 413	—	—
Puid m ³	34,19	89,60	205

Gaasi valmistamiseks tarvitati kivisütt ja põlevkivi järgmisel hulgal:

	1932/33	1933/34	1934/35
Kivisütt kg	1 197 173	1 166 108	1 198 417
Põlevkivi kg	101 035	139 393	116 912

Kivisüsi ja põlevkivi andsid kõrvalproduktina tõrva 4,5% ja kivi-süsi koksi 70%. Tõrva järele oli nõudmine küllaldane ning müük edenes hästi. Raudteevalitsusele kui suuremal viisil ostjale ja edasimüüjaile müüdi tõrva hinnaga 20 s. kg, väikesel hulgal ostjatele 23 sendiga kg. Koksi müüdi peamiselt vabrikutele ja keskkütte jaoks. Koksi hinnaks oli alla 5000 kg korraga ostjatele 5,5 s. kg, 5000—15 000 kg suuruse hulga ostjatele 5,2 s. kg ja üle 15 000 kg ostjatele 4,8 s. kg.

Gaasivalmistamise kõrvalproduktid:

	1932/33	1933/34	1934/35
Tõrv kg			
tagavara	64 612	24 270	34 161
valmistatud	69 164	69 415	59 190
müüdud	108 506	59 524	54 963
omatarvitus	1 000	—	1 500
Koks kg			
tagavara	24 000	64 423	41 971
valmistatud	838 025	816 275	838 891
šlakist	—	1 792	—
müüdud	221 260	280 023	370 705
omatarvitus	576 342	560 496	479 449

1. apr. 1935 oli vabriku kinnisvara väärtus 152 773 kr., vallasvara 38 073 kr., kokku 190 846 kr.

TAPAMAJA.

Kogu liha läbikäik tapamajas ja järelevaatuse asutises oli aruandeaastal 3 203 198 kg, seega 323 938 kg vähem kui eelmisel aastal.

Suitsetatud seasinke toodi sisse 196, seega 70 sinki vähem kui eelmisel aastal.

1934. aasta jooksul linna tapamajas ja liha-järelevaatuse asutises läbikäinud ja loomaarstlikult järelevaadatud loomade arv oli kolmel viimasel aastal, nagu näitab alljärgnev tabel.

55. Tapamaja tegevus.

Activité de l'abattoir.

	Tapamajas tapetud loomi <i>Animaux abattus à l'abattoir</i>			Läbi vaadatult tapetult toodud loomi <i>Animaux abattus examinés</i>		
	1932	1933	1934	1932	1933	1934
Veiseid — <i>Gros bétail</i>	10 694	9 957	7 034	449	789	1 017
Vasikaid — <i>Veaux</i>	14 389	15 132	13 938	5 013	7 591	8 450
Lambaid — <i>Moutons</i>	5 733	7 174	8 219	2 451	6 019	5 063
Sigu — <i>Porcs</i>	1 319	1 313	1 328	15 368	12 779	12 897
Hobuseid — <i>Chevaux</i>	6	3	1	—	—	—
Kokku — <i>Total</i>	32 141	33 579	30 520	23 281	27 178	27 427

Tabelist selgub, et tapamajast läbikäinud väikeste loomade ja sigade arv püsib enamvähem eelmise aasta tasemel, veiste arv langeb aga 25% võrra.

Selline suur tagasimineku veiste tapmises on seletatav osalt madalate sealiha-hindadega, missugused ajutiselt olid isegi odavamad loomaliha hindadest, osalt veiste tapmisega eksport-tapamajas, kellel linnas juba 5 lihapoodi ja suurem vorstitehas. Sigade läbikäik seetõttu linna tapamajas veiste arvel ei kasvanud, sest enamtarvitamine kaeti kohaliku eksport-tapamaja poolt.

Tulud ja kulud balansivad aasta eelarves 51 200 kroonil (eelmisest aastast vähem 6 800 kr.). Tegelikud tulud olid 50 921,44 kr. (vähem 7 544,93 kr.), kulud 43 906,60 kr. (vähem 7 161,42 kr.), mille hulgas ehituskapitali on kantud 3 200 kr.

Aruanne näitab ülejääki 7 014,84 kr. Kui sellele juurde arvata ehituskapitali kantud 3 200 kr., oleks ülejääk 10 214,84 kr.

Eelarve kui ka tegelikkude kulude vähenemine sõltus takside alandamisest aprillikuus. Ettevaatlikuma kulutamise juures oli võimalik eelarve täita umbes sama ülejäägiga kui eelmisel aastal.

Tapamaja-komisjon likvideeriti Linnavolikogu poolt aasta algul ja tema ülesandeid täidab Tervishoiu-komisjon. Tähtsamaid tapamajaküsimusi, mis selles komisjonis arutati, olid eelarve ja uue sundmääruse „Liha järelevaatuse ning liha veo ja müügi kohta Tartu linnas“ läbivaatamine.

Tervishoiulisel alal on tapamaja korralikult töötanud. Nakkushaigusi on kindlaks tehtud 20 juhul.

56. Haiglast liha hävitatud kg.

	1931	1932	1933	1934
Veise-	2 769,4	3 995	5 499,5	7 816
Vasika-	572,2	281,2	187,5	595
Lamba-	19,5	35	14	74
Sea-	1 010,5	633,2	805,4	2 337
Hobuse-	10	—	10	10
Siseelundeid	26 099,7	7 954,4	27 168,7	20 218
Kokku	30 481,3	12 898,8	33 685,1	31 050

Peale selle steriliseeriti 1933. a. 105 kg veiseliha ja 82 kg sealih.

Ettenähtud remonttööd on talveni läbi viidud. Hoonete läbivaatamisel ilmnis mitmete eelarves mitte-ettenähtud tööde kiire läbiviimise tarvidus, nagu põranda ja laetalade uuendamine, ühe maja vammist rikutud seina uuendamine, kõikide taparuumide lupjamine jt. Remonttööd on suuremalt osalt tehtud oma tööliste poolt, mispärast võimalik oli neid laiemas ulatuses läbi viia.

Kasutamata jäi õlikütte-seadme ehitamiseks määratud summa 3 200 krooni. Oli soovitatav asendada parema küttega otstarbekohaltult sisseseatud põlevkiviküte, mis oli sagedaste ja suurte ahjuremontide tõttu kallid ja mis suure tolmu ning gaaside tõttu osutus masinistile ja kütjale ohtlikuks ning palju mustust tekitas. Tapamaja nõuetele vastab väga hästi ka puuküte. Et viimane praeguste odavate puuhindade ja väikeste kõrvalkulude tõttu teistest kütteviisidest praegu kallim ei ole, otsustati kavatsatud õlikütte sisseseadmine edasi lükata ja puuküttele tagasi minna.

Vallasvara väärtus oli 1. IV 1934. aastal 17 166,75 kr. Aasta jooksul osteti juurde mitmesuguseid majanduslikke tarbeasju 290,62 kr., teaduslikke raamatuid ja ajakirju 150 kr. eest.

Maha kirjutatud on vallasvarandusest aasta jooksul arstikitleid, käterätte, toobreid, puupangi ja muid majanduslikke tarbeasju 803,90 kr. väärtuses.

Kinnisvara juurde-ehitusi aasta jooksul ei olnud.

Tapamaja kinnisvarade väärtus oli aasta lõpul 250 407 krooni.

LAENUKASSA.

Laenukassa tegevus on iga aastaga järjekindlalt tõusnud. Tõusu näitab ka 1934./35. tegevusaasta eelmise aastaga võrreldes.

Elavamateks kuudeks olid aprill ja oktoober, päevane operatsioonide arv aprillikuul oli keskmiselt 473 ja oktoobris 437, kuid oli päevi, kus operatsioonide arv tõusis üle 700. Kõige elavam päev oli 30. aprillil — 731 operatsiooniga.

57. Laenukassa- ja müügisaali operatsioonid.

Operations du Mont-de-Piété.

	1933/34	1934/35	
Vastu võetud pante	42 176	44 218	<i>Reçus</i>
Välja lunastatud pante . . .	38 112	42 004	<i>Dégagés</i>
Tähtaega pikendatud	14 506	14 846	<i>Terme prolongé</i>
Müüdud oksjonil pante	1 142	1 197	<i>Vendus</i>
Omanduseks langenud pante .	94	53	<i>Appropriés</i>
Kinni pandud pante	529	426	<i>Mis sous arrêt</i>
Oksjoni ülejääke välja antud	518	647	<i>Excéd. d'auktion délivrés</i>
Hoiuasjad	287	322	<i>Choses déposées</i>
Oper. komisjonikaupluses . . .	3 897	4 117	<i>Magasin de commission</i>
Kokku	101 261	107 830	<i>Total des opérations</i>
Operatsiooni päevi	296	301	<i>Jours d'opération</i>
Operatsioone päeva kohta . . .	342	348	<i>Opérations par jour</i>

Tegevuse suurenemise tõttu on tõusnud tulud 5 997 krooni ja kulud 1 371 krooni võrra. Kulud on suurenenud ühe juurdevõetud ametniku palga võrra, riigimaksude ja vallasvara muretsemise arvel.

58. Vastuvõetud ja väljalunastatud pandid.

	1933/34		1934/35	
	Pante <i>Gages</i>	Laenu kr. <i>Sommes prêtées</i>	Pante <i>Gages</i>	Laenu kr. <i>Sommes prêtées</i>
Aasta algul	21.666	220.809	24.040	237.647
<i>Au début de l'année</i>				
Vastu võetud	42.176	402.966	44.218	445.360
<i>Délivres</i>				
Lunastatud ja müüdud . . .	30.802	386.128	43.660	429.375
<i>Dégagés et auctionnés</i>				
Aasta lõpul	24.040	237.647	24.598	253.632
<i>A la fin de l'année</i>				

Vallasvara on muretsetud juurde üldse 1 175 krooni eest, mis jaguneb üksikasjalikult: varakambri sisseseadeks 460 krooni, uue lao sisseseadeks 346 krooni, kartoteegi kapi muretsemiseks 205 krooni; ülejäänud summa eest on muretsetud riidepuid ja muid vähemaid asju. Äraiganenud vallasvara kustutati 432 krooni ulatuses.

Kulusid ja tulusid eelarvega võrreldes selgub, et tegelikud tulud on suurenenud 14 368 krooni ja kulud vähenenud 1 622 krooni võrra. Tulude suurenemise põhjuseks on, et kevadel, kohe hooaja algul võimalus juurde saada veel üht laoruumi 100 jooksva meetri riidevarna jaoks. Kulusid aitas kokku hoida võimalus ajutiselt tegevuskapitaliks odavaprotsendilist laenu kasutada.

Kuna Laenukassa tegevus tõenäoliselt ka edaspidi tõuseb, on kavatsus 1935./36. aastal ehitada veel üht uut 200 m² põrandapinnaga laoruumi. Selle saamisel oleks loota ruumipuuduse lahenemist mõneks ajaks ja avaneks võimalus võtta vastu rohkem suuremaid ja enam hoiuruumi nõudvaid pante, siis võiks ka väheneda väikeste, s. o. alla 10 krooni väärtusega pantlaenude osatähtsus, millised praegu moodustavad 70% kogu laenude arvust. Sääraste, väikeste laenude kindlustuseks võetud pantide hoidmise ja tule vastu kindlustamise kulud ületavad sageli neilt saadavad tulud ja on seega Laenukassale ebasuavad, sageli otse kahjutoovad. Neist keelduda ei ole aga soovitatav, sest selliseid laene vajavad harilikult kehvemad inimesed viimases kitsikuses. Paljud välismaa pandimajad on lahendanud eeltoodud küsimuse sel moel, et võtavad väikeste laenude pealt mitu korda kõrgemat protsenti, võrreldes suuremate laenudega, ning ei vastuta ka hoidmise ning koide-, rottide jm. rikete eest. Omavalitsuse pandimaja meie oludes ei taha aga minna sellele teele. Tasakaalu püütakse saavutada väärtuslikumate pantide rohkema-arvulise vastuvõtmisega ja selleks võimaluste loomisega.

LINNA-APTEEK.

1934. aastal antud seadustest puudutab Linna-apteeki üks, mille järgi apteegis, kus aasta jooksul üle 30 000 retsepti, peab töötama 4 rohuteadlast. Sel põhjusel oleks apteek sunnitud olnud palkama veel ühe rohuteadlase. Et aga ühel apteegi personaalis olevatest praktikantidest Ülikool lõpetamisel oli, lubati Tervishoiu- ja Hoolekande-valitsuse poolt apteegil töötada endise koosseisuga.

1934./35. aastal oli Linna-apteegi eelarve järgi kavatsatud läbimüügiga retseptuuris 32 850 krooni, vabamüügis 51 100 kr., kokku 83 950 kr. saavutada 3 882 kr. puhast ülejääki linna üldtuludeks.

Tegelikult oli retseptuur 38 745,51 kr.

vabamüük 51 925,19 „

kokku 90 670,70 „

Läbimüügid retseptuurist ja vabamüügist, eriti esimesest, on suurenenud, mistõttu ka tulu on saadud enam. Apteegi puhastulu —

7 290,47 kr. on eelarves ettenähtust 3 408,47 kr. võrra suurem, mis on seletatav ühelt poolt tegevuse suurenemisega, eriti talvekuudel, mil valitses gripp, teisest küljest asjaoluga, et apteegil olid juba eelmisest aastast ravimite tagavarad, mis olid soodsate hindadega sisse ostetud enne uute apteegi-takside ilmumist, dets. 1933. a.

Kulude-osas on apteek töötanud kokkuhoidlikult, ületades ainult ärimaksude osas 448,30 krooni, sest 1934. a. ilmunud uute seaduste põhjal määrati apteegile uusi makse. Et aga apteegi puhastulu osutus tunduvalt suuremaks kui loodeti, katab see kulude-osas tekkinud ülekulutused.

LINNAPANK.

Võrreldes eelarvega suurenesid panga tulud tegevuse suurenemise tõttu. Peaasjalikult diskonto %, hoiusummade % teistelt krediit-asutistelt ja eelmiste aastate mahakustutuste arvel tuli rohkem sisse, kui eelarves oli ette nähtud. Panga kulud on jäänud eelarve piiridesse, välja arvatud tempelmaks ja teised riigimaksud, hoiusummade pealt makstud % ning mõned teised kulutused, mis on kasvanud panga tegevuse suurenemisel. Panga keldri- ja operatsiooniruumide ümberehituse tõttu tekkisid remondikulud, mis ei olnud eelarves ette nähtud.

Aasta lõpul kirjutati maha kõik protestitud vekslid, kahtlased laenud ja muud aktiva osad, mis ei olnud eelarves ette nähtud.

1934. aasta jooksul peeti 295 juhatuse koosolekut, 100 nõukogu koosolekut ja 4 revisjonikomisjoni koosolekut.

Veksleid diskonteeriti 1934. aasta jooksul üldse 27 559 ja uusi hoiuarveid anti 1 501.

Kirju saadeti välja 8 739, veksliteateid 22 991, kuna sisse tuli kirju 6 530.

Äriseis tõusis 1934. a. jooksul 2 403 216,95 kroonilt 1. I 1934. a. 3 296 654,11 kroonile 31. detsembriks 1934. a. ehk 37,2% võrra, kusjuures saadi puhaskasu 50 486,98 krooni.

Kuidas panga tegevus aastast-aastasse on suurenenud, selleks olgu siin võrdluseks aastate läbikäigu-summad ja arvete-seisud ning puhaskasu:

	Arvete läbikäik	Arvete seis aasta lõpul	Puhaskasu
1927/28 (1½ aastat)	18 186 927,08	781 134,13	11 906,61
1929	19 474 409,30	1 135 527,47	15 841,54
1930	23 345 515,52	1 628 713,95	20 163,22
1931	35 235 219,44	2 254 148,70	26 047,89
1932	37 994 043,97	2 283 024,62	27 385,75
1933	37 768 592,96	2 403 216,95	49 275,43
1934	37 691 236,05	3 296 654,11	50 486,98

Panga põhikapital suurenes 1934. a. jooksul eelmise aasta puhaskasu arvel 8 985,43 kr. võrra, seega 150 000 kroonilt 158 985,43 kroonile. Samuti suurenes tagavarakapital puhaskasu arvel 15 205 kroonilt 22 597 kroonile, seega 7 392 kr. võrra.

Ehkki aasta lõpul kustutati kõik protestitud vekslid, vähegi kahtlased laenud, ruumide remondi ja ümberkorraldamise kulud jne., — jäi aasta lõpul siiski puhaskasu 50 486,98 kr., mis on suurem senini saadud aasta puhaskasudest ning moodustab 31,8% panga põhikapitalist. Kui võtta kokku panga kõigi 7 tegevusaasta puhaskasu-summad, siis saame panga seniajalise tulukuse üldpildi 201 107,42 kr., mis on juba 7 aastaga suuremaks kasvanud, kui pangale linnaomavalitsuse poolt seni kasutada antud panga põhi- ja tagavarakapitalide summa kokku.

Hoolimata eelmainitud märkimisväärsest panga puhaskasust, on pank ometi olnud esimesi üle kogu riigi laenuprotsendi alandamise aktsioonis. Nii võtab pank alates 15. septembrist 1934. a. ärivekslite diskonteerimisel tähtajaga kuni 3 kuud — 6% aastas, ärivekslitelt tähtajaga üle 3 kuu ja kõigilt teistelt laenudelt, millede % ette arvatakse, — 6½% aastas ning kontokorrent-laenudelt, kus protsente perioodide viisi tagantjärele arvatakse — 7% aastas. Sealjuures jäi hoiuprotsent muudatuseta ja pank maksab hoiusummadelt endiselt järgmisi %: tähtajalisel arvel, 1 aasta tähtajaga, — 5% ja 6 kuu tähtajaga — 4%, jooksva arvel kuude viisi — 4% ja jooksva arvel — 3% aastas. Tallinna pangad alandasid laenuprotsente 20. oktoobrist 1934.

Kui eelmise aasta ülevaates võidi mainida, et panga rahaline seisukord on läbi aasta olnud küllaldane, siis veel enam tohib seda märkida 1934. aasta kohta, kus kassareservid aasta jooksul on suurenenud 262 607,39 kr. ehk 90%, võrreldes 1933. a. kassareservidega. Samuti pole aasta kestel kordagi kasutatud Eesti Panga poolt pangale avatud krediiti.

1933. aastal lõplikult kehtimahakanud Krediitasutiste seaduse tege-likul käsitamisel ilmnenu-ud puudused kõrvaldati Kred.-as. seaduse muu- t- mise seadusega 1934. a. detsembrikuus Riigivanema dekree- di korras. Uus kord nägi ette Linnapanga põhikirjas teatavaid muudatusi ja paran- dusi, mis aga paratamatult tuli jätta järgmise aasta ülesandeks.

Veel piltlikumalt panga tegevuse suurenemist näitab see, et

kassareservid suurenesid 1934. a. jooksul	262 607,39 kr. ehk 90,0%
väjaantud laenud	516 509,53 „ „ 25,7%
hoiused	849 152,90 „ „ 40,9%
äriseis suurenes	893 437,16 „ „ 37,2%

kusjuures arvete läbikäik aasta jooksul oli kokku 37 691 236,05 kr.

Linnapanga nõukogu 13. detsembril 1934 otsustas pöörduda Linnavalitsuse kaudu Linnavolikogu poole palvega suurendada Linnapanga põhikapitali 300 000 kroonile.

Krediitasutiste seaduse § 20 mõtte järgi on loomulik vahetangakohustuste ja põhikapitali vahel nagu 10 : 1. Kuna pangal aga 1. detsembriks oli hoiusumma 2 714 144,16 kr., siis normaalse vahetangakorra saavutamiseks Linnavolikogu 14. veebruaril 1934 otsustas suurendada Linnapanga põhikapitali 50 000 krooni võrra, s. o. 150 000 kroonilt 200 000 kroonile, ja selle summa katmise otsustada Linnapanga 1933. ja järgnevatel aastatel ülejääkide jaotamisel.

Linnavolikogu 28. detsembril 1934 otsustas suurendada Linnapanga põhikapitali 100 000 krooni võrra, nimelt 200 000 kroonilt 300 000 kroonile ja tarvistuleva summa, s. o. 100 000 krooni, muretseda laenu teel, makstes laenu pealt protsente mitte üle pankades võetava diskontoprotsendimäära.

LINNA METSAD.

Linna metsade majapidamist arendati 1934./35. tegevusaastal 1929. aastal väljatöötatud metsakorralduse kava ja raienormide järgi. Selle kava kohaselt on aastane raienorm 52,5 ha suurune, kusjuures iga aasta istutatakse ja külvatakse noort metsa vastavalt raiumisele. 1934./35. a. külvati uut metsa Surnomäe vahtkonnas 12,9 ha, Lusika vahtk. 5 ha ja teistes vahtk. 6,48 ha, üldse külvati seega 24,38 ha. Istutati uut metsa Muru vahtk. 2,43 ha, Lusika vahtk. 2,1 ha, Tubaka vahtk. 2,96 ha ja teistes vahtk. 1,94 ha, kokku 9,43 ha. Istikud toodi kõik puukoolist ja neid istutati üldse 42 435.

59. Ülestöötatud metsamaterjalid 1934./35. a.

	1. IV 1934 oli	Valmistati juurde	Müüdi
Palke, tk.	20	4 249	4 172
Pakke, tk.	—	2 499	2 498
Latte, tk.	453	10 474	10 689
Sindlipakke, sülda	16,25	108,50	113,25
Paberipuu, m³	126	19,5	120
Põletuspuid, m³	3 603	4 010,2	5 148,2
Hagu, m³	—	901,75	901,75
Tuulemurdeid, m³	—	3 289,4	3 289,4

Metsa maaparanduse alal piirduti 1934./35. a. ainult kraavide puhastamise ja korrashoiuga. Lusika vahtkonnas puhastati kraave 1 794 m ja Surnomäe vahtk. 1 900 m pikkuses.

Sootaga-Väänikvere metskonnas ülestöötatud metsamaterjali tarvitatakse ära linn suuremalt osalt kõik ise. Saduküla-Pikknurme metsasaadused müüdi Põltsamaa linna elanikkudele ja väiksem osa ümbruskonna

põllupidajatele. Vineeripakud, tiku- ja paberipuud veeti metsavalitsuse poolt Jõgeva ja Tabivere jaama, kus need vastavate vabrikute esindajatele ära müüdi.

VEOVOOR.

Linna veovoor, mis asub Tallinna uul. 8, koosneb 5 hobusest vastavate veo-abinõudega. Kuni 1. aprillini 1935 oli veovooris 13 hobust. Veovoori abil teostatakse linna välistööde materjalide kohalevedu ja peale selle lampkastide puhastamine, küttepuude-, liiva-, talvel lumevedu jne. Veovoori juures töötavad alalised puu- ja lihttöölised ning hobusemehed, arvult 16. Töölised saavad peale päevapalga veel arstiabi ja perekonna-abiraha riigitöolistega ühel alusel. Töö algab veovooris kell 7 hommikul ja lõpeb kell 17, kusjuures on kaks tundi lõunavaheaga.

60. Veovoori tegevus 1934./35. a.

Kanaliseerimise-kaevudest mustust veetud	1 301	koormat
Tänavate pühkmeid ja lund veetud	2 007	„
Tänavate parandus- ja sillutusmaterjali, liiva, kive jne. veetud	15 003	„
Linnamajade remondi materjali, prügi jne. veetud	147	„
Puid veetud	4 315	„
Kokku	22 773	„

KÜTTE- JA EHTUSMATERJALIDE LAOD.

Linna asutiste, koolide, haiglate, pesukoja, tapamaja jne. varustamiseks küttepuudega on linnal kaks puuladu, mis asuvad Kaluri 11 ja Pikk 55-a. Ehitusmaterjale tarvitatakse linna ehitus- ja remonttöödeks. Materjalide ladu asub Tallinna 8. Kütte- ja ehitusmaterjale saab linn riigi kui ka linna oma metsast Väänikverest.

Linnavalikogu 30. apr. 1934 kinnitas Linnavalitsuse ja Riigi Metsatööstuse vahel 13. apr. 1934 sõlmitud lepingu, mille järgi Riigi Metsatööstus müüs linnale, linna-asutiste tarveteks Ahja, Kärevere ja Põltsamaa metaskonnast küttepuid kokku umbes 7 100 ruumimeetrit 19 387,50 krooni eest.

61. Materjalide muretsemine 1934./35. a.

	Eelmisest aastast	Muretseti juurde	Üleladu	Anti välja	Aasta lõpul
Kasepuud m ³	22	5 249	1,5	5 167,5	105
Lepapuud m ³	—	1 304	16,5	1 319,5	1
Okaspuud m ³	112	1 105	59	877,5	398,5
Haavapuud m ³	736,5	1 655,5	239,5	1 450	1 181,5
„ VI s. m ³	44	—	—	44	—
Ümmarg. palgid tk.	—	2 004	—	1 882	122
Ümmarg. latid tk.	—	356	—	356	—

VEEVÄRK.

Abonentide arv on aasta jooksul tõusnud 220-lt 265-le. Üksik-abonendi keskmine veetarvitus kõikus 22,27—25,08 m³, keskmiselt 23,44 m³ kuus (1933./34. a. — 25,16 m³).

Aasta jooksul müüdi vett üldse 70 188,20 m³, seega 12 451,50 m³ enam kui eelmisel aastal.

Rahaline sissetulek:	Vee eest	21 737,65 kr.
	Mõõtjate eest	867,12 „
	Mõõtjate kontrollim. eest	12,— „
	Kokku	22 616,77 kr.,

s. o. 4 472,84 kr. enam kui eelmisel aastal ja 5 381,77 kr. võrra rohkem kui eelarvestatud.

Kassa aruande järgi on aasta jooksul laekunud 18 286,53 kr. Selle summa hulka on arvatud ka veevärgi-laenu kustutusfondi 541,75 kr.

Elektrivoolu tarvitati iga müüdud kantmeetri vee pumpamiseks 0,474 kw. (1933./34. a. — 0,443 kw), kokku üldse 33 292 kw.

Tariifide järgi on vett järgmiselt müüdud:

		1933/34		1934/35	
		m ³	%	m ³	%
Hinnaga 40 s. m ³		17 654,7	30,6	20 794,1	29,6
„ 35 „		15 179,2	26,3	19 047,4	27,1
„ 30 „		5 160,5	8,9	9 073,9	12,9
„ 25 „		6 543,3	11,3	9 924,0	14,2
„ 20 „		466,0	0,8	—	—
„ 15 „		4 124,0	7,2	6 660,8	9,5
„ 12 „		8 409,0	14,6	4 688,0	6,7

Uusi magistraale ehitati juurde:

Läbimõõduga 175 mm Laia tn.		21,0 jmtr.
„ 100 mm Tähe, Tolstoi, Lille ja Liiva t.		892,6 „
„ 75 mm		45,0 „

Seega oli aasta lõpul veevärgi magistraalvõrgu üldpikkus 8 571,4 jooksvat meetrit, mis torustiku läbimõõdu järgi jagunes järgnevalt:

200 mm	2 553,0 jooksvat meetrit		
175 mm	77,0	„	„
150 mm	788,0	„	„
100 mm	4 712,6	„	„
80 mm	274,0	„	„
75 mm	166,8	„	„

Magistraalvõrgus aasta jooksul rikkeid ei olnud, küll aga võeti ette aasta teisel poolel veepaagi põhjalik ülevaatus ja puhastus.

Eelarves olid tulud ja kulud tasakaalus 17 235 kroonil. Kulused oli aasta jooksul 11 998,23 kr., tulused 22 616,77 kr.; bruto-ülejäak oli 10 618,54 kr.; sellest summast tasuti majaomanikkudele veevärgi-ma-

gistraalide ehituskulude tagasimaksmiseks veega 2 798,30 kr., kusjuures ehituskulude tagasimakstud summast on rahaga tasutud 633,73 kr. Kassa-aruande järgi on 1934./35. a. ülejääk 2 446,56 kr. 1. aprillil 1935 oli veevärgil lepingute alusel kohustusi veel 26 214,18 kr. suuruses summas 64 isiku vastu.

PUDRETIVABRIK.

Pudretivabrikusse veetava mustuse hulk on aastast-aastasse kahanenud, kuna vesivarustusvõrgu piirkonnas minnakse üle veeklosettidele. See asjaolu hakkas vabrikule tekitama raskusi eelarve täitmisel. Eelarves ettenähtud puhaskasu saavutamiseks võeti tarvitusele vastavad abinõud. Vähendati veovoori, tööliste arvu ja koondati vabriku alalist koosseisu. Teostati kokkuhoidu kulude-osas veel seega, et jäeti tegemata mitmed remondid ja uuendamata inventar, mis oli eelarves ette nähtud. Tarvitusele võetud abinõud kohandasid pudretivabriku tekkinud olukorrale. 1934./35. aasta eelarve täitmisel ei olnud erilisi raskusi ja eelarves ettenähtud puhaskasu isegi ületati 1 542 krooni võrra. 1934./35. aasta aruandes oli tulusid 50 856 kr. ja kulusid 40 845 kr. Vabrikusse veetava mustuse koguhulk on jäänud püsima umbes 1933./34. aasta tasemele. 1934./35. aastal veeti mustust pudretivabrikusse 3 090 auto- ja 10 780 hobusevoori. Pudretti valmistati aprillist kuni oktoobrini ja saadi kokku 560 785 kg. Kõik toodetud pudrett müüdi põllumeestele.

Pudretivabrikus leidsid teenistust peale alalise koosseisu 11 mees- töölise mustusevedamisel, saades tasu 40—50 senti vaaditäiekt ja 15—25 naistööliste pudretivalmistamisel, tasuga 12 senti töötund.

VIINAPOED.

Maksudevalitsuse nõudmisel avas Linnavalitsus neljanda viina-kaupluse Narva tn. 56. Uus müügikoht algas tegevust 19. aprillil 1934. Uue müügikoha avamisega ei suurendatud viinapoodide isiklikku koosseisu, vaid teostati ainult vastavad ümberpaigutused. Viina ja piirituse läbimüük jäi 1934./35. aastal enam-vähem 1933./34. aasta piiridesse. Linna viinapoodidest müüdi 1934./35. a. piiritust 19 650 liitrit — 82 235 kr., viina — 422 375 liitrit — 740 625 kr., lauaviina 700 liitrit — 1 919 kr., denaturaati 47 205 liitrit — 35 398 kr. ja likööri 2 646 kr. eest. Liköörid on linna viinapoodides müügil komisjonikaubana. Läbimüüdud piirituse ja viina pealt saadi müügitasu 1934./35. aastal 28 378 krooni. Isiklik koosseis koosnes kahest müüjast, kahest laekurist, kahest müüjast-laekurist ja viinapoodide juhatajast, kes täidab ühtlasi ka jõuvankrite kontrollööri ülesandeid.

Linnal oli Puurmanni vallas koolitalu-koht nr. 5, mille maa peal asetsevad hooned, nende hulgas ka koolimaja, oli Puurmanni valla omandus. Vald pidas seal vallakooli, mispärast talu maad ennem olid valla kasutada. Kui vallakool suleti, siis Linnavalitsus andis selle talu-maa rendile ja sai selle eest 1933. a. 90 krooni renti. Kuna see talu oli linnast kaugel ja pealegi sellel asetsevad hooned mitte linna, vaid Puurmanni valla omandus, siis Linnavolikogu oma otsusega 18. maist 1931 tegi Linnavalitsusele ülesandeks asuda eeltööde tegemisele selle talu äramüümiseks.

Selle otsuse täitmiseks oli talu müük välja kuulutatud ja ta eest pakkus Puurmanni vallavalitsus kõrgema hinnana 2 500 krooni. Linnavalitsus pooldas talu müüki Puurmanni vallale, kellele kuuluvad ka talu maa peal lasuvad hooned. Puurmanni vald oli sellega nõus ja maksis ostuhinna 2 500 krooni linnakassasse.

Eeltoodud põhjusil volikogu otsustas 2. juulil 1934 eraldada Saduküla mõisast (kinn. nr. 150) iseseisvaks kinnistus-üksuseks Puurmanni vallas asetseva linna päralt oleva Pikknurme koolitalu nr. 5, maa-alaga kokku umbes 23,58 ha, niipalju kui kohal tegelikes talu piires leidub, ja müüa Puurmanni vallaomavalitsusele kokku 2 500 krooni eest.

Sootaga vallas asetsev „Pooli“ tuuleveski-koht, pindalaga kokku umbes 2 458 ha, millel asetseb kivist tuuleveski, eraldati linnale kuuluvast Sootaga Pooli talust kui kogukonna-, asutiste- ja eramaade korraldamise seaduses ettenähtud korras võõrandamisele mittekuuluv, kuna veskipidaja loobus veski omandamisest.

Linnavolikogu 18. mail 1931 tegi Linnavalitsusele ülesandeks asuda tarvilikkude eeltööde tegemisele nimetatud koha müümiseks ja müügi-võimaluse korral esineda vastava ettepanekuga Linnavolikogule.

Leidus ostja, kes pakkus nimetatud koha eest kokku 2 000 krooni, kohustudes ära maksuma 500 krooni eellepingu sõlmimisel, aga ülejäänud 1 500 krooni kolme aasta jooksul, arvates 1. jaanuarist 1935, iga aasta 1. mail ja 1. oktoobril 250 krooni, makstes võlguolevalt osalt 6% aastas, ja kes maksis esimese osa sellest summast, 500 krooni, linnakassasse.

Linnavolikogu 2. juulil 1934 kinnitas selle müügi.

Sootaga vallas Vana-Liiguma nr. 4 talu maa peale jäi linna omandusena Uue-Liiguma nr. 5 talu endine eluhoone ühes rehe ja rehealusega, sest Uue-Liiguma nr. 5 talu pidaja ei soovinud seda hoonet omandada, vaid ehitas omale uue elumaja.

See hoone on puust ehitus ja vanaduse tagajärjel niivõrd ära kõdu-

nenud, et ta kasutamiseks ja elamiseks on muutunud täiesti kõlbmatuks, mispärast ta seisis kasutamata juba pikemat aega.

Selle hoone müük äravedamiseks kuulutati välja ja kõrgema hinna ta eest — 70 kr. — pakkus Vana-Liiguma nr. 4 talu pidaja.

Linnavalitsuse ettepanekul Linnavolikogu 2. juulil 1934 otsustas müüa hoone 70 krooni eest.

Tartu Maakorralduse-komisjon oma otsusega 29. okt. 1934 määras Sootaga mõisa külge kuuluva, linna päralt oleva, Kõrtsi talukoha, mille suurus 72,772 ha, eraldamisele selle talu kasutajale Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduses ettenähtud alustel. Selle sead. § 20 põhjal võis eraldada maad mitte üle 50 ha, kuid arvesse võttes seda, et 50 ha eraldamisega Kõrtsi talust oleks linnale üle jäänud hooneteta ja suuremalt osalt soo all olev 22,772 ha suurune maatükk, millest ei oleks saanud korralikku ja elujõulist talukohta ja millele hoonete ehitamine oleks nõudnud suuri summasid, andis Linnavalitsus omalt poolt põhimõttelise nõusoleku Kõrtsi talukoha eraldamiseks terves, s. o. 72,772 ha suuruses, tingimusel, et 22,772 ha suuruse hooneteta maatüki hinnaks arvatakse 1 200 krooni.

Maakorralduse-komisjoni otsuse järgi on Kõrtsi talu maa hinnaks 2 112 krooni ja päraldiste (hoonete) hinnaks 5 027,59 krooni, kokku 7 139,59 krooni. Sellest summast talu omandaja peab tasuma linnale 39,59 krooni hiljemalt 1. jaanuariks 1935. a. ja 1 200 krooni kolme aasta jooksul, arvates talu eraldamise kava kinnitamise otsuse seadusejõusse astumise päevast, makstes võlasummalt 6% intresse. Ülejäänud osa talu hinnast 5 900 krooni tasub linnale riik asunduskapitalist ühes seaduslike intressidega kolme aasta jooksul, arvates talu selle omandaja nimele kinnistamise päevast.

Peale selle talu senine kasutaja soovis eraldatud talu edasi müüa. Linnavalitsus otsustas ostueesõigusest loobuda.

27. aug. 1934 otsustas Linnavolikogu kokkuleppe teel lõpetada juba aastaid kestnud kohtuprotsessi end. Sootaga mõisa rentniku Meta Schmidt'iga Sootaga mõisa tehtud ehituste hinna pärast. 1907. aastal Linnavalitsus rentis välja Sootaga mõisa 24 aasta peale. Rendilepingu tingimuste põhjal ehitaski rentnik omal kulul kivist karjalauda 200 looma jaoks, kivist sepikoja ja puusepakoja ühes korteriga sepa ja puusepa jaoks, kivist kuivatuse ja meiereihoone. Kõik need hooned pidid renditähataja möödumisel langema tasuta linna omanduseks. Senise rentniku surma järele sõlmiti uus leping tema lesega ühe aasta peale ning uue lepingu järgi linn kohustus maksma Meta Schmidt'ile, kui ta jäädavalt Sootaga mõisast lahkub, tasu tehtud ehituste eest õiglase hindamise

järgi. Rendileping lõppes 1921. a., s. o. 10 aastat enne esialgse tähtaja lõppu.

1928. aastal nõudis M. Schmidt kohtu kaudu linnalt 23 094,70 kr. hoonete ehitustasu. Kohtupalat mõistis linnalt välja nõudja kasuks kapitalivõlga 14 892,31 kr., 6% 4. VI 1928 kuni 20. II 1934 — 5 102,96 kr. ning kohtu- ja asjaajamiskulu 1 087,23 kr., kokku 21 082,50 krooni.

Linna juriskonsuldi arvates oleks linnal olnud maksta maksimaalselt 12 403,41 krooni, kui mitte kaasa arvata kohtukuluseid.

22. II 1934 tegi M. Schmidt Linnavalitsusele ettepaneku, kui linn 9. juuniks temale 11 000 krooni välja maksab, on tema nõus loobuma igasugusest edaspidisest nõudmisest selles asjas. Hiljem vähendas ta seda summat 10 500 kroonile. Linnavolikogu otsustas selle summa temale esitatud tingimustel välja maksta.

Jaama mõisas 1934. a. puhastati kividest ja vösast ning torutati 7 ha karjamaad. Need tööd nõudsid kulusid 1 450 krooni. Senise hobustetalli asemele, mis mahutas 11 hobust, ehitati majanduslikul teel uus puust, ristpalkidest, maakivist alusmüüril tall, mis mahutab 24 hobust. Ehitus läks maksma 2 400 krooni.

RAHANDUS.

Alates 1. aprillist 1934 liideti senised arve- ja maksuosakond ühiseks rahandusosakonnaks. Ühtlasi toodi rahandusosakonda üle koolivalitsuse raamatupidaja ühes koolivalitsuse arvepidamisega. Selle ühendamise puhul linnavalitsus 15. juunil 1934 määras rahandusosakonna juhatajaks senise pearaamatupidaja ühes tema seniste kohuste täitmisega ja senise palgaga. Rahandusosakonna juhataja ülesandeks on osakonna asjaajamine ja arvepidamine, nagu Linnavolikogu poolt vastuvõetud arvepidamise juhatuskirja § 8 ja 9 seda ette näevad.

Senine maksuosakonna asjaajaja koht kaotati ja määrati üks rahandusosakonna ametniku koht vanema ametniku kohaks palgaga 90 krooni kuus, alates 1. juulist 1934. Vanem ametnik määrati ühtlasi rahandusosakonna juhataja eemalviibimisel viimase asetäitjaks maksude alal.

Pearaamatupidaja puudumisel määrati tema asetäitjaks raamatupidaja üheks maksukäskude allakirjutamise õigusega.

Linnavolikogu poolt 26. veebr. 1923 vastuvõetud arvepidamise kodukorra § 14 näeb ette, et maksukäsud linnakassale kirjutab alla pearaamatupidaja ja maksukäskudele kuni 10 kr. peale pearaamatupidaja üks linnavalitsuse liige, üle 10 krooni suurustele maksukäskudele aga kaks linnavalitsuse liiget. Sama kodukorra § nõuab, et rahasummade, väärtuste, dokumentide jne. hoidmiseks määratud tulekindla ruumi võtmetest peab olema üks kassahoidja ja teine linnapea käes.

Kuna mitme allkirja võtmine on küllalt aegaviitev ja töödsegav toiming, sest sääraseid maksukäskusid, eriti väiksemate summade peale, tuleb päeva jooksul alla kirjutada kaunis suurel arvul, volikogu 2. juulil 1934 otsustas muuta kodukorra § selles mõttes, et maksukäsud kuni 200 krooni peavad kandma pearaamatupidaja ja ühe linnavalitsuse liikme, kuna maksukäsud summadele üle 200 krooni — pearaamatupidaja ja linnavalitsuse kahe liikme allkirja.

Peale selle volikogu samal koosolekul otsustas muuta arvepidamise kodukorra § 16, kustutades sõna „linnapea“ ja asendada selle sõnaga „pearaamatupidaja“. Seega on uue korra järgi teraskambri võtmetest

üks kassapidaja ja teine linna pearaamatupidaja käes ning linnapea on vabanenud igal tööpäeval toimuvast teraskambri avamisest ja sulgemisest. Teraskambri harilikult kuigi suuri rahasummasid ei hoita, sest suuremad summad, kui need kogunevad, paigutatakse kohe pankadesse hoiule.

Linnavalitsuse asutiste, ettevõtete ja osakondade poolt esitatud eelarvekavade põhjal koostatud üldine eelarvekava sisaldas kulusid 1 778 045 krooni ja tulusid 1 689 486 krooni, näidates seega puudujääki 88 559 krooni. Eraldi oli eelarvekavades ette nähtud volikogu otsusega 14. veebruarist 1934 ametnikele ja teenijaile määratud poole kuu palk. Eelarvekomisjon, asudes eelarve arutusele, võttis ka poole kuu palga, 21 187 krooni arvesse, millega kokku üldine puudujääk kujunes 109 746 krooni suuruseks. Eelarve tasakaalustamiseks tuli kärpida nii kulusid kui ka tõsta tulusid.

12. märtsi muudatuste puhul jäi eelarve koostamine uue linnavalitsuse hoolde. Uus linnavalitsus, mis asus ametisse 2. mail 1934, jõudis eelarvekavad läbi vaadata ja eelarvekomisjonile edasi anda juuni keskpäigaks. Tasakaalustatud eelarve kinnitati volikogu poolt 27. augustil 1934.

Tasakaalustatud eelarve nägi ette kulud ja tulud kogusummas järgmiselt:

Korralised kulud ja tulud 1 451 733 krooni

Erakorralised kulud ja tulud 207 830 „

Linna ettevõtete kulud ja tulud 1 300 083 „

Tasakaalus 2 959 646 krooni

Keskadministratsiooni kulud 1934./35. a. vähenesid linnavalitsuse liikmete tasude alal, võrreldes eelmise aastaga ümmarguselt 2400 krooni võrra, mis on tingitud peaaasjalikult linnavalitsuse liikmete arvu vähenemisest ühe liikme võrra. Teisest küljest tõusid kulud rahandusosakonnas mõnede ümberpaigutuste tõttu, näit. koolivalitsuse raamatupidaja (palgaga 120 krooni kuus) toodi üle koolivalitsuse koosseisust rahandusosakonna koosseisu.

Tuletõrje kulude seas tõsteti 1 500 krooni võrra Vabatahtliku Tuletõrje toetust, nimelt 2 500 kroonilt 4 000 kroonile.

Heakorra kulude üldsumma vähenes 7 500 krooni võrra, kulud vähenesid peaaasjalikult riigilt saadava bensiini ja jõuvankrite-maksu — 5 400 krooni ja silla ehituskulude — 14 000 kr. — vähenemise tagajärjel. Krediiti suurendati parkide alal ligi 2 000 krooni, reovee-kanalisatsiooni ehitamiseks 6 400 krooni ja turuplatside korraldamiseks 4 300 krooni võrra. Parkide korraldamiseks ja tänavate äärde ilupuude istutamiseks nähti ette aedniku ametisse võtmine palgaga 120 krooni kuus.

Hariduse kulud ja tulud esinevad eelarves 249 276 krooni võrra vähematenä. Siin ei ole mitte tegemist tegeliku vähenemisega, vaid ainult asja vormilise küljega, sest eelarvest jäeti läbi kandmata riigi poolt õppejõudude palkadeks makstavad summad, kuna nad on ette nähtud riigi eelarves. Raamatutesse kantakse nad läbikäivate summadena.

Keskkoollide kulud aga on tõusnud, sest õppejõudude palkadest on määratud linna kanda 30% senise 20% asemel.

Uuena määrati krediit 1 940 krooni suuruses koolide õppeaia asutamiseks. Õppeaia ülesandeks seati:

1) Aianduse kasutamise võimaldamine tegelikus koolitöös, et sel teel viia aiandust laialdasemale alusele, kandes seda õppiva noorsoo kaudu meie rahvasse, ühtlasi aga takistada noori maast ja maatööst võrdumast. 2) Kodu- ja kooliaedade korraldamise ja sisustamise edendamine tegelike näidete ja eeskuju varal. 3) Kooliaedadele vajanduva taim-materjali muretsemisel abiks olemine. 4) Aianduse propaganda ja aianduslik nõuanne. 5) Õpilaste tutvustamine taimedega (juurvilja, lillede, puude) ja nende liikidega jne.

Õppeaia asukohaks nähti ette Karlova mõis, kus selleks on olemas 4836 ruutmeetri suurune maa-ala.

Tervishoiu alal nähti ette teise vaeste-arsti ametissevõtmine palgaga 130 kr. kuus, mispärast ka palgasumma vastavalt on suurenenud. Uue vaestearsti ülesandeks on peaasjalikult arstliku abi andmine hoolekande-asutistes ja abiks olemine senisele vaeste-arstile, kellel on rohkesti tööd. Seega saab arstiabi andmist hoolekande-asutistes paremini korraldada. Uue vaeste-arsti koha asutamisega kaotati haigete-kodu „Tartu Kodu“ arsti ja lastekodu õe koht. Seetõttu kulud ei tõusnud.

Laenude summa on vähenenud, sest Sootaga mõisa ja Lastela talu müügist saadud summadega tasuti suurem osa veevärgi-laenust. Veevärgi ehitamiseks oli tehtud laenu 130 000 krooni, sellest oli eelarve koostamisel tasumata veel 45 000 krooni. Obligatsiooni-laenudest on Karlova mõisa ja Laenukassa maja ostuhinnast lõpposa 32 000 krooni tasutud. Ka laenude protsendimäär on vähendatud 7% peale. Seega vähenes laenude ja % tasumise summa, võrreldes eelmise aastaga, 27 550 kr. võrra.

Linna ettevõtete tulude määramisel võeti arvesse seniseid tegelikke tulusid, kuid ka seda, et tulud praeguse majandusliku olukorra juures võivad väheneda, eriti põllumajandus-saaduste hindade langemise tagajärjel. Uute maksude puhul oli arvata tulude vähenemist apteegist, viinapoodidest jne.

Et maksnikke uute kuludega mitte koormata, jäeti maksumäärad endisteks. Seetõttu tulud maksudest vähenesid eelarves 29 982 krooni võrra.

Mitmesuguste kulude hulgas määrati toetusena Eesti Põllumeeste Seltsile 1 000 krooni, asja põhjendades sellega, et Selts uue näitusplatsi korraldamisega ja uute näitushoonete ehitamisega kannab suuri kulusid.

Erakorralisse eelarvesse võeti niisugused ehitused ja uuendused, mida on võimalik läbi viia linna oma sissetulekute ja summade arvel.

Uute ehitustena nähti ette väljakäigukohtade ehitamine Toomimäele ja turuplatsile. Riia nr. 107 koolimaja hädavajalikuks ümberehitamiseks määrati 4 000 krooni.

Ettevõtete suuremaks erakorraliseks kuluks oli elektriijaama laiendamine uue turbiini omandamise ja ülesseadmisega Linnavolikogu 30. apr. 1934 otsuse põhjal.

Gaasivabrikus nähti ette ühe vananenud gaasiahju ümberehitamine, milleks võeti eelarvesse 10 900 krooni.

Erakorralised kulud, võrreldes eelmise aastaga, on vähenenud ümarguselt 100 000 krooni võrra.

Linnateenijate palgad võeti eelarvesse Linnavolikogu 19. juuni 1933 otsusega vähendatud määral mõnede väiksemate muudatustega ja poole kuu palga suuruse lisatasuga, nagu seda otsustas Linnavolikogu 14. veebruaril 1934.

Linnateenijate koosseisus tehti mõned muudatused kulude kokkutombamise mõttes ja mõnede osakondade ümberkorraldamise tõttu. Nii nimetati endiste maksu-, majandus- ja kinnisvara-korterosakonna asjaajajad (palk à 120 krooni kuus) ümber vanemateks ametnikkudeks (palk à 90 krooni kuus); kaotati üks haigemaja-arsti koht (100 kr.) ja võeti asemele õde (palk 65 kr.); haigete-kodu „Tartu Kodu“ arsti (75 kr.) ja lastekodu õe (75 kr.) kohad kaotati ja asutati uuesti noorema vaeste-arsti koht (130 kr.); tapamajas kaotati üks abidirektori koht (185 kr.) ja 1 tööde ülevaataja (85 kr.) koht, asemele võeti loomaarst (140 kr.); elektriijaamas kaotati keerlevale voolule ülemineku puhul 4 umformeri valvuri kohta (85 ja 75 kr.), kuid tegevuse laiendamise tõttu võeti juurde 2 arveametnikku (70 kr.), 1 raha-sissenõudja (80 kr.) ja võrgutehniku abi (90 kr.).

Juurde asutati linnaaedniku koht palgaga 120 krooni kuus ja kaotati aiatöölise koht (55 kr.).

Peale selle tõsteti palkasid laenukassa raamatupidajal 120 kroonilt 130 kroonile, turumaksu-kasseerijal 65 kroonilt 70 kroonile ning vähendati haigemaja öövahi palka 51 kroonilt 20 kroonile.

Nimetati ümber üks arhitekti ametikoht inseneri kohaks ja maa-mõõtja abi — joonestajaks-konstruktoriks.

Peale tähendatud muudatuste ametnike koosseisus oli tehtud 1933./34. lisa-eelarvega veel järgmised muudatused: Alates 1. veebr. 1934 võeti I vanadekodusse halastajaõde palgaga 57 krooni kuus; laenukassa juurde asutatud komisjonikauplusse võeti, alates 1. apr. 1933, müüja, palgaga 95 krooni ja laohoidja palgaga 80 kr. kuus.

Alates 17. juunist 1933 võeti kinnisvara-korteriosakonna juurde turumaksude kasseeriya ametnik, palgaga esialgu 60 krooni ja arvates 1. nov. 1933 — 65 krooni kuus; elektriyaama teener nimetati ümber, alates 1. sept. 1933, laoametnikuks, palgaga 65 krooni kuus.

Kuigi algeelarve oli tasakaalustatult kokku seatud, ei saadud sellega siiski aasta lõpuni läbi ja seda tuli täiendada 28. märtsil 1935 volikogu poolt lisaeelarvega järgmiselt:

Suurendati korralisi kulusid ja tulusid	51 712 krooni
Vähendati erakorralisi kulusid ja tulusid	7 040 „
Suurendati ettevõtete kulusid ja tulusid	35 295 „

Sellega kujunes lõplik eelarve järgmiselt:

Korralised kulud ja tulud	1 507 445 krooni
Erakorralised kulud ja tulud	200 790 „
Ettevõtete kulud ja tulud	1 335 377 „

Lõplik eelarve tasakaalus 3 043 612 kroonil.

1934./35. eelarve-aastal saadi korralisi tulusid 1 509 555,33 kr. ja anti välja korralisteks kuludeks 1 491 077,43 krooni, seega on tulusid rohkem 18 477,43 krooni.

Aruande-summat eelarvega võrreldes selgub, et kulude-osas on eelarve-summast vähem välja antud 16 367,10 krooni, kuna tulude osas on rohkem laekunud 2 110,33 krooni.

Uue korra järgi, mis Siseministeeriumi poolt 11. märtsil 1934 (RT nr. 22) maksma pandi, on tulud siinjuures arvestatud ainult tegelikult laekunud summadega.

Eelarve täitmise järgi on kogu-sissetulek 3 121 795,60 kr.

väljaminek 3 103 318,17 „

Puhas ülejääk 18 477,43 kr.

Viimane linna varandusliku seisuga aruanne on koostatud uute „Linna eelarvete ja aruannete kavade“ kohaselt, mispärast selles on eelmise aasta aruandega võrreldes mõningaid erinevusi. Aruandest on välja jäänud isikute ja asutiste summad, samuti ettevõtete varandused ja laenud, mis arvestatakse nüüd vastava ettevõtte oma bilansis.

Linna laenude seis 31. märtsil 1934. a.:

Varustuslaenu	61 216,15 kr.
Kinnisvarade ostmiseks	190 852,46 „
Koolimajade soetamiseks	209 252,50 „
Vabadussilla ehitamiseks	19 500,00 „
Tamme staadioni korraldamiseks	7 400,00 „
Veevärgi ehitamiseks	44 663,17 „
Linnapanga põhikapitaliks	12 000,00 „
Ehituslaenu	112 947,50 „
K o k k u kr.	657 831,78

Linna kinnisvarad, mis nüüd lõplikult ümber hinnatud, on bilanssi üles võetud 3 762 510 krooni väärtuses ja vallasvarad 739 411 26 krooni väärtuses.

Majanduselu paranemisega on maksude laekumine kergemaks muutunud. Võrreldes eelmise aastaga on tarvitatud maksude sissenõudmiseks politsei kaasabi palju vähem. Täiesti uue maksuna on juurde tulnud jahiloo-maks, mille sissenõudmine eelmistel aastatel lasus maa-valitsustel, kuid alates 1934. a. II poolest pandi linna-, alevi- ja valla-valitsuste peale. Koerte registreerimise ja maksustamise seaduse elluviimise määruse (RT 59 — 1934) alusel kuuluvad nüüd kõik koerad, alates 6 kuu vanusest, registreerimisele. Registreerimisele kuuluvad koerad varustatakse nende omanikkude poolt nahast või metallist kaelarihmaga, mille külge kinnitatakse vastava omavalitsuse poolt väljaantud registreerimismärk, kuhu on stantsitud omavalitsuse nimi ja registri järjekorranumber. Linnavalitsuse poolt varustatakse maksu alla kuuluvad koerad ümmarguse, ketikoerad aga viienurkse registreerimise märgiga.

Linnavolikogu otsusega 15. dets. 1930. a. (RT 17 — 1931) määrati hobuste- ja sõiduriistade-maksu tasumise tähtajaks I poolaasta eest 15. mai ja koertemaksu tasumise tähtajaks 1. mai, kusjuures 15. maiks koertemaksu mittetasumise korral maksuvõlg kuulub sissenõudmisele kahekordses suuruses.

Volikogu linnavalitsuse ettepanekul linnamaksude tähtaegade kohta eelnimetatud otsuse osaliseks muutmiseks määras 1934. a. I poole hobuste- ja sõiduriistade-maksu ja 1934. a. koertemaksu tasumise lõplikuks tähtajaks 15. juuni 1934.

Elukorterite ehituslaenu seaduse muutmise seaduse (RT 87 — 1933) järgi avanes elukorterite ehituslaenu saajail, kes oma kohustusi selle laenu alal senise tasumisplaani järgi pole suutnud täita, võimalus pikendada laenude kustutamata osade tasumist puuehituste alal kuni 40 aastani ja kivehituste alal kuni 50 aastani, arvates laenude tähtaja algu-

sest, kusjuures Pikalaenu Pangale anti õigus laenude pikendamisel liita kuni tähendatud seaduse maksamahakkamiseni õiendamata jäänud intresside ja viivitustrahvide summad laenu kustutamata osaga, pikendades seesuguste liidetud laenude tasumist kuni eeltähendatud tähtaegadeni.

Sel põhjusel Tartu linna vastutusel elukorterite ehituslaenu 65-st kasutajast esinesid laenu ümberkorraldamise palvega 13 laenusaaajat. Linnavalitsus omalt poolt otsustas toetada palveid järgmisil põhjusil:

Elumajad on ehitatud ajal, mil nende ehitamine oli umbes 25—30% kallim kui praegusel ajal; laenusaajad on majade ehitamiseks peale riikliku ja kogukondliku laenu kasutanud ka eravõlgasid; korterite üürid on langenud, mistõttu on langenud ka tulud majadest, mis teeb laenude tasumisel raskusi; uute elukorterite juurdeehitamise tõttu on korterite vahetamine ja nende tühjalt seismine tõusnud ja praeguse majanduslikult raske aja tõttu on majaomanikkude-laenusaaajate maksuvõime tunduvalt kitsendatud ja vähenenud.

Kõigil neil põhjusil palujate maksuvõlgade korraldamisele võtmine, samuti laenu tasumiseks määratud tähtaja pikendamine osutus hädavajalikuks, sest nende maksuvõime praegusest majanduslikust olukorrast tingitud põhjusil ei võimaldanud neil korraldada oma võlavahekorda senise tasumisplaani alusel.

Eeltoodud põhjusil Linnavalikogu oma koosolekul 14. veebruaril 1934 võttis vastu Linnavalitsuse ettepaneku — esineda Pikalaenu Panga ees palvega pikendada nimetatud laenusaaajate laenu kustutamata osa tasumist ja liita õiendamata jäänud intresside ja viivitustrahvide summad laenu kustutamata osaga ning pikendada seesuguste liidetud laenude tasumist laenusaaajate poolt soovitud tähtaegadeni.

Linnavalikogu otsuse täitmiseks Linnavalitsus tegi vastava ettepaneku Pikalaenu Pangale. Viimane kirjaga 5. apr. 1934 teatas, et tal ei ole võimalik suurema osa isikute maksuvõlgasid liita tasumata osaga, kuna Panga arvete järgi neil maksuvõlgasid ei ole, kolme isiku laenude tähtajad aga pikendati 40 aasta peale.

Nimetatud isikute võlad olid ära makstud linna summadest, mida Linnavalitsus oli sunnitud tegema linna poolt antud võlakirjade põhjal, sest vastasel korral oleksid võlad sisse nõutud linnalt.

Et ehituslaenu-saaajaid üle aidata võlgujäänud summade tasumise raskustest ja et nende maju võla sissenõudmise korral mitte lasta müügile minna, asus Linnavalitsus seisukohale, et neile saaks vastu tulla sel teel, et nende tähtjaks tasumata jäetud laenu-osad aja eest kuni 1933. a. II pooleni ühes intresside ja viivitustrahviga, võiks liita linna

summadest antud laenu kustutamata osaga tingimisel, et liidetud summad tasutakse linnale iga-aastaste osadena ühel ajal ja alusel alglaenuga.

Selle ettepanekuga esines Linnavalitsus Linnavolikogu koosolekul 30. apr. 1934, kuid arvesse võttes asjaolu, et oli lootust Linnadeliidu kaasabil tasumata maksuvõlgasid, mis linna summadest olid ära tasutud, üle viia Pikalaenu Panga arvele, võeti see ettepanek volikogu koosoleku päevakorrast ära. Hiljem aga selgus, et ei Majandusministeerium ega Pikalaenu Pank ei ole nõus võtma ümberkorraldamisele neid ehituslaenu summasid, mis linna summadest on ära tasutud, kuid laenusaajate poolt linnale tasumata jäetud.

Linnavolikogu otsustas siis vastava palve avaldanud 11 isikule linna summadest elukorterite ehitamiseks antud ehituslaenu kustutamata osaga liita nende poolt linnale tähtajaks tasumata jäetud ehituslaenu kustutussummad ühes intresside ja viivitustrahviga. Liidetud summade tasumine otsustati pikendada kuni alglaenu tasumise tähtaegadeni tingimisel, et need summad tasutakse linnale iga-aastaste osade kaupa Ehituslaenu seaduses ja määrustes ning ehituslaenu võlakirjades ettenähtud alustel ja korras.

Need liidetud summad, kokku 9 482,34 krooni, otsustas volikogu kanda üle Linnavolikogu 1928. a. 12. novembri otsusel asutatud elukorterite ehitusfondi arvele kui laen, mis antud ehituslaenu saajatele elukorterite ehitamiseks, kui need laenusaajad kinnitavad Linnavalitsuse poolt määratud tähtajaks nendele antud ehituslaenu ühes liidetud võla-summadega Tartu linna kasuks selle kinnisvara peale, mille koosseisu kuulub ehituslaenu abil ehitatud elumaja.

62. Maksuosakonna kaudu sissetulnud riiklikud ja muud maksud kroonides.

<i>Impôts de l'Etat et autres taxes.</i>		1932/33	1933/34	1934/35
Äritunnistuste maks: — <i>Certificats commerciaux:</i>				
Riigile — à l'Etat	65 587,50	65 224,30	66 735,00	
Kaub.-tööstuskojale — à la Chambre de Commerce et d'Industrie	3 751,60	3 729,75	3 795,15	
Teedeministeeriumile: — <i>Au Ministère des Voies de Communication:</i>				
Jõuvankrite-maksu — <i>Impôt des automobiles</i>	16 205,49	6 551,16	18 262,75	
Kultuurkapitali kasuks: — <i>Au profit du Fond.-Cult.:</i>				
Lõbustusmaksu — <i>Taxe sur divertissem.</i>	4 059,14			
		7 919,76	8 345,14	
Trahterimaksu — <i>Taxe sur les restaurants</i>	4 010,49			
Mälestussamba heaks lõbustusmaksu — <i>Taxe sur divertissem. au profit d'un monum.</i>	2 627,53	2 029,42	2 634,39	
Punasele Ristile lõbustusmaksu — <i>Taxe sur divertissem. au profit de la Croix-Rouge</i>	4 059,14	4 028,11	4 513,92	
Riigile kinnisvara-maksu — <i>Impôt de l'Etat sur les immeubles</i>	—	56 824,00	55 623,54	
Riigile jahiloa-maksu	—	—	322,00	

63. Linnavalitsuse poolt väljaantud äritunnistused.
Certificats commerciaux délivrés par la Municipalité.

	1932/33	1933/34	1934/35
Kaubandusettevõtte-tunnistusi: — <i>Certificats commerciaux:</i>			
I järgu	74	70	70
II „	313	337	330
III „	812	796	805
IV „	298	309	321
Kokku — <i>Total</i>	1 497	1 512	1 526
I järgu	—	—	—
II „	1	—	—
III „	2	1	1
IV „	15	15	18
V „	37	32	32
VI „	24	30	27
VII „	93	90	91
VIII „	212	225	231
Kokku — <i>Total</i>	384	393	400
Laotunnistusi — <i>Certificats de dépôts</i>	368	419	403
Üldse — <i>Gr. total</i>	2 249	2 324	2 329
Maksusumma kr. — <i>Somme</i>	102 133,05	101 541,00	104 010,68

64. Tähtsamad maksuobjektid.
Objects d'impôts les plus importants.

	1932/33	1933/34	1934/35
Kinnisvarad — <i>Immenbles</i>	2860	3039	3376
Alkoholiga restoranid — <i>Restaurants avec boissons alcooliques</i>	34	29	33
Alkoholita einelauad — <i>Buffets sans boissons alcooliques</i>	85	82	97
Ajutised einelauad — <i>Buffets temporaires</i>	25	30	38
Sõidua autod — <i>Autos</i>	161	173	180
Veoa autod — <i>Camions-automobiles</i>	60	82	95
Autobused — <i>Autobus</i>	15	14	16
Mootorrattad — <i>Motocycles</i>	67	78	89
Jalgrattad — <i>Bicycles</i>	2037	2054	1926
Hobused — <i>Chevaux</i>	758	733	578
Tõllad — <i>Carosses</i>	7	6	5
2-hobuse-voorimehe troskad ja saanid — <i>Fiacres, voitures et traîneaux à 2 chevaux</i>	4	4	4
1-hobuse-voorimehe troskad ja saanid — <i>Fiacres, voitures et traîneaux à 1 cheval</i>	225	198	179
2-hob. vedruvankrid ja saanid isikl. tarvitamiseks — <i>Voitures à ressorts et traîneaux particul., à 2 chevaux</i>	3	3	3
1-hob. vedruvankrid ja saanid isikl. tarvitamiseks — <i>Voitures à ressorts et traîneaux particul., à 1 cheval</i>	171	150	123
Töövankrid — <i>Chars</i>	582	590	418
Reed — <i>Traineaux pour transports</i>	660	617	513
Mootorpaadid — <i>Canots-automobiles</i>	36	32	31
Purjekad — <i>Bateaux à voile</i>	7	8	10
Aerupaadid, süstad ja pandurid — <i>Bateaux à rames, canots etc.</i>	390	347	347
Koerad — <i>Chiens</i>	1038	935	889

65. Linna üldkulud.
Frais généraux.

	kroonides — en couronnes					% %	
	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1931/33	1932/33	1933/34 1934/35
1. Keskadministratsioon — Admin. générale	89 489	88 452	85 126	82 241	5,3	5,7	5,9 5,5
2. Sotsiaalsed eriuksanded — Fonctions sociales	55 716	42 521	40 387	23 052	3,3	2,7	2,8 1,6
3. Pensionid, abirahad, arstiabi — Pensions, subv., sec. médicaux	37 896	21 283	19 080	18 628	2,2	1,4	1,3 1,3
4. Riiklikud eriuksanded — Fonctions spec. d'Etat	41	17	19	60	—	—	— —
5. Tule- ja gaasitorje — Pompiers	32 192	30 542	27 454	30 035	1,9	1,9	1,9 2,0
6. Heakord — Services publics	259 004	272 668	271 992	276 135	15,3	17,4	18,8 18,5
7. Haridus — Instruction	444 748	391 448	368 125	431 792	26,2	25,0	25,4 28,9
8. Hoolekanne — Assistance	279 118	262 908	238 991	232 937	16,5	16,8	16,5 15,6
9. Tervishoid — Hygiène	131 975	138 870	129 614	132 890	7,8	8,9	9,0 8,9
10. Laenu ja protsendid — Dettes et intérêts	171 524	141 296	98 502	64 513	10,1	9,0	6,8 4,3
11. Kapitalide asutamine ja % — Fond. de capitaux et int.	33 586	48 732	15 652	55 307	2,0	3,1	1,1 3,7
12. Varanduste kasutamine — Profit des biens	150 256	121 314	119 863	123 279	8,8	7,7	8,3 8,3
13. Ettevõtted — Entreprises	—	—	6 299	11 463	—	—	0,4 0,8
14. Maksud ja lõivud — Droits et impôts	1 344	—	1 635	—	0,1	—	0,1 —
15. Mitmesugused — Divers	7 878	6 505	24 544	8 746	0,5	0,4	1,7 0,6
Kokku kulud — Total	1 694 767	1 566 556	1 447 283	1 491 078	100,0	100,0	100,0 100,0

66. Linna üldtulum.

Recettes générales.

	kroonides — en couronnes				%		
	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1931/32	1932/33	1933/34 1934/35
1. Keskaadministratsioon — Admin. générale	1 953	2 104	2 478	2 524	0,1	0,1	0,2 0,2
2. Sotsiaalsed eritulesanded — Fonctions sociales	7 949	5 551	5 492	5 660	0,5	0,3	0,4 0,4
3. Pensionid, abirahad, arstiabi — Pensions, subv., sec. médicaux	13 023	—	—	—	0,8	—	— —
4. Riiklikud eritulesanded — Fonctions spéc. d'Etat	—	—	—	—	—	—	— —
5. Tule- ja gaasitorje — Pompiers	—	—	—	—	—	—	— —
6. Heakord — Services publics	45 149	71 735	67 944	69 255	2,6	4,5	4,6 4,6
7. Haridus — Instruction	151 725	117 346	112 601	162 496	8,9	7,3	7,6 10,8
8. Hoolekanne — Assistance	55 505	61 739	46 239	43 245	3,3	3,9	3,1 2,9
9. Tervishoid — Hygiène	98 057	107 803	101 865	105 652	5,8	6,7	6,9 7,0
10. Laenu ja protsendid — Dettes et intérêts	34 864	9 090	9 972	8 028	2,0	0,6	0,7 0,5
11. Kapitalide asutamine ja % — Fond. de capitaux et int.	13 692	28 820	744	35 337	0,8	1,8	— 2,3
12. Varanduste kasutamine — Profit des biens	256 476	225 045	241 547	250 999	15,0	14,0	16,2 16,6
13. Ettevõtted — Entreprises	142 618	170 251	203 677	184 451	8,4	10,6	13,7 12,2
14. Maksud ja lõivud — Droits et impôts	829 244	792 787	671 949	632 887	48,6	49,5	45,3 41,9
15. Mitmesugused — Divers	54 350	10 748	19 303	9 021	3,2	0,7	1,3 0,6
Kokku kulud — Total	1 704 605	1 603 019	483 811	1509 555	100,0	100,0	100,0 100,0

67. Puhaskulud ja -tulud.

Recettes et revenus nets.

	kroonides — en couronnes				%	
	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1931/32	1933/34
Kulud: — Recettes:						
1. Keskaadministratsioon — Admin. générale	87 536	86 348	82 648	79 717	7,8	8,4
2. Sotsiaalsed eritulesanded — Fonctions sociales	47 767	36 970	34 895	17 392	4,3	3,5
3. Pensionid, abirahad, arstiabi — Pensions, subv., sec. médicaux	24 873	21 283	19 080	18 628	2,2	1,9
4. Riiklikud eritulesanded — Fonctions spéc. d'Etat	41	17	19	60	—	—
5. Tule- ja gaasitorje — Pompiers	32 192	30 542	27 454	30 035	2,9	2,8
6. Heakord — Services publics	213 855	200 933	204 048	206 880	19,0	18,7
7. Haridus — Instruction	293 023	274 102	255 524	269 296	26,1	25,6
8. Hoolekanne — Assistance	223 613	201 169	192 752	189 692	19,9	18,8
9. Tervishoid — Hygiène	33 918	31 067	27 749	27 238	3,0	2,9
10. Laenu ja protsendid — Dettes et intérêts	136 660	132 206	88 530	56 485	12,1	12,3
11. Kapitalide asutamine ja % — Fond. de capitaux et int.	19 894	19 912	14 908	19 970	1,8	1,5
Tulud: — Revenus:						
12. Varanduste kasutamine — Profit des biens	106 220	103 731	121 684	127 720	9,5	12,3
13. Ettevõtted — Entreprises	142 618	170 251	197 378	172 988	12,7	15,9
14. Maksud ja lõivud — Droits et impôts	827 900	792 787	670 314	632 887	73,7	67,8
15. Mitmesugused — Divers	46 472	4 243	— 5 241	275	4,1	— 0,1
Kokku kulud — Total frais	1 123 210	1 071 012	984 135	933 870	100,0	100,0
Kokku tulud — Total recettes	1 113 372	1 034 549	947 607	915 393	99,1	96,3
Ülejääk — Excédent	9 838	36 463	36 528	18 477	0,9	3,7

LINNA KORRALISED KULUD KROONIDES. *)

Dépenses ordinaires de la ville (en couronnes).

	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35
Keskaadministratsioon				
<i>Administration générale.</i>				
Linnavalitsus — <i>Administration Municipale</i>	22 269	20 619	19 486	17 598
Linnavalitsuse kantselei — <i>Bureau Muncip.</i>	31 383	32 857	29 767	27 718
Rahandusosakond — <i>Administration des finances</i>	16 019	15 516	14 892	18 722
Vaeslaste-kohus — <i>Tutelles et Curatelles</i>	3 221	3 186	3 046	3 177
Perekonnaseisu-amet	5 112	5 426	5 737	6 030
<i>Etat-Civil</i>	4 039	3 322	3 259	3 506
Statistikabüroo	9 445	8 887	10 416	7 222
<i>Bureau de Statistique</i>	8 565			
Revisjoniamet — <i>Comité de Revision</i> . .	2 040	1 961	1 782	1 774
Kokku	89 489	88 452	85 126	82 241
Total	87 536	86 348	82 648	79 717

Sotsiaalsed eriülesanded

<i>Institutions sociales</i>				
Ehitus- ja korterinõuande büroo	2 425	—	—	—
<i>Consultation pour Constructions</i> . .	746			
Töøbörs	8 991	8 975	8 824	9 195
<i>Bourse de travail</i>	3 302	3 425	3 332	3 535
Juriidilise nõuande büroo	1 919	600	573	588
<i>Consultation Juridique</i>	1 338			
Tööpuuduse vastu võitlemine — <i>Lutte</i>				
<i>contre le chômage</i>	42 381	32 945	30 990	13 269
Kokku	55 716	42 521	40 387	23 052
Total	47 767	36 970	34 895	17 392

Pensionid, arstiabi ja abirahad

<i>Pensions, secours médicaux, subventions.</i>				
Pensionid	30 551	14 348	12 802	12 392
<i>Pensions</i>	17 528			
Arstiabi — <i>Secours médicaux</i>	4 445	3 555	2 021	2 453
Autasud ja abirahad — <i>Gratific. et sub-</i>				
<i>ventions</i>	2 900	3 380	4 257	3 783
Kokku	37 896	21 283	19 080	18 628
Total	24 873			

Riiklikud eriülesanded

<i>Institutions d l'Etat</i>	41	17	19	60
--	----	----	----	----

Märkus: Kursiivis on näidatud netto-kulu.

Remarque: Les dépenses nettes sont indiquées en italiques.

	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35
Tuletõrje				
<i>Pompier.</i>				
Linna tuletõrje — <i>Pompier</i>	24 343	25 346	24 766	24 858
Tuletõrje üldjuhataja — <i>Chef des pompiers</i>	1 070	—	—	—
Tuletõrje veevõtmiskohtade korrashoid — <i>Prises d'eau pour pompiers</i>	779	696	188	1 177
Abirahad — <i>Subventions</i>	6 000	4 500	2 500	4 000
Kokku — <i>Total</i>	32 192	30 542	27 454	30 035

Heakord				
<i>Services publics.</i>				
Ehitusosakond	10 345	22 201	21 094	22 258
<i>Section de Construction</i>		21 989		
Sõidu- ja kõnniteed	80 037	78 992	63 883	71 319
<i>Routes et trottoirs</i>	73 733	71 100	53 304	61 272
Sillad — <i>Ponts</i>	2 677	2 755	20 057	2 890
Teede ja sildade ehitam. erisummade arvel	47 135	58 813	53 449	55 244
<i>Construction de routes et ponts</i>	12 554	323	83	—
Puistekud, puisteed ja iluplatsid	4 477	4 104	5 365	9 003
<i>Parcs, allées et squares</i>	3 477	3 097	4 327	7 992
Reovee-kanalisatsioon	19 827	19 033	17 715	21 158
<i>Puits-égouts</i>	19 619	18 617	17 415	20 955
Linna valgustamine — <i>Éclairage</i>	65 126	67 436	66 737	68 500
Turu-, laada- ja laoplatsid — <i>Places de marché</i>	8 662	4 365	10 262	13 627
Väljakäigukohad — <i>Latrines publiques</i>	2 911	3 200	1 823	2 282
Veekogud ja kaldad — <i>Eaux et rives</i>	14 748	8 563	8 947	7 001
Supelkohad ja ujula	3 059	3 206	2 660	2 852
<i>Endroits de bain et établ. natat.</i>	3	+ 512	+ 1	102
Prügi-panipaigad — <i>Dépôts pour balayures</i>	—	—	—	1
Kokku	259 004	272 668	271 992	276 135
<i>Total</i>	213 855	200 933	204 048	206 880

Haridus				
<i>Instruction publ.</i>				
Haridusosakond	8 483	8 442	8 134	6 703
<i>Administration des Écoles</i>		8 387		
Koolide tervishoid	11 022	10 681	10 259	10 840
<i>Hygiène des écoles</i>			10 197	10 787
Alg-, täiendus- ja järelkoolid	150 100	137 375	132 121	158 516
<i>Ecoles primaires</i>	158 435	154 737	146 408	152 404
Keskoolid	127 366	106 070	95 805	132 190
<i>Ecoles secondaires</i>	13 376	8 917	8 197	12 312
Kutsekoolid	33 834	31 970	33 238	30 542
<i>Ecoles profess.</i>	9 793	10 494	10 459	10 786
Vähemusrah. koolid — <i>Ecoles des minor.</i>	15 270	13 558	10 918	11 303

	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35
Õppeaed — <i>Jardin d'enseignement</i>	—	—	—	1 481
Lasteaiad ja mänguplatsid	5 456	5 094	1 724	—
<i>Ecoles enfantines et places de jeux</i>	4 340	4 273	1 570	—
Raamatukogud ja lugemislaud	21 950	22 329	20 177	21 340
<i>Bibliothèque publique</i>	20 608	21 079	16 315	15 543
Haridus väljaspool kooli — <i>Instruction en dehors de l'école</i>	126	195	91	100
Õppevahendite keskkogu	2 700	1 942	1 391	2 500
<i>Moyens d'enseignement</i>	1 500	1 442	971	2 080
Kunst ja sport	3 174	2 852	2 516	6 316
<i>Art et sports</i>	1 684	1 815	2 466	6 296
Ajaloolised arhiivid — <i>Archives historiques</i>	1 680	1 560	1 560	1 560
Kutsevaliku-nõuanne	3 237	1 881	1 923	1 996
<i>Consultation professionnelle</i>	1 618	941	962	998
Toetused õpilasile	25 107	18 302	19 844	16 026
<i>Subsides élèves</i>	10 607	7 552	9 644	7 026
Stipendiumid — <i>Bourses</i>	1 410	1 920	1 770	2 170
Toetused erakoolidele ja -lasteadeadele — <i>Subv. éc. privées et enfantines</i>	12 900	12 510	12 302	13 313
Toetused organisatsioonidele — <i>Subv. organisations</i>	20 225	13 907	13 570	14 270
Ekskursantide-kodu	708	860	782	626
<i>Foyer des Excursions</i>	+ 54	134	+ 10	164
Kokku	444 748	391 448	368 125	431 792
Total	293 023	274 102	255 524	269 296

Hoolekanne

Assistance publ.

Hoolekande-osakond — <i>Section d'Assistance</i>	11 603	11 938	11 721	12 246
Vanadekodud	73 187	65 571	62 133	60 166
<i>Hospices de vieillards</i>	46 765	42 188	41 349	41 707
Lastekodud	61 097	53 697	45 889	44 718
<i>Hospices d'enfants</i>	47 613	33 037	37 923	35 968
Ühiselumajad — <i>Foyers</i>	5 480	4 870	4 527	4 450
Täisealiste lahtine hoolekanne — <i>Assistance d'adultes</i>	88 356	83 703	83 381	71 800
Laste lahtine hoolekanne	31 195	35 869	25 090	31 977
<i>Assistance d'enfants</i>	15 596	18 173	7 601	15 941
Vaeste-ambulatorium — <i>Ambul. des pauvres</i>	3 300	3 300	3 060	4 230
Toetused organisatsioonidele — <i>Subv. organisations</i>	4 900	3 960	3 190	3 350
Kokku	279 118	262 908	238 991	232 937
Total	223 613	201 169	192 752	189 692

	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35
Tervishoid				
<i>Hygiène publ.</i>				
Tervishoiu-osakond	13 321	12 576	12 288	13 604
Section d'Hygiène	13 309			
Haiglad	82 527	90 825	85 114	86 648
Hôpitaux	1 993	+ 1 394	+ 3 047	+ 5 047
Võitlus nakkushaigustega	4 393	6 714	7 437	6 145
Lutte contre épidémies				6 142
Emade ja laste arstlik nõuandla	9 585	10 190	9 025	9 681
Consultation mères et enfants	4 735	4 718	4 252	4 681
Laboratooriumid — Laboratoires	106	164	70	159
Muud asutised	21 043	18 401	15 425	16 282
Autres inst.	8 382	8 289	6 494	7 328
Loomatervishoid — Serv. san. vétérinaire	—	—	255	71
Abirahad organisatsioonidele — Subv. organisations	1 000	—	—	300
Kokku	131 975	138 870	129 614	132 890
Total	33 918	31 067	27 749	27 238

Laenu ja protsendid				
<i>Amortissement des dettes et %.</i>				
Laenu tasumine	111 209	92 003	67 810	40 303
Amortissement des dettes	101 209			
Protsentide tasumine	60 315	49 293	30 692	24 210
Intérêts	35 451	40 203	20 720	16 182
Kokku	171 524	141 296	98 502	64 513
Total	136 660	132 206	88 530	56 485

Kapitalide asutamine ja saadud protsendid				
<i>Fondation de capitaux et intérêts.</i>				
Linnakapitalid — Capitaux munic.	20 000	20 000	15 000	20 000
Erikapitalid — Capitaux privés	12 150	28 085	—	35 307
	—	—	—	—
Protsendid	1 436	647	652	—
Intérêts	+ 106	+ 88	+ 92	+ 30
Kokku	33 586	48 732	15 652	55 307
Total	19 894	19 912	14 908	19 970

Varanduste kasutamine				
<i>Exploitation des biens.</i>				
Majandusosakond	17 672	10 340	9 758	6 667
Section Economique	17 033	9 855	8 641	6 524
Majad ja muud ehitused	64 900	43 588	41 701	48 252
Maisons et autres constr.	+ 48 329	+ 46 236	+ 67 607	+ 66 102
Krundid ja maatükid	19 211	22 792	27 578	30 856
Terrains	+ 14 816	+ 17 329	+ 18 233	+ 19 426

	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35
Turud ja kaalumajad — <i>Marchés et pesage</i>	+ 40 926	+ 39 982	+ 35 216	+ 33 664
Mõisad ja talud	1 329	2 812	1 042	156
<i>Propriétés et fermes</i>	+ 10 400	+ 6 575	+ 5 924	+ 6 716
Metsad	20 257	18 033	16 837	17 055
<i>Forêts</i>	+ 9 323	+ 3 912	+ 7 557	+ 9 999
Liiva- ja kruusa-augud	3 276	4 535	7 242	7 195
<i>Carrières sable et gravier</i>	+ 6 013	+ 8 285	+ 5 106	+ 6 365
Veovoor ja sõiduvahendid	23 611	19 214	15 705	13 098
<i>Transports et véhicules</i>	6 554	8 733	9 318	8 028
Kokku	150 256	121 314	119 863	123 279
Total	+ 106 220	+ 103 731	+ 121 684	+ 127 720

Puhastulu ettevõtetest

Entreprises (revenu net).

Elektrijaam — <i>Usine d'électricité</i>	84 682	98 111	101 580	100 980
Apteek — <i>Pharmacie</i>	3 750	3 134	6 667	7 290
Viinapood — <i>Vente de spiritueux</i>	7 497	5 882	9 569	8 807
Materjalide laod — <i>Dépôts de matériaux</i>	3 737	7 209	3 956	2 079
Veevärk — <i>Service des Eaux</i>	1 262	2 723	3 002	2 447
Gaasivabrik — <i>Usine à gaz</i>	11 339	9 771	9 421	8 120
Pank — <i>Banque</i>	—	8 340	26 000	13 000
Laenukassa ja müügisaal — <i>Mont-de-Piété</i> <i>et Salle des Ventes</i>	6 616	6 195	11 167	10 990
Annemõis — <i>Propriété „Annemõis“</i>	9 065	14 938	13 753	10 087
Jaamamõis — <i>Propriété „Jaama“</i>	11 386	10 654	11 369	9 556
Ulila mõis — <i>Propriété „Ulila“</i>	— 1 144	249	1 231	89
Pudretivabrik — <i>Usine d'engrais</i>	4 428	9 190	5 962	10 012
Linna laevad — <i>Bateaux de la Ville</i>	—	— 6 145	— 4 182	— 7 355
Ettevõtete-osakond	—	—	— 6 299	— 11 463
<i>Section des entreprises</i>	—	—	— 2 117	— 3 114
Kokku	142 618	170 251	197 378	172 988
Total	—	—	— 6 299*)	— 11 463*)

Tulud maksudest ja lõivudest

Revenus (droits et impôts).

Kogukondlikud maksud	659 159	649 842	542 491	496 343
<i>Impôts communaux</i>	657 815	—	540 856	—
Osa- ja lisamaksud riigimaksudele — <i>Im-</i> <i>pôts supplém. d'Etat</i>	170 085	142 945	129 458	136 544
Kokku	829 244	792 787	671 949	632 887
Total	827 900	—	670 314	—

Mitmesugused

Divers.

Tulud — <i>Revenus</i>	7 878	6 505	24 544	8 746
Kulud — <i>Dépenses</i>	54 350	10 748	19 303	9 021

*) Ettevõtte-osakonna üldkulu.

ERAKORRALISED KULUD KROONIDES.

Budget extraordinaire (en couronnes).

Kulud — Dépenses:	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35
Uued ehitised — Nouvelles constructions .	29 177	48 944	20 142	17 398
Ulila elektri jaam — Usine d'électricité . .	71 547	34 511	84 063	142 609
Vesivarustis — Installation de conduite d'eau	4 663	—	—	—
Hoolekandekava — Assistance publ. . . .	24 800	30 252	26 808	—
Tööstuskool — École industrielle	24 839	36 463	—	—
Laenude tasumine — Amortissement de dettes	—	—	114 387	—
Kinnisvara omandamine — Acquisition des immeubles	—	—	—	36 359
Tulud — Recettes:				
Tagasimaksmiseta — Non revers. de nou- veau:				
Linna kapitalidest ja fondidest — Fonds et capitaux de la Ville	100 725	79 455	217 253	160 007
Toetised riigivalitsuselt — Subventions du Gouvernement	24 800	30 252	21 000	—
Võlgnikelt sisse nõutud — Recouvrements des débiteurs	—	—	7 147	—
Laenudena — Emprunts:				
Pikaajaline laen — Emprunt à longue durée	19 663	4 000	—	36 359
Kokku tulusid — Total des recettes . . .	145 188	113 707	245 400	196 366
Korralise eelarve ülejäägist — De l'excédent du budget ordinaire	9 838	36 463	—	—
Erakorraline eelarve tasakaalus — Balance du budget extraordinaire	155 026	150 170	245 400	196 366

KULUDE JA TULUDE KOKKUVÕTE KROONIDES.

Résumé des dépenses et recettes (en couronnes).

	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35
Korralised tulud — Recettes ordinaires .	2 010 158	1 912 112	1 774 205	1 509 555
Korralised kulud — Dépenses ordinaires	2 000 320	1 875 649	1 737 678	1 491 078
Ülejääk — Excédent	9 838	36 463	36 527	18 477
Erakorralised tulud — Recettes extra- ordinaires	145 188	113 707	245 400	196 366
Erakorralised kulud — Dépenses extra- ordinaires	155 026	150 170	245 400	196 366
Puudujääk — Déficit	9 838	36 463	—	—
Üldise eelarve tulud — Recettes du bud- get général	2 155 346	2 025 819	2 019 605	1 705 921
Üldise eelarve kulud — Dépenses du bud- get général	2 155 346	2 025 819	1 983 078	1 687 444
Üldine eelarve ülejääk — Excédent du budget général	—	—	36 527	18 477

L. Taster elandani rahvuse, vanuse ja soo järgi 1. III 1954.
Population de Taster par nationalité, âge et sexe.

	Enastlased (üksa rahva- dega) Estonians (except Japs)		Sakalad sakalad Sakals		Venelased venelased Russes		Sakalad sakalad Sakals		Rahvused rahvused Peoples		Laste sõlm Lettish Lettish		Sõlm sõlm Fishes		Sõlm sõlm Fishes		Mund Mund Mund		Tead- mõte Tead- mõte		MOKKO Taster Taster		Oude Oude Oude		
	m	n	m	n	m	n	m	n	m	n	m	n	m	n	m	n	m	n	m	n	m	n	m	n	
0-14 a	21076	20773	312	461	157	47	1074	1560	1039	1967	40	64	400	20	26	2	2	162	190	153	125	2531	3955	30376	
5-6	1362	1330	41	14	2	2	53	61	34	34	3	3	24	1	—	—	1	13	7	9	7	1540	1518	3038	
7-8	535	508	5	10	1	—	36	33	18	17	1	1	7	—	—	—	—	—	—	—	1	612	585	1291	
10-14	853	826	11	13	—	—	1	57	50	40	37	1	30	—	—	—	—	4	5	1	—	978	1067	9335	
15	1542	1583	53	81	2	—	76	86	91	83	1	1	30	2	3	1	—	13	10	3	1	1813	1836	3940	
16-17	342	308	4	1	—	—	14	18	15	13	—	—	4	—	—	—	1	2	1	—	—	384	347	731	
18-19	568	555	10	5	1	—	16	14	44	32	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	1	527	657	1834	
20-24	763	964	3	11	1	—	39	57	44	38	3	2	10	1	—	—	—	5	4	5	2	580	1092	1978	
25-29	2364	2887	14	32	4	—	112	179	175	109	10	8	62	5	2	—	—	10	24	12	10	2754	3311	6105	
30-34	2672	2708	14	31	1	—	115	146	96	94	6	12	52	3	—	—	—	19	13	20	10	2547	3079	6017	
35-39	2670	4873	39	68	2	—	223	220	100	103	4	7	72	4	4	1	—	28	16	27	17	4099	5612	9761	
40-44	2295	4084	36	61	2	—	144	240	105	217	2	3	63	4	3	—	—	34	26	9	11	3163	4747	7929	
45-49	2280	3370	45	70	1	—	103	136	116	279	5	7	41	1	5	—	—	16	16	11	11	2657	3665	6860	
50-54	1458	2654	31	70	—	—	68	95	89	294	2	6	43	—	—	—	—	13	18	2	13	1700	3332	6062	
55-59	839	2024	15	36	—	—	25	58	70	205	5	5	8	—	—	—	—	4	11	1	3	987	2432	3419	
60-64	14	24	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
65-69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
70-74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
75-79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
80-84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
85-89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
90-94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
95-99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
100+	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Teadmõte Taster	14	24	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

1) Rahvused, kellel on oma keele ja kiriku, on loetud sakalasteks.

2) Sakalad — need, kellel on oma keele ja kiriku, on loetud sakalasteks.

1. Tartu elanikud rahvuse, vanuse ja soo järgi 1. III 1934.
Population de Tartu par nationalité, âge et sexe.

	Eestlased (ühes setu- dega) <i>Estoniens (avec setud)</i>		Eestlased, kel mitte-estl. (taavakel.) Setud ²⁾		Venelased <i>Russes</i>		Sakslased <i>Alle- mands</i>		Roots- lased <i>Suèdois</i>		Lätla- sed <i>Lettons</i>		Juudid <i>Juifs</i>		Soom- lased <i>Finnois</i>		Inger- lased <i>Ingr- iens</i>		Muud <i>Autres</i>		Tead- mata <i>Inconnu</i>		KOKKU <i>Total</i>		Üldse <i>Gr. total</i>	
	m.	n.	h.	f.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.		
Üldse <i>Gr. total</i>	21976	28778	312461	15	17	1074	1566	1039	1667	43	47	84	194	451	469	20	23	2	2	162	196	153	125	25331	33545	58876
—4	1362	1330	34	14	2	2	53	94	34	34	3	4	2	1	27	24	1	—	1	13	7	9	7	1540	1518	3058
5—6	535	508	5	10	1	—	38	33	18	17	1	2	1	5	9	7	—	1	—	4	5	—	1	612	589	1201
7—9	853	896	11	13	—	1	50	59	40	31	1	—	1	1	17	20	—	1	—	4	5	1	—	978	1027	2005
10—14	1543	1583	53	31	—	2	66	86	91	83	1	1	1	6	39	30	2	3	1	13	10	3	1	1813	1836	3649
15	342	308	4	1	—	—	14	18	15	13	—	—	—	1	7	4	—	—	1	2	1	—	—	384	347	731
16—17	566	555	10	5	1	1	38	44	44	32	—	—	3	1	14	10	—	—	—	—	8	1	1	677	657	1334
18—19	763	964	3	11	1	—	39	57	44	38	3	2	2	4	20	10	1	—	—	5	4	5	2	886	1092	1978
20—24	2384	2887	14	22	4	1	112	179	176	109	10	4	8	13	53	60	5	2	—	16	24	12	10	2794	3311	6105
25—29	2612	2708	14	28	1	1	105	146	96	90	6	6	12	16	52	52	2	—	—	19	13	28	10	2947	3070	6017
30—39	3600	4873	39	68	2	2	223	320	100	193	4	7	12	38	59	92	4	4	1	28	46	27	19	4099	5662	9761
40—49	2795	4084	36	61	2	4	144	240	105	217	2	3	9	33	52	63	4	3	—	24	28	9	11	3182	4747	7929
50—59	2280	3370	45	70	1	3	103	136	116	259	5	7	11	37	48	48	1	5	—	16	16	11	11	2637	3962	6599
60—69	1488	2664	29	70	—	—	63	96	89	294	2	6	13	27	31	40	—	4	—	13	18	2	13	1730	3232	4962
70—	839	2024	15	56	—	—	25	58	70	256	5	5	9	11	19	8	—	—	—	4	11	1	3	987	2432	3419
Teadmata <i>Inconnu</i>	14	24	—	1	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	4	1	—	—	—	1	—	44	36	65	63	128

¹⁾ Estoniens dont langue habituelle n'est pas l'estonien.

²⁾ Setud — une partie des habitants d'arrondiss. de Petseri, ethniquement Estoniens, qui ont subi l'influence russe.

3. Tartu elanikud perekonnaseisu, vanuse ja soo järgi 1. III 1934.
Etat civil, âge et sexe.

	Lapsed — 14 Enfants		Vallalised Célibataires		Abielus Mariés		Abielus, kuid elav vab lahust Mariés, mais viv. en séparation		Lesed Veuves		Lahutatud Divorcés		Perekonna seis teadmata Inconnu		Kokku Total		Üldse Gr. total
	m.	n.	h.	f.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	
Üldse — Gr. total	4943	4970	8462	11185	10364	10560	407	657	655	5438	287	528	213	207	25331	33545	58 876
— 14	4943	4970	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4943	4970	9 913
15	—	—	384	347	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	384	347	731
16—17	—	—	675	654	1	3	—	—	—	—	—	—	1	—	677	657	1 334
18—19	—	—	882	1049	—	40	—	1	—	—	—	—	4	2	886	1092	1 978
20—24	—	—	2550	2626	204	602	7	29	—	9	3	16	30	29	2794	3311	6 105
25—29	—	—	1825	1574	1025	1342	31	49	13	34	14	47	39	24	2947	3070	6 017
30—39	—	—	1134	1894	2693	3075	93	200	46	255	93	202	40	36	4099	5662	9 761
40—49	—	—	464	1111	2436	2543	119	188	55	717	87	169	21	19	3182	4747	7 929
50—59	—	—	317	877	2052	1676	80	125	109	1200	62	67	17	17	2637	3962	6 599
60—69	—	—	158	649	1309	921	57	51	179	1564	21	24	6	23	1730	3232	4 962
70—	—	—	65	392	638	348	20	12	251	1657	7	3	6	20	987	2432	3 419
Teadmata — Inconnu	—	—	8	12	6	10	—	2	2	2	—	—	49	37	65	63	128

4. Tartu elanike tööharud töösuhte ja ühiskondlike kihtide järgi 1. III 1934.

	Põllupi- damine <i>Agriculture et élevage</i>		Aiandus ja mesin- dus <i>Horticul- ture et api- culture</i>		Metsan- dus <i>Sylvic- ulture</i>		Kalandus <i>Pêche</i>		Tööstus <i>Industries</i>	
	m.	n.	h.	f.	m.	n.	m.	n.	m.	n.
Üldse: — <i>Gr. total:</i>	1501	2079	264	401	303	270	29	20	9602	10909
Aktiivsed — <i>Personnes actives</i>	587	750	183	169	187	24	18	—	6691	3718
Palgata töötajad perekonnaliikmed — <i>Membres de fam. non rétribués</i>	38	115	8	29	—	1	1	2	84	135
Kodumajapidamises tegevad perekonnaliik- med — <i>Membres de fam. occupés dans ménage</i>	—	239	—	86	—	122	—	7	—	3596
Ülalpeetavad — <i>Personnes passives</i>	876	975	73	117	116	123	10	11	2827	3460
Peremehed alatiselt palgatud töölistega — <i>Patrons employant continuellement main- d'oeuvre salariée:</i>										
Aktiivsed	54	8	24	2	2	—	—	—	514	137
Palgata töötajad perekonnaliikmed	2	15	1	4	—	1	—	—	23	36
Kodumajap. tegevad perekonnaliikm.	—	39	—	15	—	2	—	—	—	392
Ülalpeetavad	314	325	15	24	4	1	—	—	380	428
Peremehed oma perekonnaliikmetega — <i>Patrons avec leurs membres de famille:</i>										
Aktiivsed	44	10	23	10	—	—	2	—	125	43
Palgata töötajad perekonnaliikmed	34	89	7	24	—	—	1	2	60	98
Kodumajap. tegevad perekonnaliikm.	—	22	—	9	—	—	—	—	—	60
Ülalpeetavad	230	261	13	11	—	—	1	1	63	89
Peremehed üksikud: — <i>Patrons travaillant seuls:</i>										
Aktiivsed	18	6	39	26	2	11	13	—	1309	1112
Palgata töötajad perekonnaliikmed	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kodumajap. tegevad perekonnaliikm.	—	9	—	31	—	—	—	7	—	807
Ülalpeetavad	52	56	19	27	—	—	9	8	601	779
Töölised ja teenijad: — <i>Ouvriers et service:</i>										
Aktiivsed	436	716	94	127	139	7	2	—	4414	2303
Palgata töötajad perekonnaliikmed	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Kodumajap. tegevad perekonnaliikm.	—	144	—	30	—	87	—	—	—	2100
Ülalpeetavad	214	238	25	52	67	85	—	1	1620	1965
Ametnikud: — <i>Employés:</i>										
Aktiivsed	21	5	2	3	44	6	—	—	324	123
Palgata töötajad perekonnaliikmed	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kodumajap. tegevad perekonnaliikm.	—	17	—	1	—	33	—	—	—	234
Ülalpeetavad	13	17	—	2	45	37	—	1	155	192
Kiht teadmata: — <i>Classe sociale inconnue:</i>										
Aktiivsed	14	5	1	1	—	—	1	—	5	—
Palgata töötajad perekonnaliikmed	2	11	—	1	—	—	—	—	1	—
Kodumajap. tegevad perekonnaliikm.	—	8	—	—	—	—	—	—	—	3
Ülalpeetavad	53	78	1	1	—	—	—	—	8	7
Vabakutselised: — <i>Professions libérales:</i>										
Aktiivsed	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kodumajap. tegevad perekonnaliikm.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ülalpeetavad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kihitud: — <i>Hors des groupes nommés:</i>										
Aktiivsed	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kodumajap. tegevad perekonnaliikm.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ülalpeetavad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

1. Administration publique, défense nationale et professions libérales.

Kaubandus Commerces		Transport ja side Transport et communications		Ühiskondlik tegevus Activ. commun.		Maja- ja isikuteenimine Service domestique		Väljaspool toodud tööhäruisid seisvad isikud Hors des groupes nommés		Tööhäru teadmata Inconnu		Kokku Total		Üldse Gr. total
m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	
3419	4528	1585	1472	4238	5102	567	2673	2341	3997	1482	2094	25331	33545	58876
2207	1680	1069	159	2675	1495	362	2194	1680	2528	957	990	16616	13707	30323
40	224	2	2	1	—	—	1	—	—	1	2	175	511	686
—	1237	—	713	—	1702	—	227	—	745	1	401	1	9075	9076
1172	1387	514	598	1562	1905	205	251	661	724	523	701	8539	10252	18791
211	55	12	4	—	—	—	—	—	—	5	2	822	208	1030
10	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	91	127
—	159	—	11	—	—	—	—	—	—	—	3	—	621	621
184	236	9	17	—	—	—	—	—	—	18	21	924	1052	1976
224	56	31	—	—	—	—	—	—	—	5	—	454	119	573
30	189	2	2	—	—	—	—	—	—	—	2	134	406	540
—	66	—	21	—	—	—	—	—	—	—	2	—	180	180
151	137	16	15	—	—	—	—	—	—	5	7	479	521	1000
552	504	345	11	—	—	—	—	—	—	28	21	2306	1691	3997
—	388	—	261	—	—	—	—	—	—	—	18	—	1521	1521
368	408	140	152	—	—	—	—	—	—	26	45	1215	1475	2690
716	791	499	58	518	412	354	2193	—	—	638	700	7810	7307	15117
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	2
—	332	—	285	—	381	—	222	—	—	1	278	1	3859	3860
233	318	203	251	356	368	203	250	—	—	265	369	3186	3897	7083
499	273	180	86	1369	781	8	1	—	—	36	37	2483	1315	3798
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
—	290	—	132	—	845	—	5	—	—	—	19	—	1576	1576
230	285	142	162	866	1050	2	1	—	—	38	56	1491	1803	3294
5	1	2	—	1	—	—	—	—	—	245	230	274	237	511
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	12	16
—	2	—	3	—	1	—	—	—	—	—	81	—	98	98
6	3	4	1	5	3	—	—	—	—	171	203	248	296	544
—	—	—	—	337	302	—	—	—	—	—	—	337	302	639
—	—	—	—	—	184	—	—	—	—	—	—	—	184	184
—	—	—	—	171	231	—	—	—	—	—	—	171	231	402
—	—	—	—	450	—	—	—	1680	2528	—	—	2130	2528	4658
—	—	—	—	—	291	—	—	—	745	—	—	—	1036	1036
—	—	—	—	164	253	—	—	661	724	—	—	825	977	1802

5. Leibkonnad, leibkonna-pea vanus ja leibkonna suurus Tartus 1. III 1934.

Ménages, nombre des membres et âge du chef.

Leibkonnad ja leibkonna-pea vanus <i>Ménages et âge du chef de ménage</i>	Leibkonna suurus <i>Membres du ménage</i>										Kokku <i>Total</i>	
	2	3	4	5	6	7	8	9	10		Leibkonnade arv <i>Nombre des ménages</i>	Liikmete arv <i>Nombre des membres de ménage</i>
Täisleibkonnad: — <i>Ménages complets:</i>												
—19 a.	1	—	1	—	—	—	—	—	—		2	6
20—29 a.	436	369	162	48	19	4	—	—	—		1038	3009
30—49 a.	983	1317	1275	711	305	94	45	17	10		4757	17684
50—69 a.	883	839	646	362	168	70	32	12	5		3017	10590
70— a.	255	121	48	16	6	5	—	—	—		451	1216
Vanus teadmata . . .	2	4	6	1	1	—	—	—	—		14	51
Age inconnu												
Kokku — total	2560	2650	2138	1138	499	173	77	29	15		9279	32556
Olnud abielu ühe poole lastega leibkonnad: — <i>Ménages d'un seul conjoint, avec enfants:</i>												
—19 a.	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—
20—29 a.	21	25	14	7	—	—	—	—	—		67	208
30—49 a.	365	321	164	61	28	11	2	4	1		957	2961
50—69 a.	391	246	108	62	26	5	4	—	1		843	2495
70— a.	50	49	23	3	4	1	1	—	—		131	393
Vanus teadmata . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—
Kokku	827	641	309	133	58	17	7	4	2		1998	6057
Vallaliste ja lastetute ning lastest lahus elavate üksikute, endiste abieluliste leibkonnad: — <i>Ménages de célibataires et anciens conjoints:</i>												
—19 a.	36	20	8	3	—	—	—	—	—		67	179
20—29 a.	491	235	102	44	15	—	3	1	—		891	2438
30—49 a.	831	332	111	52	27	9	2	1	—		1365	3612
50—69 a.	519	149	44	14	7	3	2	1	—		739	1819
70— a.	84	30	7	4	1	1	—	1	—		128	328
Vanus teadmata . . .	4	2	1	—	—	—	—	—	—		7	18
Kokku	1965	768	273	117	50	13	7	4	—		3197	8394
Äraoleva peaga leibkonnad: — <i>Ménages avec chef absent:</i>												
Leibkonnade suurus (koos äraoleva peaga) . . .	718	274	114	43	17	4	2	1	—		1173	3084
<i>Membres des ménages</i>												

6. Leibkonnad Tartus 1. III 1934.

Ménages.

	Täisleib- konnad <i>Ména- ges com- plets</i>	Olud abielu ühe poole lastega leib- konnad ¹⁾	Vallaliste ja lastetute ning lastest lahus- elavate üksi- kute endiste abieluliste leibkonnad ²⁾	Äraoleva peaga leib- konnad <i>Ménages dont chef absent</i>
Üldse: — <i>Gr. total:</i>				
Leibkonnade arv — <i>Nombre des ménages</i> . .	9279	1998	3197	1173
Liikmete arv — <i>Nombre des membres de ménage</i>	32556	6057	8394	3084
Meespeaga: — <i>Chef masculin:</i>				
Leibkonnade arv — <i>Nombre des ménages</i> . .	8969	353	1523	...
Liikmete arv — <i>Nombre des membres de ménage</i>	31569	1146	4039	...
Naispeaga: — <i>Chef féminin:</i>				
Leibkonnade arv — <i>Nombre des ménages</i> . .	310	1645	1674	...
Liikmete arv — <i>Nombre des membres de ménage</i>	1007	4911	4355	...
Leibkonna-pea — <i>Chef de ménage</i>	9279	1998	3197	—
Leibkonna-pea abikaasa — <i>Épouse (époux) du chef de ménage</i>	9279	—	—	—
Lapsed — <i>Enfants</i>	5889	1928	362	462
Lapsed lastega — <i>Enfants avec leurs enfants</i> .	47	54	8	7
Lapsed kasvandikega — <i>Enfants avec leurs pupilles</i>	—	—	—	260
Lapsed abikaasaga — <i>Enfants avec leurs époux (épouses)</i>	28	28	—	18
Lapsed abikaasa ja lastega — <i>Enfants avec leurs époux (épouses) et enfants</i>	23	22	2	5
Lastelapsed vanemateta — <i>Petits-enfants orphelins</i>	51	12	37	5
Minija või väimees lastega — <i>Brus ou gendres avec leurs enfants</i>	4	—	—	2
Kasvandikud — <i>Pupilles</i>	130	11	70	4
Leibkonna-pea ja tema abik. vanemad — <i>Parents du chef de ménage et ceux de son conjoint</i> .	895	177	1252	417
Leibkonna-pea ja tema abik. vana-vanemad — <i>Grands-parents du chef de ménage et ceux de son conj.</i>	14	7	26	8
Sugulased — <i>Proches parents</i>	352	126	1201	202
Hõimlased — <i>Parents (par mariage)</i>	311	14	22	11
Teenijad ja töölised — <i>Servantes et ouvriers</i> .	652	112	173	24
Tasu eest ülalpeetavad — <i>Personnes entretenues</i>	186	51	150	12
Muud — <i>Autres</i>	259	117	807	107

¹⁾ Ménages d'un seul conjoint et enfants.²⁾ Ménages sans enfants de célibataires et d'anc. conj. vivant séparés de leurs enfants.

7. Üksinda elutsevate leibkonnad Tartus 1. III 1934.

Ménages Tartu.

	Üksinda elavad <i>Personnes habitant seules</i>		Ühis-elukoh- tades elavad ²⁾
	Aktiivsed <i>Personnes actives</i>	Teistelt isi- kutelt ülal- pidamist saajad ¹⁾	
Üldse: — <i>Gr. total:</i>			
Mehi — <i>H.</i>	2 849	1 055	449
Naisi — <i>F.</i>	4 057	950	598
—19 a.	196	589	147
20—29 a.	1 860	1 269	147
30—49 a.	2 389	123	191
50—69 a.	1 811	20	224
70— a.	594	2	336
Teadmata — <i>Inconnu</i>	56	2	2

¹⁾ *Personnes entretenues.*

²⁾ *Personnes habitant demeures collectives.*

8. Laste arv naistel (15 a. ja vanemad) Tartus 1. III 1934.

Nombre des enfants chez femmes (de 15 ans et au-dessus).

	Valla- lised <i>Céliba- taires</i>	Abi- elus <i>Marieés</i>	Lesed <i>Veuves</i>	Lahu- tatud <i>Divor- cées</i>	Tead- mata <i>Inconnu</i>	Üldse <i>Gr. total</i>
Naisi — <i>Femmes avec:</i>						
„ 1 lapsega — <i>enfant</i>	529	2 654	876	167	15	4 304
„ 2 „ „	136	2 260	932	85	12	3 425
„ 3 „ „	62	1 429	826	38	6	2 361
„ 4 „ „	23	794	624	24	3	1 468
„ 5—7 „ „	21	902	1 021	25	3	1 972
„ 8—11 „ „	2	192	325	4	2	525
„ 12 „ „	1	16	34	1	—	52
Lasteta — <i>Sans enfants</i>	10 348	2 970	800	184	166	14 468
Üldse — <i>Gr. total</i>	11 185	11 217	5 438	528	207	28 575

9. Elanikega korterid eluruumide arvu, kasutamiseviisi ja mõnuste järgi
Tartus 1. III 1934.

Logements habités d'après le nombre des pièces, usage et installations.

	Eluruumide arv — <i>Nombre des pièces</i>						Üldse <i>Gr. total</i>
	1	2	3	4	5	6	
Korterite arv — <i>Nombre des logements</i>	7592	3855	2780	1656	981	1173	18037
Eluruumide arv — <i>Nombre des pièces</i>	7592	7710	8340	6624	4905	8097	43268
Neist magamiseks kasutat. — <i>Dont util. pour y dormir</i>	7592	5014	4245	3193	2310	3905	26259
Köök — <i>Cuisine</i>							
on — <i>avec</i>	—	2824	2710	1640	977	1170	9321
puudub — <i>sans</i>	—	1031	70	16	4	3	1124
teadmata — <i>inconnu</i>	—	—	—	—	—	—	—
Vann — <i>Baignoire</i>							
on — <i>avec</i>	15	13	34	97	119	376	654
puudub — <i>sans</i>	7577	3837	2741	1553	858	792	17358
teadmata — <i>inconnu</i>	—	5	5	6	4	5	25
Klosett — <i>Lieux d'aisance</i>							
on { veega — <i>à l'eau</i>	19	41	70	147	116	277	670
avec { kuiv — <i>sans eau</i>	438	713	1116	973	747	860	4847
{ teadmata — <i>inconnu</i>	1	1	5	4	5	4	20
{ puudub — <i>sans</i>	7127	3092	1589	530	112	32	12482
{ teadmata — <i>inconnu</i>	7	8	—	2	1	—	18
Valgustus — <i>Éclairage</i>							
petrooleum — <i>pétrole</i>	5212	1557	507	114	36	12	7438
elekt — <i>électricité</i>	2349	2290	2265	1540	942	1161	10547
muu — <i>autre</i>	3	—	3	—	—	—	6
teadmata — <i>inconnu</i>	28	8	5	2	3	—	46
Küte — <i>Chauffage</i>							
ahjud — <i>poêles</i>	7448	3829	2761	1649	955	1128	17770
keskküte — <i>chauffage centr.</i>	134	23	15	7	24	44	247
teadmata — <i>inconnu</i>	10	3	4	—	2	1	20

10. Tühjad elumajad Tartus 1. III 1934.

Nombre des maisons non habitées d'après le nombre des étages.

	Majakorrad			Kokku <i>Total</i>
	1	1½	2	
Puuehitised — <i>Bâtiments en bois</i>	29	1	2	32
Tulekindlad ehitud — <i>Bâtiments incombustibles</i>	5	—	4	9
Segaehitised — <i>Bâtiments en matériel mixte</i>	1	—	2	3
Kokku — <i>Total</i>	35	1	8	44

11. Elanikega majad kordade arvu ja ehitusmaterjali järgi Tartus 1. III 1934.

Maisons habitées d'après le nombre des étages et matériel de construction.

Rajoonid — Rayons																		Üldse
																		Gr. total
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII		
Majad majakordade järgi: <i>Maisons d'après le nombre des étages:</i>																		
1	59	75	100	72	76	44	81	135	133	106	75	127	181	24	—	41	1375	
1½	31	48	73	127	82	80	48	94	125	96	45	32	98	27	—	3	1051	
2	57	79	77	152	67	117	77	132	398	203	181	13	83	24	18	12	1713	
2½	10	23	14	52	11	27	52	35	44	67	23	2	7	1	1	2	371	
3	5	3	3	22	8	7	48	11	11	41	5	—	—	—	—	—	162	
3½	2	—	—	2	—	21	—	—	3	10	3	—	—	—	—	—	41	
4	1	1	—	2	—	1	13	—	—	4	1	—	—	—	—	—	23	
4½	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
5 ja üle — et plus	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3	
Kokku — Total	150	213	242	457	240	309	306	353	200	714	528	333	174	369	76	19	58	4741
Neis: — Ayant (nombre): elukortereid — logements																		18106
eluruume — pièces																		43889
elanikke — habitants																		58876
Majad seinte ehitusmaterjali ja kordade arvu järgi: <i>Maisons d'après le matériel de construction des murs et le nombre des étages:</i>																		
Puehitised — Bâtiments en bois																		
1	40	45	64	81	69	69	23	72	132	119	77	52	118	148	19	—	26	1154
1½	27	37	63	106	76	76	35	83	40	121	69	29	29	93	27	—	2	913
2	47	54	54	98	59	106	31	109	21	360	123	144	12	72	23	14	2	1329
2½	6	13	9	35	9	25	24	30	—	40	30	13	2	7	1	1	—	245
3	1	2	1	4	—	4	3	6	—	7	3	1	—	—	—	—	—	32
3½	—	—	—	2	—	—	2	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	7
Kokku — Total	121	151	191	326	213	280	118	300	193	649	303	239	161	320	70	15	30	3680

12. Elanikega korterid (ilma ühis-elukohtadeta) elu-
Logements habités (sans demeures collectives)

	R a j o o -						
	I	II	III	IV	V	VI	VII
Üldse: — <i>Gr. total:</i>							
Elumaju — <i>Maisons d'habitation</i>	150	208	241	457	238	309	305
Kortereid — <i>Logements</i>	611	918	947	1981	1121	1407	1102
Eluruume — <i>Pièces</i>	1270	1840	1917	4425	1639	2949	3552
Elanikke — <i>Habitants</i>	1792	2642	2764	6054	3456	4269	3641
1 eluruumiga korterid — <i>Logements à 1 pièce</i>							
Elanike arv korteris: — <i>Nombre des habitants dans le logement:</i>							
1	88	117	128	246	121	168	114
2	100	176	160	313	245	287	92
3	52	122	103	192	166	180	59
4	36	41	46	74	121	83	28
5	15	19	18	34	50	28	11
6	5	11	13	11	29	10	2
7	3	—	2	3	13	3	—
8 ja üle — <i>et plus</i>	1	—	3	3	9	—	—
Kokku: — <i>Total:</i>							
kortereid — <i>logements</i>	300	486	473	876	754	759	306
eluruume — <i>pièces</i>	300	486	473	876	754	759	306
elanikke — <i>habitants</i>	722	1160	1148	2033	2186	1835	654
2 eluruumiga korterid — <i>Logements à 2 pièces</i>							
Elanike arv korteris:							
1	17	14	23	42	21	22	29
2	38	52	63	109	65	71	68
3	29	58	57	101	67	76	46
4	26	37	42	83	40	62	28
5	8	14	21	46	38	16	11
6	8	6	6	18	12	5	3
7	1	1	2	6	7	4	3
8 ja üle	—	—	—	5	5	1	2
Kokku: kortereid	127	182	214	410	255	257	190
eluruume	254	364	428	820	510	514	380
elanikke	379	553	643	1322	864	786	529
3 eluruumiga korterid — <i>Logements à 3 pièces</i>							
Elanike arv korteris:							
1	5	7	6	20	3	5	18
2	24	27	34	85	19	34	54
3	32	33	33	100	20	41	42
4	25	21	24	66	20	34	44
5	13	12	11	39	14	22	19
6	3	4	5	19	6	10	11
7	—	1	—	7	—	3	3
8 ja üle	—	1	1	7	—	—	—
Kokku: kortereid	102	106	114	343	82	149	191
eluruume	306	318	342	1029	246	447	573
elanikke	332	343	363	1173	387	523	610

ruumide ja elanike arvu järgi Tartus 1. III 1934.

d'après le nombre des pièces et des habitants.

n i d — R a y o n s										Ü l d s e
VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	Gr. total
351	200	713	526	333	174	369	75	19	58	4726
1571	433	3361	1713	1471	275	579	309	46	192	18037
3168	767	8014	5911	4245	709	1731	528	218	385	43268
4721	1375	10646	5870	4957	986	2209	910	175	602	57069
196	29	290	193	136	9	11	32	—	30	1908
319	69	440	145	173	17	20	69	1	28	2654
169	38	303	63	97	7	13	40	1	17	1622
94	33	161	33	50	5	10	13	—	15	843
22	20	73	15	19	2	5	10	—	10	351
10	5	19	7	10	1	2	6	—	1	142
7	3	8	1	—	—	2	1	—	1	47
—	1	3	—	1	1	1	1	—	1	25
817	198	1297	457	486	42	64	172	2	103	7592
817	198	1297	457	486	42	64	172	2	103	7592
1936	572	3282	928	1136	108	189	443	5	270	18607
29	17	63	47	30	10	15	3	—	7	389
90	47	236	84	85	24	44	33	—	7	1116
86	37	233	78	66	27	51	22	—	15	1049
58	31	141	37	34	21	29	23	—	5	697
33	17	86	25	18	9	26	4	—	4	376
14	7	29	10	7	2	9	3	—	4	143
3	1	6	3	3	4	7	2	—	—	53
3	4	3	1	1	2	5	—	—	—	32
316	161	797	285	244	99	186	90	—	42	3865
632	322	1594	570	488	198	372	180	—	84	7710
994	512	2471	811	699	327	649	279	—	130	11948
10	2	28	25	17	3	4	1	—	2	156
57	11	157	67	61	11	35	3	1	3	683
68	14	173	57	83	27	45	9	2	2	781
39	10	137	51	62	26	34	11	—	7	611
34	9	63	29	40	16	13	2	—	4	340
16	4	23	9	12	7	8	2	—	—	139
5	5	7	3	4	1	5	—	—	1	45
1	1	4	—	5	4	1	—	—	—	25
230	56	592	241	284	95	145	28	3	19	2780
690	168	1776	723	852	285	435	84	9	57	8340
795	221	1945	754	978	376	502	100	8	69	9379

12. (järg). Elanikega korterid (ilma ühiselukohadeta)

Logements habités (sans demeures collectives)

				R a j o o s						
	IVX	IVX	VX	VI	II	III	IV	V	VI	VII
4 eluruumiga korterid — <i>Logements à 4 pièces</i>										
Elanike arv korteris:										
1				2	3	5	2	1	5	10
2				10	11	15	20	5	15	23
3				7	25	22	38	3	24	32
4				14	13	24	61	2	29	21
5				9	23	13	32	7	17	30
6				2	4	3	16	—	7	8
7				1	1	2	8	2	6	3
8 ja üle				—	—	—	4	2	7	1
Kokku:										
kortereid				45	80	84	181	22	110	128
eluruume				180	320	336	724	88	440	512
elanikke				163	298	294	745	95	452	464
5 eluruumiga korterid — <i>Logements à 5 pièces</i>										
Elanike arv korteris:										
1				2	—	2	9	1	2	3
2				2	6	4	10	2	6	15
3				2	7	6	18	2	16	29
4				2	11	10	27	2	16	28
5				3	10	6	17	—	15	17
6				3	4	5	11	—	17	14
7				2	—	3	3	—	3	3
8 ja üle				—	3	7	6	—	1	5
Kokku:										
kortereid				16	41	43	101	7	76	114
eluruume				80	205	215	505	35	380	570
elanikke				67	178	205	413	19	332	465
6 ja üle eluruumiga korterid — <i>Logements à 6 pièces et plus</i>										
Elanike arv korteris:										
1				—	1	1	1	—	—	3
2				1	1	—	6	—	3	9
3				—	4	1	9	—	1	20
4				3	5	1	14	—	9	26
5				5	5	7	9	1	11	41
6				3	2	3	12	—	9	30
7				4	3	2	4	—	10	20
8 ja üle				5	2	4	15	—	13	24
Kokku:										
kortereid				21	23	19	70	1	56	173
eluruume				150	147	123	471	6	409	1211
elanikke				129	110	111	368	5	341	919

eluruumide ja elanike arvu järgi Tartus 1. III 1934. a.
d'après le nombre des pièces et des habitants.

n i d — R a y o n s										Ü l d s e Gr. total
VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	
2	—	12	10	5	1	3	—	3	—	64
9	—	65	49	29	2	13	1	4	3	274
24	5	66	76	39	4	22	3	3	1	394
26	4	86	39	41	11	21	5	6	3	406
20	3	53	26	29	3	30	3	3	1	302
21	—	25	17	12	3	12	—	1	2	133
5	1	7	3	4	1	2	—	—	1	47
4	—	3	2	4	2	5	—	—	2	36
111	13	317	222	163	27	108	12	20	13	1656
444	52	1268	888	652	108	432	48	80	52	6624
494	53	1174	761	624	117	464	46	65	65	6374
—	—	4	4	—	—	1	—	—	—	28
6	1	18	15	9	—	3	2	1	1	101
10	1	31	38	19	—	2	—	3	1	185
11	2	52	42	28	2	12	1	—	1	247
6	—	38	31	22	6	14	—	2	—	187
7	—	22	16	24	1	7	1	1	2	135
1	—	8	16	11	—	4	1	—	1	56
1	—	8	5	3	—	3	—	—	—	42
42	4	181	167	116	9	46	5	7	6	981
210	20	905	835	580	45	230	25	35	30	4905
174	13	787	720	542	44	229	21	27	28	4264
—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	9
3	—	12	19	7	1	1	—	2	1	66
5	—	13	27	17	—	4	—	3	1	105
6	1	25	61	31	1	6	—	—	4	193
11	—	37	73	39	—	3	—	2	1	245
14	—	42	66	34	—	5	—	4	1	225
6	—	23	36	22	—	4	—	1	—	135
10	—	25	57	27	1	7	2	2	1	195
55	1	177	341	178	3	30	2	14	9	1173
375	7	1174	2438	1187	31	198	19	92	59	8097
328	4	987	1896	978	14	176	21	70	40	6497

13. Elanike mehaaniline liikumine 1934 ja 1935.
Mouvement mécanique des habitants de Tartu.

	Kuu algul <i>Au début du mois</i>			Sisse kirjutatud <i>Inscrits</i>			Neist korterivahetajaid <i>Changé de logement</i>			Välja kirjutatud <i>Rayés</i>			
	m.	n.	kokku	h.	f.	total	m.	n.	kokku	m.	n.	kokku	
1934													
Märts	25 690	33 313	59 003	1 065	1 333	2 398	622	825	1 447	1 176	1 325	2 501	
Aprill	25 579	33 321	58 900	1 125	1 129	2 254	551	664	1 215	1 085	1 225	2 310	
Mai	25 619	33 225	58 844	1 136	1 341	2 477	637	893	1 530	1 609	1 893	3 502	
Juuni	25 146	32 673	57 819	1 180	1 365	2 545	666	876	1 542	2 037	2 337	4 374	
Juuli	24 289	31 701	55 990	1 131	1 343	2 474	721	938	1 659	1 317	1 564	2 881	
August	24 103	31 480	55 583	1 691	1 905	3 596	864	1 147	2 011	1 521	1 709	3 230	
September	24 273	31 676	55 949	2 433	2 493	4 926	768	963	1 731	1 289	1 526	2 815	
Oktoober	25 417	32 643	58 060	1 601	1 824	3 425	855	999	1 854	1 350	1 439	2 789	
November	25 668	33 028	58 696	1 236	1 550	2 786	613	804	1 417	1 171	1 217	2 388	
Detsember	25 733	33 361	59 094	1 118	1 205	2 323	539	628	1 167	1 255	1 286	2 541	
1935													
Jaauar	25 596	33 280	58 876	1 406	1 676	3 082	593	821	1 414	1 407	1 520	2 927	
Veebruar	25 595	33 436	59 031	939	1 094	2 033	513	638	1 151	911	1 015	1 926	
Märts	25 623	33 515	59 138	949	1 038	1 987	529	618	1 147	1 025	1 144	2 169	
Aprill	25 547	33 409	58 956	901	1 107	2 008	420	591	1 011	1 056	1 192	2 248	
Mai	25 392	33 324	58 716	1 191	1 377	2 568	587	759	1 346	1 551	1 738	3 289	
Juuni	25 032	32 963	57 995	1 111	1 291	2 402	629	816	1 445	2 051	2 251	4 302	
Juuli	24 092	32 003	56 095	1 221	1 444	2 665	724	966	1 690	1 410	1 789	3 199	
August	23 903	31 658	55 561	1 474	1 627	3 101	738	927	1 665	1 178	1 463	2 641	
September	24 199	31 822	56 021	2 507	2 542	5 049	749	951	1 700	1 281	1 519	2 800	
Oktoober	25 425	32 845	58 270	1 645	1 748	3 393	696	843	1 539	1 197	1 359	2 556	
November	25 873	33 234	59 107	1 373	1 605	2 978	638	773	1 411	1 211	1 247	2 458	
Detsember	26 035	33 592	59 627	1 030	1 211	2 241	497	536	1 033	1 344	1 466	2 810	

14. Sündimus 1929—1934.

Natalité 1929—1934.

	1934			1933	1932	1931	1930	1929
	poegl. g.	tütarl. f.	kokku total					
Jaanuar	28	19	47	53	52	60	51	56
Veebruar	26	29	55	41	55	52	56	55
Märts	28	30	58	52	49	60	69	54
Aprill	31	26	57	41	42	59	49	59
Mai	28	20	48	60	58	59	76	53
Juuni	27	27	54	69	44	54	71	62
Juuli	18	22	40	43	65	46	53	52
August	23	13	36	45	51	48	47	77
September	25	22	47	42	55	63	69	50
Oktoober	20	23	43	48	55	60	60	67
November	22	14	36	46	42	44	45	47
Detsember	33	30	63	39	53	63	66	49
Kokku — Total . .	309	275	584	579	621	668	712	681
Väljastp. elan. . .	36	27	63	60	62	71	53	36
<i>Habitants du dehors</i>								

15. Abiellumus 1930—1934.

Mariages 1930—1934.

	1930	1931	1932	1933	1934
Jaanuar	23	23	27	17	29
Veebruar	38	31	38	31	25
Märts	24	29	45	19	30
Aprill	44	23	33	30	26
Mai	38	51	51	36	58
Juuni	68	39	33	45	56
Juuli	24	32	41	31	44
August	48	35	33	27	37
September	39	28	25	30	63
Oktoober	34	40	39	30	39
November	26	28	38	35	34
Detsember	86	88	85	75	98
Kokku — Total . .	492	447	488	406	539
Väljastpoolt elan. . . .	213	188	170	176	195
<i>Habitants du dehors</i>					

16. Sündimus vanemate abielu kestuse järgi 1934.
Natalité d'après la durée du mariage.

Sündimuse järjekord Ordre de naissance	— 1 a.		1—2 a.		3—4 a.		5—9 a.		10—14 a.		15—19 a.		20— a.		Märkimata Inconnu		Kokku Total		Väljaspool abielu Illégitimes		Üldse Grand total
	p.	t.	g.	f.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	
1	54	43	54	47	14	16	14	10	5	1	—	—	—	—	4	1	145	118	19	20	302
2	4	4	17	23	24	16	22	31	8	3	—	—	—	—	1	1	76	78	4	1	159
3	—	1	1	2	7	2	16	11	5	2	—	2	1	—	1	2	31	22	1	4	58
4	—	—	—	—	1	—	5	7	2	5	—	1	—	—	—	—	8	13	4	1	26
5	—	—	—	—	1	—	4	1	2	1	1	—	1	1	—	—	9	3	2	1	15
6	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	1	1	—	—	2	3	—	—	5
7	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	1	2	—	—	—	—	3	4	1	—	8
8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	1	3
9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	—	2	2	—	—	4
10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	2
Kokku — Total	58	48	72	72	47	34	61	61	25	17	4	6	3	4	7	4	277	246	31	28	582 ¹⁾
1933. a. . .	63	54	63	62	46	50	57	46	17	26	8	9	2	1	—	—	256	248 ²⁾	37	37	578 ²⁾
1932. a. . .	37	41	71	80	44	50	62	67	37	28	5	6	4	1	—	—	260	273	39	47	619 ³⁾

¹⁾ peale selle veel kaks leitud last, üks poiss- ja üks tütarlaps. — *Outre cela, 2 enfants trouvés, dont 1 g. et 1 f.*

²⁾ peale selle veel üks abielussündinud tütarlaps, kelle kohta lähemad andmed puuduvad. — *Outre cela encore 1 f. légitime dont les données manquent.*

³⁾ peale selle veel abielussündinud üks poiss- ja üks tütarlaps, kelle kohta lähemad andmed puuduvad. — *Outre cela encore 1 g. et 1 f. légitimes dont données manquent.*

17. Sündimus vanemate vanuse järgi 1934.

Natalité d'après l'âge des parents.

Isa vanus Âge du père	E m a v a n u s — Âge de la mère																		Kokku Total	Üldse Grand total			
	—18		18		19		20— —24		25— —29		30— —34		35— —39		40— —44		45— —49				50—		Tead- mata Inconnu
	p.	t.	g.	f.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.			p.	t.	
18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
20—24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
25—29	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
30—34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
35—39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
40—44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
45—49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
50—54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
55—59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Teadmata — Inconnu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Abielus — Légit.	1	1	—	—	4	4	61	66	88	79	72	65	36	21	13	8	2	2	—	—	—	—	
Väljaspool abielu	1	1	2	2	—	—	1	9	6	8	8	5	4	2	1	—	—	—	—	—	—	—	
Illegit.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kokku — Total	2	2	2	2	4	5	70	75	94	87	80	70	40	23	14	8	2	2	—	—	—	—	
Väljastpoolt elanikke	—	—	1	1	—	—	1	8	6	10	7	10	9	3	2	4	1	—	—	—	—	—	
Habitants du dehors	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1933	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Abielus — Légit.	—	—	3	5	4	1	44	49	80	89	66	64	43	26	16	14	—	—	—	—	—	—	
Väljaspool abielu	1	—	—	—	2	2	10	14	9	7	12	8	4	5	1	1	—	—	—	—	—	—	
Illegit.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kokku — Total	1	—	3	5	4	3	54	63	89	96	78	72	47	31	17	15	—	—	—	—	—	—	
Väljastpoolt elanikke	—	—	1	—	2	1	5	6	10	11	4	7	4	4	3	2	—	—	—	—	—	—	
Habitants du dehors	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

¹⁾ peale selle kaks leitud last, neist üks poiss ja üks tüdruk. — Outre cela, 2 enfants trouvés, dont 1 g. et 1 f.

18. Sündimus vanemate rahvuse järgi.
Natalité d'après la nationalité des parents.

Isa rahvus Nationalité du père		E m a r a h v u s — Nationalité de la mère											
		Eestlane Estonienne		Venelane Russe		Sakslane Allemande		Juut Juive		Muud Autres		Kokku Total	
		p.	t.	g.	f.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.
Eestlane Estonien	1932	238	254	1	2	1	—	—	—	2	—	242	256
	1933	237	236	1	—	—	—	—	—	1	—	239	236
	1934	250	220	—	3	2	—	1	—	—	1	253	224
Venelane Russe	1932	—	3	6	7	—	—	—	—	—	—	6	10
	1933	1	4	8	5	—	—	—	—	—	1	9	10
	1934	3	3	9	5	—	—	—	—	—	1	12	9
Sakslane Allemand	1932	1	—	—	—	5	1	—	—	—	1	6	2
	1933	1	—	—	—	2	1	—	—	—	—	3	1
	1934	—	1	—	—	5	7	—	—	—	1	5	9
Juut Juif	1932	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1933	—	—	—	—	—	1	4	2	—	—	4	3
	1934	—	—	—	—	—	—	4	4	—	—	4	2
Muud Autres	1932	2	1	—	—	—	—	—	—	1	—	3	2
	1933	2	1	—	—	—	—	—	—	1	—	3	1
	1934	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	3	2
Väljaspool abielu Illégit.	1932	37	44	1	2	—	—	—	—	—	—	38	47
	1933	31	31 ¹⁾	4	4	1	—	—	—	1	—	37	37
	1934	29	21	2	7	—	—	—	—	—	—	31	28
Kokku Total	1932	278	302	8	11	6	2	4	4	3	1	300 ²⁾	321 ³⁾
	1933	272	272	13	9	3	2	2	—	3	3	293	286
	1934	282	245	11	15	7	7	5	2	3	5	308	274
Väljastp. elanikke Habitants du dehors	1932	33	28	—	—	—	—	—	—	—	—	33	28
	1933	24	31	3	—	1	—	—	—	—	—	29 ³⁾	31
	1934	34	27	2	—	—	—	—	—	—	—	36	27

Märkus: Remarque: ¹⁾ Selles arvus üks laps, kelle isa rahvus teadmata; ²⁾ inclus un enfant dont nationalité du père est inconnue;

²⁾ selles arvus üks leitud laps; ³⁾ dont un enfant trouvé;

³⁾ selles arvus üks mahajäetud laps; ³⁾ dont un enfant abandonné.

19. Abiellujad rahvuse järgi.

Contractants mariage d'après leur nationalité.

Mehe rahvus <i>Hommes</i>		Naise rahvus — Femmes						Väljast- poolt elanikke <i>Habitants du dehors</i>	Üldse <i>Gr. total</i>
		Eestlane <i>Estoniennes</i>	Venelane <i>Russes</i>	Sakslane <i>Allemandes</i>	Juut <i>Juives</i>	Muud <i>Autres</i>	Kokku <i>Total</i>		
Eestlane <i>Estoniens</i>	1932	437	12	2	—	—	451	164	615
	1933	360	6	3	1	1	371	161	532
	1934	485	9	3	—	1	498	191	689
Venelane <i>Russes</i>	1932	8	10	—	—	1	19	2	21
	1933	10	9	—	—	1	20	4	24
	1934	11	8	1	—	—	20	—	20
Sakslane <i>Allemands</i>	1932	5	1	7	—	—	13	2	15
	1933	2	1	8	—	—	11	7	18
	1934	3	—	5	—	1	9	2	11
Juut <i>Juifs</i>	1932	—	—	—	4	—	4	2	6
	1933	1	—	—	3	—	4	2	6
	1934	—	—	—	8	—	8	1	9
Muud <i>Autres</i>	1932	1	—	—	—	—	1	—	1
	1933	—	—	—	—	—	—	2	2
	1934	1	—	1	—	2	4	1	5
Kokku <i>Total</i>	1932	451	23	9	4	1	488	170	658
	1933	373	16	11	4	2	406	176	582
	1934	500	17	10	8	4	539	195	734

20. Abiellujad perekonnaseisu järgi.

Contractants mariage d'après leur état-civil.

Mehe perekonnaseis <i>Fiancé</i>		Naise perekonnaseis — Fiancée				Väljast- poolt elanikke <i>Habitants du dehors</i>	Üldse <i>Gr. total</i>
		Vallaline <i>Célibataire</i>	Lesk <i>Veuve</i>	Lahutatud <i>Divorcée</i>	Kokku <i>Total</i>		
Vallaline <i>Célibataire</i>	1932	396	16	19	431	146	577
	1933	332	11	16	359	164	523
	1934	420	10	29	459	175	634
Lesk <i>Veuf</i>	1932	23	5	2	30	16	46
	1933	19	4	3	26	6	32
	1934	27	3	3	33	9	42
Lahutatud <i>Divorcé</i>	1932	25	1	1	27	8	35
	1933	17	3	1	21	6	27
	1934	28	8	11	47	11	58
Kokku <i>Total</i>	1932	444	22	22	488	170	658
	1933	368	18	20	406	176	582
	1934	475	21	43	539	195	734

21. Abieluajad vanuse järgi 1934.

Contractants mariage d'après leur âge.

Naise vanus aastais Femmes. Âge.	Mehe vanus aastais — Hommes. Âge.																								Kokku Total	Üldse Grand total
	19 ja alla		20—		25—		30—		35—		40—		45—		50—		55—		60—		65—		70—			
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b		
16—17.	a	—	2	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	
	b	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
18 . . .	a	—	6	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	
	b	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
19 . . .	a	1	9	—	7	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	
	b	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
20—24.	a	—	80	—	84	—	9	—	5	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	196	
	b	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	
25—29.	a	1	17	—	70	—	12	—	8	—	4	—	3	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	124	
	b	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	
30—34.	a	—	3	—	4	—	22	—	4	—	11	—	3	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54	
	b	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	
35—39.	a	—	5	—	14	—	3	—	16	—	4	—	5	—	1	—	2	—	1	—	—	—	—	—	42	
	b	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
40—44.	a	—	1	—	11	—	3	—	1	—	8	—	4	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	21	
	b	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
45—49.	a	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	
	b	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
50—54.	a	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	
	b	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
55—59.	a	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
	b	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
60 . . .	a	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	b	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kokku	a	1	121	8	194	25	80	13	29	8	23	7	19	—	12	1	8	—	7	—	2	—	1	—	496	
Total	b	2	14	20	9	55	6	30	4	15	4	8	2	—	—	1	1	—	2	1	—	—	1	—	43	
Üldse	a	—	3	135	28	203	86	43	33	23	27	15	21	—	12	2	9	—	9	1	2	—	2	—	539	
Grand total	b	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	175	
	a	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	734	
	b	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Märkus — Remarque: a = Tartust — de Tartu; b = väljastpoolt — du dehors.

22. Abiellumus kuude ja vanuse järgi 1934.

Mariages d'après mois et âge.

Abiellujate vanus Âge des contract. mar.	Jaan.		Veebr.		Märts		Aprill		Mai		Juuni		Juuli		August		Sept.		Okt.		Nov.		Dets.		Kokku	
	m.	n.	h.	f.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.
Kuni 18	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	6
18	—	—	—	1	—	1	—	2	—	2	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	2	—	—	12
19	—	—	—	3	—	2	—	—	—	2	—	2	—	—	2	—	3	—	—	—	—	—	1	—	—	17
20—24	7	14	7	12	6	10	4	12	18	23	17	26	9	15	5	11	16	22	10	16	8	12	28	43	135	216
25—29	10	10	9	6	10	6	9	6	22	11	24	16	14	12	17	11	25	19	10	7	14	12	39	33	203	149
30—34	3	3	2	2	5	3	3	4	6	8	10	6	8	4	7	6	13	6	6	8	5	4	18	12	86	66
35—39	1	1	1	2	5	3	3	2	5	1	1	3	2	6	1	6	5	6	7	3	1	3	1	7	33	43
40—44	5	1	1	3	1	2	6	—	2	3	—	2	4	3	4	—	—	2	2	3	1	2	1	2	27	23
45—49	1	1	—	—	1	1	—	2	1	4	2	—	3	1	2	1	3	2	1	2	2	1	5	5	21	20
50—54	1	1	3	—	1	—	—	—	2	—	1	—	—	1	—	2	—	1	—	—	1	—	3	—	12	5
55—59	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	2	—	1	1	9	1
60—64	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	1	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1	—	9	1
65—69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2	—
70—74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
75—79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku - Total	29	31	25	29	30	30	26	28	58	56	57	44	44	44	37	39	63	65	39	40	34	34	98	106	539	559
Väljastpoolt elanikke du dehors	7	5	13	9	22	22	11	9	23	25	18	17	13	13	9	7	16	14	12	11	8	8	43	35	195	175
Üldse — Gr. total	36	36	38	38	52	52	37	37	81	81	74	74	57	57	46	46	79	79	51	51	42	42	141	141	734	734

23. Suremus Tartus.

Mortalité.

	1928		1929		1930		1931		1932		1933		1934	
	m.	n.	h.	f.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.
Jaauar	33	35	27	44	34	33	36	38	45	39	28	25	35	30
Veebruar	35	32	56	62	31	38	32	62	38	35	29	45	27	29
Märts	32	48	61	87	39	45	36	41	36	48	39	33	40	33
Aprill	44	38	52	40	32	35	38	42	40	54	50	46	34	47
Mai	28	38	33	45	35	34	45	49	43	25	34	37	27	26
Juuni	37	26	46	27	30	30	46	31	29	37	39	22	46	37
Juuli	35	36	33	32	23	27	35	35	27	28	31	30	23	19
August	31	22	27	32	24	38	25	36	24	28	20	30	28	19
September	26	40	36	30	28	38	26	33	19	36	25	15	30	23
Oktoober	40	30	25	32	42	32	32	36	38	39	33	24	28	32
November	29	41	27	27	23	23	26	19	30	27	29	27	28	30
Detsember	25	29	25	31	32	31	35	36	32	37	25	45	37	39

Kokku — Total .	395	415	448	490	373	404	412	458	401	433	382	379	383	364
Väljastp. elan. . .	40	46	59	39	51	37	55	28	36	23	51	25	59	21
Habit. du dehors														

24. Suremus 1934. aastal.

Mortalité d'après l'état-civil en 1934.

Vanus aastates Âge en années	Vallaline Célibataires		Abielus Mariés		Lesk Veufs		Lahutatud Divorcés		Kokku Total		1933		1932	
	m.	n.	h.	f.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.
0—1	27	17	—	—	—	—	—	—	27	17	29	23	25	33
1—5	13	7	—	—	—	—	—	—	13	7	9	7	20	11
5—10	8	4	—	—	—	—	—	—	8	4	1	8	7	4
10—15	2	3	—	—	—	—	—	—	2	3	1	5	4	5
15—20	12	3	—	—	—	—	—	—	12	3	9	2	7	5
20—25	17	5	2	—	—	—	—	—	19	5	13	14	11	9
25—30	7	10	4	2	—	—	—	—	11	12	20	8	23	11
30—35	4	6	11	5	—	—	—	—	15	11	18	9	16	13
35—40	4	2	7	6	1	—	—	—	12	8	14	13	11	10
40—45	—	1	9	5	—	3	1	—	10	9	17	9	20	16
45—50	5	2	19	8	—	1	1	—	25	11	26	14	21	16
50—55	1	1	19	10	1	4	1	1	22	16	20	9	29	12
55—60	5	10	15	6	3	2	—	—	23	18	34	13	24	17
60—70	5	21	63	14	11	37	2	—	81	72	73	63	85	78
70—80	5	25	49	14	19	66	1	—	74	105	69	109	77	121
80 ja üle	2	11	14	7	13	45	—	—	29	63	29	73	21	72
Kokku — Total	117	128	212	77	48	158	6	1	383	364	382	379	401	433
Väljastp. elanikke ¹⁾	22	7	33	9	4	4	—	1	59	21	51	25	36	23
1933														
Kokku — Total	119	134	211	72	48	169	4	3	382	379				
Väljastp. elanikke ¹⁾	21	15	27	5	1	5	1	—	51	25				
1932														
Kokku — Total	143	143	207	85	44	202	5	2	401	433				
Väljastp. elanikke ¹⁾	14	11	17	7	4	5	—	1	36	23				

¹⁾ Habit. du dehors.

25. Suremus perekonnaseisu ja rahvuse järgi 1934.

Mortalité d'après l'état-civil et nationalité en 1934.

	Vallaline <i>Célibataires</i>		Abielus <i>Mariés</i>		Lesk <i>Veufs</i>		Lahuta- tud <i>Divorcés</i>		Kokku <i>Total</i>		
	m.	n.	h.	f.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	Üldse
Eestlased — <i>Estoniens</i> . . .	109	103	195	71	46	140	4	—	354	314	668
Sakslased — <i>Allemands</i> . . .	2	14	3	—	—	13	1	—	6	27	33
Venelased — <i>Russes</i>	2	8	8	3	1	3	—	—	11	14	25
Juudid — <i>Juifs</i>	1	1	5	2	1	—	—	1	7	4	11
Muud — <i>Autres</i>	2	2	2	1	—	2	1	—	5	5	10
Kokku — <i>Total</i>	116	128	213	77	48	158	6	1	383	364	747
Väljastpoolt elanikke <i>Habitants du dehors</i>	22	7	33	9	4	4	—	1	59	21	80
Üldse — <i>Gr. total</i>	138	135	246	86	52	162	6	2	442	385	827

26. Laste suremus soo ja vanuse järgi.

Mortalité infantile d'après sexe et âge.

Vanus aastais <i>Âge en années</i>	1932			1933			1934		
	p.	t.	kokku	g.	f.	total	p.	t.	kokku
0—1	25	33	58	29	23	52	27	17	44
1—2	12	7	19	2	1	3	7	4	11
2—3	1	2	3	2	3	5	1	—	1
3—4	5	2	7	3	2	5	2	1	3
4—5	1	—	1	2	1	3	3	2	5
5—6	1	1	2	1	3	4	1	—	1
6—7	2	—	2	—	—	—	1	2	3
7—8	1	1	2	—	2	2	3	2	5
8—9	2	2	4	—	3	3	2	—	2
9—10	1	—	1	—	—	—	1	—	1
10—11	2	—	2	—	3	3	—	—	—
11—12	—	1	1	1	1	2	—	—	—
12—13	1	2	3	—	—	—	—	—	—
13—14	—	1	1	—	1	1	2	2	4
14—15	1	1	2	—	—	—	—	1	1
15—16	—	1	1	1	1	2	1	1	2
16—17	1	2	3	1	—	1	3	—	3
Kokku — <i>Total</i>	56	56	112	42	44	86	54	32	86
Väljastpoolt elanikke	2	7	9	5	4	9	8	1	9

27. Rinnalaste suremus vanuse järgi.
Mortalité des nourrissons d'après âge et sexe.

Elatud kuud <i>Mois vécus</i>	1934							1933		1932	
	Abielus sündinud <i>Légitimes</i>		Väljas- pool abielu <i>Illégitimes</i>		Kokku <i>Total</i>			Abielus sünd. <i>Légitimes</i>	Väljas- pool abielu <i>Illégitimes</i>	Abielus sünd. <i>Légitimes</i>	Väljas- pool abielu <i>Illégitimes</i>
	p.	t.	g.	f.	p.	t.	üldse				
0—1	9	2	1	2	10	4	14	13	5	20	6
1—2	3	—	—	—	3	—	3	5	4	2	2
2—3	—	—	—	—	—	—	—	2	1	2	2
3—4	—	3	—	1	—	4	4	2	5	4	3
4—5	2	—	3	—	5	—	5	2	1	4	1
5—6	1	—	1	1	2	1	3	4	—	2	—
6—7	1	—	2	—	3	—	3	1	1	1	—
7—8	1	4	—	—	1	4	5	1	—	—	1
8—9	1	1	—	—	1	1	2	—	—	2	—
9—10	—	1	—	1	—	2	2	2	1	2	1
10—11	2	1	—	—	2	1	3	2	—	—	1
11—12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Kokku — <i>Total</i>	20	12	7	5	27	17	44	34	18	40	18
Väljastpoolt elanikke .	2	—	1	1	3	1	4	2	2	2	—

28. Surnult sündinud 1928—1934.
Mort-nés.

	Tartust <i>de Tartu</i>			Väljastp. elan. <i>Habit du dehors</i>			Kokku		
	p.	t.	kokku	g.	f.	total	p.	t.	üldse
1928	3	6	9	3	—	3	6	6	12
1929	5	4	9	2	1	3	7	5	12
1930	6	2	8	3	2	5	9	4	13
1931	5	—	5	4	1	5	9	1	10
1932	8	5	13	4	3	7	12	8	20
1933	4	2	6	—	—	—	4	2	6
1934	6	2	8	—	—	—	6	2	8

29. Tühjad korterid ja majad tühioleku põhjuse järgi 1. III 1934.

Logements et maisons non habitées d'après les causes de non habitation.

Majad — Maisons.		Korterid — Logements.	
Elanikud ajutiselt ära	3	Elanikud ajutiselt ära	79
<i>Absence provisoire des habitants</i>		<i>Absence provisoire des habitants</i>	
Välja üürimata — <i>Non louées</i>	22	Välja üürimata — <i>Non louées</i>	526
Suvimaja — <i>Maison d'été</i>	1	Suvimaja — <i>Maison d'été</i>	2
Remont — <i>Réparation</i>	12	Remont — <i>Réparation</i>	99
Teadmata — <i>Cause incon.</i>	6	Teadmata — <i>Cause incon.</i>	69
Kokku — <i>Total</i>	44	Kokku — <i>Total</i>	775
Neis kortereid	59		
<i>N. d. logem. non habit.</i>			

30. Tuletõrje väljakutsed kuude ja põhjuste järgi.

Appels des pompiers d'après causes et mois.

	1931	1932	1933	1934
Väljakutsete põhjusi — <i>Causes d'appel:</i>				
tuleõnnetusi — <i>incendies</i>	38	35	43	34
tahmapõlemisi — <i>combustion de suite</i>	9	12	13	13
otstarbetuid ja kuritahtelisi — <i>inutiles</i>				
<i>ou par malveillance</i>	2	3	3	1
ettevaatuse pärast — <i>par précaution</i>	9	4	4	10
õnnetusel abiandmisi — <i>aide en cas</i>				
<i>d'accident</i>	13	5	6	6
plahvatusi — <i>explosions</i>	—	2	2	2
inimese päästeks — <i>sauvetages</i>	3	—	—	—
muil juhtumel — <i>autres</i>	—	—	—	13
Üldse — <i>total</i>	74	61	71	79

Väljakutsed kuude järgi — *Appels d'après mois:*

Jaauar	14	4	15	7
Veebruar	2	8	4	3
Märts	9	6	3	12
Aprill	3	5	6	8
Mai	3	—	3	5
Juuni	5	5	9	9
Juuli	11	5	6	7
August	7	2	3	3
September	10	6	4	7
Oktoober	3	6	2	5
November	1	7	7	3
Detsember	6	7	9	10
Kokku — <i>total</i>	74	61	71	79

Väljakutseid väljaspoole linna — *Appels en*

<i>dehors de ville</i>	2	4	1	2
Väljakutseid öösi — <i>Appels nocturnes</i>	14	8	15	16
Vabatahtlike alarmitud — <i>Alarmes des vo-</i>				
<i>lontaines</i>	5	2	4	5
Ronijate osak. alarmitud — <i>Alarme de la sec-</i>				
<i>tion des grimpeurs</i>	4	1	3	1

31. Tuleõnnetused tuletõkkimise põhjuste järgi.

Nombre d'incendies d'après les causes.

	1931	1932	1933	1934
Tuleõnnetusi — Nombre d'incendies:				
suuri — <i>grands</i>	3	1	1	1
keskmisi — <i>moyens</i>	7	5	4	3
väikesi — <i>petits</i>	28	29	37	30
kokku — <i>en tout</i>	38	35	42	34
Tuletõkkimise põhjusi — Causes des incendies:				
vigased ahjud ja truubid — <i>cheminées</i>				
defect.	5	2	9	6
ettevaatamatus — <i>imprudence</i>	18	17	19	16
elektrijuhtme rike — <i>install. d'éclair.</i>				
defect.	—	—	—	—
plahvatus — <i>explosions</i>	1	—	3	—
süütamine — <i>incendie prémédité</i>	4	3	2	—
otstarbetu ehitusviis — <i>construction dé-</i>				
<i>fectueuse</i>	2	2	—	—
pikne — <i>foudre</i>	1	—	—	1
õnnetusjuhtum — <i>accidents</i>	3	7	5	7
kõva küte — <i>chauffage excessif</i>	—	2	—	—
selgitamata — <i>inconnu</i>	4	2	4	4
kokku — <i>total</i>	38	35	42	34

32. Tuleõnnetused kuude järgi.

Nombre d'incendies d'après les mois.

	1931	1932	1933	1934		1931	1932	1933	1934
Jaanuar	2	2	11	2	Juuli	4	3	2	2
Veebruar	2	5	3	1	August	3	2	1	3
Märts	5	2	1	4	September	6	5	3	6
Aprill	3	4	3	4	Oktoober	3	3	—	2
Mai	2	—	2	3	November	1	4	4	—
Juuni	3	3	5	4	Detsember	4	2	7	3
					Kokku	38	35	42	34

33. Liiklemisvahendid 1927—1934.

Moyens de circulation 1927—1934.

	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
Sõiduautod — <i>Autos</i>	134	179	195	189	198	172	193	168
neist: — <i>dont:</i>								
isikl. tarv. — <i>autos privées</i>	32	34	54	56	80	68	92	92
üüritamiseks — <i>autotaxis</i>	102	145	141	133	118	104	101	76
Veoautod	29	32	53	73	69	79	77	83
<i>Camions automobiles</i>								
Autobused — <i>Autobus</i>	12	14	16	16	15	13	16	16
Sanitaaraudod — <i>Autos sanit.</i>	1	1	1	2	3	3	3	3
Mootorrattad — <i>Motocycles</i>	17	21	23	34	58	70	88	93
Jalgrattad — <i>Bicycles</i>	1397	1760	1941	2076	2216	2206	2054	1875
Erahobused	906	867	787	760	763	758	733	739
<i>Chevaux appart. à particuliers</i>								
Sõiduvõorimehed — <i>Fiacres</i>	171	126	125	121	137	136	118	89
Veovõorimehed — <i>Transports</i>	194	211	239	227	230	232	238	193

34. Autobuste liikumine Tartus.

Mouvement des autobus de Tartu.

	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
Vaksal—Peetri kirik tuure ¹⁾ sõitjaid ²⁾	181 215 927 318	163 300 907 214	160 050 908 416	157 223 716 224	148 206 681 514	146 505 685 416	146 808 726 940
Kivisild—Vabaduse t. tuure sõitjaid	102 364 468 372	75 000 461 220	81 200 422 110	81 200 388 676	81 230 365 420	82 115 326 825	82 217 356 211
Kivisild—Tapamaja tuure sõitjaid	18 240 40 670	18 210 40 780	17 870 38 295	17 880 36 552	17 891 36 627	17 885 36 805	17 880 35 927
Kivisild—Maarjam. kl. tuure sõitjaid	10 119 13 548	9 520 12 700	9 550 9 862	10 122 11 114	10 125 13 865	10 125 14 276	17 500 19 760
Kokku — Total tuure sõitjaid	311 938 1 449 913	266 030 1 421 914	268 670 1 378 683	266 425 1 152 566	257 452 1 097 426	256 630 1 063 322	264 405 1 138 838

¹⁾ tours.

²⁾ passengers.

35. Tartu raudteejaama tegevus.

Activité de la gare des chemins de fer de Tartu.

	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35
Reisijaid: — Voyageurs:				
väljasõitnuid — Partis	330756	300376	419253	454817
sissesõitnuid — Arrivés	...	...	430989	458174
Tonne: — Tonnes:				
välja läinud — Expédiées	...	...	37075	73705
sisse tulnud — Arrivées	...	...	84292	80481
Vastuvõetud ja väljaantud kaubasaadetiste arv <i>Nombre d'envois expédiés et arrivés</i>	124000	116826	118483	131199
Vastuvõetud ja väljaantud pagasisaadetiste arv <i>Nombre de bagages expédiés et arrivés</i>	95322	77867	66084	70625
Rongide läbikäik — <i>Nombre de trains</i>	...	13446	12010	12770
Vagunite läbikäik — <i>Véhicules</i>	...	38105	39577	54296

„Eesti Statistika“ andmed.

36. Tartu sadama tegevus.
Navigation du port de Tartu.

	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
Sissetulnud — Entrées:							
Reisijatelaevad	1328	1407	1124	870	1111	986	957
<i>Bateaux de voyageurs</i>							
maht rgt. br.	70274	72918	64020	48520	56683	50815	49670
<i>Tonnage br.</i>							
maht rgt. net.	38684	40217	35005	26473	31219	28386	27868
<i>Tonnage net.</i>							
veetud kaup tonnides	2960	1254	1103	928	776	751	671
<i>March. transp. (tonnes)</i>							
reisijate arv	48119	49600	39903	30828	30691	33277	35497
<i>Nombre de voyageurs</i>							
Vedurlaevad	449	330	343	281	178	151	241
<i>Bateaux remorqueurs</i>							
maht rgt. br.	9296	7816	7010	5170	3399	2903	4540
maht rgt. net.	3216	2481	2108	1789	1006	732	1449
veetud kaup tonnides	—	11219	6127	1700	1399	6410	9365
Kaubaveo mootorlaevad	21	84	37	52	22	19	27
<i>Bateaux à moteur marchands</i>							
maht rgt. br.	315	881	257	532	160	168	667
maht rgt. net.	183	406	143	278	71	83	540
veetud kaup tonnides	35	124	82	156	64	14	670
Lodjad ja praamid	1363	1154	1324	1151	1043	968	1156
<i>Bateaux et chalands</i>							
maht rgt. br.	55364	52348	54169	43385	38148	34006	40524
maht rgt. net.	45877	42454	45150	35779	31687	28343	33665
veetud kaup tonnides	57329	52669	49185	37437	30567	26890	32339
Väljaläinud — Sorties:							
Reisijatelaevad	1329	1405	1125	870	1111	987	957
<i>Bateaux de voyageurs</i>							
maht rgt. br.	70303	72871	64114	48520	56683	50797	49670
maht rgt. net.	38697	40186	35059	26473	31219	28397	27868
veetud kaup tonnides	4352	3734	2525	1814	1182	659	488
reisijate arv	52504	50221	39790	31795	31498	32976	36292
Vedurlaevad	452	330	344	281	178	151	241
<i>Bateaux remorqueurs</i>							
maht rgt. br.	9314	7816	7046	5170	3399	2902	4540
maht rgt. net.	3222	2481	2122	1789	1006	732	1449
veetud kaup tonnides	—	40	—	32	10	—	—
Kaubaveo mootorlaevad	21	83	38	53	22	18	27
<i>Bateaux à moteur marchands</i>							
maht rgt. br.	315	878	260	540	170	149	667
maht rgt. net.	177	405	144	281	77	74	540
veetud kaup tonnides	177	493	66	198	35	50	18
Lodjad ja praamid	1359	1150	1325	1144	1045	975	1160
<i>Bateaux et chalands</i>							
maht rgt. br.	55002	51458	54274	43322	38259	34199	40490
maht rgt. net.	45710	42538	45153	35731	31796	28475	33621
veetud kaup tonnides	1946	1124	1159	527	178	258	240

Remarque: le texte estonien des subdivisions de ce tableau se répétant, leur traduction française n'est reproduite qu'une fois.

„Eesti Statistika“ andmed.

37. Töötute korterite koormatis 1934./35. a.

Logements des chômeurs.

Elanikkude arv <i>Nombre d'habitants</i>	Elukorteri suurus (tubade arv) <i>Nombre des pièces</i>										Üldse
	1		2		3		üle 3		Kokku		
	m.	n.	h.	f.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	
1.	18	22	—	—	—	—	—	—	18	22	40
2.	37	173	9	9	—	—	—	—	46	182	228
3.	122	191	16	19	—	2	—	—	138	212	350
4.	146	105	14	25	2	3	—	1	162	134	296
5.	71	41	10	20	1	5	—	2	82	68	150
6.	17	7	7	11	—	3	—	1	24	22	46
7.	11	2	4	3	—	3	—	—	15	8	23
8.	5	—	—	1	—	—	—	—	5	1	6
9.	3	—	—	1	—	—	—	—	3	1	4
10.	1	1	—	1	—	—	—	—	1	2	3
12.	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Kokku	431	543	60	90	3	16	—	4	494	653	1147

38. Töötute perekonnaseis ja ülalpeetavate arv 1934./35. a.

Etat-civil des chômeurs et nombres des pers. entretenues.

Ülalpeetavad perek.-liikm. <i>Membres entret.</i>	Perekondlik seis — <i>Etat civil</i>														Üldse <i>Gr. total</i>
	Abielus <i>Mariés</i>		Lesk <i>Veufs</i>		Elab lahus <i>Séparés</i>		Lahutatud <i>Divorcés</i>		Üksik <i>Isolés</i>		Vaba- abielus <i>Concubi- nage</i>		Kokku <i>Total</i>		
	m.	n.	h.	f.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	
0	—	2	2	26	3	3	—	—	17	127	—	—	22	158	180
1	55	27	2	97	3	47	2	17	15	94	3	5	80	287	367
2	124	35	1	49	1	15	1	12	5	15	1	3	133	129	262
3	146	18	1	14	1	14	—	2	—	4	2	3	150	55	205
4	61	6	—	2	—	1	—	2	—	—	3	3	64	14	78
5	24	4	—	1	—	1	—	—	—	—	1	2	25	8	33
6	13	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	1	14
7	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	—	4
8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
9	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3
Kokku	429	94	6	189	8	81	3	33	37	240	11	16	494	653	1147

40. Kuupalgased linna teenijad palgaastne ja ülaexpectavate arvu järgi novembris 1935. *Employés municip. à traitement mens. d'après catégories et membres de fam. à leur charge.*

Ülpeetavate arv koos perekonna peaga Nombre des entretenues inclus chef de ménage		K u u p a l k k r o o n i d e s Traitement mens. en couronnes																														Kokku Total												
		260		220		200		185		155		140		130		120		110		100		90		85		80		75		70				65		60		55		50		Alla 50		
		m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.			m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	
1	.	.	.	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	7	2	2	1	4	2	3	5	2	16	6	5	4	3	—	4	—	6	7	22	41	69
2	.	.	.	—	2	—	—	2	4	1	2	—	—	—	—	1	3	—	—	2	2	3	2	3	—	7	—	5	1	8	14	5	2	4	3	2	2	1	1	11	5	66	35	
3	.	.	.	—	1	—	—	5	1	2	—	—	—	—	—	4	1	3	1	5	1	4	—	6	—	8	—	9	—	10	4	4	2	6	2	2	—	—	1	7	1	81	14	
4	.	.	.	1	2	—	—	4	1	3	—	1	—	—	—	1	—	—	3	—	3	—	5	—	4	—	4	—	11	—	6	2	4	—	3	—	3	—	1	1	10	2	66	5
5	.	.	.	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	2	—	2	—	2	—	2	—	4	—	3	—	2	—	2	—	1	1	1	—	1	—	25	1
6	.	.	.	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	4	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	16	2	
7	.	.	.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	1	—	4	—
8	.	.	.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	3	—
9	.	.	.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
10	.	.	.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Kokku — Total		2	—	5	—	1	—	13	1	8	2	8	—	7	2	11	3	7	2	12	3	21	4	19	1	26	2	34	7	30	36	26	9	22	8	8	7	4	9	40	30	304	126	

41. Toidu- ja tarbeainete keskmised turuhinnad Tartus 1934. a.
Prix des objets de consommation à Tartu.

	Jaauar	Veebruar	Märts	Aprill	Mai	Juuni	Juuli	August	September	Oktoober	November	Detsember	Aasta keskmine
RUKIS — <i>Seigle:</i>													
kg	10,7	11,3	11,6	11,8	11,8	11,5	10,4	8,8	9,3	9,9	10,1	10	10,6
RUKKIJAHU — <i>Farine de seigle:</i>													
kg	11,7	12,2	12,8	13,1	13,3	13	12,3	10,1	10,2	11	11,3	11	11,8
RUKKIPÜÜL — <i>Farine de seigle blutée:</i>													
kg	24	24,6	25	25	25	24,3	24,3	23,5	17,9	22	22	21,4	23,3
NISU — <i>Froment:</i>													
kg	19,1	19,8	20,2	20,5	19,7	17	14,6	13,1	12,4	13	12,8	12,5	16,2
NISUJAHU, SÕELA — <i>Farine de froment:</i>													
kg	30	30	30	30	30	28	25,3	24	21,5	22	22	22	26,2
KODUMAA-NISUPÜÜL — <i>Farine de froment blutée (d'Estonie):</i>													
kg	35	36	36,2	37	36,5	34,5	32,9	29,5	26	26	25,9	25	31,7
ODER — <i>Orge:</i>													
kg	14	14	14,4	16	15,5	13,7	12,1	10,3	8,3	8,2	9	8,5	12
ODRAJAHU, INIMTOIDUKS — <i>Farine d'orge:</i>													
kg	27	27	27	27	26,5	25,4	24,1	21,6	18,4	19,6	19,7	18,3	23,5
ODRATANGUD — <i>Gruau d'orge:</i>													
kg	27	27	27	27	26,5	24,9	24,1	22,1	18,7	20,4	20,1	18,3	23,6
KAER — <i>Avoine:</i>													
kg	10,1	10,2	10,8	11,2	10,8	10	9,1	7,5	6,1	5,8	6,1	5,7	8,6
HERNED — <i>Pois:</i>													
kg	40	40	40	40	40	35	35,5	35	28,7	23,5	27	23,4	34
SEALIHA, SEAVIISI — <i>Viande de porc:</i>													
kg	52,2	50,7	50,9	51,9	51,5	49	49,6	49,1	43,3	41,1	41,9	40,7	47,7
SEALIHA, KEEDU — <i>Viande de porc II s.:</i>													
kg	52	50	51,5	55	55	52	54	54,7	50,7	51,5	50	45,8	51,9
SEALIHA, PRAE — <i>Rôti de porc:</i>													
kg	62	60	61,5	65	65	62	61,7	64,2	60	56,5	55	50,8	60,3
SEAPEKK — <i>Lard:</i>													
kg	78,6	75	75	71,7	71,3	70	68	69,3	62,2	61,5	63,5	65	69,3
SULATAMATA SEARASV — <i>Graisse de porc, crue:</i>													
kg	88,6	84,3	80	80	81	76,2	75	74,3	68,8	66,5	67,7	65	75,6

SULATATUD SEARASV — <i>Saindoux:</i> (Järg — Suite)													
kg	128,3	126	125	125	125	116,7	115,8	113	102,2	100	99,5	90,5	113,9
LOOMALIHA, I VEERAND — <i>Viande de boeuf (quartier de devant):</i>													
kg	31,2	35	35,7	40	43,7	46	35	35	35	35	31,5	32,7	36,3
LOOMALIHA, II VEERAND — <i>Viande de boeuf (quartier de derrière):</i>													
kg	36,2	40	43,2	50	54,8	58,8	46,8	45	45	45	45	45	46,2
VASIKALIHA, I VEERAND — <i>Viande de veau:</i>													
kg	29	25,5	25,4	22,2	26,9	26,1	27,4	31,7	35,2	34,5	32,1	31,4	29
VASIKALIHA, II VEERAND — <i>Viande de veau:</i>													
kg	34	30,5	30,4	27,2	31,9	34,3	32,4	36,7	40,7	39,5	37,1	36,4	34,3
LAMBALIHA, I VEERAND — <i>Viande de mouton:</i>													
kg	39,2	44,7	48,4	47	49,9	43,2	40,5	41	36,4	33,7	33,3	34,9	41
LAMBALIHA, II VEERAND — <i>Viande de mouton:</i>													
kg	44,2	49,7	53,4	52	54,9	51	45,9	46	41,6	36,7	35,9	38,5	45,8
SIBULAD — <i>Oignons:</i>													
kg	12,5	12,5	16,8	15	11	18	24,9	8,4	7,9	6,3	5,5	6,2	12
HAPUKAPSAD — <i>Choucroute:</i>													
l	6,2	6,5	6,8	6	6	7,8	10,8	10,2	7	6	5,2	5	7
VALGED KARTULID — <i>Pommes de terre:</i>													
kg	2,2	2,1	2,3	2,2	2,03	1,9	2,3	2,3	2,4	2,1	2,4	2,5	2,2
SOOLATUD RÄIMED — <i>Petits harengs baltiq., salés:</i>													
kg	25	25	25,9	28,9	30	30	24,8	15	15	15	18	23	23
HEERINGAD — <i>Harengs saurs:</i>													
kg	55	55	54,4	50	50	47	49,2	42,7	40	40	40	40	46,9
SOOLATUD KILUD — <i>Sardines d'Estonie salées:</i>													
kg	62	62	62	62	62	58	56,7	60	50,3	45	40	40	55
HAVID — <i>Brochets frais:</i>													
kg	35,1	30,7	36,7	27	24	28,2	34,5	36	30,3	30	31	40,8	32
AHVENAD — <i>Perches fraîches:</i>													
kg	22,8	25,7	26,6	22,8	18	15,8	21,8	19,8	20,1	19,6	21,6	23,3	21,5
SÄRJED — <i>Gardons frais:</i>													
kg	8,5	13,5	12,6	8,9	7	9	9,2	12	11,9	10	10,9	11,6	10,4
KANAMUNAD — <i>Oeufs:</i>													
paar	16,4	11,1	10,4	7,5	7	6,9	7	7	8,2	11,9	12,2	13	9,9
MEIEREI-VÕI — <i>Beurre de laiterie, frais:</i>													
kg	145,7	158,9	154,4	148,7	150	113	114,2	121,7	116,5	124,3	136,3	145	135,7
TALUVÕI —													
kg	133,8	145,7	142,5	131,7	137,7	97,8	102,8	112,6	103,6	113,3	124,2	133	123,2

KOHUPIIM — <i>Caillebotte:</i>											(Järg — Suite)		
l	14,4	15	20,8	15,5	20,5	15	14,1	14,4	14,1	15	15,3	15	15,8
RÕÖSKKOOR, VAHU- — <i>Crème fraîche:</i>													
l	7	8	8	7,3	8	6,7	6	6	6	6	6	6,9	6,8
RÕÖSKKOOR — VAHU- — <i>Crème fraîche:</i>													
l	83,3	80	80	90	90	89,2	85,3	90	86,3	80	88,3	90	86
HAPUKOOR — <i>Crème aigre:</i>													
l	76,7	79,8	80,2	76,5	83,5	55,5	61,2	62,7	63,5	66,3	70,5	73	70,8
RUKKILEIB — <i>Pain de seigle:</i>													
kg	11	12	12,3	13	13	12,7	12	11,5	11	11	11	11	11,8
PEENLEIB — <i>Pain bis de seigle:</i>													
kg	24	24,3	25	25	25	25	25	23,7	22,4	22	22	22	23,8
SEPIK — <i>Pain bis de froment:</i>													
kg	38	38	38	38	38	38	36,4	34	30,1	28	28	28	34,4
SAI — <i>Pain blanc:</i>													
kg	45	45	45	45	45	45	45	43	40,4	37	37	37	42,5
RIIS — <i>Riz:</i>													
kg	55	55	55	55	55	58	60	60	60	60	60	60	57,8
MANNA — <i>Semoule:</i>													
kg	49	48	48,3	50	50	47	45	45	45	42	40	40	45,8
PEENSUHKUR — <i>Sucre en poudre:</i>													
kg	46,3	46,4	47	46,6	46	45,5	45	45	45	45	45	44,3	45,6
HOLLANDI JUUST — <i>Fromage hollandais:</i>													
kg	100	100	100	100	100	100	100	100	92,8	88	88	88	96,4
ŠVEITSI JUUST — <i>Fromage suisse:</i>													
kg	138	138	138	138	138	135	135	135	135	135	135	135	136,3
VILJAKOHVI, LAHTINE — <i>Café de malt:</i>													
kg	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75
KÖÖGISOOL — <i>Sel de cuisine:</i>													
kg	6	6	6	6	6	5,7	6	6	6	6	6	6	6
PESUSEEP — <i>Savon:</i>													
kg	55	55	55	55	55	50	50	48	48	46,7	45	45	50,6
PETROOL — <i>Pétrole:</i>													
kg	17,7	18	18	18	18	17,5	18	17,6	17,3	17	15,7	15	17,3
KASEPUUD — <i>Bois de bouleau:</i>													
m³	475	465	475	460	450	450	433	425	425	425	425	430	444,8
MÄNNIPUUD — <i>Bois de pin:</i>													
m³	325	325	325	325	325	325	325	325	325	325	325	325	325
KUUSEPUUD — <i>Bois de sapin:</i>													
m³	325	325	325	325	325	325	325	325	325	325	325	325	325

42. Elusloomade keskmised laadahinnad kroonides 1934. aastal.

Prix de foire des animaux vivants (moyenne).

	9. I	19. II	5. IV	4. VII	25. IX	12. X	14. XI	13. XII	Aasta keskmine
Tööhobused, head — <i>Bons chevaux de labour</i> .	170.—	175.—	250.—	210.—	220.—	240.—	220.—	230.—	214,3
Tööhobused, keskmised — <i>Chevaux de labour moyens</i>	120.—	125.—	170.—	140.—	150.—	180.—	150.—	150.—	148,1
Lüpsilehmad, head — <i>Bonnes vaches laitières</i>	50.—	53.—	75.—	75.—	78.—	80.—	80.—	80.—	71,4
Lüpsilehmad, keskmised — <i>Vaches laitières moyennes</i>	42.—	45.—	60.—	60.—	63.—	65.—	65.—	65.—	58,1
Pullid, härjad — lihaloomad — <i>Taureaux, boeufs pour l'abattoir</i> .	65.—	70.—	—	75.—	80.—	80.—	70.—	70.—	72,9
Lehmad, lihaloomad — <i>Vaches pour l'abattoir</i> .	43.—	45.—	70.—	70.—	60.—	63.—	57.—	58.—	58,3
Lambad — <i>Moutons</i> .	—	—	—	—	7.—	—	—	9.—	8,0
Pörsad, kuni 6-nädalased — <i>Cochonnets jusqu'à 6 semaines</i>	6.—	8.—	8.—	8.—	5.—	4.—	3.50	4.—	5,8
Pörsad, 6- kuni 10-nädalased — <i>Cochonnets de 6 à 10 semaines</i> .	12.—	14.—	14.—	14.—	9.—	8.—	7.—	8.—	10,8
Sead, nuumamata, 2,5—4 k. v. — <i>Porcs, non engraisés, de 2½—4 mois</i>	23.—	25.—	25.—	25.—	20.—	18.—	15.—	17.—	21,0

9. I — Uusaasta-laot; 19. II — Küünlalaot; 5. IV — Lihavõtte-laot; 4. VII — Jaanilaot; 25. IX — Maarjalaot; 12. X — Mihklilaot; 14. XI — Mardilaot; 13. XII — Jõululaot.

TARTU LINNA PITSATIST, VAPIST JA LIPUST.

E. Tender.

Nagu teada, on Vana-Läivimaa pitaatindus ja vapindus kujunenud ja arenenud täielikus sõltuvuses nende alade arengust kaasargisel Saksa-maal ega ole suutnud onnandada pea mingisugust omapära. Kujukalt ilmneb see rippuvus ka Balti linnade pitsatite ja vappide arengus.

Esimesed linnapitsatid Saksamaal on teatavasti võetud tarvitusele XII sajandi keskajal, mil algasid kolonizatsioonialgust Baltimaal. Veerandil muutus nende tarvitamine üldisemaks. Vanim Baltimaade linnapitsat — Riia oma — esineb esmakordselt a. 1226. Nähtavasti võeti see tarvitusele kohe linna põhikorra siseseadmisel, mis loomus vähe enne seda.

Samuti on Tartu saanud pitsati tõenäoliselt juba linna asuvalti-suskorra rajamisel, mis nähtavasti sündis 13. sajandi viiekümnenendates aastates. Vanim teadaolev äratõmme sellest pitsatist ripub ühe Liibavi linnale saadetud kirja küljes, mis tõenäoliselt päril a-le 1262 järgnenud lähematest aastatest.

Pitsatipilt — linna symboliseeriv müürlistik kahe torni ja väravaga — on väga tavaline keskaegsetes saksa linnapitsatites ja esineb ka Riia omas. Kahtlemata viimase eeskujul on see võetud ka Tartu pitsatisse. Kuid Riia pitsatis müüri kohal hõljuva kahe võtme — linna peakiriku patrooni Püha Peetruse sümbol — asemel on Tartu omas vastaval kohal Andrease-risti asetatud mõök ja võti. Need on Tartu piiskopkonna ja linna kaitsesühakute Püha Peetruse ja Pauluse atribuudid ja ühtlasi maaherra — Tartu piiskopi ametipitsati pilt. Hiljem kasutas ka linn ristitatud mõöka ja võtit oma väikese vapina. Ühtlasi pidas seda oma vapiks ka Suur Gild.

14. sajandi esimesel veerandil on Tartus tarvitusel juba teine pitsat, millest sinuke hoidunud pitsar ripub ühe Riia linn-archiivis säiluva 1. aprillist 1326 pärit oleva üriku küljes. Esimesega võrreldes on see gooti stiilis pitsat peenemalt välja töötatud ja pitsatipildi detailid enam

TARTU LINNA PITSATIST, VAPIST JA LIPUST.

E. Tender.

Nagu teada, on Vana-Liivimaa pitsatindus ja vapindus kujunenud ja arenenud täielikus sõltuvuses nende alade arengust kaasaegsel Saksa-maal ega ole suutnud omandada pea mingisugust omapära. Kujukalt ilmneb see rippuvus ka Balti linnade pitsatite ja vappide arengus.

Esimesed linnapitsatid Saksamaal on teatavasti võetud tarvitusele XII sajandi keskpaigu, mõned aastakümned enne saksa kolonisatsiooni algust Baltimail, kuid alles järgneva sajandi teisel veerandil muutus nende tarvitamine üldisemaks. Vanim Baltimaade linnapitsat — Riia oma — esineb esmakordselt a. 1226. Nähtavasti võeti see tarvitusele kohe linna põhikorra sisseseadmisel, mis toimus vähe enne seda.

Samuti on Tartu saanud pitsati tõenäoliselt juba linna omavalit-suskorra rajamisel, mis nähtavasti sündis 13. sajandi viiekümnendates aastates. Vanim teadaolev äratõmme sellest pitsatist ripub ühe Liibavi linnale saadetud kirja küljes, mis tõenäoliselt pärit a-le 1262 järgnenud lähematest aastatest.

Pitsatipilt — linna sümboliseeriv müüristik kahe torni ja väravaga — on väga tavaline keskaegsetes saksa linnapitsatites ja esineb ka Riia omas. Kahtlemata viimase eeskujul on see võetud ka Tartu pitsatisse. Kuid Riia pitsatis müüri kohal hõljuva kahe võtme — linna peakiriku patrooni Püha Peetruse sümbooli — asemel on Tartu omas vastaval kohal Andrease-risti asetatud mõök ja võti. Need on Tartu piiskopkonna ja linna kaitsepühakute Püha Peetruse ja Pauluse atribuudid ja ühtlasi maahärä — Tartu piiskopi ametipitsati pilt. Hiljem kasutas ka linn ristitatud mõöka ja võtit oma väikese vapina. Ühtlasi pidas seda oma vapiks ka Suur Gild.

14. sajandi esimesel veerandil on Tartus tarvitusel juba teine pitsat, millest ainuke hoidunud pitsat ripub ühe Riia linna-arhiivis säiluva 1. aprillist 1326 pärit oleva üriku küljes. Esimesega võrreldes on see gooti stiilis pitsat peenemalt välja töötatud ja pitsatipildi detailid enam

viimisteldud. Vastavalt vahepeal täienenud kindlustustehnikale on värv varustatud ülestõstetud langevõrega ja suletud tõkkeahelaga.

Kunstiliselt veelgi väljapaistvam on aga kolmas pitsat, mille pitsereid leidub real ürikuil a. 1347—1389. Üldjoontes sarnaneb see eelmisega, uue üksikasjana on tulnud aga juurde kuuetipuline täht värvas, langevõre ja tõkkeahela vahel. Seda tähte on püütud tõlgitseda Püha Maarja atribuudina, kuid teiselt poolt on arvatud, et see on paigutatud sinna ainult värvatühiku täiteks ja pitsatipildi kergema eristamise võimaldamiseks sarnastest, näiteks Riia omast. Nii on ju umbes samal ajal (vist a. 1347) Riias võetud tarvitusele uue pitsati pildis värvasse paigutatud lõvi pea. Tõenäoliselt on mõlemad pitsatid lõiganud üks ja sama isik.

See on viimane teadaolev täieliku pitsatipildiga Tartu pitsat keskajast. 14. sajandil saab Saksamaa linnades kombeks pitserdada tavalised väljaminevad kirjad nn. väikese (*sigillum minus*) ehk sekreetpitsatiga, mis on väiksem harilikust pitsatist ja varustatud väikese linnavapi kujutusega. Tartus võeti esimene sekreet tarvitusele a. 1365 paigu ning seda kasutati üle kahe sajandi, aastani 1570.

15. ja 16. sajandil on selle kõrval lühemat aega tarvitatud kahte veelgi väiksemat pitsatit. Pitsatipildiks on kõigil kolmel ristitatud võti ja mõök.

Ülalkirjeldatud keskaegseid pitsatipilte ei saa veel nimetada vappideks, sest neil puudub vapi tähtsaim osa — kilp. Ka Saksamaal ilmuvad esimesed linnavapid alles 14. sajandi keskel. Ei olnud ju linnadel varem õiget tarvidustki nende järgi. Baltimail toimus see võib-olla veelgi hiljem. Riia vapi vanim kujutus on pärit alles a. 1521 ja on võimalik, et ka Tartu, kes tavaliselt järgis Riia eeskujut, omandas sel ajal vapi, paigutades senise pitsatipildi kilpi.

Mis puutub vapi värvidesse, siis oli nende valik ja järjestus juba pooleldi ette määratud piiskopkonna vapivärvide kaudu, kuna ju selle vapikujund, nagu nägime, moodustas osa Tartu linnapitsati pildist. Piiskopkonna vapil, mis esineb juba a. 1324, oli väli punane ja kujundid valged, nagu selgub ühelt värviliselt vapikujutuselt a. 1556. Samad värvid olid ka Riia vapil, kuid vastupidises asetuses — väli valge, kujundid punased, mis võimaldas kergesti eristada seda muidu nii sarnasest Tartu vapist.

Iseenesest olid punane ja valge vapivärvadena äärmiselt levinud Kesk-Euroopas ja naabermail, Taanist kuni Poolani. Eriti sagedasti esinevad need värvid Põhja-Saksa linnavappides, mille tõttu neid on isegi nimetatud Hansa-värvideks.

1. Vanim Tartu linnapitser (XIII. sajandi keskelt).

2. Linnapitser a. 1326.

3. Linnapitser a. 1347—1389.

4. Sekrectpitser a. 1367—1570.

5. Väike signetpitser a. 1540—15.

Vastandlikult Riiale ei ole meil kahjuks ei piiskopi- ega ka poola- ja rootsi ajast säilinud ei värvilist ega värvita vapikujutust, mille tõttu neilgi aegadel saab vapi arenemist jälgida ainult linnapitsatite varal. On küll olemas teateid vapi kasutamisest dekoratiivseks otstarbeks linna ehitistes, nii näit. 17. sajandi lõpul ehitatud raekojas, kuid Põhjasõja mõllus on kõik hävinud.

Vapi, nagu üldse kogu linna arenguloos moodustab tsesuuri piiskopiaega poola-ajast lahutav vene valitsusaeg 1558—1582. Pärast Tartu vallutamist a. 1558 linnale antud privileegis määras tsaar Ivan, et linnapitsati üle (piiskopkonna vapi asemel?) peab olema graveeritud tema vapp. Kuna aga kõik vene ajal raelt väljunud kirjad on pitserdatud ülalpool mainitud sekreetpitsatiga, siis niisugust pitsatit tõenäoliselt ei valmistatudki. Selleks ei olnud lõpuks enam tarvidustki, sest esialgu veel mõnda aega kiratsenud linna-omavalitsus oli vene valitsuse viimasel aastakümnel lõplikult suikunud.

Alles pärast linna restaureerimist Poola poolt a. 1582 ilmneb jälle teateid linna pitsati ja vapi kohta. 22. mail 1583 palub linn Liivimaa administraator piiskop vürst G. Radziwill'ilt luba säilitada ja tarvitada Tartu vanu värve, vappi ja pitsatit. Rae palvel lisandas kuningas Stephan Báthory järgmisel aastal linna vappi (poola) krooni, lubas tarvitada punast-valget värvi linna (sõja-)lipus ning kasutada pitserdamiseks punast vaha. Iseseisvusajal olid Liivimaa linnad teatavasti pitserdanud kollase vahaga.

Juba a. 1583 suvel oli linn endale muretsenud sekreetpitsati ning 1584. a. ka suure linnapitsati. Viimane erines tunduvalt eelpoolmainitud keskaegsetest suurtest linnapitsatitest, juba mõõtudeltki. Kuna need olid olnud läbimõõdus 6,5, 8 ja 8,2 sm, oli kõnesoleva pitsati läbimõõt ainult 3,5 sm. Pitsatipilt on stiliseeritud XVI sajandi maitstes. Ka mõned detailid on juba moondunud. Nii on tõkkeahelast väravas saanud poolkuu. Eriti tähelepanuvääriv on aga see, et pitsatipilt on paigutatud kilpi — keerunditega ilustatud kartuši, mille kohal hõljub kroon. Seega on siin tegemist täieliku vapiga. See on vanim teadaolev Tartu vapi kujutus ning sellel põhjenevad enam või vähem kõik vapikujutused kuni 20. sajandini.

Poola ja rootsi ajal tarvitusel olnud neljast suurest linnapitsatist näitab märkimisväärsed erinevusi ainult vapikujutus pitsatil, mis pärit esimesest rootsi ajast (1601—03). Nimelt on selles Poola kuninga-kroon asendatud Vasade kuningasoo vapipildi — viljavihuga — ning selle ümber asetatud Rootsi riigivapi kolm krooni. Viimane rootsiaegne

6. Linnapitser a. 1584
—1600 ja 1634—1674.

7. Linnapitser a.
1601—1602.

8. Linnapitser a.
1670—1707.

9. Linnapitser a. 1722—1797.

pitsat oli tarvitusel ka pärast seda, kui venelased a. 1704 kolmandat korda vallutasid Tartu kuni linna hävitamiseni a. 1708.

Esimene veneaegne pitsat — ühtlasi vanim säilinuist — võeti tarvitusele a. 1722. See oli ka viimane vahaga pitserdamiseks, milleks teda üksikjuhtudel kasutati kuni 18. sajandi lõpuni. Üldiselt pitserdati 18. sajandi teisel poolel ainult pitserilakiga, sajandi vahetusel juba ka trüki-mustaga.

Tehniliselt viimistluselt jääb 1722. a. pitsat kaugemale maha oma eeskujust — viimasest rootsiaegsest pitsatist. Mitmed vapidetailid on niivõrd halvasti välja töötatud, et põhjustasid hiljem rea veidraid arusaamatusi. Mida kõik sealt võidi välja lugeda, näitab ilmselt ühe selle pitsati äratõmbe järgi koostatud Tartu vapi kirjeldus Johann Gottfried Arndt'i a. 1753 ilmunud Liivimaa kroonika II osas (l. 310). Selle järgi olevat Tartu suuremas pitsatis (peab olema vapis; Arndt ei tee vahet pitsati ja vapi vahel) punane linnus kahe torniga, müüri all lahtine värav hõbedase langevõrega, selle all kuldne täht, tähe all sinine pool-

10. Linnapitser a. 1780—1850.

11. Linnanõukogu pitser
a. 1788—1796.

12. Väike Linnapitser
a. 1814.

13. Linnapitser a.
1833—1869.

kuu. Värava portaalil seisab lõvipea, müüri peal on kolm sinist kuuli, millest keskmine on suurem kui äärmised. Müürist ülalpool on Andrease ristis hõbedast võti ja loomulikus värvis mõök, kuldse pidemega. Nende kohal hõljub kuldne kroon.

Nagu näeme, esinevad siin senitundmatud üksikasjad — lõvipea ja kolm kuuli. Mõlemad on kas Arndt'i või Riia ülemfoogt v. Schievelbein'i, kelle kogude põhjal tema linnapitsatite ja -vappide kirjeldused koostatud, fantaasia sünnitused. Tõuke selleks andis aga Tartu vapp 1722. a. pitsatil, milles müüri sakmed sedavõrd halvasti lõigatud, et hea tahtmise juures neid võib pidada ka kuulideks. Samuti on väravat markeeriv äär üleval vähe laiem ja sügavam, mille tõttu pitseris vastaval kohal tekib väike kühm. Mõttele, et see kujutab lõvipead, võis Arndt'i

viia asjaolu, et Riia vapis, mis ju Tartu omaga väga sarnane, tõesti lõvipea on olemas, olgugi mitte väravas, vaid selle all. Ka Lemsalu vapis on väravas lõvipea.

Riia vapi sugesttiivse mõjuga võib ehk seletada ka seda imelikku vapivärvide loetelu. Arndt'i enda kirjelduse järgi oli tolleaegse Riia vapi väli sinine, tornid ja müür punased, tornide tipud ja võtmed hõbedased, tornide lipud, kroon ja rist kuldsed. Tartu vapi värvidest teadis ta vist ainult seda, et seal esineb punane ja hõbe. Vappide sarnasuselt oletuseni, et ühesugused esemed mõlemas vapis omavad ka ühesuguse värvi, oli ainult üks samm. Seega pidi müür olema punane ja võti hõbedane. Samuti oli loomulik oletus, et kroon peaks olema kuldne. Raskusi tegi aga välja värvus. Et see oleks olnud sinine, nagu selleaegses Riia vapis, ei sõandanud Arndt nähtavasti siiski tõendada, vaid omistas selle värvuse ainult poolkuule ja enda leiutatud kuulidele müüril. Kerge oli ka omistada langevõrele hõbedane, mõõgale loomulik ja selle pidemele kuldne värvus. Kuna nii kõik Riia vapi värvid olid juba omistatud kujunditele, välja värvus aga loomulikult pidi olema teistsugune, ei jäänud Arndt'il muud üle, kui jätta see lahtiseks.

Peatusime pikemalt Arndt'i vapikirjelduse juures, kuna see, nagu näeme allpool, suurel määral mõjustas Tartu vapi edaspidist arengut. Ühtlasi iseloomustab see kujukalt heraldika taset 18. sajandil.

Tartus eneses oli vene aja algul nähtavasti säilinud veel mingisugune traditsioon linnavapi värvide kohta. Seetõttu võidi 1725. ja 1728. a. valitsuse nõudmise peale esitada mitte ainult vapi kirjeldus, vaid ka värvides joonistus. Kuid 18. sajandi lõpul oli see traditsioon juba väga kahvatanud. Kui valitsus a. 1784 Tartu raelt muude teadete hulgas nõudis andmeid linnavapi kohta, laenati vapikirjeldus Arndt'i kroonikast. Sealjuures oli rae vastuse koostajaks tähtsaim Balti 18. sajandi ajalooteadlasist — justiitsbürgermeister Fr. K. Gadebusch. Ainult krooni värvuse küsimuses ei olnud Gadebusch Arndt'iga samal arvamisel. Nimelt omistab ta sellele, interpreteerides vääriti Stephan Báthory 1584 .a. privileegi, hõbedase ja punase värvi.

Juba järgmisel aastal nõuti raelt jälle andmeid linnavapi kohta, seekord valitseva senati jaoks. Arvestades Gadebuschi autoriteeti ajaloolistes küsimustes on mõistetav, et magistraat ei hakanud koostama uut vapikirjeldust, vaid kordas vastuses Gadebuschi oma muutmata kujul. Selle kirjelduse põhjal koostatigi senatis Tartu vapi kirjeldus, mis koos teiste Liivimaa linnade vappide omadega 4. okt. 1788 Kataariina II poolt kinnitati. Vene täieliku seadustekogu koostamisel trükiti ka see seal ära (T. XXII Nr. 16 716). Samuti võeti see muutmata

14. Tartu vapi offitsiaalne kuju „Vene Riigi Täieliku Seaduste Kogu“ joonestuste ja jooniste raamatu järgi.

15. Tartu vapi kujundid W. Krügeri joonise järgi a. 1837. (Tartu Linnaarhiivis).

Balti eraseaduse II köitesse. Tõlkes kõlab kirjeldus järgmiselt: Tartu vana [vapp] hõbedasel väljal linnamüür kahe torniga, avatud väravatega, ülestõstetud võrega, võre üle lõvipea, väravas kuldne täht, selle all aga poolkuu; tornide vahel mõök ja võti, nende üle aga kroon.

Nagu näeme, on see kirjeldus pisut lühem kui Gadebuschi oma. Erinevust on ka värvides. Täielikule Vene seadustekogule juurdelisatud joonistuste ja jooniste raamatus (Jl. 77 кб Nr. 16 716) toodud vapikujutus vastab aga Gadebuschi kirjeldusele ja on nähtavasti valmistatud rae poolt saadetud joonise järgi.

Kui vähe aga seda ofitsiaalselt tunnustatud vapikuju Tartus endas arvestati, tõendavad kujukalt 19. sajandi linna-asutiste pitsatid. Nagu varemaltki, lõigati need äratõmmete järgi eelmistest pitsatitest ning pitsatilõikajatele jäi vaba voli pildi detailide moonutamiseks ja uute lisandamiseks. Nii tekkis ajajooksul värava alla kolm rida kuulikesi, tornide vundamendid muutusid koonusteks jne. Ühtlasi muutus aga pitsatipilt ikka stiili- ja maitselagedamaks. Muidugi võis see sündida ainult linnavalitsuse pea täieliku ükskõiksuse tõttu oma pitsati ja vapi suhtes, mis küll osalt vabandatav tol ajal üldse valitsenud huvi ja arusaamise puudusega heraldiliste küsimuste vastu. Seetõttu jäeti ka mitmed 19. sajandi esimesel poolel esinevad võimalused ofitsiaalse vapikuju parandamiseks kasutamata ning ühel sellisel puhul a. 1837 rae poolt valitsusele esitatud vapijoonis ühendab isegi kõik ametlikus vapikujus ja hilisemates pitsatipiltides leiduvad moonutused ja arusaamatused. A. 1864–5 senati heraldia departemangu toimetatud kohalikkude vap-

pide revisjoni puhul tegi küll raad tõsisemaid katseid linnavapi ajaloolise arengu kindlakstegemiseks, kuid asjatundmise puudusel jäid need tagajärjefuks.

Alles käesoleva sajandi algul, kui ühenduses üldise huvi tõusuga heraldika vastu hakati pöörama rohkem tähelepanu linnavappidele, nihkus küsimus paigast. Juba esimene Tartu teaduslik linna-arhivaar cand. hist. Hugo Lichtenstein seadis endale ülesandeks selgitada linnavapi ajaloolist arengukäiku linnapitsatite põhjal. Kahjuks takistas varajane surm teda oma uurimust trükki andmast. See avaldati mõningate täiendustega alles a. 1907 tema järeltulija A. Feuereiseni poolt (*Geschichte des Siegels der Stadt Dorpat. Aus dem Nachlass des weil. Stadtarchivar H. Lichtenstein bearbeitet und herausgegeben von Arnold Feuereisen. Verhandlungen der Gel. Estnischen Gesellschaft XXII Band, I Heft, Dorpat 1907*).

Selle töö põhjal võidi asuda konkreetsete vapi restaureerimiskavade loomisele. Feuereiseni juhiste järgi valmistaski Tartu linna-arhitekt J. Rosenbaum restaureeritud vapi kavandi. Aluseks võttis ta a. 1326 pitsati, jättes hilisematest lisanditest alles ainult krooni kui ametlikult annetatud vapi-lisandi. Peavärvid olid: kujundid — punased, väli — hõbedane, kroon — kuldne.

Vapi restaureerimist taotles Feuereisen ka ajakirjanduse kaudu. Tema üritusel otsustaski Tartu linnavolikogu 8. juunil 1906 astuda tarvilikke samme linnavapi ajalooliselt ja heraldiliselt õige kuju jaluleseadmiseks. Rekonstruktsiooni nõudmisele ametliku käigu andmiseks tarviliku tõendusmaterjali kogumine jäi Feuereiseni hooleks. Selle töö kestes pidi ta mõnegi vapi üksikasja suhtes revideerima oma senist arvamist. Eriti värvide alal. Nimelt leiti Rootsi Riigiarhiivis ordumeister H. v. Galeni turbekiri 8. juulist 1556, mis muuseas ilustatud Tartu piiskopi värvilise vapikilbiga. Tolleaegse piiskopi Herman Weseli vapi kõrval leidub selles piiskopkonna vapp — Andrease-ristis hõbedane võti ja mõõk punasel väljal. Sellest võis tõenäoselt oletada, et ka Tartu linna vapil pidi olema väli punane ja kujundid hõbedased.

Oma uurimuste tulemused avaldas Feuereisen ajakirjas „Jahrbuch für Genealogie, Sphragistik und Heraldik“ 1907. Artiklile on juurde lisatud värviline vapikavand, mille Feuereiseni andmetel joonistanud prof. Ad. M. Hildebrandt Berliinis. Kahjuks viibis aastaraamatu ilmumine 1909. a. kevadeni. Sel ajal ei olnud aga Feuereisen enam Tartus, sest juba 1907. a. suvel oli ta siirdunud Riia linna-arhivaari kohale. Tema järeltulija T. Christiani, kellele vapiküsimus oli uus, ei saanud aga enne selle uurimuse ilmumist ses asjas midagi ette võtta.

Feuereiseni töö separaat-äratõmmete kättesaamisel esitas linnavalitsus 28. mail 1909 linnavolikogule kinnitamiseks rekonstrueeritud vapi kavandi. Volikogu otsustas paluda Liivimaa kuberneril nõutada valitsuselt vapi uue kuju kinnitamist. Vastav esitis kubernerile saadeti ära alles 21. mail 1911. Nii pikka viivitust põhjustas, nagu esitises märgitud, tõendustena juurdelisatud ülesvõtete, koopiate ja tunnistuste (kokku 10) kogumine ja valmistamine. Esitise tulemused on teadmatud. Kuna vapi muutmiseks oli vaja kõige kõrgemat otsust, pidi asi läbi käima paljudest instantsidest ning nähtavasti jäi ta ühte neist peatuma, sest vene aja lõpuni ei tulnud valitsuse poolt mingit vastust. Ja kuna varsti puhkenud Maailmasõda tõmbas kõik tähelepanu endale, ei astunud ka linn vene ajal ses asjas enam uusi samme.

Ka Saksa okupatsiooni ajal ei tehtud ses asjas nähtavasti mingit põhimõttelist otsust, ehk küll linnavapi uus kuju tarvitusele võeti mõnes linnapitsatis.

Eesti Vabariigi algaastail kerkis vapiküsimus päevakorra ühenduses uute pitsatite muretsemisega linna-asutistele. Mõnedes esimestes eestiaegsetes linnapitsatites ei ole üldse vapikujutust, vaid ainult tühi sõõr. Suures enamikus esineb aga vapipilt rekonstrueeritud kujul, olgugi vahest teatud kõrvalekalduvustega, nagu näit. võti ja mõõk ümberpööratud asendis jne. Üldiselt jäeti aga ära kroon, mida ei peetud ajakohaseks. Linna väike vapp, mida vene aja lõpul kasutati veel üksikutes pitsatites, nagu Tartu Maksuvalitsuse omas, jäi eesti ajal kõrvale. Oleks olnud küll mõeldav, et Tartumaa oleks võtnud oma vapiks Tartu linna väikese vapi. Ajalooliselt oleks see hästi sobinud, oli see ju olnud ka Tartu piiskopkonna vapiks, mille maa-ala langeb suurelt osalt kokku praeguse Tartumaaga. Analoogiliselt kasutab ju Harjumaa vapina Tallinna linna väikest vappi.

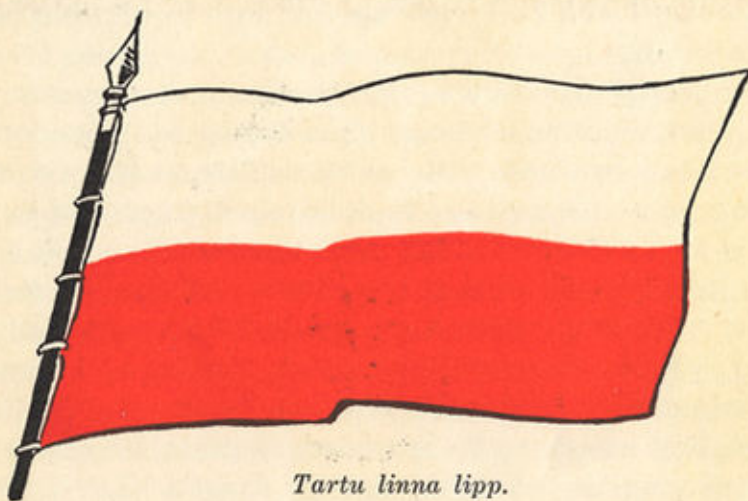
Linnavapi kuju muutmatuse ja ühtluse kindlustamiseks tulevikus pidas linnavalitsus tarvilikuks saavutada linnavapi rekonstrueeritud kuju ofitsiaalset tunnustamist. 17. dets. 1928 kinnitas linnavolikogu selle ühel häälel, samuti kui määrused linnavapi tarvitamise kohta, mis vastavad, asjakohaste muudatustega, riigivapi tarvitamismäärusele. Määruses nimetatud linnavapi all tuleb mõista ainult suurt linnavappi. Väikese vapi tarvitamisest on linn, vähemalt esialgu, loobunud.

25. jaanuaril 1929 otsustas Vabariigi Valitsus kohtuministri ettepanekul „kinnitada Tartu linna vapp kujul, nagu see Tartu linnavolikogu poolt 17. dets. 1928 on vastu võetud ja kirjeldatud“.

Samal koosolekul kiitis linnavolikogu heaks veel teise linnavalitsuse esitise — võtta tarvitusele „teatud puhkudel riigilipu kõrval ja

samadel alustel“ puna-valge lipp, mille tarvitamine Tartule a. 1584 Stephan Báthory poolt lubatud.

Kahjuks on meie teated linnalipu arengu kohta allikate vaikumise tõttu äärmiselt puudulikud. On väga tõenäoline, et juba piiskopiajal kodanikkond, kes, olles kohustatud hädaohu puhul linna kaitsma, evis selleks teatud sõjalist organisatsiooni, omas väetähisena ka lippe, mis loomulikult olid linna värvides. Nagu vapi ja pitsatigi puhul, võis mingi traditsioon sellest ulatuda ka poola aega. Igatahes toimus lipu kinnitamine kuningas Stephani poolt (nagu vapigi kinnitamine ja lisandamine krooniga) mitte kuninga enda algatusel, vaid linna palvel, kes seda, olgugi tagajärjetult, oli üritanud juba a. 1582. Lipu värvideks olid vanad linnavärvid, mis küll juhuslikult kokku langesid Poola riigivapi värvidega.

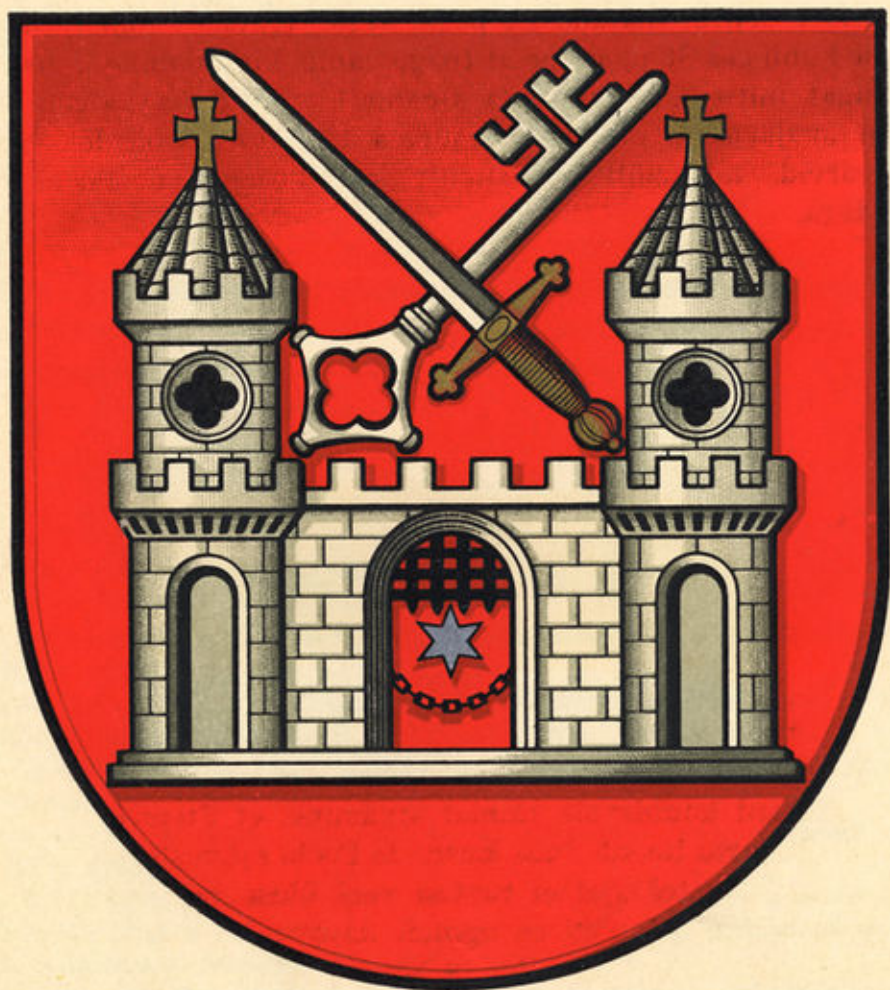

Tartu linna lipp.

Mõnikord kuuldavale tulnud arvamine, et Stephan Báthory olevat andnud Tartu linnale luba kasutada Poola rahvuslippu, on juba selle tõttu alusetu, et tol ajal ei tuntud veel üldse rahvuslippe ja -värve praegusaja mõttes. Samuti on lippude kasutamine dekoratiivseteks otstarveteks laiemalt levinud alles 19. sajandi jooksul.

Tartu lipp oli ainult kodaniku-kompaniide väetähiseks poola ja rootsi ajal. Rääkimata originaal-lippudest ei ole meieni kahjuks säilinud ka ühtegi lipukujutust või kirjeldust. Allikais esineb tema kohta ainult põgusaid märkusi, peamiselt kodaniku-kompaniide esinemiste puhkudel mõne võimukandja, näit. kindral-kuberneri vastuvõtul.

Linna-arvetes leidub küll mõningaid andmeid lippude materjali ja hinna kohta, millest nähtub, et need nagu nüüdki väeosade lipud harilikult olid siidist (taftist). Kahjuks aga ei mainita kunagi riide värvi.

TARTU LINNA VAPP

A. 1683 valmistatud kahe lipu riie maksis 26 riigitaalrit 35¹/₃ ööri, tolle aja kohta võrdlemisi suur summa. Need lipud muretseti samal aastal eeslinlastest (kes teatavasti olid väheste eranditega eestlased) formeeritud kahe kompanii jaoks. 17. dets. 1683 andsid kompaniide meeskonnad raekoja eeskojas eestikeelse lipuvande.

Kuigi lipuvärvide kohta puuduvad igasugused andmed, on nendeks tõenäoliselt ka Rootsi aja läbi olnud ikkagi punane ja valge. Sellele viitab ka asjaolu, et linna-kompaniide trummid, nagu tõendab üks arve a. 1681 kuue uue trummi valmistamise kohta, veel 17. sajandi lõpul tehti valgest ja punasest nahast. Kuidas need värvid aga lipus olid paigutatud, kui selles üldse järjekindel oldi, on võimata määritleda. On vaevalt usutav, et see oleks sündinud samuti kui Poola praeguses rahvuslipus. Ennem võiks kujutleda lippu punasena, valge linnavapi-pilt keskel.

Kui mingi traditsioon sel alal olemas oli, siis kustus see linna hävitamisega Põhjasõjas. Vene ajal ei lasunud kodanikkudel enam linnakaitsekohustust ega olnud ka tarvidust sõjalippude järgi.

TÄHTSAM KASUSTATUD KIRJANDUS.

- Arndt, Johann Gottfried, Der Lifländischen Chronik anderer Teil. Halle 1753.
- Berchem, Egon Frh. v., Siegel. Zweite verbesserte Auflage. Bibl. f. Kunst u. Antiquitäten-Sammler B. XI. Berlin 1923.
- Bruiningk, H. Frhr. v., Ein livländischer Schutzbrief von 1556 mit farbigen Wappen der Landsherren. Jahrbuch f. Genealogie etc. 1907—8.
- Christiani, T., Dorpats Erstes Privileg in polnischer Zeit. Verhandl. GEG XXII. 1910.
- Ewald, Wilhelm, Siegelkunde. Handbuch d. mittelalterlichen u. neueren Geschichte hrsg. v. G. v. Belov u. F. Meinecke. IV Abtlg. Hilfswissenschaften u. Altertümer. München und Berlin 1914.
- Feuereisen, A., Das Siegel der Grossen Gilde zu Dorpat. SB GEG 1906.
- Feuereisen, A., Ueber die Entwicklung der Dorpater Stadtwappens. Nordlivländische Zeitung 1906 Nr. 101; SB GEG 1906.
- Feuereisen, A., Gutachten über Rekonstruktion des Dorpater Stadtwappens. Jahrbuch f. Genealogie etc. 1907—8.
- Feuereisen, Arnold, Das Wappen der Stadt Dorpat. Jahrbuch f. Genealogie etc. 1907—8.
- Feuereisen, Stadtarchivar Arnold, Über die Rekonstruktion des Wappens der Stadt Riga. Rig. Tagebl. 1910 Nr. 74, 75.
- Freymuth, O. Tartu linn orduajal. Koguteoses „Tartu“. Tartus 1927.

- Gernet, Axel v., Verfassungsgeschichte des Bisthums Dorpat bis zur Ausbildung der Landstände. Verhandl. GEG 16. B. — 1. H. (1896).
- Lichtenstein, H., Geschichte des Wappens des alten Dorpat. Nordlivländische Zeitung 1900 Nr. 277.
- Lichtenstein, H. u. Feuereisen, A., Geschichte des Siegels der Stadt Dorpat. Aus dem Nachlass des weil. Stadtarchivar H. Lichtenstein bearbeitet u. herausgegeben von A. Feuereisen. Verhandl. GEG XXII (1907).
- Schneider, P. Zum Wappen und zu den Farben Pernau's. SB Pernau 1903—1905. Vierter Band.
- Seyler, Gustav A., Geschichte der Heraldik. Abteilung A des Siebmacherschen Wappenbuches. Nürnberg 1885—1889.
- Seyler, Gustav A., Geschichte der Siegel. Leipzig o. J.
- Полное Собрание Законовъ Россійской Имперіи съ 1649 года. Т. XXII 1784—1788 [спб] 1830.
- Полное Собрание Законовъ Россійской Имперіи (Собрание первое). Книга Чертежей и Рисунковъ. (Рисунки гербамъ городовъ). Санктпетербургъ 1843.

TRÜKKIMATA ALLIKAD.

- Tartu raeprotokollid, eriti a. 1683.
- Linnaarved, peamiselt aastatest 1682—1684 (XXXIII, 8, 10).
- Rae toimik Linnawapi kohta a. 1768—1865 (I A. I 5).
- Дѣло Юрьевской городской управы Городской архив (А 264) начато 23 марта 1895 г. кончено 30 июня 1913 г.
- Linnavalitsuse toimik Nr. 542 Tartu linna vapi, lipu ja pitsati asjas, al. 1. VIII. 29., lp. 31. XII. 31.

TARTU TURG 1682. AASTAL.

E. Tender.

Praegune Tartu kesklinna välisilme on kujunenud alles peale 1775. a. suurt tulikahju. Ainult väheste hoonete iga ulatub kaugemasse minevikku. Ei ole seepärast võimalik olemasoleva alusel tuua selgejoonelisemat pilti linna ilmast varematel aegadel. Laiem üldsus ei tunne ka mingit pildimaterjali ajast enne a. 1700, mis seda võiks kergendada. Nii mitmelgi korral reprodutseeritud linna üldvaade a. 1553 on ilmselt 19. sajandi toode ega oma jämedate topograafiliste vigade tõttu ka mingit väärtust rekonstruktsioonina. Kuid vist ainult vähesed teavad, et Riigi Keskarchiivis Liivimaa rootsiaegse kindral-kuberneri arhiivi 1683. a. aktide (XVI, 29) hulgas leidub suurekaustaline (105×40 sm) joonis, mis kujutab Tartu turgu, pakkudes mitte ainult selle põhiplaani, vaid ka enamiku turu ääres või turul asetsevate hoonete fassaade, osalt isegi vesivärvidega koloreerituna.

Joonistustehniliselt on töö nõrk ega saa teda omistada kutseliselt joonistusega tegutsevale isikule. Seda kinnitab veel pealkirjade tollegi aja jaoks imelik õigekirjutus. Sellegipärast pälvib joonis ainsa teadaoleva Tartu kujutisena 17. sajandist tõsist tähelepanu, seda enam, et allikate varal on võimalik määritleda täpsalt mitte ainult tema valmistamisaega, vaid ka otstarvet. Kuna see on mõnevõrra huvitav ka kultuuriloolisest seisukohast, peatume selle juures vähe pikemalt.

Nagu igas oma jurisdiktsiooniga linnas, ei puudunud ka Tartus 17. sajandil ese, mida tolleaegses juriidilises keeles nimetati „õigluse märgiks“ (*signum justitiae*), tavalises kõnes aga häbipostiks ehk kaagiks. Üldise kombe kohaselt asetses see turul, sajandi viimasel veerandil kaalukojast pisut Emajõe poole ¹.

A. 1680—81 püstitati kaalukoja kõrvale ridastikku 6 kivist poodi. Ehitustööde võimaldamiseks palusid ehitajad raelt kaagi ärakorista-

¹ Juba a. 1645 asetses kaak nähtavasti samal paigal. Tartu Linna-arhiiv XXXV, 21. Edasistes tsitaatides on Tartu Linna-arhiivist pärit arhivaalide juures jäetud asukoht tähistamata.

mist, missugune toiming otsustatigi anda timuka hoolde². Kuna aga linn ei võinud jääda ilma häbipostita, tuli sellele otsida uus asukoht. Sellena oli raes kõne all vana raekoja esine. Kavatsuse vastu tõstis aga protesti raekoja kõrval Küüni tänava nurgal asetseva maja omanik, apteeker ja raehärra Chr. Fr. Zecher. 26. augustil 1681 raele üleantud supliigis palus ta tungivalt häbiposti sinna mitte paigutada, sest üheski linnas ei seisvat see nii lähedal raekojale ja ausate inimeste majadele. Tema maja, apteek, kui privilegieeritud koht saavat selle läbi mitte vähe häbistatud³.

Zecherit pidi raad arvestama juba sellepärast, et linn talle võlgnes suuri summasid. Tema palve otsustati täita ja püstitada häbipost kuhugi mujale⁴. Kuid alles järgmise aasta sügisel astus raad selleks samme, volitades üht raehärrat lasta valmistada uus häbipost ja püstitada see turuplatsile⁵. Zecher oli siis juba mõne kuu eest surnud⁶. Nähtavasti arvas raad enese nüüd vabanenud olevat talle antud lubadusest, sest kaagi asukohaks valiti ikkagi vana raekoja esine.

Kadunud Zecheri lesk Dorothea, Fidejustus Pfahleri, samuti raehärra ja apteekri tütar, oli aga sama vähe nõus seda sündida laskma kui omal ajal tema meeski. Tema palvele häbiposti sinna mitte püstitada viivitas raad vastamast, nähtavasti põhjusel, et oodata ära selle ehituse lõppemist⁷. Niisugune võte seda energilist daami ei heidutanud. Küll ei võtnud õuekohus seda küsimust kui puht-haldusasja arutusele ja ta pidi leppima protesti deponeerimisega⁸. Selle eest võttis teda kuulda aga kindral-kuberner Christer Horn ning käskis raadi esialgu kuni otsuseni asi „in suspenso laszen“⁹ ja mõni päev hiljem — hoolimata rae pikast seletuskirjast¹⁰ — kaagi ehitamisest sellele kohale üldse loobuda, kuna raad ju ise proua Zecheri mehele lubanud seda sinna mitte püstitada¹¹.

Sellega ei saanud aga raad leppida ning esines uue märgukirjaga kindral-kubernerile, lisades sellele oma väite tõestuseks, et Tartu turul

² Rae prot. 1681 l. 112.

³ RKA, LRKkA XVI, 29.

⁴ Rae prot. 1681 l. 153.

⁵ Rae prot. 1682 l. 255.

⁶ Sealsam. l. 206.

⁷ Rae prot. 1682 l. 289.

⁸ Seals. l. 297, LVII, 3.

⁹ RKA, LRKkA, XVI, 29. Pr. Zecher'i päevamata kiri Hornile, prod. 4. 11. 1682; IV, 170, Horn raele 2. 10. 1682.

¹⁰ Rae koopiaraamat 1682 l. 83—86.

¹¹ IV, 171, Horn raele 4. 11. 1682.

ei leidu üldse kohasemat paika kaagi jaoks, juurde meil käsitleda oleva joonise¹².

Linna arvete põhjal oli joonise valmistanud linna ehitusmeister, kellele see tasuti 3 vasktaalri ja 18 ööriga¹³. Kahjuks ei mainita meistri nime, mis seda kahetsusväärsem, et teistes tolleaegsetes allikates linna ehitusmeistrit üldse ei mainita. Tõenäoselt tuleb aga selle all mõista Strasburgist [Elsassis?] pärit olevat saksa puusepp- ja ehitusmeistrit Daniel Pechtel'it¹⁴, kes väga sagedasti esineb rae protokollides.

Pr. Zecher omalt poolt, nähes turul toimetatavaid mõõtmisi, teatas kindral-kubernerile, et loovutab tarbekorral kaagi jaoks oma turul asuva platsi, mis, kui ta sinna ehitaks poed, võiks anda üle 100 Rt. tulu¹⁵. See kiri mõjus kaasa, et joonis ei täitnud oma otstarvet — veenda kindral-kubeneri rae seisukoha õigustatuses. Nimelt teatas Horn, et ta sellega küll tutvunud, ei taipavat aga ikkagi, miks just apteegi ehk pr. Zecheri maja esine oleks kõige kohasem paik kaagi jaoks. Ka ei olevat joonisel isegi tähendatud, kuhu kohta uus kaak paigutatakse. (See väide tundub imelikuna, sest plaanil on see koht täpsalt tähistatud). Seepärast käskis Horn püstitada kaagi pr. Zecheri poolt juhutatud paika¹⁶.

Raad, kes selles nägi prestiiži küsimust, ei mõelnud ometi veel järeleandmisele, vaid teatas kindral-kubernerile lühidalt, et ta ei saavat nõustuda kaagi üleviimisega pr. Zecheri poolt pakutud kõrvalisele platsile „ohne schwächung unserer Jurisdiction“ ning palus teda oma vaba jurisdiktsiooni juures kaitsta ja juhul, kui kaebaja sellega ei lepi, anda küllaldane tähtaeg asja esitamiseks kuningale¹⁷.

Sellega ei nõustunud Horn, vaid keelas ära kuningat „mit solcher verdrieszlichkeit zu beschweren“. Ühtlasi käskis ta eksekutsiooni ähvardusel toimetada kaak teisele kohale¹⁸.

Kuid raad teadis, mida ta võib endale lubada, arvestades kindral-kubeneri pehmust. Kevadel 1683 otsustati mitmesuguste linna-asjade lahendamiseks saata Stockholmi kuninga juurde linnasekretär J. Remmin, keda talle kaasaantud instruksioonis kohustati muuseas astuma

¹² Rae prot. 1682 l. 316, 339. Rae koopiaraamat 1682 l. 87.

¹³ XXXIII, 15.

¹⁴ D. Pechtel oli andnud kodanikuvande 3. III 1671, kuid nähtav. elanud Tartus juba varem. Rae prot. 1671 l. 35.

¹⁵ RKA, LRKkA XVI, 29. Pr. Zecheri päevamata kiri Hornile, prod. 24. nov. 1682.

¹⁶ IV, 173, Horn raele 4. 12. 1682.

¹⁷ Rae prot. 1683 l. 7, 17; Rae koopiaraamat 1683 l. 5—7.

¹⁸ IV, 180, Horn raele 20. 3. 1683.

samme, et kaak jääks endisele kohale¹⁹. Rahapuudusel jäi Remmini sõit küll ära, kuid kaaki ei paigutatud siiski ümber ega ehitatud ka täiesti valmis. Nähtavasti landshöfdingu äraoleku tõttu Tartust ei astunud ka Horn mingisuguseid samme oma otsuse teostamiseks eksekutsiooni teel, olgugi et pr. Zecher seda mitu korda tungivalt palus²⁰.

Alles siis, kui õuekohus ülemfiskaal v. Kolditz'i kaebusel 24. 9. 1683 kindral-kuberneri käsu täitmata jätmise pärast raadi oma ette tsiteeris, muutus viimase olukord ebamugavaks²¹. Landshöfding O. R. Taube, keda kogu asi nähtavasti oli tüüdanud, andis omalt poolt raele näpunäite selle lõpetamiseks. Tema soovitusel saatis raad 15. X Hornile pika kirja, püüdes õigustada oma tegevusetust peamiselt pr. Zecheri platsi ebakohasusega. Kuulekuse tõenduseks töötas ta kaagi mõne sülla võrra vanale raekojale lähemale nihutada, et teda pr. Zecheri silmist võimalikult eemaldada. Selle eest palus ta fiskaalse protsessi enda vastu lõpetada²².

Ka kindral-kuberner tahtis lõpuks asjast vabaneda, kuid tegi enne siiski rae ettepaneku teatavaks pr. Zecherile, nõudega avaldada oma seisukoht²³. Nähtavasti leppis viimane selle lahendusega, sest hiljem ei leidu allikates asja kohta enam mingisuguseid teateid.

Kuna kindral-kuberner seega oli tunnistanud vastuvõetavaks rae seletuse, pidi loomulikult ka ülemfiskaali kaebus tühja minema²⁴.

Nii lõppes see pikk ja mõlemale poolele tülikas vägikaika-vedamine mittemillegagi, nagu enamik tema sarnaseid.

Pöördume nüüd tagasi joonise juurde. Nagu nägime, oli see määratud kindral-kuberneri informeerimiseks Tartu turu ruumioludest, kellele kohalikud olud olid tundmatud.

Joonise ofitsiaalne otstarve tagab tema vastavust tõelikkusele vähemalt tähtsamates mõõtudes ja üksikasjus. On ebausutav, et raad oleks sõandanud esitada kindral-kubernerile plaani, mille õiguses ta ei olnud veendunud. Riigivõimu kohalike esindajate kaudu võis ju kindral-kuberner seda igal ajal kontrollida. Igatahes on turu põhimõõdud peaaegu samad kui 1675. a. ja hilisematel plaanidel, mil tänavastik märgitud. Sootuks raskem on hinnata majade fassaadide tõepärasust. Nägime, et plaani valmistamiseks toimetati kohapealseid mõõtmisi,

¹⁹ XXIV, 11.

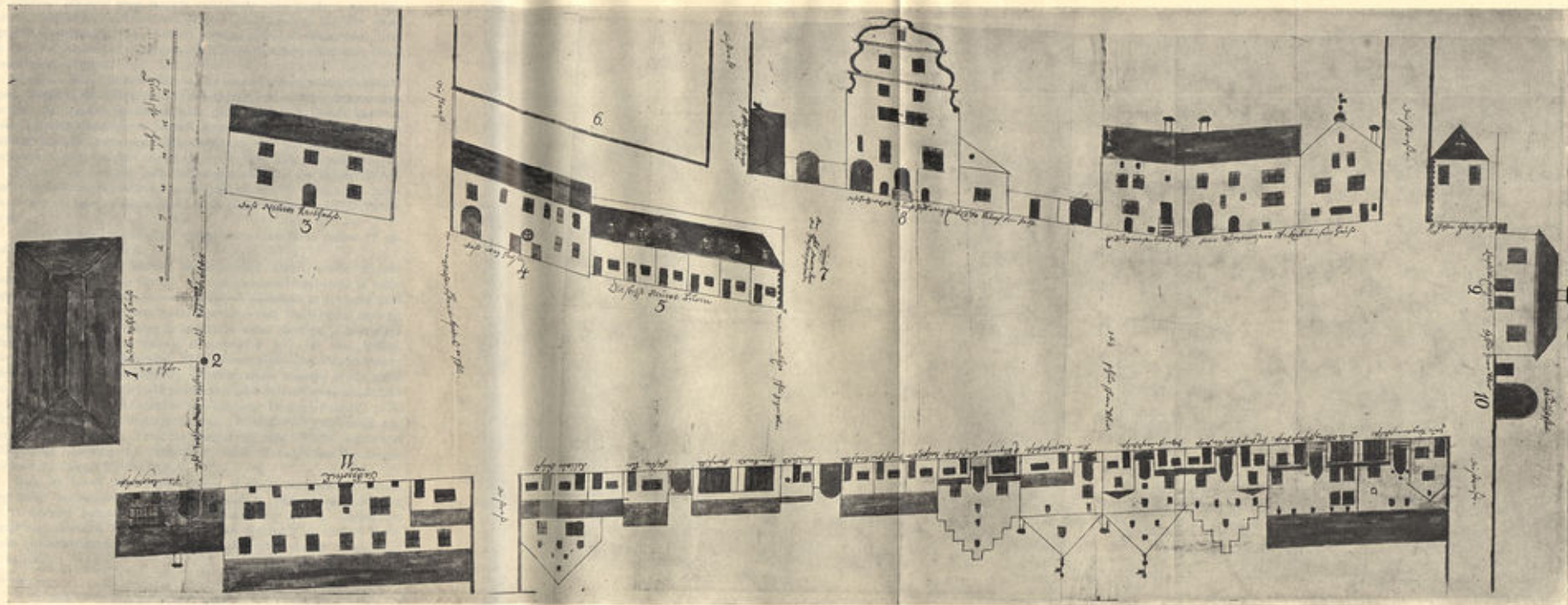
²⁰ RKA, LRKkA, Pr. Zecheri päevamata kirjad, prod. 6. 6. ja 1. 8. 1683.

²¹ XX, 21; Rae prot. 1683 l. 380.

²² Rae koopiaramat 1683 l. 111—115.

²³ Rae koopiaramat 1683 l. 116.

²⁴ Seals. l. 157—161.

Tartu turg 1682. aastal.

1. Vana raskoda. 2. Kaagi projekteeritud asukoht. 3. Tolleaegse raskoda. 4. Koolakoda. 5. Uued poed. 6. u. n. „Pallast“. 7. Kaagi endine asukoht. 8. Walteri maja. 9. Pevrsk. 10. Saksaõrdu. 11. Apteek.

kuid vaevalt ulatusid need majade esikülgede üksikasjadeni, mis pigemini on joonistatud silmamõõdu järgi. Igal juhul ei ole siin mitte tegemist skeemidega, nagu näiteks rootsiaegsetel teedekaartidel, vaid iga maja on käsiteldud individuaalselt ja ühtlasi katsutud anda edasi tema tõelist olemust.

Muidugi võib esineda vääratusi ja arusaamatusi mitmeski üksikasjas. Raske on ka kooskõlastada mõningaid asju muude allikate andmetega. Nii tundub imelikuna leida vana raekoda katusega kaetuna, kuna ligikaudu samaaegsete teadete järgi peab seda kujutlema prahiga täidetud madala kivivarena. Tõenäoselt on meil siin tegemist ainult joonistaja võttega varjata see linna turule vähe autegev paik.

Raskem on seletada, miks tolleaegset raekoda on kujutatud tornita, mille olemasolu väidavad kaasaegsed allikad²⁵. Jääb küll võimalus, et torn või tornike seisis mõnel teisel küljel ega paistnud üle katuse harja.

Üldiselt annab joonis siiski tõhusa kujutluse Tartu turust 17. sajandi 80-date aastate algul.

Plaani otstarbest olenevalt on kujutatud ainult nende majade fassaadid, mil vaba vaade turule. Sellega puuduvad kaalukoja ja tolleaegse raekoja taga asuvate hoonete esiküljed. Sagedasti ei peetudki neid turu äärde, vaid Väikesesse Kaalukoja tänavasse kuuluvaiks, sest nii nimetati tänavakest turu ääre ja kaalukoja vahel Raekoja ja kaalukoja vahelist turule suubuvat tänavat ei nimetatud tol ajal veel Rüütli, vaid Suure Kaalukoja tänavaks. Rüütli tänav algas alles Kүүtri tänava kohalt. Suure Kaalukoja tänavale rööbitine kitsas maariba ei ole mitte tänav, nagu võiks oletada selle pealkirjast „die Strasz“, vaid ainult ühe maja sissesõidutee²⁶. Vahepealne maa-ala ongi kuulus „Pallast“, paik, mil kord seisnud Ivan Julma puust loss. Käsiteldaval ajal asusid seal ainult kolm puust maja, kuna osa platsist oli tühi. Platsi elustamist soliidsemate hoonetega oli tõkestanud tema omandusliku kuuluvuse vaieldavus linna ja kroonu vahel.

Kuid ka teised turuäärsed ehitised ei olnud praegusaja mõistete järgi kuigi imposantsed. Kõige suuremad ja nägusamad olid vast pr. D. Zecheri apteek ja C. Wolteri maja, kus 1667. a. tulekahjust saadik asus korteris Tartu komendant, kes tavaliselt oli ühtlasi Tartu kreisi landshöfdinguks (maapealikuks). Mõlemad majad on ehitatud 17. sajandil.

²⁵ Vt. näit. rae koopiaramat 1681 l. 13.

²⁶ Vt. rae koopiaramat 1689 l. 196.

Ilmselt vanema, võimalik et veel keskaegse päritoluga on selle vastu majaderida Emajõe poolt vaadates paremal. Arvestades nende suurt omavahelist sarnasust võiks neid ehk pidada tüüpiliseks piiskopiaegsele Tartule. Ka mujal linnas võis neid, hoolimata 1667. a. suurest tulikahjust, säilinud olla suuremal arvul. Veel ühes a. 1702 ilmunud raamatus leiduvas Tartu kirjelduses rõhutatakse, et siinsete majade juures olevat selgesti tunda vana-gooti stiili²⁷. Jällegi 17. sajandist on pärit aga neist Küüni tänavasse ulatuv endiste elumajade kruntidele püstitatud poodide rida. Uuemad näivad olevat ülejäänud elumajad.

Avalikkudest ehitistest on tolleaegne raekoda ja kaalukoda pärit juba piiskopiajast, samuti kui endise raekoja varemed²⁸. Peavaht (Corps de Garde) sellevastu on ehitatud alles rootsi ajal.

Turu tähtsust ärilise keskusena tähistavad peaaegu iga maja ette ehitatud poed. Vägijookide müügikohtadena kasutati vist ka enamikku keldreid, mille uksi mõnel majal näha.

Laatade, eriti Maarjalaada puhuks, ehtasid kodanikud turuplatsile veel ajutisi poode võrastele üürimiseks.

Üldiselt võib pidada turuäärsete majade tulukust vist suhteliselt kõige paremaks tolleaegses Tartus. Nende omanikkudeks olid enamikus kodanikkonna koorekihi liikmed. 14 majast ja 8 poest, mille omanikkude nimed plaanile tähendatud, kuulus 8 suuremat maja rae-liikmetele või nende pärijaile ning üks maja ja kaks poodi tulevastele raehärradele.

Turuplats oli aga mitte ainuüksi linna kaubanduslikuks, vaid ka halduslikuks keskuseks. Lähestikku asusid siin nii linnaomavalitsusvõimu kandja raad kui ka kroonuhalduse kohapealne kõrgeim esindaja landshöfding ning komendant. Siin toimusid karnisoni sõdurite ja kodanikkude miilitsa õppused ja munsterdamised, siin võeti pidulikult vastu linna külastavaid või läbisõitvaid kõrgeid võõraid. Kuid siin seisis ka häbipost ning toimetati mõnikord ka hukkamisi. Kaugelt rohkem kui nüüd oli tolleaegne linnaelu keskendatud turule.

²⁷ S. F[aber], Der ausführlichen Lebens-Beschreibung Carls XII anderer Theil (Frankfurt u. Leipzig, 1702) 50.

²⁸ Vt. E. T e n d e r, tsit. töös.

TARTU TULETÖRJENDUSE AJALOOST.

E. Tender.

Suuremate Eesti linnade minevikust on Tartu oma kõige vaheldus- ja ühtlasi õnnetusrikkam. Silmapaistva koha viimaste hulgas omavad kahtlemata tulekahjud. Seetõttu on arusaamatu vähene huvi, mis neile, nagu üldse tuletõrjendusele, senini pühendatud kohaliku ajaloo uurijate poolt. Rohkem tähelepanu on leidnud ainult 1775. a. katastroof ning vabatahtliku tuletõrje ajalugu. Viimase 50 aasta juubeliks a. 1914 üllitatud pidukirjutises¹⁾ leidub peale vabatahtliku tuletõrje ajaloo ka 28-leheküljeline ülevaade tuletõrjendusest Tartus 1624—1864 (Zur Chronik des Feuerlöschwesens in Dorpat von 1624 bis zur Gründung der Freiwilligen Feuerwehr im Jahre 1864) H. Leziuse sulest. Koostatud olevat see küll ärakirjade põhjal linna-arhiivis säilivatest allikatest, kuid neid on kasutatud nii pealiskaudselt ja puudulikult, et vähegi tõetruu pildi saamine selle kirjutise alusel on peaaegu võimatu. Ei tarvitse pikemalt peatuda käsitluses leiduvate arvukate eksituste ja vassingute juures. Iseloomustuseks nimetatagu vast ainult, et seal ei mainita ühegi sõnaga 1775. a. hiiglatulikahju, mil suurem osa linnast hukkus. Kahjuks oli selle töö autoriteet siiski niivõrd suur, et isegi koguteoses „Tartu“ tuletõrjet käsitleva artikli vanemat aega puutuv osa ainuüksi sellel põhjeneb. Kõige rikkalikumaid ja usaldusväärsemaid andmeid pakub ikkagi veel F. K. Gadebuschi „Livländische Jahrbücher“, kuid teose iseloomust sõltuvalt on need väga laiali pillatud ning sagedasti ka liiga lakoonilised ega saa asendada seotud erikäsitlust.

Tartu vanema linna-arhiivi hävimise tõttu on meie teated linna siseajaloo kõikide alade kohta väga puudulikud ega tea me ka ehitustegevuse ja tuletõrjenduse korralduse ja arengu kohta sel ajastul pea mitte midagi.

Näib, et Tartu kannatas keskajal tulikahjude all mitte vähem kui teised Baltimaade suuremad linnad. Nii on olnud a. 1329 augustis suur

¹⁾ Festschrift zum 50-jähr. Jubiläum der Dorpater Freiwilligen Feuerwehr. Dorpat 1914.

tulikahju, mille puhul hukkunud 2500 inimest, mis tundub küll liialdusena. Juba a. 1335 oli uus suurem tuleõnnetus². Kas keskaegses Tartus mingi tuletõrje-korraldus olemas oli, ei selgu meie vähestest allikaist, kuigi seda oletada võib analoogia põhjal Riia, mille õigusel rajanes ka Tartu põhikord. Juba vanim, 13. sajandi keskelt päritolev Riia õiguse ülestähendis sisaldab punkti, mis laseb oletada mingisuguse, ehkki algelise tuletõrje-korralduse olemasolu. Nimelt näeb see ette karistuse neile, kes tarviduse korral ei hoia oma maja ees vett³.

See määrus ei ole küll üle läinud 13. sajandi lõpul koostatud ja kehtima hakanud Riia statuutidesse⁴, kuid statuutide neljandas raamatus leiduvad mõned uued ehitus- ja tulekaitse-määrused. Nii ei tohi § 10 põhjal mees, kellele linn mõne ehituse keelanud, edasi ehitada, enne kui raad ehituse üle vaadanud. § 11 keelab omanikul vastustada, kui tulikahju puhul raehärrad peavad tarvilikuks tema maja tule leviku tõkestamiseks lammutada. Jääb tuli lammutatud maja juures seisma, tasub linn omanikule poole selle väärtusest. Läheb aga tuli sellest üle, jääb kahju tasumata. Lõpuks määrab § 12 kolm marka hõbedas trahvi mehele, kelle maja põlema läinud ja kes ei teata tule puhkemisest kisaga, enne kui kella lüüakse⁵.

Ligikaudu üheaegselt statuutidega on Riias kehtima pandud üldine ehitusmäärus. Nagu öeldakse viimase sissejuhatuses, toimunud see pärast mardiõöl 1293. a. esmajoones Riia tabanud tuleõnnetust. Väljudes seega esijoones tulekaitse seisukohast seab määrus küll üles põhimõtte, et ehitataks ainult kivist ja kaetaks katused kiviga, kuid lubab siiski neile, kes seda ei jõua, ehitada ka vahvärgist, kuid katta katus kivi või saviga. Ka mainitakse seal tulemüüre⁶.

Erilise põlemäärustiku kehtimise kohta keskaegses Riias puuduvad aga teated. Kuid juba vanim säilinud nn. bursprake (teatud juhtudel raekoja ettelõetavad rae määrused kodanikkonna käitumise kohta), mis pärit a. 1376, nõuab: iga mees valvaku oma tule järele, et see ei sünnitaks kahju, ning kui tekib tulikahju, toogu igaüks ämbreid ja katlaid ning aidaku, et see kustutataks⁷).

² O. Freymuth Tartu linn orduajal, koguteos „Tartu“ (Tartu 1927) 16, 19.

³ I. G. L. Napiersky Die Quellen des Rigaschen Stadtrechts bis zum Jahr 1673 (Riga 1876) 10.

⁴ Vrd. A. v. Bulmerincq Die Verfassung der Stadt Riga im ersten Jahrhundert der Stadt (Leipzig 1898) 106.

⁵ Napiersky l. c. 168.

⁶ Urkundenbuch I (Reval 1853) 549.

⁷ Napiersky l. c. 205, 23.

Pisut muudetud kujul kordub see määrus ka kõikides hilisemates bursprake'des ⁸.

Mil määral need Riia määrused peale statuutide ka Tartus kehtisid, on allikate puudumisel võimata üksikasjaliselt määritleda. Ainuke säilinud keskaegse Tartu „bursprake“ (a. 1400) on senini avaldamata. Poola- ja rootsi-aegsed vastavad küll üldjoontes Riia omadele, kuid sisaldavad ka palju kohalikest oludest tingitud erinevusi. Nii puudub neis punkt kodanikkude kohustuse kohta valvata oma tuld ja tulikahju puhul kaasa aidata kustutamisel ⁹.

Ehitusmääruse olemasolu kohta puuduvad samuti teated, kuid põhimõte, et ehitised linnas peavad olema kivist, oli nähtavasti tunnustatud, kuigi vist mitte täiesti läbi viidud isegi piiskopiaja lõpul, vähemalt katustesse puutuvast osast. Nimelt tuletasid 18. aug. 1552 gildide oldermannid ja vanemad raele meelde puust katuste kohta tehtud otsust, mille põhjal nendega varustatud ehitised remontimise puhul tulevad katta kiviga, ning palusid valjemini valvata selle määruse täitmist, kuna selle vastu palju eksitakse ¹⁰.

Võimalik on, et ülaltoodud otsuse tegemist põhjustas ähvardav Vene sõja hädaoht. Üldiselt näivad aga sel ajal hooned linnas (välja arvatud vahest osa kõrvalhooneid) olevat ehitatud põllu- ja telliskividest kas massiivselt või vahvargis ning kaetud kivide või mätastega. Telliskivide muretsemise eest kodanikkudele hoolitses linn ise oma telliskivitehaste kaudu. Sellevastu pidid aga eeslinna ehitised vahest üksikute eranditega olema puust, nagu hiljemgi näeme. Laialipillatud ehitusviisi tõttu ei olnud aga sellest tingitud tulehädaohtlikkus eriti suur.

Aktiivse tulekaitse korraldusest ei tea meie peaaegu midagi. Küsitav on ka erilise tuletõrje-määrustiku olemasolu, nagu keskajalgi. Ka Tallinna vanim põlemäärustik on pärit alles a. 1555.

Sõjalisteks otstarveteks oli linn ja elanikkond jagatud neljaks korteriks ehk veerandiks (Quartiere), eesotsas korterihärraga raehär-

⁸ Sealsam. 210, 60; 212, 43; 217, 43; 236, 86; 243, 15.

⁹ Tartu Linna-arhiiv, Remmin Coll. I 67. Kuna allikmaterjaal, millel käsitlus rajatud, pärib väheste eranditega Tartu Linnaarhiivist, on kordamiste vältimiseks jäetud ära edasistes tsitaatides vastav tähendus, välja arvatud juhud, kus selle puudumine võiks põhjustada arusaamatusi.

¹⁰ TrtLA, J. J. S a h m e n Das alte Dorpat 881. Vastav leht 1552. a. rae' protokollis näib puuduvat.

¹¹ Rae prot. 1547—1555 f. 150^b, 155^b, 162^b, 176.

rade hulgast. Tõenäoselt olid korterid ka tule-tõrje-organisatsiooni aluseks¹².

Järgnenud Vene valitsusajast 1558—1582 on teated veelgi puudulikumad kui eelnenud aastakümnetest. Nagu muudel aladel, nii ka tule-tõrje alal oli see langusajajärk. Ajastu lõpuks olid kadunud isegi linna-omavalitsuse viimased jäljed. Avalikud ehitised kas rüüstati või neid kasutati muudeks otstarveteks. Saksa elanikkond veeti enamikus Vene-maale või tapeti, mille tõttu ka kivist erahooned lagunesid, sest asemele tulnud vene asunikud ei olnud harjunud kivist elamutega ja püstitasid endile meelsamini puust suitsutared¹³.

Tsaar Joan ise laskis lammutada kolm turuäärset kodanikumaja (Rüütli tänava Emajõe-poolisel nurgal) ning ehitada asemele puust pa-lee¹⁴. Veel 17. sajandi lõpul nimetati seda platsi „Pallast'iks“.

Enamik uusi elanikke asus aga eeslinnadesse, kus võisid ruumiolu-dest tõkestamata ehitada vene kombele vastavalt. Russow'i ilmselt liialdatud teate järgi asunud Tartu eeslinnades palju vene maju, kirikuid, kloostreid, aadliõuesid, aitu ja poode, mis kõik Iwo Schenkenbergi sal-kade poolt 4. juunil 1578 maha põletati. Sealjuures tapetud ja põlenud ära palju venelasi koos naiste ja lastega¹⁵.

15. jaanuaril 1582 Zapoljes sõlmitud vaherahu kohaselt lahkusid vene väed ja elanikud sama aasta veebruaris Tartust, jättes linna Poola võimu alla. Sellest ajast muutuvad ka linna ajaloo allikad ohtramaks, kuid meid huvitavate küsimuste kohta pakuvad nad esialgu võrdlemisi vähe. Kuigi uus valitsus tõsiselt püüdis tagastada linnale endist õitsen-gut, andsid need katsed vähe tulemusi. Muutunud poliitiliste olude ja maa üldise vaesumise tõttu ei suutnud Tartu taas saavutada oma endist kaubanduslikku tähtsust ega saanud ka elanikkude arv tõusta endisele tasemele. Seepärast oli ka valitsuse poolt ehitustegevuse elustamiseks linnas antud mitmesugustel soodustustel vähe tulemusi. A. 1582 linnama-jade ja kruntide väljajagamisel uutele elanikkudele koostatud nimestiku järgi oli linnas olemas ligikaudu 179 eramaja ning umb. 74 krunti, kus

¹² T. Christiani Einiges über die Verfassung und die Privilegien der Stadt Dorpat, Aus Dorpats Vergangenheit (Dorpat 1918) 12.

¹³ Vrd. R. Hausmann Die Monstranz des Hans Ryssenbergs, Mitteilun-gen 17 (Riga 1900) 203—207.

¹⁴ A. Feuereisen Die Anfänge des Denkmalschutzes in Schweden und Livland, Arbeiten des I Baltischen Historikertages zu Riga 1908 (Riga 1909) 232; T. Christiani Martin Kuiwleha und Herzog Magnus von Holstein (Dor-pat 1914) 75.

¹⁵ B. Russow Chronica der Provintz Lyfflandt, Scriptorum rerum Livo-nicarum II (Riga und Leipzig 1853) 134.

kunagi majad seisnud või kus seisid nüüd nende varemed¹⁶. Seega oli kokku 253 ehistatud ja ehistamata krunti. Peale selle 37 linnale ja kirikule kuuluvat ehitist ja platsi. Need arvud ei ole täiesti täpsed, kuna nimestiku andmed endid mõnikord mitmeti tõlgitseda lasevad. Pea iga maja juurde kuulus aed eeslinnas.

Kuigi doneerimise juures oli tehtud tingimuseks, et uus omanik maja korda seab või üles ehitab ja ise seal elab või elaniku sinna elama asetab, mida hiljem veel mitmel korral kinnitati, edenes asi väga visalt. Enamik tühje platsi jäi ikkagi ehistamata ning vähesed uued majad, peamiselt linnas elavate poola suurnikkude püstitatud, ehitati sagedasti varisenud majade lammutamisel saadud kividest. Kujukalt näitab seda pärast Tartu esmakordset Rootsi valdusse sattumist a. 1601 koostatud majade nimestik¹⁷. Selle põhjal oli linnas umb. 182 [kivist] eramaja ja aita, lisaks neile mõned puust hurtsikud ja majad ning umb. 70 tühja platsi ja krunti lagunenud majadega. Nii ei olnud möödunud 18-ne rahu-aasta jooksul elamiskõlvulikkude elamute arv nimetamisväärselt suurenenud.

Esimisel rootsi (1600—1603) ja teisel poola ajal (1603—1625) vähenes pea lakkamatu sõja ja sellega ühendatud tõbede ning tulunduselu languse tõttu nii elanikkude kui elamute arv tunduvalt. Märgatavale tõusule teisel rootsi ajal tegi lõpu vene okupatsioon 1656—1661. Sellele järgnes küll uus tõus, kuid isegi veel a. 1704 ei ulatanud majade arv 200-ni ja ainult vähesed neist olid kahekordsed¹⁸.

A. 1582 oli pea iga maja juurde kuulunud üks või mitu aeda väljaspool linnamüüre. Kuna aga aia müük ilma majata keelatud ei olnud, jäid aja jooksul paljud majad aiata, kuna teiste juurde kogunes neid mitu.

Aedasad kasutasid omanikud enamikus aedvilja kasvatamiseks, eri juhtudel ka suuremaid või mitut ühendatud aeda koplina või heinamaana¹⁹.

Aedade ja nende vahel asetsevatel üksikutel linna- ja kirikumaa platside aladel leiame juba varakult poola ajal jällegi aguleid. Võimalik, et osa elamuid neis oli säilinud 1578. a. katastroofi ajal. Linnakodanikkudele oli agulis asumine otsekohe keelatud, — kaubandust reguleerivate määruste rikkumise takistamiseks. Ka ei olnud neil seks tarvidust, kuni linnas leidis küllaldaselt vabu ehitusplatse. Seevastu

¹⁶ TrtLA Wybersi revisjoniraamat f. I—V.

¹⁷ Wybersi revisjoniraamat f. I—V; Z 26.

¹⁸ Rae koopiaraamat 1704 l. 14.

¹⁹ Wybersi rr.

oli sunnitud seal eluaset otsima enamik rae jurisdiktsiooni alla, kuid mitte kodanikkonda kuuluvat elementi. Valdava osa neist moodustasid linna vabamat elu otsima tulnud talupojad. Teatud aastamaksu või naturaalkohustuste eest omandasid nad aedade ja platside valdajailt asumisõiguse ning püstitasid sinna oma vähenõudlikud elamud.

Üldiselt ei vaadanud kodanikud eeslinlastele hea pilguga. Mitmelgi korral oli päevakorras agulite kaotamine. Kuna aga eeslinlased olid linnale mustemate ja raskemate tööde sooritamisel vältimatult tarvilikud, jäid need kavatsused teostamata. Ning sõdade ajal hävinenud, tekkisid nad lühikese ajaga jälle uuesti.

Vastandina pärislinnale on agulite elamute arvu väga raske määritleda nende vahelduvuse tõttu. Üldiselt oli aedade ja eeslinna-platside arv ligikaudu võrdne majade arvule linnas. Kuid, nagu allikatest selgub, asus mõnel neist mitu peret, kuna teised jällegi olid asustamata.

Kuna Tartus oli jäänud maksma Riia õigus, jäid püsima ka endised põhimõtted ehituspoliitika alal. Kehtis nagu ennegi põhimõte, et ehitised, vähemalt elamud linnas, peavad olema kivist, kuigi tegelikult sellest nõudest väga tugevasti kinni ei peetud. Nii 1582. kui ka 1601. a. revisjonide nimestikkudes esineb puust elumaju ning kõrvalhoonetest näib valdav osa olevat puust. Eeslinnades oli massiivsete ehitiste püstitamine otseselt keelatud kuningas Stephan Báthory privileegiga 9. maist 1584. Olid lubatud ainult aednikkude hurtsikud.

Mõõtuandvad olid siin esijoones sõjalised kaalutlused. Seepärast olid eeslinna ehitised kuni 17. sajandi lõpuni pea eranditult kerged puuhooned.

Tüliaste ehitusajade lahendamine kuulus Riia õiguse põhjal linna kambrihäradele (aediles). Seda kinnitasid korduvalt ka Poola kuningad ja see fikseeriti lõplikult rootsi ajal Kristiina suures privileegis a. 1646. Peamiselt piirdus see aga piiritülide lahendamisega.

Tehniline järelevalve ehitustegevuse üle võis olla ainult väga pealiskaudne, juba ainuüksi ehitismäärustiku puudumise tõttu. See tõttu ehtas igaüks peaaegu takistamatult oma tahtmist mööda. Arvestamata erandjuhtusid²⁰, segasid kambrikohus ja raad endid vahele ainult kolmandate isikute, enamasti naabrite kaebuste peale, kes endid

²⁰ Nii kinnitas raad a. 1595 ühe eeslinnas lossi läheduses asetseva aia ostu-müügi lepingu ainult tingimusel, et sinna ei püstitataks suurt ehitust, mis tulikahju puhul võiks linnale ja lossile sünnitada kahju. Rae prot. 1595 1. 58—59.

tundsid ehitaja poolt millegagi kahjustatud²¹. Kuid linna jurisdiktsioonile mitte alluvad isikud, nagu aadlikud, katoliku vaimulikud, kroonu-ametnikud jne. ei tahtnud ka sel alal tunnustada rae korraldusi, ning kaebajal tuli leppida protesti avaldamisega²².

Olgugi et ka valitsus juba puhtsõjalistel kaalutlustel oli huvitatud tulekindla ehitusviisi levikust, oli selle teostamine ühendatud suurte raskustega. Nii teatas valitsus a. 1585 raele, ei olevat sugugi kuninga tahtmine, et linna ehitatakse puust hurtsikuid ja poode ning kästi mõjutada kodanikkonda, et see need lammutaks, ähvardades vastasel korral seda teha ise²³. Nähtavasti jäi aga kõik endist viisi.

Tuleb arvestada asjaolu, et puuhinnad tol ajal olid suhteliselt odavamad kui praegu, telliskivi ja lubi aga võib-olla isegi kallimad. Mitmeti kallim oli aga sakslase müürsepp-meistri tasu puusepa — eestlase omast. Poola-aegse Tartu elanikkonna üldiselt vähesel jõukusel juures oli see küllaldaseks põhjuseks puu eelistamiseks ehitusmaterjalina uute ehitiste juures. Ka oli kivi ja lubja saamine, hoolimata valitsuse poolt lubatud mitmesugustest soodustustest, sagedasti väga raske, kui mitte võimatu.

Lõpuks otsustas raad 3. juunil 1598 ühe konkreetse juhu puhul, et on lubatud ehitada puust, kuni igaühel avaneb võimalus ehitada telliskivist ja lubjast. Kuid seda tehtagu nii, et kellelegi ei sünniks mingit kahju tule läbi, muidu peab süüdlane kahju kandma²⁴. Muidugi ei jäetud seda volitust kasutlemata, kuid ehitustegevuse vähesuse tõttu, mis pealegi a. 1600 puhkenud Poola-Rootsi sõja mõjul peaaegu täiesti suikus, ligi veerand-sajandiks, ei olnud sel kuigi märgatavaid tagajärgi.

Katsume nüüd luua üldpildi poola-aegsest Tartust tulekaitse seisukohalt vaadatuna. Nagu teada, ei ole Tartu kesklinna (millega meil siin ainuüksi ongi tegemist) tänavastik sajandite jooksul mitte palju muutunud. Enamik tänavaid olid poola ajal samad kui praegugi, olgugi et need polnud kaugeltki mitte nii sirged. Pealegi olid paljud kodanikud ehitusjärelevalve puudulikkuse tõttu ehitanud aiad, majatrepid ja isegi sealaudad üle tänava joone, mis veelgi suurendas tänavate ebakorra-

²¹ Näit. laskis raad Herman Wetter'i palvel vaadata üle Hildebrant Schroyer'i sauna. Kuna see leiti olevat äärmiselt tulekardetav, otsustas raad selle lasta lammutada või suvel selle kütmise keelata.

²² Nii kaebas 1. märtsil 1595 Johann Grolich raes jesuiidi paatrite peale, kes püstitanud tema maja vastu puust hurtsiku ja tulipesa (feuernest), protesteerides kõikide sellest tekkida võivate kahjude ja õnnetuste pärast. Rae prot. 1595, l. 38.

²³ Rae prot. 1585 l. 156.

²⁴ Rae prot. 1598 l. 197.

pärasust. Laial tänaval oli üks rätsep võtnud oma hoovi piirkonda isegi tänaval asuva avaliku kaevu ning ümbritsenud selle aiaga ²⁵.

Enamik elumaju, mis väheste eranditega olid ühekordsed, oli küll ehitatud massiivselt kivist või vähemalt vahvärgist, kuid leidis ka igal pool, isegi turu ääres, puust maju ja hurtsikuid ²⁶. Kõrvalhooned olid aga suures enamikus puust. Puust katused löödi isegi kivist elumajadele. Mõnikord kasutati tulekindla katuse saavutamiseks mättaid. Ei puudunud aga isegi õlgkatused, vähemalt poola aja lõpul. Nii nõudis raad 8. juunil 1622 all-staarosta Puttkammer'ilt õlgkatuste kaotamist. Seda põhjendas ta hädaohuga, milles eelmisel nädalal olnud terve linn, nähtavasti mõne õlgkatuse põlemise tõttu ²⁷. All-staarosta lubas ka hoolitseda nende lammutamise eest. Võimalik on, et see ka teostus, sest oli karta linna piiramist rootslaste poolt.

Kõrvalhoonete arv oli üldiselt väga suur, sest enamik majapidamisi omas ka loomi, mitte ainult sigu ja lambaid, vaid ka lehmi ning ajuti hobuseid, kelle paigutamiseks pea igas hoovis asetsesid laudad. Samuti vajasid panipaika heinad ja põhk, nagu küttepuudki, mida kõike eriti sõjahädaohu puhkudel ohtrasti linna kokku veeti ja mis tulekardetavust märksa tõstis.

Vähemalt igal jõukamal majal oli ka oma saun ning õlle- ja viinaköök. Oli ju õlu kohvi ja tee puudumisel igapäevaseks joogiks ja tavalisemaks toiduaineks ning õlle müük kodanikkonna kindlamaks tuluallikaks. Ka põletatud viin oli levimas. Sealjuures näib nii saunadel kui õlleköökidel pahatihti puuduvat ²⁸ korsten, ja olemasolevad olid sagedasti väga primitiivsed nagu küttekolded üldse. Kutselise korstnapühkija puudumisel pidid korstnapõlemised olema väga sagedased.

Tööstuse vähese arengu tõttu ei olnud linnas küll palju eriti tulekardetavaid käitisi, välja arvatud vahest sepikojad ja ajuti potiahjud. Kardetavam oli aga püssirohu valmistamine, mida peale üksikute kutseliste püssirohu-tegijate mõnikord harrastasid ka teised kodanikud ²⁹.

²⁵ Rae prot. 1596 l. 168.

²⁶ 1601 palusid venelased endile jumalateenistuseks üht suurt puust hoonet nn. Pallast'il. Rae prot. 1601 l. 73.

²⁷ Rae prot. 1622 l. 261.

²⁸ Rae prot. 1596 l. 232.

²⁹ A. 1596 plahvatas püssirohu-tegijal Jorgen Möller'il valmistamise juures mõni nael püssirohtu, millest pidi tekkima suur õnnetus. Naabrite kaebuse peale keelas raad talle püssirohu valmistamise linnas, käskides seda teha eeslinnas, kus see võiks sündida hädaohutult. Möller omalt poolt tõi ette, et tema naabrid küpsetavad leiba ja pruulivad, kusjuures neil polevat aga korstnaid, vaid ainult peergudest (Lubben) katused (Rae prot. 1596 l. 232, 242, 243, 244).

Väga hädaohtlikud olid ka kaupmeeste aitades ja pööninguil sage-
dasti suurel hulgal leiduvad linad ja takud. Sealjuures tuleb pidada
silmas, et tavalisemaks valgustusmaterjaliks olid terves linnas peerud
ja peerutule valgusel õiendati ka välised majapidamistoimingud nagu
loomade söötmine jne. Isegi raekojas tarvitasid neid teenrid veel 17. sa-
jandi viimasel veerandil.

Sellegipärast ei saa tõendada, et Tartus valitsenud olukord mil-
legi poolest oleks olnud erandlik. Samad olud valitsesid ka enamikus
teistes Baltimaa ja Põhja-Saksa vähemates linnades, ning Skandinaa-
vias ja Soomes oli see tavaliselt võib-olla veelgi halvem.

Seepärast tuleb imestada, et suuri tuleõnnetusi ei juhtunud veelgi
sagedamini, sest ka aktiivne tulekaitse jättis igal pool palju soovida.
Ja seda mitte ainult tehniliselt varustuselt, vaid veelgi enam organi-
satsioonilt.

Nagu juba mainitud, oli piiskopiaegses Tartus olemas mingi tule-
tõrje-korraldus, millest aga midagi lähemat ei ole teada. Peaaegu sama
vähe teateid on sellest ka poola ajast. Mingi põlemäärustiku olemasolu
kohta ei leidu ühtegi viidet. Asjaolu, et a. 1591 Karthauseni rahutuste
ajal kodanikkond muuseas nõudis ka korra loomist tulehäda puhuks³⁰,
näib tõendavat selle puudumist, vähemalt tolle ajani.

Küll pidid aga aja jooksul kujunema välja teatud käitumistavad
tulikahju puhkudel, mis, arvestades tulekaitse puudulikkust, pidid
olema võrdlemisi sagedased, olgugi et allikad mainivad neid ainult haru-
kordadel. Ei ole ka võimatu mingi sellekohase traditsiooni säilimine
piiskopiajast. Näib, et ka nüüd oli tulekaitse-organisatsioon rajatud
korterisüsteemile ning allus korterihärradele. Küsiteldaval ajajärgul ei
juhtunud ka ühtegi suurtulikahju, mis oleks sundinud mõtlema efek-

Mölleri palve peale andis raad talle püssirohu tegemiseks eeslinnas platsi
(seals. l. 282). Mölleri kaebusel keelas raad ka muusikant Casper von Cerns-
walde'le püssirohu valmistamise linnas (seals., l. 483). A. 1601 kaebavad juba
mõlemad gildid Mölleri peale, et ta jällegi alustanud linnas püssirohu valmista-
mist, mis olevat eriti kardetav selle tõttu, et ta juba varemalt kahel korral linna
põlema süüdanud. Raad otsustas Möllerile teatada, et ta enam püssirohtu linnas
ei valmistaks, või olgu siis, kui ta end enne kindlate meestega käendaks võimaliku
kahju tasumiseks (rae prot. 1601 l. 70, 71). Nähtavasti ei tahtnud raad tol ajal
sõja tõttu valitseva erakordse tarviduse juures püssirohu järgi selle valmistamist
eriti raskendada. Püssirohtu valmistati neil juhtudel käsitsi. A. 1616 tahtis
saksa puusepp Jörgen ehitada püssirohu-veski, kuid allikatest ei selgu, kas see
teostus (rae prot. 1616 l. 140).

³⁰ F. K. Gadebusch Livländische Jahrbücher. Zweiter Theil. Zweiter
Abschnitt von 1587 bis 1629 (Riga 1781) 108.

tiivsema tulekaitse-organisatsiooni loomise üle. Raekoja hävimine ööl vastu 11. dets. 1601³¹ ja Toomkiriku põlemine 23. juunil 1624³² puudutasid ikkagi võrdlemisi vähe laiemaid elanikkonna hulki. Pealegi juhtusid mõlemad erakordsetel aegadel, mil oli küllalt mõelda muulegi. Selle-eest võttis aga linn a. 1621 oodatava piiramise puhuks rootslaste poolt tarvitusele teatud ettevaatus-abinõusid tule vastu. Rae protokolli teatel piirdusid need küll kahe põlemeistri (Brandmeister) nimetamisega ning palvega valitsusvõimudele, et õlgkatused maha kistaks³³. Piiramiseni jõudis asi küll alles neli aastat hiljem. Mõni nädal enne selle algust määras raad jällegi 2 põlemeistrit³⁴. Piiramise kirjeldusest ei selgu, et linnas oleks tekkinud tulikahjusid, hoolimata kaunis tugevast pommitamisest. Kuid nähtavasti ei kasutanud rootslased tulepomme, ja pealegi kapituleerus linn juba kümnekonna päeva järgi³⁵.

Nagu muudelgi omavalitsuselu aladel, tähistab Rootsi võimu alla sattumine ka Tartu tuletõrjenduse ajaloos uue ajastu algust. Kuid sellest pikemalt tulevikus uues artiklis.

³¹ Vt. E. Tender Tartu raekojad poola ja rootsi ajal. Tartu II (Tartus 1935) 206.

³² H. Lichtenstein Der Brand der Domkirche zu Dorpat. SB GEG 1901.

³³ Rae prot. 1621 l. 212, 213.

³⁴ Rae prot. 1625 l. 126.

³⁵ Gadebusch tsit. kohas 587—592 (rae protokolli põhjal).

TÄHESTIKULINE SISUJUHE.

- Abiellumus, 169, 175.
 Abiellujad, 173.
 Abisaajad, 80.
 Algkoolid, 45.
 Algkoolide näitus, 33.
 Ambulatooriumid, 64.
 Autobuste liikumine, 181.
 Avalikud tööd, 87.
 „Bursprake“, 215.
 Desinfektsioonikamber, 72.
 Elanikud, 153, 168.
 Elatisvahendite järelevalve, 56.
 Elektriijaam, 112.
 Emade nõuande punkt, 65.
 Eraehituste järelevalve, 104.
 Erakorralised kulud, 150.
 Forseliuse puiestik, 4.
 Gaasivabrik, 118.
 Gümnaasium, 46, 48.
 Haiglate tegevus, 61.
 Haigusjuhtumid, 62.
 Hamba-arstide tegevus, 64, 72.
 Haridus, 4, 22.
 Haridusasutised, 32.
 Hoolealused, 78.
 Hoolealuste toidukulud, 79.
 Hoolekanne, 5, 76.
 Hooned ja ehitused, 98.
 Häbipost, 207.
 Hääleõiguslike arv, 7.
 Juriidiline nõuanne, 84.
 Kaak, 207.
 Kanalisatsiooni-tööd, 110.
 Kasvatustöö, 25.
 Keskkool, 23, 46, 48.
 Kinnine ja poolkinnine hoolekanne, 76.
 Kivisilla kaubapoed, 5.
 Klassikursuse lõpetamise %, 29.
 Kodutööstuse edendamine, 92.
 Kohtumeditiin, 74.
 Komisjonid, täidesaatvad, 13.
 Koolimööbel, 27.
 Koolinõuniku aruanne, 25.
 Kooliruumid, 27.
 Koolivõrk, 22.
 Kooliõued, 26.
 Korralised kulud, 145.
 Korterid, 161, 164.
 Krundid ja maatükid, 94.
 Kulude ja tulude kokkuvõte, 150.
 Kutsevaliku-nõuanne, 83.
 Kütte- ja ehitusmaterjalide laod, 127.
 Laadahinnad, 189.
 Laenukassa, 5, 122.
 Lahtine hoolekanne, 77.
 Lasteaiad, 32.
 Laste arv, 160.
 Laste ja nõrgajõuliste toetamine, 90.
 Laste suremus, 177.
 Leibkonnad, 158.
 Linna-aednik, 4, 5.
 Linna-apteek, 123.
 Linna-arhiiv, 18.
 Linna-asutiste ruumid, 5, 103.
 Linna laenud, 138.
 Linna üldkulud, 142.
 Linna metsad, 126.
 Linnanõunikud, 14.
 Linnapank, 5, 124.
 Linnapea, 14.
 Linnapea-abi, 14.
 Linnapitser, 195.
 Linnateenijad, 184.
 Linnavalitsus, 3, 6, 10, 14.
 Linnavalitsuse kantselei, 17.
 Linnavalitsuse koosolekud, 16.
 Linnavalitsuse külalisi, 16.

Linnavalitsuse liikmete tööjaotus, 14.

Linnavolikogu, 3, 7.

Linnavolikogu koosolekud, 10.

Linnavolikogu koosseis, 10.

Linnavolikogu otsused, 11.

Linnavolikogu valimised 1934, 7, 19.

Linnavolinike kohtade arv, 8.

Linna üldtulud, 143.

Lipp, linna, 193, 204.

Loomatervishoid, 59.

Maa-ala ja heakord, 94.

Maa-ala jagunemine, 98.

Majad, 162.

Maksud, 140.

Maksuobjektid, 141.

Mõisad ja talud, 130.

Nakkushaigused, 57, 64.

„Pallast“, 216.

Pedagoogiline Muuseum, 43.

Pensionärid, 80.

Perekonnaseisu-amet, 21.

Pitsat, linna, 193.

Prostitueeritud, 66.

Pudretivabrik, 129.

Puhaskulud ja -tulud, 144.

Raamatukogud, 53.

Rahandus, 133.

Raudteejaama tegevus, 181.

Rinnalaste suremus, 178.

„Rootsi tamm“, 4.

Sadama tegevus, 182.

Sekreetsatsat, 194.

Sigillum minus, 194.

Signum justitiae, 207.

Sillutustööd, 110.

Statistikabüroo, 18.

Suguhagused, 68.

Suremus, 176.

Surnult-sünnid, 178.

Sündimus, 169.

Tapamaja, 5, 120.

Tapamaja tegevus, 120.

„Tartu II“, 18.

Tartu turg a. 1682, 207.

Tehnikakool, 24.

Tervishoid, 55.

Tervishoiu-personaal, 60, 72.

Tervishoiu-politsei, 57, 75.

Testid, 30.

Tiisikushaiged, 66.

Toiduainete hinnad, 186.

Tuletõrje, 179.

Tuletõrjenduse ajaloost, 213.

Tuleõnnetused, 180.

Turud, 106.

Turuhoone, 5, 103.

Turumaks, 109.

Tööstus, 84.

Tööta-olu, 89.

Töötud, 183.

Töötute korterid, 183.

Tühjad elumajad, 161, 179.

Ulila jõujaam, 5.

Vabaharidustöö, 31.

Vaestlaste-kohus, 21.

Vaeste-arsti tegevus, 65.

Vaeste ravimine, 73.

Valimisjaoskonnad, 7.

Vanadekodud, 76.

Vapi ofitsiaalne kuju, 201.

Vapp, linna, 193.

Veevärk, 128.

Veovoor, 127.

Viinapood, 129.

Väljaannete vahetus, 20.

Võitlus suguhagustega, 58.

Ämmaemandate tegevus, 64.

Äritunnistused, 141.

Õpilased, 25, 30, 51.

Õpilaste edasijõudmine, 47, 50.

Õpilaste tervis, 70.

Õppejõudude palgad, 24.

Õppejõudude tegevus, 31.

Õppekäigud, 30, 38.

